Maura O'Halloran

Inimă pură, minte iluminată

Viața și corespondența unei sfinte zen irlandeze

Editura ATMAN
privește înăuntru...

Maura O’Halloran

Inimă pură, minte iluminată

Viața și corespondența unei sfinte zen irlandeze

Traducere
Constantin Vlad

ATMAN
2016

PREFAȚĂ

LA PRIMA EDIȚIE

La crearea acestei cărți ne-am străduit să determinăm cum putem prezenta mai bine toate scrisorile și jurnalele Maurei Soshin O'Halloran. Jurnalele sunt prin natura lor descrieri incomplete, dat fiind că majoritatea aspectelor fundamentale ale unei vieți sau ale unei experiențe sunt înțelese numai de autor și rămân adesea nescrise. Din această cauză, jurnalele Maurei ridică multe întrebări fără răspuns - de ce a vrut ea să studieze zen, de ce s-a dus în Japonia, ce elemente ale educației sale catolice au condus-o la budism? Am întrebat familia Maurei și oamenii cu care a studiat, dar în cele din urmă singurele răspunsuri se găsesc aici, în paginile de față. Maura nu a intenționat niciodată să publice aceste materiale. Indiferent ce întrebări am avea după ce citim cele mai personale gânduri ale sale, ele nu-s întrebări care să fi fost cele mai importante pentru Maura. Important considera că este să devină maestră zen și să poată ajuta oamenii într-un anumit fel. Asta-i ce a contat pentru ea.

Pretutindeni în această carte sunt folosite cuvinte japoneze. Toate cuvintele japoneze, vor fi scrise cu litere italice și ulterior explicate în glosar.

Doresc să-i mulțumesc lui Ruth O'Halloran pentru hotărârea dovedită în transcrierea pentru publicare a scrierilor fiicei sale.

Ea a fost ajutată de Kate, Jane, Scott și Beth O'Halloran. Le mulțumesc de asemenea lui Tetsugyu Ban, Tessai-san și lui Shiro Tachibana, care m-au primit la Templul Kannonji și mi-au transmis dragostea lor pentru Maura-san. Le sunt recunoscător și lui Paul Silverman, Lorette Zirker și Dai-en Bennage pentru observațiile și pentru îndrumările lor editoriale.

Această carte este dedicată Maurei Soshin O'Halloran.

Michael Kerber

CUVÂNT ÎNAINTE

DE RUTH O'HALLORAN[1]

Într-o mică mănăstire budistă din nordul Japoniei se află statuia unei tinere femei irlandezo-americane care a trăit acolo la începutul anilor '80. În cursul celor trei ani de practică zen în Iwate și Tokio a fost cunoscută drept Maura-san - sau Soshin-san, după numele său monastic. A primit transmiterea învățăturilor lui Buddha în 1982 și a murit într-un accident auto, în Thailanda, șase luni mai târziu. În 1983, în calitate de mamă, am fost invitată în Japonia la inaugurarea statuii sale Kannon, semn că pentru localnici ea a devenit o manifestare a lui *bodhisattva* Kannon, divinitatea budistă a compasiunii.

Sunt întrebată uneori dacă-mi amintesc de ceva din copilăria Maurei care să fi sugerat că într-o zi va ajunge să fie considerată *bodhisattva* în Japonia. E o întrebare extraordinară întrucât în familia noastră de catolici irlandezi-americani nu-mi amintesc să fi auzit vreodată cuvântul „*bodhisattva*" și cu atât mai puțin să fi prevăzut o astfel de formă prematură și improbabilă de nemurire pentru copilul nostru cel mai mare.

Bodhisattva e un cuvânt sanscrit străvechi și potrivit credinței budiste, după această viață, *bodhisattva* alege să renunțe la *nirvana* [eliberarea ultimă] pentru a ajuta toate ființele conștiente să atingă iluminarea. Prin urmare, trăsătura caracteristică a unui *bodhisattva* este compasiunea, calitate pe

care Buddha i-a instruit pe toți discipolii săi să o cultive.

În tradiția budistă, compasiunea este portretizată deseori printr-o statuie a lui *bodhisattva* Kannon, o siluetă feminină învești mântată în straie lungi, aducând a kimono, curgând în eflorescența lotusului pe care șade. Această reprezentare a compasiunii este la fel de comună în familiile și în altarele budiste cum este cea a Fecioarei în rândul catolicilor, fiind venerată similar.

Ultima sa fotografie, surprinsă în fața unui templu japonez, înfățișează o tânără de 27 de ani, înaltă, cu ochi albaștri și cu un zâmbet radios, îmbrăcată într-o robă neagră.

Cum a ajuns această fiică născută dintr-o mamă americancă și un tată irlandez, educată în școli catolice și în Colegiul Trinității din Dublin, să devină nu doar o practicantă zen, ci chiar o sfântă budistă?

Maura O'Halloran s-a născut la 24 mai 1955 în Boston, Massachusetts, fiind cea mai mare dintre cei șase copii ai familiei. Tatăl ei, Fionan Finbarr O'Halloran, provenea din districtul Kerry, Irlanda, iar eu din Maine. Ne-am mutat în Irlanda când Maura avea 4 ani. Cea mai timpurie educație a primit-o la mănăstirile Loretto din districtul Dublin. Pentru o scurtă perioadă a învățat în aceeași școală în care fusese și Maica Tereza, pe care spera să o întâlnească în călătoria în India, planificată după cea în Thailanda. Maura și-a exprimat intenția de a desfășura o activitate similară cu a Maicii Tereza, în rândul săracilor din Dublin.

Ne-am întors în Boston, în suburbia Waban, în 1966, pe când soțul meu făcea lucrări de inginerie civilă pentru M.I.T. El și-a pierdut viața într-un accident de mașină în 1969, iar în 1970 întreaga familie a revenit în Dublin.

În jurnalele sale, Maura nu evocă faptul că s-a născut și a copilărit în Boston, dar rădăcinile din New England, și mai ales bunica din Maine, au contribuit la formarea ei în egală măsură

cu cei 14 ani petrecuți în Irlanda. Fiind cea mai mare dintre copii, după moartea subită a tatălui său a devenit cel de-al doilea părinte pentru cei cinci frați și surori, maturizându-se cu o rapiditate cunoscută de foarte puțini adolescenți.

După ce a luat bacalaureatul cu note maxime de la liceul irlandez pe care îl urma, a fost primită anticipat la Colegiul Trinității din Dublin, în care a fost înscrisă în 1973. În 1975 a primit cea mai înaltă distincție a învățământului irlandez, care i-a acoperit toate cheltuielile legate de educație. Ca studentă a participat voluntar la multe acțiuni sociale caritabile, îndeosebi în rândul dependenților de droguri și al săracilor din Dublin. Vara anului 1976 a petrecut-o la Școala *Rudolph Steiner* din Glencraig, Irlanda de Nord, unde a îngrijit copii autiști și cu handicapuri de dezvoltare.

Simțul său de justiție socială, puternic dezvoltat, o făcea uneori nerăbdătoare cu obstacolele instituționale din calea dezvoltării umane. Acest punct de vedere a găsit căi de exprimare în proteste studențești, activități de voluntariat social, organizări sindicale (a luptat împotriva conducerii restaurantului la care lucra în Dublin încercând să organizeze angajații într-un sindicat) și prin ceea ce pot numi doar „sărăcie spontană“.

Această din urmă atitudine a condus-o la o asemenea detașare față de bunurile materiale, mai ales față de hainele la modă, încât adesea părea zdrențăroasă (mulți ani înaintea modei zdrențelor false). Se obliga cu bună știință să trăiască dintr-un buget foarte limitat.

În vacanțele din colegiu a făcut o serie de călătorii prin Grecia, Italia, nordul Africii, Franța și Marea Britanie. În vara lui 1977 s-a întors în Statele Unite și apoi a mers în Toronto, Canada, unde a trecut prin câteva slujbe pentru a-și finanța drumeția transcontinentală. A condus cu prieteni prin toată Canada, apoi și-a croit drum în jos, pe coasta vestică, până a ajuns în San

Francisco. Aici și-a luat câteva slujbe în același timp (chelneriță, recepționeră, telefonistă și cercetător asistent). A studiat arta fotografică și limba spaniolă, pregătindu-se pentru un drum major prin America Latină.

A ajuns în sud până la Punta da Arenas, de unde a zburat înapoi spre Santiago, Chile, și a ajuns în Maine în toiul unui viscol din ziua de Crăciun a lui 1978.

După ce și-a vizitat familia, care revenise din Irlanda în Maine ceva mai devreme în același an, a plecat în Boston, unde a locuit într-un apartament de pe Strada Bromfied în timp ce lucra la un restaurant din Cambridge strângând bani pentru planificata sa călătorie în Orient. În Boston s-a implicat activ în mișcarea antinucleară și a continuat să studieze fotojurnalismul, efort care a culminat cu o expoziție proprie în 1979. Interesul pentru Japonia i-a fost insuflat de vechiul prieten și avocat al familiei, irlandezul Frank Sweeney, dar și de propria-i curiozitate față de meditație. În locuința noastră din Dublin, pe la începutul anilor ‘70, dădeam adesea peste ea așezată în vreun ungher în poziția lotus, detașată și introspectivă, indiferentă la telefon, la televizor și la ceilalți membri ai familiei. Avea capacitatea de a se concentra voios și total pe indiferent ce ar fi făcut, și nu am niciun dubiu că ăsta era parțial rezultatul obiceiului ei de a medita.

În Boston, unde s-a născut Maura, sau în Dublin, unde și-a petrecut tinerețea și anii studenției, nu se știa mai nimic despre experiența sa de călugăriță zen până la apariția documentarului biografic *Maura: A Japanese Journey*, produs de televiziunea națională irlandeză în 2002. Acesta se baza îndeosebi pe ediția în limba engleză, publicată în 1994, a jurnalelor și a scrisorilor pe care le scrisese în cursul șederii sale vreme de trei ani în Japonia. Ediția originală a cărții *Inimă pură, minte iluminată* a fost tradusă în germană, olandeză, italiană, franceză și japoneză.

Datorită interesului pe care l-am investit continuu în fiica

mea am reușit, cu ajutorul familiei, să realizez această ediție nouă, care conține mult mai multe materiale omise în volumul inițial. Dat fiind că Maura nu avea vreo intenție de a-și publica notițele zilnice, ea folosea deseori termeni japonezi care pot încurca cititorul, așa că am inclus un glosar în care îi traducem. Ediția de față include totodată și câteva epistole suplimentare.

Amintindu-mi de copilăria ei în zona Boston, o văd asumându-și un rol matern, făcând treburi gospodărești și îngrijind copilul cel mai mic.

La 14 ani a fost propulsată definitiv în lumea adulților, într-o dimineață de iulie 1969, când am trezit-o să-i spun că tatăl ei murise noaptea trecută într-un accident de mașină. Prima ei reacție a fost să mă privească oripilată și să-mi spună: „Mamă, asta înseamnă că ești văduvă!“ Empatia ei nici măcar nu a luat în considerare probabilitatea unei vieți mai austere.

Într-adevăr, venitul redus a fost unul dintre motivele pentru care am hotărât să ne întoarcem în Irlanda anul următor, un plan pe care nu l-aș fi putut pune în aplicare fără ajutorul energic al Maurei.

În vara lui 1971, la 16 ani, Maura muncea în Franța ca *au pair*.

După reîntoarcerea în Irlanda a Maurei, Madame mi-a scris să-mi spună că este „*tres heureuse*“ [foarte fericită] cu Maura și că speră să mai vină și vara viitoare. Numai că, dorind o schimbare, vara următoare Maura a luat o slujbă în Belgia, vorbind o franceză perfectă la revenirea acasă.

Curând după reînceperea școlii, Maura (acum la 17 ani) și sora sa Kate (15 ani) au mers cu autobuzul în oraș să vadă piesa „*The Playboy of the Western World*“ la Teatrul Abbey. Așa-zisele tulburări din Irlanda de Nord nu ajunseseră încă în Dublin, așa că am fost șocate să auzim din casa noastră din suburbie bubuiturile a trei bombe teroriste, care au explodat chiar în centrul Dublinului, lângă Teatrul Abbey. Întreaga clădire a fost

zguduită, iar spectatorii panicați, între care și cele două fetițe, au dat fuga în stradă. Au descoperit că telefoanele nu mai funcționau și că transportul în comun fusese suspendat. Neavând de ales, au pornit-o printre dărâmături și furtunuri de pompieri la un lung drum până acasă. Între timp, noi așteptam neajutorate, fără să putem să ne apropiem de scenă și fără să știm pe unde ar putea fi fetele. N-ar fi trebuit să mă îngrijorez. Peste aproximativ o oră, cele două surori au apărut la pas târât pe strada noastră, epuizate și murdare din cap până-n picioare. În retrospectivă, privesc acest incident ca pe un semn al capacității timpurii a Maurei de a trata crizele cu calm și de a acționa prompt și corespunzător situației.

În amintirile despre tinerețe, ea însăși numește interesele și realizările școlare, între care admiterea timpurie la Colegiul Trinității. Priceperea sa la matematică face deloc surprinzător faptul că s-a gândit serios să devină actuar, o carieră atât de neobișnuită în Irlanda pre-feministă încât ziarul local a trimis un reporter s-o intervieveze. Cu toate acestea, înclinațiile sale de stânga, alimentate de aprofundarea în colegiu a economiei și a statisticii matematice, au determinat-o să renunțe la astfel de profesie potențial foarte bănoasă.

Un ultim gest de conformitate cu normele sociale ale clasei mijlocii irlandeze a fost participarea, alături de colegii ei de la Mt. Anville, la un bal găzduit de Hotelul Shelbourne, din Dublin. Un eveniment elegant – toate fetele purtau rochii lungi și albe – care acum pare ireal din perspectiva respingerii sale ulterioare a atât de multor convenții pe care le acceptase cândva. Următorii patru ani, 1973–1977, pe care i-a petrecut la Universitatea Dublin, la Colegiul Trinității, au format tânăra femeie liberă pe care o prezintă jurnalele și scrierile ei ulterioare.

Anii de facultate

Zâmbea la cercul tremurat. Avea 18 ani și intrase în Mulligan's

cu Paul Mulligan și cu Tony. Mulligan's avea cea mai bună bere din Dublin. Se așezaseră în jurul unei mese de lemn masiv, savurând minunăția brună. Pereții gălbejiți păreau să respire fumul. Cârciuma era plină de vârstnici cu băști coborâte pe ochi, care comandau rânduri de halbe, se sprijineau amical unii de alții și își punctau spusele prin gesturi soldate cu puțină bere vărsată – o dâră de lichid spumos curge pe gheata încrețită, lustruind-o. Studenții cu înclinații pseudoproletare tăifăsuiau în grupurile lor, filosofând sau încercând să nu.

Ei formau un astfel de grup. Paul se considera socialist. Ulterior a încercat să-și deschidă o firmă. Pentru ea, socialismul era doar capitalism corporatist. Nu voia să contribuie la așa ceva. Libertatea nu poate fi impusă; există numai libertate personală. Era prinsă într-o dispută pe tema necesității școlii – și nu făcea nimic. E ușor să fii pasiv, dar ea știa că trebuie să facă ceva. „Nu putem să «facem» ceva, putem doar să reacționăm. Eu reacționez la cea mai recentă lectură. Citește mâine din nou și vei reacționa încă o dată." Trei ani de călătorii în afară pentru a ajunge în același loc înăuntru.

Puținele fraze de mai sus par să fie singurele care au supraviețuit din tot ce a scris Maura despre perioada ei de studenție. Caietele sale din facultate, date unei prietene să le păstreze, au dispărut.

Chiar și când mergea la cursuri de acasă se implica în activități studențești și extracuriculare. În primele sale săptămâni la Colegiul Trinității din Dublin (TCD) a participat la o manifestație studențească împotriva creșterii taxelor din educație. Mi-amintesc că priveam cu oroare prima pagină a *Irish Times*, în care putea fi lesne recunoscută cum ia cu asalt clădirea administrativă a facultății, hotărâtă să facă dreptate colegilor săi, dar riscându-și viitorul în ochii autorităților.

În 1974 încă mai locuia cu noi, dar sperând să mă scutească

de alte cheltuieli cu studiile, Maura și-a propus să câștige o bursă. Colegiul Trinității oferea una generoasă celor mai dotați studenți. Pentru a se califica, și-a format obiceiul de a se culca imediat după cină și a se trezi la 3 dimineața, pentru a învăța intensiv când locuința noastră agitată și zgomotoasă – copii mici, musafiri, animale de companie și zugrăveli – era în sfârșit liniștită. Consider semnificativ faptul că obiceiul ei de a se izola să mediteze a apărut în această perioadă stresantă.

Toți am fost cuprinși de extaz când am aflat că a luat examenul în mai 1975. Am apreciat-o drept cea mai fericită zi din viața mea – deși auzisem deja că riscă să ne facă de râs prin purtarea hainelor ei obișnuite, ponosite, la ceremonia oficială. Dar de fapt a arătat chiar prezentabil în rochia sa albă și lungă, șezând lângă rectorul F.S.L. Lyons în fotografia de grup făcută la banchetul „Bursierii deceniului“.

În pofida excepției făcute în această ocazie unică, atitudinea ei în general disprețuitoare față de îmbrăcămintea formală și alte posesiuni la modă poate fi observată în incidentul din continuare. La scurtă vreme după ce a primit prestigioasa bursă, Maura, care aproape mereu purta pantaloni în loc de fustă, aștepta autobuzul în stația când a fost abordată de un student anonim.

- Nu ești cumva Maura O’Halloran, bursiera? a întrebat el.

Flatată să-și vadă recunoscut statutul de vedetă, Maura a răspuns:

- Sunt, dar cum m-ai recunoscut?

- După ciorapii tăi dezperecheați, a spus studentul. Toată lumea din campus știe asta.

Profund satisfăcută, a dat fuga acasă să ne zică despre adevăratul simbol al celebrității ei.

În orice caz, altă întâmplare ar fi trebuit să îmi indice direcția către care o purta gândirea ei din acea perioadă. Pentru a sărbători obținerea bursei sale, în septembrie 1975, am fost cu

Maura într-o excursie în Italia, cu autocarul. Abia ce ieșiserăm din Bazilica Sf. Francisc din Assissi când mi-a zis: „Aș vrea să rămân chiar aici și să meditez.“

În fapt, atitudinea franciscană față de bunurile materiale părea asemănătoare cu sărăcia ei voluntară. Era atât de reticentă să devină posesoare de bunuri reale încât a donat o moștenire imediat ce-a primit-o, contribuind la finanțarea educației fraților și surorilor ei mai mici. Am presupus adesea, în anii care au urmat, că dacă aș fi încurajat-o să-și urmeze pornirea și să fi rămas în Assissi, ar fi continuat să mediteze în tradiție catolică și nu ar mai fi făcut fatala călătorie în Orient.

După ce am vizitat Italia, o țară pe care a ajuns s-o iubească, ne-am întors în Dublin, iar ea s-a mutat într-un apartament lângă campus, asigurat din bursă. Aici își regala prietenii cu mâncăruri vegetariene – deși postea în fiecare zi de marți – și-i exaspera pe administratorii clădirii cu obiceiul ei de a pune mâncare pentru păsări pe pervazul ferestrei. Chiar și cele mai „murdare“ păsări, pescărușii și porumbeii, erau binevenite.

Pe timpul vacanțelor, Maura fie își lua o slujbă, cum a făcut în vara lui 1973 pentru unchiul său din Maine, fie călătorea. În 1976 s-a întors pistruiată și falită după o lună în Grecia, Iugoslavia, Austria, Elveția și Germania de Est.

Vara lui ‘75 a petrecut-o îngrijind copii handicapați la Școala *Rudolf Steiner*, din Glencraig, Irlanda de Nord. Conștientă că bunica sa din Maine ar putea fi îngrijorată de ea, Maura i-a trimis următoarea scrisoare liniștitoare în încercarea de a descrie cât mai calm și mai normal posibil traiul ei în Irlanda de Nord.

Dragă buni,

... Mă trezesc la 6.15 dimineața și nu mă opresc înainte de 20.45, dar rămân la datorie până când mă culc. Săptămâna trecută am devenit „mama dormitoarelor“, ceea ce înseamnă că

pe lângă gătit, făcut curat și ajutat la cursuri, sunt responsabilă și cu dormitoarele.

Ce-mi place cel mai mult în asta e că toți au devenit „băieții mei“, în sensul că toți mă consideră a fi persoana cea mai apropiată de o mamă adevărată. Mulți dintre copii, deși foarte mici, își văd părinții de vreo două ori pe an, deci genul ăsta de aranjament li se potrivește perfect.

Chiar este un loc ideal – pașnic și tihnit, tronează peste un lac și e înconjurat de terenurile noastre. Cultivăm mare parte din hrană aici, biodinamic, munca la fermă fiind făcută de handicapați adulți. E fantastic pentru copii să fie aproape de cai și de vaci, și să participe activ în ateliere. De pildă, clasa pe care o coordonez în dimineața asta face căni de lut care vor fi smălțuite și vopsite în atelierul local. Alți copii ajută la lucrul pe câmp sau învață despre găini direct în cotețele acestora. E bine să avem ouă, lapte, fructe și legume proaspete, ale noastre. Din ele ne facem gemuri, brânză topită, pâine și altele asemenea.

Mama vine în vizită joi și mă voi bucura să aflu vești de-acasă. Aici ajungem să fim așa de cufundați în treburi că uităm de toate cele și restul pare tare depărtat... Fii bine (și salută-l pe Toby din partea mea).

Cu multă dragoste, Maire

Această vizită m-a pus în fața a două fațete opuse ale Irlandei de Nord: idillicul Glencraig și mult-schimbatul Belfast. Orașul pașnic în care obișnuiam să fac cumpărături devenise o scenă tensionată, pretutindeni plină de soldați înarmați, sârmă ghimpată și mașini blindate.

În cursul anilor de facultate, diversele slujbe și călătorii ale Maurei i-au accentuat maturitatea și compasiunea, mai ales grija pentru copii. Le demonstrase deja acasă cu frații și surorile mai mici, prin munca voluntară la orfelinatul local și prin lucrul *au pair* în Franța și Belgia. Jurnalele călătoriilor sale sud-americane,

în urma cărora a devenit „mama onorifică“ a copiilor străzii din Cuzco, reflectă încă și mai viu aceste preocupări. Indiferent ce tip de reformă socială ar fi putut alege să inițieze la întoarcerea în Irlanda, sunt convinsă că ar fi implicat copii – poate chiar și ai ei, dar cu siguranță și alții.

La începutul anilor ‘70, „tulburările“ din Irlanda de Nord au erupt peste granițe în Republica Irlandeză. Mașini-capcană explodau pe arterele comerciale din Dublin. Ambasada britanică, din apropierea Colegiului Trinității, a fost incendiată în „Duminica Neagră“ (1972) de mulțimi furioase ca reacție la atacurile asupra unor manifestații pașnice din Derry, pro drepturi civile. Studenții de aici nu au fost niciodată impasibili la tulburările locale sau naționale. În pub-uri și în cămine, Maura și prietenii săi dezbăteau aprins probleme politice și sociale, adesea ajungând la concluzia că doar o revoluție socială ar putea rezolva vreodată problemele Irlandei.

Nu e surprinzător că Maura a devenit profund polarizată politic în timp ce studia economia la TCD. Printre lecturile sale principale se numărau titluri precum *Ce este marxismul religios?*, *Puterea politică și clasele sociale*, *Statul în societatea capitalistă*, *Natura fascismului*, *Epoca imperialismului*, *Statul și revoluția*, de Lenin, plus multe altele asemănătoare. În pofida spusei sale că „socialismul e doar capitalism corporatist“, ulterior s-a considerat socialistă. Pe fondul recesiunii economice irlandeze din anii ‘70, această potențială soluție a injustițiilor sociale din țară trebuie că i-a părut atrăgătoare în această perioadă a vieții sale.

Lucrul important de ținut minte este că indiferent ce-ar fi decis Maura la întoarcerea din Japonia, ea era convinsă că nu va putea realiza nimic până nu se va transforma pe sine mai întâi. După care ar fi putut purcede să revoluționeze lumea. Pregătirea sa în meditația zen și intenția de a o preda în Dublin constituie una dintre contribuțiile sale pentru construirea unei societăți

mai bune acasă.

Sean O'Suichru, coleg și prieten de-al ei, e de acord. Vorbind despre Maura într-o emisiune radio comemorativă, la 15 ani de la moartea ei, Sean a spus: „Atinsese un nivel important printr-un efort asiduu de educare. Dintre cei pe care-i cunosc direct sau indirect nu știu pe nimeni care să fi învățat atât de mult la vârsta ei și atât de bine... Chiar urma să realizeze ceva și regret enorm că nu se mai află printre noi să vedem ce ar fi putut să facă."

Cei patru ani petrecuți la Colegiul Trinității între înmatricularea din 1973 și absolvirea *cum laude* din 1977 au fost printre cei mai palpitanți și mai productivi din viața ei. Fără a mai aștepta ceremonia de absolvire din noiembrie, Maura a plecat din Irlanda în iunie 1977, imediat după anunțarea rezultatelor sale excepționale, în direcția SUA și Canada, alături de câțiva prieteni studenți, pentru a-și încerca norocul în „lumea adevărată". Următoarele scrisori și jurnale din Canada și California oferă o ilustrare vie a dezvoltării ei pe timpul primului an de independență.

Septembrie 1979 a fost ultima lună pe care a trăit-o în America și pe care a petrecut-o scriind, citind și meditând în căbănuța mătușii sale Anne de pe malul lacului, din preaîndrăgitul Wayne, Maine. După o săptămână petrecută cu prietenii în San Francisco, a zburat spre Hawaii și apoi spre Tokio.

Puțin înainte de a pleca din Japonia, în 1982, Maura a terminat primul capitol al unui roman de inspirație autobiografică, foarte puțin ficționalizat. Această povestire antrenantă despre inițierea unei tinere occidentale în viața monastică japoneză îi completează jurnalele și ar trebui să-i ofere cititorului o descriere vie a vieții cotidiene într-o mănăstire zen. Am adăugat și scrisoarea prietenilor din Bangkok la care a locuit înainte de a se urca în autobuzul spre Chiang Mai. Ei descriu ultimele sale zile în Thailanda.

În aprilie 1983 am fost invitată să particip împreună cu fiul meu, Scott, la dezvelirea unei statui a lui *bodhisattva* Kannon, închinată memoriei fiicei mele. Avându-i ca gazde pe Roshi Tetsugyu Ban și soția lui, am participat la ceremonia de dezvelire a statuii și la recepția care i-a urmat. Veniseră multe dintre vechile cunoștințe ale Maurei pentru a ne cunoaște și a ne povesti despre ea, ceea ce pentru mine a fost o experiență profund emoționantă. Toți invitații au vorbit despre hărnicia și inteligența ei, dar mai ales despre compasiunea sa. Cred că pentru această calitate este comemorată și din acest motiv mormântul ei este și azi vizitat de pelerini.

Am văzut eu respectiva calitate în tânăra Maura? Filmul făcut în ziua în care am adus-o pe micuța Kate în casa noastră din Wellesley o arată pe Maura, în vârstă de numai doi ani, cum se repede s-o acopere pe surioara ei cu jucăriile sale preferate. Deși un copil normal din toate punctele de vedere, grija ei pentru părinți și pentru frații și surorile mai mici mi-a părut a fi neobișnuită la cineva așa de tânăr. Abia împlinise 14 ani când a venit lângă mine să mă susțină din tot sufletul în primele mele zile de văduvie. Aș spune că generozitatea și dispoziția iubitoare au fost caracteristicile ei remarcabile în copilărie, caracteristici care au devenit tot mai pronunțate pe măsură ce practica meditația în Japonia.

Din acest moment, narațiunea va fi preluată de notițele Maurei. Veți citi extrase din jurnalele și epistolele scrise de Maura O'Halloran înainte și în cursul perioadei de trei ani de pregătire zen la Templul Toshoji din Tokio și la Templul Kannonji din prefectura Iwate, Japonia, între 1979 și 1982. *Roshi*-ul ambelor temple era Tetsugyu Ban.

[1] Ruth O’Halloran a fost mama Maurei. Ea a murit în 2005, în timp ce această carte se afla în producție, la vârsta de 77 de ani.

1. CANADA

SCRISORI DIN TORONTO

Iunie 1977

Dragă mamă,

Așa de multe s-au petrecut într-un timp atât de scurt încât nu pot să cred că a trecut doar o săptămână de când te-am văzut. Hai să încerc să-ți descriu toate aventurile mele (nimic incitant) de când am ajuns mai întâi la New York. După cum ți-am spus deja, am stat la familia prietenilor lui Sean. Mama e irlandeză, din Kells, și miercuri urma să se întoarcă în Irlanda pentru prima oară în ultimii 25 de ani, așa că i-a plăcut mult să vorbim despre Irlanda și să bem milioane de cești de ceai. E genul de femeie cu care doar trebuie să dai din cap din când în când și ea continuă să sporovăiască.

În fine, am hotărât să mergem în Philadelphia să cumpărăm o mașină, dat fiind că un fost coleg de grupă locuiește acolo și are un unchi mecanic auto. Am stat acolo două nopți. Mama lui Hank, Max, e tipică unei mame evreice din New York. Consideră că-mi ascund frumusețea după gard, ca să zic așa, și a insistat să-mi dea o întreagă garderobă de haine noi – de 4-5 ori mai multe decât am adus eu aici. Sigur, inutil de spus, nu am ce să fac cu atâtea, așa că am donat majoritatea și am păstrat câteva. Am petrecut frumos câteva zile aici, înțelegându-ne extrem de bine cu ai lui Hank. Oricum, unchiul lui ne-a cumpărat mașina – un

superb Chevrolet Belair albastru. În ce privește asigurarea, s-a dovedit că e mai ieftin dacă o trecem pe numele meu [Maura era singura din grup care avea cetățenie americană]. A trebuit să râd la ideea că sunt posesoarea legală a două mașini și mie mi-e frică să conduc chiar și între două blocuri.

Am ieșit pe autostradă cu frumoasa noastră albastră și în mai puțin de-o oră m-am crizat. Întâi s-a spart un cauciuc și-apoi, după ce am făcut pana și am dat să pornim mașina, a murit bateria. Cei de la barierele cu taxă ne-au dat o baterie nouă și de atunci încoace merge ca glonțul, deși cam o oră și ceva m-am temut că ne-am pricopsit cu o rablă. Am ajuns până la Cascada Niagara și, Dumnezeule, ce experiență! Prima oară am fost la ceea ce ei numesc Cascada Americană, care are îngrădite toate punctele de vizitare. Am sărit gardul și ne-am ascuns printre tufișuri. Apoi am fost la celelalte cascade și am ajuns chiar la baza lor. A fost absolut fantastic; nu mă mai puteam smulge de acolo. Am stat acolo mai bine de-o oră, complet hipnotizată.

Cum probabil știi deja (presupun că te-au sunat părinții Ninei) acum sunt bine-mersi în Toronto. Sean și Phelim au plecat să-și caute slujbe în industria tutunului, dar eu cred că voi încerca mai întâi pe aici. Nina locuiește în ceea ce se numește co-op, adică mai mulți tineri închiriază o casă și fiecare are camera lui, dar livingul și bucătăria sunt la comun. Acolo se va elibera o cameră și cred că îmi vor permite s-o ocup eu. Din păcate ăsta-i un weekend lung și nu am putut căuta un loc de muncă, dar o voi face imediat ce se termină. Mă tem că vei primi scrisoarea asta peste o veșnicie. Nina spune că durează cam 10 zile.

Ea a fost tare bună cu mine de când am ajuns. Am fost prin toate piețele din apropiere. Îmi plac mult piețele de aici – n-ai spune că ești în America de Nord. E un oraș foarte cosmopolit, cu mulți caucazieni, caraibi, jamaicani etc. Știi cum astfel de amestecuri pot fi uneori un pic sinistre – nu e cazul aici. Oamenii sunt realmente integrați. Piața e plină-ochi de fructe și legume

diferite, mii de tipuri de cereale, boabe, fructe și nuci uscate, multe nemaivăzute de mine. Ouă proaspăt ouate de găini chiar în fața ochilor mei. Am fost cu Nina într-un magazin să luăm două lămâi și au insistat să ne dea și doi crabi gratis.

Magazinele mici sunt pline de fețe străine, bronzate și zâmbitoare, evocându-mi mai degrabă Corfu decât America de Nord. Au până și magazine de brânzeturi care nu vând altceva decât brânză, din care poți gusta la nesfârșit, până ești mulțumită. Așa să tot faci cumpărături – glumești cu vânzătorii și ai de unde să alegi. Și partea asta a orașului are un aer foarte cosmopolit. Dar unor cunoscuți care trăiesc în suburbii nu a părut să le pese de ea când i-am vizitat.

Ieri am hotărât să mergem la țară – închipuie-ți, trebuie să conduci aproape 80 de kilometri pentru a ajunge la țară. Am fost aproape înecați de o furtună, dar odată ajunși uzi am savurat ploaia și agitația.

Azi e marți. Hotărâsem să aștept până după weekendul lung pentru a-ți spune cum merg lucrurile. E abia ora 13.00 și deja mi s-a oferit camera liberă din casa Ninei, am deschis un cont la bancă și am obținut deja trei slujbe (într-o singură oră!), cu posibilitatea unei a patra care începe diseară și presupune vânzarea de picturi din ușă-n ușă. Mă descurc cu organizarea? Camera din casa Ninei e un adevărat chilipir, deși după standarde irlandeze 82 de dolari pe lună e mult. Dar include toate utilitățile și telefon. Adresa mea este 277 Richmond St., West, Toronto. Singura problemă cu slujbele e că mai devreme sau mai târziu îmi vor cere numărul de asigurări sociale. Eoin îmi spusese că l-aș putea folosi pe al lui, deci cred c-o să-i scriu să aflu dacă a vorbit serios.

Oamenii de pe-aici sunt foarte prietenoși. Unul dintre vecinii de vizavi mi-a oferit o mulțime din plantele sale dacă rămân pe Strada Richmond și, să nu-ți vină să crezi, am fost deja invitată la cină. Am fost la un restaurant israelian cochet unde am încercat

falafel. Orașul ăsta e un paradis al restaurantelor. Găsești orice tip de local imaginabil și multe sunt extrem de rezonabile. Acum stau în parc și mă relaxez după vânătoarea de slujbe. Sper că totul îți merge bine și te rog mult să nu mai fii îngrijorată de mine. Pe lângă că am tone de bun simț, mai sunt și foarte norocoasă. Sper că nu te urci pe pereți până primești asta. Nina spune că poșta din Irlanda aici e mai rapidă decât invers. Zice că poșta canadiană e un dezastru până termină computerizarea. Ai grijă de tine și zi-mi totul despre tine, copii și plantele mele.

Tone de dragoste și de pupici pentru toți,
Maire

Dragii mei,

A trecut o săptămână de când v-am scris ultima oară și mă întreb dacă ați primit scrisoarea până acum. Cum vedeți, acum locuiesc vizavi de Nina, până pe 24 august, când mă mut înapoi acolo. Am avut noroc – aici, la 275, locuia un tip grec care avea cele mai bune două camere din casa asta (e artist); în fine, el a plecat de sărbători și m-a lăsat să subînchiriez camerele lui pentru numai 10 dolari pe săptămână. Sunt camere frumoase și pline de opere de artă drăguțe.

Nina și-a luat o slujbă în același loc ca mine. E un restaurant de jazz care are și o terasă-cafenea. E adorabil în serile calde de vară și nici șeful nu ne supraveghează strict. Bacșișul e bun; câștigăm din bacșișuri cam cât din salariu.

Întâlnesc o mulțime de oameni interesanți – artiști, dansatoare, actrițe, sculptori, modiști și diverși „gânditori“. E foarte antrenant. Sigur că nu am mult timp liber. Aseară am fost la o demonstrație de dans la una dintre universități. Câteva piese absolut excelente. Au variat de la jazz modern la balet clasic. După, petrecere pentru distribuție și public. Noroc că aseară s-a întâmplat să fie seara mea liberă. Îmi place să locuiesc vizavi de Nina și să lucrez cu ea. E nostimă și ne distrăm de minune. Mi-a

fost de mare folos arătându-mi din care magazine pot cumpăra. Masa principală ne-o oferă restaurantul, ceea ce mai reduce din cheltuieli.

Alaltăieri am mers cu Nina pe o insulă a Lacului Ontario. A fost o zi însorită superbă, numai bună pentru luat feribotul și mers la plajă. Apa nu arăta chiar sănătos. Poluarea ajunge tocmai din Detroit. Dar îmi place enorm aici. Lucrurile s-au aranjat foarte bine în privința slujbei, a locuinței, a oamenilor de treabă și a râsului pe cinste. Totodată reușesc să și economisesc niște bani.

Inutil de spus, mi-e dor de voi. V-am pomenit tuturor celor de aici. Îmi puteți da adresa lui Jane? Pare că am pierdut-o și, de asemenea, dacă mai aveți exemplare din fotografiile alea recente aș vrea să le văd și eu. Aveți grijă de voi și scrieți-mi. Toate veștile mai noi pe care le-am primit de când am plecat sunt în scrisoarea aia – pentru care vă sunt foarte recunoscătoare – pe care mi-ați scris-o imediat ce ne-am despărțit. Sunt sigură că s-au întâmplat multe de-atunci, așa că scrieți-mi.

Multe îmbrățișări și sărutări,
Maire

Dragă mamă, Margy, Scott și Wiggins [Beth],

Șed aici cufundată în melancolie, privesc la fotografia mea alături de voi și mă întreb ce mai puneți la cale. A primit Margy îngrijiri? Jane, ți-a plăcut în Belgia? Sper că treburile vă merg bine. Am în poală un pisoi curios care-mi tot atacă stiloul (dacă vă întrebați de ce scriu ciudat). Sunt foarte fericită aici. Lucrurile merg bine... V-am zis că lucrez într-un club de jazz, pe secțiunea de terasă? Mă gândesc să-mi mai iau un serviciu cu jumătate de normă, deși reușesc să-mi petrec foarte plăcut orele libere. Ieri am fost cu câțiva dintre noi la „plaje“ pe Lacul Ontario. A fost o zi frumoasă, însorită și cu o briză caldă. Apa era un pic poluată dar tot arăta bine. M-am distrat maxim: m-am dat cu rolele la vale,

am vâslit și am mâncat înghețată. (Mmm, ce mâzgă delicioasă!)

Am întâlnit aici o groază de oameni. De fapt, următoarea mea seară liberă e supraaglomerată – o dansatoare cu care am făcut cunoștință m-a invitat la cină la ea acasă, iar doi tipi cu care am mai ieșit mi-au dat întâlnire! Unul este arhitect și sculptor. Azi mi-a pregătit o masă pe cinste – pui preparat cu o mulțime de condimente și legume, și un amestec de ceapă, ardei, ciuperci, roșii și – crezi sau nu – castravete copt, totul în sos, plus orez, fasole și turtă de mălai făcută în casă, toate stropite cu un vin delicios. Și după ar fi trebuit să mă duc la muncă! (De fapt în seara asta-s liberă. A sunat șeful să spună că nu-i aglomerat și nu e nevoie să vin.) Celălalt tip cu care ies este fiziolog, în prezent studiază chiropractica. (Există cuvântul ăsta? E ceva legat de spinare.)

Eu și Nina ducem un trai foarte sănătos. Înotăm înainte de micul dejun (nu zilnic) și cu excepția cazurilor în care suntem în întârziere mergem pe jos la serviciu peste 3 km. Îmi ador slujba. Șefii sunt foarte de treabă. Pot fi cam zgârciți, dar am decis că irlandezii sunt grozavi. Îmi plac și clienții. Cei de-aici sunt mult mai generoși. Niciodată nu suntem prea aglomerate, deci ne permitem să stăm un pic să vorbim și să glumim cu clienții.

Noutăți nu prea am acum, că m-am liniștit cu toate, ceea ce-i plăcut prin faptul că toate par ca acasă – nu că ar putea fi la fel de bune ca acasă! Mă simt de parcă ar trebui să inventez ceva vești proaste, să nu aveți impresia că scriu numai de bine, dar foarte sincer nimic nu a mers prost. Mi-ar plăcea să-mi trimiteți niște poze cu voi toți și dacă mai aveți un exemplar din fotografia aia superbă a tatei, cea în care muncea pe drumuri în America.

Știați că Toronto are cea mai înaltă clădire din lume și cea mai lungă stradă de pe planetă? Trebuie că au și cele mai proaste ziare din lume. Nu sunt informată. E posibil să mă abonez la Hibernia dacă-s în străinătate? În fine, aveți grijă de voi și mai scrijeliți-mi un rând când puteți.

Multă dragoste și sărutări,
Maire

Dragă mamă și familie,

... Treburile continuă să meargă bine aici. Săptămâna trecută a fost răcoare și uneori ploios, deci la serviciu n-am prea avut clienți. Așa că de marțea viitoare am luat altă slujbă, care-i în interior și nu depinde de vreme. Dar aș putea s-o păstrez pe actuala cu jumătate de normă. Nu știu încă. Îmi place slujba veche. Conducerea e din Gyana (cum se scrie corect?). Sunt zgârciți ca naiba, totuși ne înțelegem foarte bine. Vor să lucrez acolo toată iarna și să mă ocup de interior. Noul serviciu e ca un local al Căpitanului America. Clienții sunt preponderent tineri și aici lucrează mulți studenți. E situat într-un mare complex care vinde multe plante și coșuri de răchită. Multe mă fac să privesc cu jind. Oricum, sunt norocoasă că am prins postul ăsta, localul e faimos în oraș pentru ce bacșișuri generoase se dau.

Acum stau în curtea din spate lângă un păr uriaș. Soarele dogorăște și eu mă porcesc la niște halva. Ați gustat așa ceva în Grecia? A mea e din susan și miere, și se poate cumpăra din piață. Aici găsești multe chestii delicioase și exotice – îmi place. Mă distrez mult zilele astea, am tot ieșit destul de des. Mulțimi de restaurante și cârciumi exotice cu muzică etc. Am avut noroc că m-am mutat într-o astfel de casă, am cunoscut mulți canadieni, deși mi-am făcut mulți prieteni și la serviciu. Planul meu și al Ninei de a exersa zilnic prin înot s-a cam dus la fund (fără glumă) din cauza vremii proaste. Dar încă mergem mult pe jos... [și spune mai multe despre mâncăruri, familie, economii etc.].

Îmbrățișări etc.
M.

... În clipa asta stau în fața primăriei pe o bancă lângă o fântână cu bazin, scăldată de lumina unui soare parcă indian,

muzica plutind în aer. E absolut divin.

Treaba încă merge bine și, deși nu voi fi milionară, economisesc în continuare... Am omis o pagină din scrisoarea precedentă. Ziceam în ea că voi pleca în California cu iubitul Ninei (foarte încrezătoare, este? He, he) în jur de 7 octombrie. Vom petrece probabil între 7 și 10 zile străbătând în jos Canada și Coasta de Vest. Abia aștept să văd câmpiile și Stâncoșii. Așa voi putea poposi în Vancouver să-i văd pe Cathy Cawley, pe Jim și Catherine, pe Barry Saunders etc. Deirdre Casey, care a trecut pe-aici cu Cathy, a locuit cu mine în ultimele trei săptămâni. A venit în Toronto pentru 2 zile și i-a plăcut mult, așa că a mai rămas. Am aici un prieten care încearcă să mă angajeze la CBC pe post de cercetătoare într-un documentar despre mișcarea de stânga în Europa. Presupune că dacă știu franceză, am studii sociologice și am crescut în Europa voi putea fi de ajutor. Asta prin luna mai. (Un ciudat caută să se bage în vorbă cu mine, dar eu îl ignor și scriu senină mai departe.)

Ar trebui să-ți povestesc despre ce-am mai făcut. Am vizitat Salonul Național Canadian aici, în Toronto. Foarte distractiv. [porțiuni ale acestei scrisori lipsesc]

... Am dat de o arteziană în a cărei apă cineva pusese soluție de balonașe, așa că ne-am amuzat teribil bălăcindu-ne și bătându-ne cu baloane de săpun. În fine, un tip de la un ziar ni s-a alăturat și ne-a făcut o mulțime de poze. Am mai urcat și în turnul CN, cea mai înaltă platformă panoramică din lume. De mare senzație să privesc în jos și să văd totul atât de mic. Ba chiar puteam să-mi văd casa și fereastra camerei mele. Am mai fost și la destule petreceri reușite, la multe concerte și chestii. Una din cele mai tari petreceri a fost una dată chiar de noi. Curtea noastră din spate dă în cea a casei Ninei, astfel că ambele case au făcut o petrecere comună. Am acoperit cu prelată o masă care a servit drept bar. Apoi am scos boxe la ferestre. Am făcut un foc de tabără în curte și am copt porumb și pizza făcută în

casă. Chiar ne-am distrat pe cinste. Am mai scos și instrumentele din ambele case – chitare, un saxofon, un flaut etc. – și oamenii au improvizat la ele.

... Ce-i cu Kate? Pictează noaptea? Migginșilor le plac îngrijirile? Cum i se pare anul șase lui Jane? Și ce mai e cu Scott și Ring?... Mulțumesc pentru poze și pentru Irish Times. E grozav să văd știri adevărate. Toți cei de-aici au fost impresionați de standardul ziarului. S-au mai minunat și cât de frumoși și de arătoși sunt cei din familia noastră (dar asta era de așteptat). Aveți grijă de voi.

Multă dragoste,
M

2. JURNALE DIN TORONTO ȘI ALE CĂLĂTORIILOR SALE ÎN CALIFORNIA

Oct. 1977

Deci șederea mea în orașul ăsta se apropie de final. Stau ca pe ace. Ascult la nu-chiar-radio și beau un ceai cam amărui cu lapte de capră, cu jumătățile de ceașcă, în ceainărie. Un locșor adorabil, confortabil și ponosit. Găleată galbenă sub apa rece, albastră sub caldă, și totul din salon la developat. Înseamnă un sfert de ceas pentru o ceașcă de ceai, un cuptor tapat cu folie, o cărămidă de fontă, o saltea săltând pe capetele noastre pe strada Queen, cutii cu fructe în tramvai și o eternitate de amintiri amuzante. (Afișe și pânză de sac, gunoaie și instalatori, câini maidanezi și bețivi rătăcitori – îmi place.)

A fost o perioadă benefică d.p.d.v. material. Niciodată n-am avut atât de mulți bani. Omul e bogat cât sărăcia nevoilor sale. Fără a-mi refuza ceva, banii pur și simplu se adună. Bogăția are pentru mine o importanță foarte afectivă. Mă revoltă și îmi repugnă. Îmi face mare plăcere să șed aici pe o navetă de sticle de lapte și să beau ceai dintr-o ceașcă de plastic, dar mă pot răsfăța într-un fotoliu catifelat legănând coniac într-un pahar de cristal. Decadența mă încântă. Iubesc extremele. Confortul mediu nu-mi inspiră mai nimic. Dar intelectualmente nu mă pot vedea

ducând viața bogaților. Ha! Oricum nu voi avea ocazia.

Deci am profitat material. Cred că totodată dobândesc și introspecții. Lumea mă consideră fată bună. Ce creatură absolut detestabilă e fata asta bună. Mă bucur că las în urmă toată mizeria asta. Mi s-a arătat că fug de astfel de situații. De ce? Inițial m-am gândit la ego și la vanitate – că probabil am vrut să fiu admirată și n-am descurajat părerile bune. Dar găsesc că-i greu să rănesc realmente pe cineva.

Luându-mă în mâinile mele m-am oțelit. L-am sunat pe S. și i-am spus că nu vreau să ies cu el. M-am simțit oribil – a fost greu, el dezamăgit, să nu-l fi rănit ar fi fost mult mai lesne. Am eu dreptul să fac asta? Totuși am mințit. Nu i-am spus, nu am putut s-o fac, că nu mă interesează și nu mă atrage. Apoi fiascoul cu H. Aș fi ieșit cu el să-i explic cum stau. N-am putut scoate o vorbă. În noaptea aia i-aș fi putut explica, dar nu și acum – nu i-o pot face văzându-i în ochi încrederea infatuată. Deci am văzut mincinoasa care se ascunde în sufletul meu. Dar minciuna este creată pentru mine. Există presupunerea că în relațiile bărbat-femeie sunt pătrunsă rar de sentimente. Trebuie să respect bărbatul – spiritul și mintea lui – dar trebuie să mă și bucur de compania lui. Altminteri flirturile mele implică puțin angajament emoțional. Deci minciuna este întotdeauna deja prezentă. Pe viitor trebuie să mă limpezesc în sinea mea. Deși am încercat asta cu T., nu m-a ascultat.

Of, atâta seriozitate. Îmi vine să fac ce vreau, să-mi urmez intuițiile. De ce trebuie ele să implice mereu o rețea de complicații și de emoții?

Ha, ha – abia ce-a sunat instalatorul. S-a oripilat când și-a dat seama că nu avem căldură, și-i băteam apropouri cu ministerul sănătății. Vai, ce moi sunt canadienii ăștia!

Am învățat multe de la femeile pe care le-am întâlnit în Toronto. E. mi-a arătat să iau atitudine și să fac ceva în care cred. Trebuie să fiu mai activă în viață. Cred atât de ferm în norocul

meu încât tind să las lucrurile în voia sorții. N. și D. m-au învățat amândouă să fiu mai hotărâtă. De regulă spun ce vreau, dar adesea nu știu ce vreau. Pot fi prea îndatoritoare. Poate acum, după ce am întâlnit-o pe T., mă voi implica într-un soi de grup de psihoterapie. Ea mi-a deschis mintea mai mult față de asta.

Toronto a fost o perioadă foarte senzuală. Multe dintre cele mai plăcute amintiri ale mele sunt pur senzoriale – cum ar fi vizita la fostul, udă, râzând, făcând în aer baloane de săpun și curcubee sau mergând singură în vechiul cartier evreiesc și simțind parte din prospețimea crocantă a toamnei strălucitoare, sau în piața Kensington cu mirosurile și sunetele sale, sau mersul înapoi în soare ș.a.m.d.

L-am cunoscut pe G. cu două zile înainte să plec. T. a simțit că trebuie să ne întâlnim. M-a rugat să nu blestem pe nimeni, că într-o viață anterioară am fost vrăjitoare. Punea întruna înregistrările unui om în transă în timp ce sorbeam ceai de plante. A creionat o imagine foarte măgulitoare a mea și m-a rugat să vin și a doua zi, să-mi deseneze și părul. Următoarea zi am petrecut-o cu el. Era medium și-mi vedea aura – roșie și portocalie sus, înconjurată de albastru și coborând spre verde. La început m-a atras, dar apoi a devenit prea exagerat, copleșindu-mă cu complimente pe care nu le puteam crede despre frumusețea mea spirituală și fizică. Dar începe să sune a paradă ego – nu-mi vine să scriu despre asta.

Călătoria mea prin Canada a cuprins cel mai frumos apus și cea mai gustoasă salată de ouă din viața mea. P. ne-a dus până la autostradă și am coborât din mașină pe la 10.30. Aerul era curat, dar rece. Ne-am simțit amândoi entuziasmați și foarte liberi. Eram pregătiți pentru aventură, fiind avertizați că am putea muri înghețați în câmpiile deschise. Ne-a luat o a doua mașină și am pornit la drum. Am avut mult noroc, n-am așteptat deloc și am ajuns la Lacul Elloit până-n ora ceaiului. A fost superb acolo, mulți copaci înalți, ruginii. Ne-a cules B. și am revenit la băut vin

și mâncat spaghete până la închidere. Ultimul nostru șofer zisese că dacă vom fi la 7.30 în colțul în care ne-a lăsat ne va duce până la Blind River. Ne-am trezit devreme, dar tot ne-am grăbit. I-am rugat pe unii care plecau la muncă să ne ducă și pe noi în colțul cu pricina. Ne-au dus și l-am așteptat ceva vreme pe omul ăla. Apoi am hotărât să facem autostopul. Ne-a pescuit un tip bătrân cu un camion obosit. Era interesant, vorbea despre democrație și ideologie, și despre cum i-au spălat creierii naziștii, comuniștii est-germani și SUA. Am ajuns pe autostradă și ne-a întrebat dacă vrem mic-dejun. Nu ne grăbeam să ajungem cât mai departe posibil, așa că am acceptat.

Casa lui era simplă. Mirosea ca o casă de țară de acasă. Și-a trezit soția, care ne-a oferit cafea și a stat la o țigară să se dezmeticească. Apoi a produs un mic dejun sățios și m-am angajat într-una dintre cele mai interesante discuții din viața mea. Deși încă foarte antisemiți, amândoi erau totodată și extrem de inteligenți. Prin urmare nu doar că urau evreii, ci căutau și sprijin teoretic. Interesant, ca simpatizanți ai unui regim fascist ajunseseră să respingă mare parte a capitalismului și a statului care-l susținea. El specula că a doua lege a lui Newton și legea conservării energiei se contrazic prin ceva legat de acțiune și reacțiune egală, forță și rezistență, cum ar fi x=2x. Mai inventase și o roată fără frecare. Apa fiind mai grea decât aerul avea forță descendentă pe dreapta și aerul una ascendentă pe stânga. Erau de vârstă mijlocie și puși pe autogospodărire – ea tricota și creștea capre, el construia. Oameni de treabă și interesanți.

Înapoi pe autostradă, unde soarele strălucea și capetele noastre încă bâzâiau de pe urma conversației. Ne dăm seama că n-avem cum ajunge în Thunderbay, dar nici nu oprim între Soo și Thunderbay, unde pândeau infamii Wawa și Nipigon. La Soo ne-a dus un american gras și viguros. Ne-a zis o poveste, pe care o tot repeta când simțeam nevoia de conversație, despre șoarecii care se cuibăreau în carburatorul lui. Aici am mâncat la

McDonald’s. Localul, mâncarea și oamenii erau complet artificiali și nesatisfăcători. Dl McDonald’s însuși fusese acolo și următoarea cursă am făcut-o cu dl Submarin care, dacă-ți vine să crezi, mergea chiar până la Thunderbay într-o dubă VW mare și neagră. Era un tip amabil, care evident găsea susținerea unei conversații (și a nevestelor) dificilă. Ne-am croit drum până la Lacul Superior, am privit un apus superb. Făcut foc din arțari și mesteceni argintii. A fulguit și, pe întuneric, brazii au fost acoperiți cu praf de nea. Ca și cum fusese presărat de zâne. Cineva și-a închipuit o întrecere între anotimpuri în care fiecare își etala punctele forte – incredibilele explozii de foc ale toamnei, ninsorile delicate ale iernii, lumina călduroasă a verii. Am ajuns în Thunderbay și am rămas acolo cu un D. foarte amabil și nevrotic. A doua zi, ca de obicei, n-am purces la drum decât după-amiază. Aer curat, tare, prea cald pentru jachete. Toți ziceau că vom îngheța, dar până și vremea a fost cu noi.

Cursa principală a zilei a fost cu un arab nebun. A petrecut primele 5 minute explicând de ce nu ia autostopiști niciodată; apoi mi-a zis că-i pot vorbi 5 minute; apoi a început să cânte ceva muzică orientală. A continuat prin a ne povesti că fata lui de 13 ani trebuie să se culce la ora 19.00... Era vârstnic și nu voia să-și spună numele. Am ajuns într-un sat pitoresc, cu port și bărci, iar soarele a apus cu o culoare sângerie violentă. Arabul a zis că asta ilustrează furia indienilor față de faptele omului alb. A făcut situația ușor sinistră și foarte intensă. Ne-a dus prin Winnipeg (unde iarna vântul poate ucide) și până dincolo de Brandon... Din nou pe șosea, ne-am pomenit în prerie, înconjurați de o infinitate plană și uscată. Ne-am oprit la prima cafenea pentru o cafea și am sporovăit o veșnicie.

Când într-un final ne-am mobilizat să continuăm autostopul, pe la unu, abia dacă zăream câte-o mașină; doar autostrada mare și goală. Primul șofer care a oprit mergea spre destinația noastră, Calgary. Nu era o persoană prea interesantă, în ton cu o drumeție

prin prerie. Realmente un ținut de cowboy. Am stat în Calgary la prieteni de-ai lui S. și am întâlnit un prieten din Dublin. Au fost foarte drăguți cu noi. Duceau un trai vesel cu mulți bani, mai mulți decât puteau cheltui, dar cu o imprudență băiețească. Lucrau în sistem, profitau de el, dar trăiau contradicția de a-l respinge. Am petrecut o zi fantastică acolo. Era după-amiază târziu și ne aflam într-un orășel de modă veche, în stil western. Nu se vedea nimeni, deci pașii noștri pe potecile acoperite cu scânduri sunau ca într-un oraș-fantomă. M-am așezat pe un bolovan și am privit peste lac la Stâncoși, în timp ce soarele cobora, și m-am întrebat: Maire, ce pui la cale? Ce făceam eu când tot ce era perfect de făcut era să șed pe bolovanul ăla? M-am apropiat de un țarc și am pus mâinile pe gard. Era din lemn fasonat și se simțea plăcut în palme. Puteam simți toate denivelările fibrei. Miroseam caii, vedeam priveliștea, auzeam tăcerea. Mă simțeam înconjurată și înghițită. După o vreme i-am urmat pe ceilalți. Categoric nu voiam să ascult vorbăria inutilă a lui P.

După-amiază am plecat spre Vancouver. Ne-au tachinat – „Ne revedem diseară“ – știind că numai dusul durează 14 ore. Prima cursă ne-a dus până la Stâncoși. Un cuplu de tineri cu o dubă. Extrem de interesanți. Eu și fata abia ce intraserăm într-o discuție grozavă despre Findhorn când a trebuit să plecăm. Iată-ne în liniștea Stâncoșilor într-o zi glorioasă și însorită în care se semețeau albi și magnifici pe fondul unui cer albastru curat. S. a fumat o țigară iar eu m-am întins pe jos lângă autostradă privind cerul și respirând prospețimea. Am reluat imposibilul autostop și aproape imediat am prins o mașină direct spre Vancouver. Șoferul era un bărbat amabil, vivace, realist. Ne-am distrat bine, deși nu prea-i convenea când începeam să moțăi. Ne-am croit calea printre Stâncoși, eu fiind uneori incapabilă să vorbesc în fața frumuseților din jurul meu. Am ajuns prea târziu pentru a o mai suna pe C., așa că am făcut popas în Parcul Reginei Elizabeta,

sub un arțar roșu. A doua zi soarele era călduț și strălucitor și am dansat în iarba filigranată cu rouă. C. plecase la școală, deci ne-am petrecut ziua într-un restaurant chinezesc și jucându-ne în parc. C. ne-a primit foarte călduros. A cumpărat vin pentru ocazie și ne-a făcut să stăm o săptămână. Ne-am relaxat, ne-am spălat și ne-am distrat cu mâncarea.

3. AMERICA LATINĂ

Maura a început să învețe spaniolă pe când muncea în San Francisco și plănuise să călătorească prin America Latină cu prietenii pe care și i-a făcut acolo. Când aceștia au renunțat în ultima clipă, Maura a plecat singură, făcându-și noi cunoștințe din mers.

Primul material este un articol nepublicat pe care l-a scris curând după întoarcere. Articolul este însoțit de transcrierea câtorva scrisori și jurnale.

Era, potrivit, 1 aprilie [1978]. Ședeam în autogara [Boston], speriată. În jumătate de oră urma să-mi încep călătoria de 5 zile spre Ciudad de Mexico, foarte singură... Poate nu se va întâmpla nimic. Apoi mi-am zis din nou că dacă se întâmplă „ce-i mai rău“, dar nu e fatal, atunci măcar rămân în viață. Dacă e fatal nu îmi va mai păsa și mă voi fi distrat. Nu vreau să ajung la 80 de ani și să-mi legăn balansoarul pe ritmul „ce-ar fi fost dacă“.

Deci plec. Așteptând în stație simțeam un gol în stomac. Dacă ar fi fost și Marie aici și am fi mers împreună am fi fost pline de entuziasm, încântare și râsete. Deci mi-am dar seama că golul vine din capul meu. M-am prefăcut că-i cineva cu mine și m-am simțit mai bine. Apoi m-am ridicat, mi-am cumpărat biletul, am băut o bere și m-am simțit eu însămi din nou. M-am urcat în autocar miercuri și am mers cu el zi și noapte până duminica următoare. Am traversat câteva provincii superbe. Mi-a plăcut

îndeosebi Virginia în zona Apalașilor. Toți cornii erau în floare. În Tennessee am dat peste așa-zisul Festival al Cornului. Orașul era plin de corni, dar numai reproduceri din carton și plastic ale plantei. Exista un singur corn adorabil, înconjurat de o parcare asfaltată. Am continuat spre Dallas, apoi Alice, apoi Laredo.

Vânzătorul de bilete din Boston era irlandez. S-a dat peste cap să-mi aranjeze legăturile în așa fel încât să nu rămân așteptând prin stații la ore penibile. În spital le-a plăcut accentul meu și mi-au dat injecții și rețete gratuite. Și vânzătorul de bilete din NY era irlandez și a avut mare grijă de mine. Mi-a plăcut autogara din NY; plină de personaje și de paranoia. În WC-ul femeilor era o negresă cu cea mai hidoasă și jegoasă perucă roșcată din câte am văzut. Parcă spălase cu ea pe jos înainte de a și-o pune. Alături era altă femeie îmbătrânită prematur care o admira sincer. A trebuit să-mi înăbuș râsul în timp ce prima femeie explica foarte amănunțit procesul și accesoriile necesare punerii perucii.

Când traversam sudul Texasului mă tot gândeam că „așa trebuie să fie și Mexicul, arid și anost, plin de cocioabe“. Curând aveam să realizez pe de-a-ntregul că diferența era culturală, nu de dispunere geografică. Drumul cu autocarul Trailways a fost anemic, aproape stereotipic alienării americane; necunoscuții rareori vorbeau între ei. Femeia din fața mea își agasa constant copilul, împuindu-i capul cu posibilități morbide. „Mașina se poate ciocni și vei zbura prin fereastră; nu fă aia, o să cazi; stai jos și taci din gură; nu te mai bâțâi atât.“

Ajunsă în terminalul Laredo, mai aveam 10 minute până la plecare. O bătrânică se agita încolo și-ncoace cu coletele ei când brusc m-am trezit – cu rucsacul, valiza cu cărți și mâncare, un sac uriaș plin cu diverse și un cărucior – că mă împiedic de-o altă sacoșă de-a ei. Femei cărau, împingeau și trăgeau bagaje pretutindeni. Eu mă căzneam să-mi ridic rucsacul sus. Lupa, care avea să-mi devină prietenă, l-a aruncat ca pe un sac cu pene.

Bueno, vamanos. La graniță a trebuit să completez formulare. Când am ieșit, nu mai știam care-mi e autocarul. Lupa era ieșită pe fereastră, mi-a făcut semne, apoi a venit să mă ia. Au venit vameșii, care au ignorat unele mărfuri evidente. Îmi închipui că aveau să ceară mită mai târziu. Lupa citea benzi desenate, dar la sosirea vameșilor a trecut la o carte despre sfinți. A fost prinsă. Imediat a apărut și mita. A abandonat cu dezgust cartea sfântă. Nu i-au găsit țigările de după rucsacul meu; eu ședeam pe radioul ei. După inspecție, schimbătorii de valută și fata cu whisky de contrabandă s-au pus pe treabă. Șoferul stătea afară, își privea ceasul, ridica ochii la cer și făcea semnul crucii spre autocar. Tot timpul ăsta eu căutam să nu râd zgomotos.

Și am pornit. Am intrat într-o altă lume. Toată lumea din autocar sporovăia, la radio gemeau cântece latino siropoase, copiii alergau prin toată mașina iar eu mă jucam de-a v-ați ascunselea cu Juan. Ce diferit față de antisepticul Trailways! Lupa și celelalte doamne mi-au arătat revistele porcoase pe care le traficaseră (ascunse abil față de bărbații din mașină). Chicoteau amuzate sincer. Am traversat munții care formau siluete impresionante contra unui soare dogorâtor. Pe măsură ce întorceam l-am putut vedea apunând iar și iar. M-am simțit foarte extaziată.

Am găsit un hotel mic, apoi am mers pe jos multă vreme până în Parcul Chapultepec. Am vizitat muzeul antropologic. La întoarcere în metrou a fost extrem de aglomerat și mai mulți bărbați au încercat să se împingă în mine – păreau a fi blocați într-o mentalitate realmente copilărească, de voyeuri. Ciudad de Mexico în sine nu ar fi fost așa de atrăgător dacă n-ar fi fost atât de aglomerat. Am mers la Teotihuacan și m-am urcat pe Piramida Soarelui. Piramidele lor nu erau goale, ci extrem de dense, și serviseră cândva la susținerea unui templu mic. Au fost construite fără roți sau animale de povară. Nu pot să nu mă întreb de ce și cred că trebuie să fi avut ei ceva cunoștințe,

probabil despre polarizarea energiei, pe care noi nu le aveam.

Când în sfârșit am ajuns să fac un duș, după cinci zile, a fost așa de bine că râdeam de încântare. Dar asta m-a făcut să-mi dau seama că în mod normal nici nu conștientizam că fac duș. Am cumpărat o bere cu lămâie și m-am cocoțat în pat.

Spaniola mea era cumplită și am avut parte de o mică doză de șoc cultural. M-am hotărât să învăț spaniola o săptămână sau două, să am o bază. Și am ajuns în fermecătorul Cuernavaca, plin de flori. La școală au fost foarte amabili, m-au lăsat să încep imediat și m-au scutit de taxa de înregistrare de 50 de dolari. Era o plăcere să stau la ore pe balcon în aerul cald și liniștit, la umbra unui arbore de cauciuc uriaș. Întreaga clădire, totuși, parcă era construită pentru copii americani bogați. Ne-am dus la Taxco și am hotărât să cobor până la Oaxaca. Paco tocmai ținea o prelegere cu acest subiect. Este antropolog și a trăit mulți ani în trib. Prelegerea sa a fost fascinantă. Membrii tribului sunt Fiii Norilor și trăiesc sus în munți. Ei țes straie roșii complicate, fiecare marcând apartenența la un anumit grup. Proprietatea este comună. Paco a explicat totul despre religie și despre cât de devreme se maturizează copiii. „Tribul“ era singurul grup care chiar scădea numeric – malnutriție. Cred că întrebările mele i-au părut interesante, întrucât m-a invitat să purtăm o discuție a doua zi. Ne-am întâlnit pe terasa unei cafenele, lângă piață. Mi-a arătat aproape tot orașul și m-a invitat iar la o întâlnire. A insistat să fac parte din grup, fără taxa de 60 de dolari. Eram entuziasmată de ideea de a vizita Tribul. M-am bucurat că am călătorit singură.

Cea mai mare parte a scrisorilor și a însemnărilor Maurei despre experiențele sale în America Centrală s-au pierdut. A fost arestată de poliție sau de armată în mai multe țări central-americane, probabil în urma încercărilor ei de a-i ajuta pe oamenii întâlniți acolo. În cel puțin două cazuri au izbucnit revoluții chiar

pe când ea părăsea țara!

... Mi-am croit drum prin America Centrală culegând de peste tot câte un pic de spaniolă. În Columbia am întâlnit o femeie curajoasă, săracă. Ne-am hotărât să facem amândouă autostopul până în Bogota. Prima noastră cursă a fost cu Umberto și Carlos. Conduceau un camion plin cu fiare vechi. Ne-a luat patru zile să facem drumul de 10 ore până la Barranquilla, patru zile euforice de mers la înălțime printre minunile cețoșilor munți columbieni. Ședeam pe aripi și capote de mașini ruginite, cu vântul în păr și cu soarele pe față. Când ploua, ne înghesuiam toți patru în cabină. După ore de șezut cu un șold rezemat de cutia de viteze am ajuns curând să cunosc și cea mai mică vibrație a schimbătorului. Am făcut pană de trei ori. Umberto suspina, sudoarea șiroindu-i pe burta umflată. Imensii ochi căprui ai lui Carlos exprimau resemnare. „*Tranquilla, tranquilla*“, a gângurit el. A atârnat un hamac sub camion, să ne putem odihni la umbră, apoi ne-a răsfățat cu fructe de mango dulci și lipicioase.

În America de Sud femeia e ori curvă, ori soră. Pe noi ne-au acceptat ca surori (cu un mic efort de convingere). Nu ni se îngăduia să plătim pentru o masă sau pentru o cameră la hotel. Oamenii ne refuzau banii chiar și când încercam să plătim pe furiș. Bărbații plătesc!

Ne-am despărțit cu tristețe. Se îngrijorau că mergem cu „ia-mă nene“. Nu aveau motiv. Columbienii au continuat să fie supergeneroși. Păreau că încearcă să contrazică intenționat reputația de țară plină de hoții și violențe a Columbiei. După ce am înțeles prost câteva indicații ne-am hotărât – dând cu banul – să mergem pe jos până la destinație. Am bătut drumurile cinci zile.

Absolut peste tot, oamenii ne-au invitat în casele lor și ne-au hrănit din puținul de-l aveau. Pe o potecă am întâlnit o femeie cu un coș plin cu pui de papagali verzi, câte un pisoi pe fiecare umăr

și un cățeluș care se căznea să se țină după ea. Trăia cu soțul într-o cocioabă fără ferestre ridicată din lut și paie pe o coastă deasupra unui râu tunător. Ne-au primit la ei. Ca mobilă aveau un scăunel de copii și un pat improvizat. Au insistat să dormim în el, pe rând. Ei s-au culcat pe niște scânduri astfel încât noi, musafirele de onoare, să ne putem odihni într-un pat.

Munteni puțin educați, care rareori văzuseră o față străină, ne-au hrănit, ne-au găzduit, ne-au cerut în căsătorie și ne-au condus, printre stânci, până jos la albia râului. Oamenii ne lăsau să dormim cu copiii lor. Își trimiteau copiii sau alte rude să ne ghideze unde era nevoie. Uneori asta implica tăierea unei cărări prin vegetație. Ne-a mers vestea. „Vă așteptam de ieri“, ne-a zis un străin întâlnit în cale. Eram primele *gringo* care treceau pe acolo. Așa ciudate păream că au chemat o fetiță doar pentru a-mi vedea exoticii ochi albaștri. „Singurele, cât curaj“, ziceau. „Nu singure, suntem două“, replicam noi. Dar iată, fără un bărbat erai mereu singură. Și admirau asta.

M-am despărțit de prietena mea. Treptat, în lunile în care am dobândit încredere și am ajuns să înțeleg cultura, mi-am dat seama că pot călători singură. Nimic rău nu mi s-a întâmplat vreodată. De vreo două ori mi s-a cerut să cobor când am spus clar că nu sunt prostituată. Nimeni nu a căutat să mă forțeze. Prin asta nu vreau să spun că nu se putea întâmpla ceva rău, zic doar că nu s-a întâmplat.

Mă simțeam foarte liberă, libertatea drumeției în care făceam ce voiam când voiam, fără teamă. Era o plăcere care izvorăște din actul inconștient de a-ți pune palmele pe față și a-ți da seama că zâmbești și că zâmbetul e de-acum expresia ta naturală.

Oamenii mă abordau și mă luau acasă fie din îngrijorare, fie din curiozitate, sau doar se opreau să converseze. Ospitalitate pe tot frontul, de la *campesinos* și șoferi de camioane până la proprietari de *hacienda*. Fiecare zi era altfel – dormit într-un tufiș

țepos, într-o peșteră, pe un pământ mlăștinos, într-o parcare, într-o colibă din chirpici sau învelită de o menajeră în pat. Beam vin și mâncam fel după fel, sau cinam pe bancheta din spate a unui camion, sau îmi potoleam foamea cu un colț de pâine veche.

Ca femeie călătorind singură, cu puțini bani, inevitabil ți se atribuie un rol. Oamenii din America Latină tind fie să te protejeze, fie să te desconsidere, în funcție de ce impresie au despre tine. Ocazional ești tratată cu respect temător, ca vrăjitoare sau ca țigancă. Definiția femeii neînsoțite nu oferă prea multe opțiuni în această cultură. Totuși, îți oferă acces la o lume care nu-i niciodată așa de accesibilă altor călători. Odată acceptată ești invitată să cunoști copii, bunici și chiar tot satul. Ți se deschid mereu uși care sunt mai mereu închise cuplurilor și masculilor singuri, potențial amenințători.

Când mă prezentau celorlalți oamenii ziceau adesea: „Părea așa de singură că a trebuit s-o aduc acasă“. Ceea ce părea a fi un dezavantaj, să fii o femeie singuratică, era de fapt un avantaj categoric. Nimeni nu se teme de tine. Compania unui bărbat nu mai părea acum o binecuvântare incontestabilă, ci mai degrabă dezavantajoasă. Temerile mele erau adevăratul dușman. Imaginația este mai bogată și mai crudă decât realitatea. Nu e greu să călătorești singură în America de Sud. Cea mai mare și mai importantă dificultate e să stai în SUA și să-ți faci griji despre călătoria de una singură.

Mexic, mai 1979

Dragă mamă și Jane,

Felicidades [„felicitări“, literal; aici „la mulți ani“], v-am cumpărat niște vederi oribile, dar nu le mai găsesc acum, așa că asta-i tot ce primiți. Momentan suntem în Oaxaca, plecăm curând spre Guatemala. Cum vă spuneam, am plecat cu antropologul și câțiva elevi de la școală. Am văzut chestii pe care nu le-am fi putut vedea altminteri. I-am vizitat pe indienii trike, care trăiesc

sus pe munte, unde totul e foarte verde și cețos. În satul în care am fost era zi de târg. Se adunaseră indieni trike din toate satele vecine. Toți erau îmbrăcați în magnifice țesături roșii. Erau foarte blânzi și tăcuți. Aici se adunaseră peste 3.000 de oameni, dar dacă închideai ochii părea că sunt doar vreo șase. Sunt un popor foarte mic (și în declin din cauza malnutriției), dar nu știu dacă am mai văzut atât de multe chipuri frumoase adunate la un loc. Am vizitat școala din localitate. Învățătorul lor e foarte talentat – ar fi trebuit să-i vezi pe copii cât de nerăbdători erau să învețe spaniola deși nu știau nici măcar să citească.

Paco (antropologul) ne-a purtat prin tot soiul de piețe, prin centre meșteșugărești și în vizită pe la prietenii săi din provincie. Am fost la o bătrână de 90 de ani, Dona Rosa, care ne-a arătat cum se face ceramica neagră din această regiune. E faimoasă și a câștigat multe premii, între care călătorii gratis cu avionul oriunde! Nici măcar nu folosea o roată de olărit, ci două palete curbate, combinate. M-a impresionat mult să-i văd brațele slabe și fragile prelucrând lutul atât de expert. Îngenunchea pe un covor țesut, își arunca părul pe spate cu o mișcare din cap și lucra într-o liniște absolută, abia privind la ce modela. Face asta de la vârsta de 10 ani.

Am fost să vedem ruinele și piramidele indienilor Zapotec și Mixtec, precum și multe muzee. În fapt am ajuns chiar să văd și cel mai mare arbore din lume – bătrân de peste 2.000 de ani.

Acum șed într-un mic restaurant și mănânc un guacamole delicios cu o tortilla călduță încă. Din colțul ușii pot vedea piața în care mai multe femei își împletesc părul în cozi.

Paco a fost de mare ajutor. Ne-a dat multe adrese utile pe traseul nostru și insistă să-l sunăm cu taxă inversă dacă vom avea probleme pe drum. Dă-ți seama cât de rușinată am fost când, zicând „la revedere“, i-am spus Pablo în loc de Paco. În fine, chiar și în spaniolă (sau să zic mai ales în spaniolă?) dau rateuri.

Elevii din grupul nostru au fost tare nostimi. Ne-am făcut

câteva prietenii pe viață și dacă măcar jumătate din oamenii care au promis că vin să mă viziteze în Irlanda o vor și face va trebui să atârnăm la intrare o firmă de pensiune. Mergem în Guatemala via San Cristobal. E una din situațiile alea în care toți știm că e faimos pentru ceva, dar nu ne putem aminti ce. Sper să găsesc în Guatemala o scrisoare de la voi – mor să aflu noutăți. Va fi ciudat să-mi aniversez ziua de naștere așa de departe de casă. N-am să uit niciodată anul trecut când ați venit cu toții tropăind în Buttery [la Colegiul Trinității, Dublin] înarmați cu mâncare chinezească. Presupun că nu-mi face bine să devin nostalgică…

Trebuie să vă spun cât de uimitoare a fost una dintre ruine. Folosind doar instrumente din lemn și piatră, indienii ăștia puteau nu doar să spună anotimpurile, solstițiile și echinocțiile, ci și să prezică eclipsele și constelațiile. Printre ruine m-am târât printr-un tunel înalt de numai un metru. Înfiorător. N-am vrut să mă afund în el, dar mereu voiam să văd ce-i după colțul următor.

Încă o dată, la mulți, mulți ani.

Cu multă dragoste,
Maire

4. ANUL MAUREI ÎN BOSTON

[1979 APROAPE ÎNTREG]

Maura a scris multe scrisori în cursul acestui capitol efemer din viața ei. Grosul epistolelor sale din perioada Boston sunt extrem de personale și pline de referiri la prieteni, locuri și evenimente pentru care nu avem context. Din ele prezentăm aici un sumar al perioadei care a durat aproape un an.

Pentru Maura a fost o perioadă de tranziție, între călătoriile din America de Sud și mutarea ei în Japonia. Strângea bani de drum și ducea un trai boem. Beth, sora ei, își amintește când a vizitat-o în garsoniera pe care o avea în centrul Bostonului, deasupra unui magazin de bijuterii vechi. Clădirea avea unul dintre acele lifturi vechi cu grilaj culisant în loc de ușă. În cameră avea doar o saltea veche, pe care o salvase de pe stradă. Beth nu s-a prea odihnit bine, locul era și căminul unei colonii de furnici. Dar clădirea era plină de artiști, dansatori și scriitori, iar Maura prospera pe fondul companiei interesante și al petrecerilor pe acoperiș.

Scrisorile ei conțin multe referiri la problemele cu conducerea restaurantului la care lucra și emană dezamăgirea pe care a simțit-o după ce a eșuat să formeze un sindicat care să protejeze personalul. Aceasta este perioada în care Maura a început să vorbească despre interesul ei într-o „revoluție personală“ ca metodă de inducere a schimbării, în plus față de

acțiunea socialistă de grup.

După vremea petrecută în Boston a urmat o ședere solitară și meditativă în ruralul Wayne, Maine.

5. MAINE, SUA

Următoarele însemnări au fost scrise de Maura la vârsta de 24 de ani, în cursul ultimelor patru săptămâni de dinaintea plecării ei către o viață nouă în Japonia. Cei trei ani pe care i-a petrecut în Japonia au adus în viața ei o pondere mai mare de introspecție și de disciplină. Asta a condus la o maturizare la 27 de ani care nu este încă evidentă în următorul autoportret la 24 de ani.

În ultimul an de viață, convingerile ei, în special cele legate de politică, s-au liniștit considerabil. De fapt, în jurnalele sale din Japonia nu există aproape nicio referire la politică, fără a mai vorbi de revoluție. Perspectiva ei religioasă a suferit o liniștire similară. Cu toate că a devenit profund angajată în tradiția zen a budismului, în mod clar a ajuns să o privească nu ca pe o religie, ci ca pe o cale foarte eficientă de a atinge iluminarea.

Maura O'Halloran era indubitabil o persoană transformată în 1982, dar acest instantaneu al ei din 1979 oferă ceva indicii despre ceea ce avea să devină.

Wayne, Maine, septembrie 1979

Șed pe malul Lacului Pocasset și-mi pun întrebări care-mi par foarte deplasate când sunt puse de altcineva – întrebări despre viitor-trecut-direcție-rost. Și mi se par așa de nerelevante. Apa clipocește etern, soarele devine blând cu briza și mângâie sfârșitul încă unei zile. Acele de pin dulceag mirositoare cad

inutil și li se alătură celor de anul trecut. Eu mă întorc în pădurile copilăriei mele, prin care mama alerga în extaz – o latură a ei pe care am iubit-o mereu deși acum o arată rareori…

Ieri totul a fost clar. Viitorul se desfășura cu o limpezime tangibilă, încorporând plăceri și pasiuni. Ea privi binevoitoare peste umăr la trecutul său, zâmbi blând la cursul agațamentelor prezente și permise planificarea lui. Petrecu o zi euforică, o zi de dulce satisfacție. Ar merge în Orient, ar munci (umilă, desigur) într-o mănăstire, învățând o cale cu care s-ar putea întoarce, înarmată, la lume. Apoi s-ar duce la Paris cu teza ei strălucită și monumentală. Mintea-i era deja surescitată, socotind variabilele care trebuie explorate (cum atestă și începutul acestui caiet). Era atât de stimulată încât anul care o despărțea de începerea cercetării i se părea o întârziere aproape inutilă. După Paris, unde sigur că va continua să mediteze conștiincios, s-ar întoarce în sfârșit în patria ei.

Revenită în Irlanda și-ar construi o căsuță mică la țară, dar suficient de aproape de Dublin cât să ajungă acolo în fiecare weekend pentru activități politice și sociale. S-ar dedica revoluției sociale, dar și-ar rezerva timp pentru lectură, scris, meditație și fotografie. (Era atât de talentată încât putea fi „fotograf“, dar și atât de dedicată unor idealuri mai înalte încât nu era.) Aseară, pe când adormea, și-a făcut planul casei – unde să pună biroul, ce flori să planteze, unde să atârne ghivece la ferestre, poziția ferestrelor, instalația electrică, până și modelul cănilor. Viitorul era liniștitor, promițător de limpede și de satisfăcător.

Azi-dimineață s-a trezit devreme, conștiincioasă. Și-a sunat mama, a aranjat florile, a curățat casa sa ca și cum ar fi fost cuibușorul ei, apoi a luat-o sfidător pe jos către lac. Soarele avea căldura îmbietoare a pâinii proaspăt coapte. Briza era puternică și jucăușă, căutând să miște barca violent.

Se holba la ecranul mintal pe care-l detaliase atât de fin, la

imaginea vie și plăcută a viitorului ei. „Ce vrei?“, a întrebat tehnicianul din ecran. Vrei amalgamul ăla de voci? Persistau interferențele, un sunet dogit sâcâitor, imaginile pierdeau și recăpătau claritate. Dar un moment mai devreme fuseseră limpezi, fără interferențe, fără bâzâituri de fond și mult mai atrăgătoare decât distorsiunile sinistre pe care le vedea acum. Poți să suferi, zicea chipul, să lucrezi cu mine, să muncești din greu și putem schimba acordul mașinăriei tale. O poți controla. Poți fi împăcată definitiv sau poți continua ca înainte, tulburată de voci, distrasă de reclame, de cețoșenia și de instabilitatea imaginilor (stările tale), dar nu o poți face singură. Vei fi frustrată, vei accepta imagini proaste. Sunt și alți tehnicieni – unii sunt buni, alții sunt proști și alții sunt înșelători. Ce vrei să faci? Vederea ți-a fost deja tulburată. Știi că sunt și alte posibilități. Vei mai putea fi iar mulțumită?

Din ea se ridică o voce firavă. I se alătură o alta și încă o alta. Curând era un amalgam de voci, unele aprobând, altele dezaprobând zgomotos. Unele își doreau liniștea; treburile erau adecvate, chiar plăcute înainte; altele se îndoiau de capacitatea ei de a munci, una îl punea pe el la îndoială. Își trase palme peste urechi. Se îneca în voci. Punctul lui de vedere fusese demonstrat. Nu-l putea suferi. Când să-și ia angajamentul, programul se schimbă. Era doar o reclamă. Să renunțe la întreaga idee, să schimbe postul și să încerce în felul ei stângaci să obțină o imagine mai bună? Să urmărească altă emisiune, să citească altă carte, să fie consumată din nou, obsedată de încă o altă imagine?

Împăcarea ei putea fi veșnic doar fragilă. Ce să facă? Vocile se ridicară din nou – unele egoiste, altele îndemnând-o să muncească pentru alții: „Nu poți repara mașinăria cuiva până n-o cunoști pe-a ta. N-ar trebui să te lupți cu mașinării individuale, ci cu fabrica în care-s produse cele defecte. De poți îmbunătăți chiar și un mecanism mic, ai fost de ajutor“. Ea încercă să atenueze vocile. Mâine voi căuta un tehnician. Să dormim un pic.

În sufletul ei știa că asta nu-i de-ajuns. Peste un an va merge la Paris să-și continue studiile. Tot o amânare era, dar îi dădea timp să se obișnuiască cu gândul de a petrece o vreme chiorându-se incomod și să încerce să se concentreze pe fondul tuturor sporovăielilor contradictorii și al larmei vocilor.

Neîndoielnic ar fi necesitat reevaluarea activității ei. Unele direcții de cercetare mai ezoterice vor fi probabil mai compatibile – conceptul de timp în limbaj și relația lui cu religia, o reconcepere dialectică a noțiunii celor trei forțe. Ea voia să scrie și să investigheze pe tema noțiunii de revoluție în secolul 20 din perspectiva urmării acestui curs. Despre asta s-ar spune că-i o parte asumată, luată de la alții, a personalității ei. Ceea ce era adevărat. Dar cineva trebuie să lupte contra unui sistem bazat pe injustiție și pe perpetuarea ei. Deja le putea auzi râsetele, deja era indignată, deja simțea că implicarea ei e o problemă reală. La Paris pot studia și trage concluziile mele personale. Viitorul meu nu poate fi pe ecran, ci în rezultat. Mă voi forma singură.

6. HAWAII

NOIEMBRIE 1979

Dragii mei,

Ei bine, norocul irlandezului a rămas intact de-a lungul granițelor internaționale și-mi merge grozav. Dar, Doamne, hai să vă zic care-i treaba.

În primul rând, ajung în Honolulu la două dimineața, epuizată și cu pungi sub ochi (după ce, firește, petrecusem toată noaptea anterioară cu prietenii din San Francisco). Așa că dau să găsesc un loc să-mi așez căpșorul înainte de a încerca să-l caut pe vărul Ed. Am sfârșit, printre toate tufișurile, sub un palmier, perpelindu-mă între rădăcinile lui sinuoase. Nu chiar Hilton, dar a mers până în zori. Apoi, buimacă și împleticită, am dat parcă un milion de telefoane doar pentru a afla că vărul Ed a ieșit în larg. Era un moment în care aș fi dat orice pentru un pic de somn - și de aici pornește următoarea mea aventură.

Când vă imaginați cum stau în Hawaii, mă vedeți în bikini pe plaja Waikiki, sorbind dintr-o *piña colada*? Ia vedeți-mă într-un *sari*, într-un templu Hare Krishna, explicând cum se face pâinea de cartofi irlandeză. Atât. În aeroport am intrat în vorbă cu o fată, Nancy, o proaspăt convertită care ar face orice pentru Krishna, inclusiv să ofere adăpost unei pribege irlandeze. Ei, am poposit acolo aproape o săptămână, frecând oale și gătind în schimbul găzduirii. Și am învățat o groază despre Krishna! (A

trebuit să pretind că vizitez un alt templu de-al lor pentru a putea scăpa de-acolo.) M-au îmbrăcat într-un *sari* și au purces a încerca să mă convertească. Ne trezeam zilnic la 3.00 a.m. pentru o slujbă și o lecție din *Bhagavad Gita*. Asta presupunea cântat, dansat, incantații și ofrande aduse zeităților - toate foarte drăguțe, numai că la trei dimineața nu puteam fi chiar plină de entuziasm. Apoi plecam să ne facem rugile înainte de răsărit, 16 reprize a câte 109 mătănii, incantând „Hare Krishna, Hare Krishna, Krishna, Krishna, Hare, Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama, Rama, Hare, Hare“. Și să vă aud eu pe voi zicând asta, rapid, de 1.744 de ori (înainte de micul dejun). Am prins obiceiul să mă cuibăresc în cel mai mare banian din Hawaii și să trag un pui de somn.

Oamenii ăștia pleacă de la premisa că lumea e un loc al suferinței, o iluzie - *maya* - o biată oglindire palidă a lumii adevărate și minunate în care trăiește Krishna. Pentru a se elibera de ciclul nesfârșit al reîncarnărilor, ei caută să-și nege orice satisfacție, renunțând la toate plăcerile din dorința de a fi alături de Krishna. Deci dacă le arăt un apus minunat mi se spune că roba lui Krishna are o culoare și mai glorioasă. Încerc să miros o floare, dar sunt oprită, că încă nu i-a fost oferită în dar lui Krishna. Uite-i aici, într-un miniparadis, în Hawaii, incapabili să se bucure. Aerul este categoric parfumat, molcuț și călduț. Soarele arată ca un glob uriaș, iar peste tot cresc flori, fructe și plante tropicale luxuriante. Nu mă vor convinge în veci că trăiesc în suferință. Trebuie că mă văd ca pe un agent al răului și al ispitei, judecând după aspectele cu care mă corectează. Un amărât a fost prins vorbindu-mi. Asta a generat două predici, dat fiind că bărbații în galben nu au voie să vorbească cu femei. Eu îmi port *sari*-ul prea scurt (mă temeam că îmi pică, așa că l-am înfășurat mai bine). Și n-ar trebui să las vălul să-mi cadă de pe cap când spăl oale. Mi s-a spus să nu zâmbesc când vorbesc cu bărbații! Ceva ce a devenit o cerere curioasă de a nu zâmbi „în

felul ăla“. Dar cel mai nostim a fost când ședeam cu toții pe jos în templu și mi s-a zis să-mi acopăr picioarele. Vă puteți închipui picioarele mele butucănoase fiind atât de provocatoare încât să nască în habotnici măcar un gând necinstit?

Simțul umorului mi-a fost forțat la limită, totuși, când au început să-mi spună că femeile ar fi de rang inferior bărbaților. Că femeile trebuie să se mărite, că altfel ar fi ca niște oi rătăcite, incapabile să se întrețină singure. Chestii la care le-aș fi zis eu mai multe. Și totuși erau oameni adorabili, amabili și buni, chiar dacă un pic deplasați. Cu siguranță m-au ajutat când am avut nevoie. Realmente amuzant era când dansam cu ei pe străzi. Reacțiile privitorilor erau ilare.

Dar am evadat.

Mă bătuse gândul să vând biletul pentru Japonia și să mă stabilesc pe una dintre insulele mai izolate, dar când am ajuns pe aeroport nu mi-a mai venit să trec prin sarabanda de formalități. Așa că m-am îmbarcat - și mare noroc am avut. Când am ajuns în Tokio, am încercat la nimereală numărul unei prietene din Boston. Unul dintre numerele alea de telefon ciudate și cu semnul întrebării. Nu mi-a venit să cred când la celălalt capăt al firului a răspuns o voce americană prietenoasă. Femeia tocmai ce se întorcea în State în acea după-amiază, spunându-mi că pot dormi la ea până vineri, când pleca și fata de jos, și că pot locui acolo până în ianuarie! Ei bine, chiar nu-mi venea a crede. Dacă soseam mai devreme, n-aș fi avut unde sta la ea. Mai târziu n-aș mai fi prins-o.

Locuința ei e chiar mică. Și o împarte cu o altă americancă foarte drăguță. E ca o casă de păpuși cu două camere. Mobila din camera de zi se strânge noaptea pentru a face loc saltelelor. Majoritatea japonezilor chiar nu au o cameră pentru distracție. Masa e interesantă. E înaltă de numai jumătate de metru, dar e acoperită cu o pătură și are o sobiță dedesubt, pentru a ține cald la picioare. Iar băile japoneze sunt minunate; abia ce-am ieșit de

la o înmuiere copioasă, temeinică.

Ieri am luat-o la picior prin Tokio vreo opt ore. Inițial m-a oripilat ce-am văzut. Cerul era acoperit și cenușiu, iar aerul plin de smog și aspru. În jurul meu se agita o mare de oameni îmbrăcați în gri și bleumarin, ca niște furnici în uniforme militare. Cu fețe lipsite de expresie, parcă ar fi fost sugrumați de cravatele lor pirpirii și strânse. Orașul, devastat în război, era modern și sumbru; singurele pete de culoare erau date de mulțimea de neoane. Cu cel mai bun accent japonez al meu nu puteam gândi decât „Bleah!“ și am cochetat cu ideea de a-mi face bagajul și a o șterge de acolo.

Apoi, din fericire, am ajuns în zone care nu fuseseră cuprinse de *rigor mortis* unde oamenii zâmbeau. M-am distrat mergând pe străzi pline de lampioane și pancarte de hârtie, ascultând, mirosind și privind. Era nostim să încerci să ajungi oriunde. Simpatizam cu analfabeții; era imposibil să citesc numele străzilor. Devenise un soi de vânătoare de indicii rezultate din gesticulări și o engleză stricată. Am învățat deja foarte multe. Fata cu care locuiesc se află aici de un an și jumătate, și îmi oferă o mulțime de ponturi. Lucrează în antropologie și are o tonă de cărți despre Japonia și japonezi, pe care abia aștept să le citesc. În weekend vom merge în alt oraș, plin de temple și de clădiri mai tradiționale. Ar trebui să fie amuzant. Ea e foarte de treabă și în mod sigur îmi face traiul aici mult mai ușor și mai plăcut...

Cu dragoste, Maura.

7. TOKIO

Miercuri, 18 noiembrie, 1979

Sun la Templul Toshoji. La templu mă întâmpină Tessai-san. Mă călăuzește printre grămăjoarele de mandarine, pe sub lampioane, dincolo de vânzătorul care oferea cartofi dulci. „Ai venit la ora potrivită - ora ceaiului“, mi-a spus el. Erau patru călugări ca niște băieței, râzând inocent, încântați să mă vadă. L-am cunoscut apoi pe marele maestru, Go Roshi. Când mi s-a spus că pot ședea acolo m-am simțit ca și cum aș fi ajuns acasă, foarte stabilă și debordând de fericire. Nu găzduiau încă vreun alt străin.

Joi

Am vizitat Parcul Ueno și marele muzeu. „Gânditorul“ lui Rodin șade acolo uitându-se la un pat de varză. Sunt intervievată pentru o slujbă. Vor să mă angajeze.

Vineri

Am mers la Roppongi. Dezamăgitor. Trec prin al doilea interviu. Acel *eejit* [idiot] a bătut câmpii trei ore despre nimic. Își dorea doar caucaziene tinere și drăguțe - celelalte alte trei candidate erau mai bine calificate, dar slujba mi-a fost oferită mie. Am refuzat-o.

Sâmbătă

Mă duc la templu. Maestrul nu știe engleză. Îmi prezintă camera mea, cu latura cât patru saltele *tatami*. Are un birou mic, o saltea și o pernă. Urcăm la etaj să psalmodiem. Statuile par păgâne. Nu am nici urmă de idee în ce m-am băgat. Cina e un dezastru. Îngenunchem în jurul unor banchete. Există o modalitate precisă pentru a face orice, un milion de plecăciuni. Liniște. Afurisitul de rulou cu ou este așa de mare și de slinos că nu-l pot ridica. Sunt în urma celorlalți și hăpăi încercând să-i ajung din urmă. Vocea maestrului spulberă tăcerea. „Tu mănâncă încet“. Nu știu dacă-i un comentariu sau o poruncă. O iau ca pe prima variantă, mă relaxez și sunt recunoscătoare că în singurul lucru pe care l-a rostit a avut atât de multă dreptate.

Duminică

Mi-au spus că nu încep duminicile mai devreme de 6, dar începuseră deja când am ajuns eu, la 6. Nu știam ce să fac. Am îngenuncheat în întunericul din fața ușii lui Go Roshi. În timp ce ieșea, a zâmbit și m-a îndrumat cu un gest către sala de mese. După micul dejun m-a întrebat dacă am terminat facultatea și cum am aflat despre templu. Dacă sunt dispusă să-mi rad capul și să cerșesc *[takuhatsu]*. Răspund că da. Sare în sus și o zbughește din cameră. Credeam că a plecat după brici, dar se întoarce cu straiele mele. Le aranjez și toată lumea râde cu o încântare copilărească. Mâine va fi ceremonia mea. Voi căpăta un nume nou.

Întârzii din nou. Nu înțeleg nimic, pot doar să privesc. Și privesc în timp ce razele bogate ale soarelui se târăsc încet peste fundalul negru, scânteind pe piele și luminând fiecare călugăr, unul câte unul. Taro este mereu împăcat. Tenno nu vrea să zâmbească. Takeo se ține de burtă, cu lacrimi în ochi.

Altă curățenie. Pare că nu se mai termină. Eu mătur ușile. Pielea picioarelor mele, rozalie din pricina frigului, arată ciudat pe unde iese din sandalele de lemn. Mă simt aiurea ținând

mătura din vergele de bambus. Nu înțeleg și nu sunt înțeleasă.

După-amiaza e mai bună. Sporovăim și râdem un pic. Ei se sfătuiesc asupra celor mai potrivite cuvinte și îmi spun că se bucură că-s aici. Mi-e drag de ei.

Luni

Ceremonia mea. Sunt botezată Soshin. Îmi place. Rimează cu Oisin, un nume care m-a intrigat dintotdeauna. Ceilalți au primit nume precum „lupul de fier“ sau „nava de fier“, astfel că am fost surprinsă de cât de frumos era al meu. Se traducea variat ca „mare iluminare“, „minte simplă“ sau „inimă caldă/deschisă/cinstită“. Accept bucuroasă oricare dintre forme. Va trebui ca în ianuarie să plec la Morioka să cerșesc. Mă tot iau peste picior că voi deveni celebritate TV. Chiar îmi place să tai lemne. Călugării nu sunt deloc sexiști. Sunt realmente „unul dintre băieți“ - ca îmbrăcăminte, comportament și tratament. Aș vrea să fiu la fel de împăcată și de vibrantă ca Go Roshi. Mi-aș dori să-l pot înțelege.

Marți

Mintea mea zburdă când practic *zazen* [meditație în poziția șezut]. A sosit un alt *gaijin* [străin], pe nume Frederick. A călătorit mult prin lume, dar este în continuare foarte german. Inițial chiar îmi doream să rămână, dar apoi mi-am dat seama că sunt mai fericită înconjurată doar de acești minunați japonezi. Sunt buni și puri și simpli. Figura blândă, de copil, a lui Eshin este atât de imaculată, fără urmă de viclenie. Mă bombardează cu lecții. Sper să obosească un pic. Frederick m-a făcut bucuroasă că nu sunt pe dinafară - acolo există prea multă nervozitate care distrage.

Dar mi-era frig. Picioare goale pe scânduri goale. Vântul bate printre crăpături și va fi tot mai rău. Pentru puțină vreme, încercând să fiu cu frigul, l-am savurat - o senzație plăcută de

întindere a pielii. Revigorant. Dar, vai, picioarele mele!

Miercuri

În sfârșit, am avut parte de o meditație cu adevărat reușită. Câteva clipe, zumzăiala continuă din mintea mea a încetat și am pătruns undeva foarte profund.

Dimineață m-am trezit plină de gânduri despre cât de mult ar trebui să stau aici, dacă să mă duc în altă parte, dacă voi fi foarte bătrână la revenirea în lumea mea. Seara am avut meditații și slujbe. Mă simt foarte exaltată. Apoi s-a organizat un banchet, cu *saké* de băut. Mă uit la acești bărbați râzând, savurând, cunoscând. La fel ca bătrânii din cârciumile de acasă, ei beau învăluiți în vălătuci de fum cenușiu.

Sunt bărbați simpli, care îngenunchează multe ore pe zi, duc un trai spartan, dar nu-s nicidecum aidoma pustnicilor din Himalaya. Beau și chefuiesc. Ar fi bine și minunat să îmbătrânim ca bărbații ăștia.

Joi

Un om foarte bătrân, mare maestru, Dai Achukyo Chitana Songi, vine să-l salute pe Go Roshi. Două femei îl ajută să urce scările. „E superb“, icnesc eu plină de venerație și de respect. Tetsuo repetă exclamația mea, iar un alt oaspete bătrân și important îmi face semn să-l urmez. Ne așezăm, toți șase, în confortabila cameră de primire a lui Go Roshi. Mă simt nespus de privilegiată. Nu pricep o boabă din ce se vorbește. Ceilalți ne servesc. Pot doar să-l privesc pe acel bărbat, cu puterea, înțelepciunea și demnitatea pe care le emană.

Jiko îmi face cadou o harpă aurie la care cântă o fecioară cârlionțată îmbrăcată într-o rochie de seară. „Tu ești asta“, spune el. Sunt mișcată. Numele lui înseamnă „însorit“. Caută mereu să folosească expresii englezești ciudate, precum „totul îmi sună grecește“. Chipul i se încrețește când zâmbește, un soi de Peter

Pan. Petrece multe ore transliterând pentru mine psalmi japonezi.

Pe timpul slujbei mă simt foarte exaltată, nu pot să nu zâmbesc. La ora ceaiului se întrunește Societatea Zen și sunt sumar chestionată despre intențiile mele.

Jiko îmi spune că voi fi bijuteria lui Go Roshi. Aproximativ o meditație pe zi pare să fie reușită.

Azi am avut primul *dokusan* [întrevedere cu Roshi despre practica personală] adevărat. (Mai fusesem, dar nu am avut interpret) Go Roshi mi-a dat *koan*-ul[2] *mu*. Nimicnicia. Doar *mu*. Am ajuns plină de *mu*. [„*Mu*“ înseamnă literalmente „nimic“, după celebrul *koan* în care maestrul răspunde „*mu*“ la întrebarea dacă un câine are natura lui Buddha. Acesta este adesea primul sau principalul *koan* abordat de învățăceii zen.]

Interpretul și Tetsuro mă cheamă în camera lor. Amândoi sunt iluminați. Mă întreabă despre motivațiile și cunoștințele mele. Pulsul îmi bătea „nimicnicie, nimicnicie“ tot timpul. Poemele au ajuns la minte printre bătăile de „*mu*“.

Cathy-san a atins iluminarea în trei ani, iar alt preot într-un an. Nu trebuie să îmbătrânesc aici, ci doar să-l urmez pe Go Roshi. Mă încred în el total. Poate vedea înăuntrul meu. El are tăria de a-mi ucide eul, astfel încât să mă pot elibera.

„Negreșit“, spune el, „tu vei atinge iluminarea“. Abia dacă mă pot abține. „Nimicnicie, nimicnicie.“ E ca o tobă din junglă care-mi bate prin vene, dar trebuie să mă lupt pentru ea. Adorm pe acel ritm frenetic. Și mă trezesc auzind în continuare „nimicnicie, nimicnicie“.

Sâmbătă

Lucrez la *mu*. Urăsc întreruperile induse de vorbit, deoarece nimicnicia pare să se piardă ușor peste zi și printre flecăreli. Meditez de trei ori. Corpul meu. Înăuntru și peste tot în jur e nimic. Nimicul. Nicio diferență. Gheizerul dintr-un lac pare să fie

altceva, dar este lacul. Dimineața e vreme pentru întrebări. Îl întreb pe Go Roshi despre înțelesul iluminării. Mă atinge. Nu tare. Când ești lovit, simți durere.

Duminică

Cuburile de gheață dintr-un pahar par că sunt separate, că au formă. Soarele strălucește; unde au dispărut cuburile? Totul e încă în pahar. Separarea lor era numai în formă și doar aparentă, o stare temporară, iluzorie. Plantele au conștiință. Dacă reîncarnarea există, iar noi suntem reîncarnați ca plante, conștiința noastră ar fi una diferită, ca de plantă. Corpul nostru actual nu dăinuie. Conștiința ni se schimbă odată cu forma. Cum nici din cubul de gheață nu rămâne nimic. Cu toții suntem nimicnicie.

Altă săptămână

I-am zis lui Takeo-san răspunsul meu. Mi-a spus că sunt iluminată. Minunat!

Am mers cu Jiko la o librărie englezească. Debordam de bucurie privind la autorii morți și gândindu-mă la nimicnicie.

Am mers la *dokusan*. Eram hotărâtă să nu mă las păcălită a folosi cuvinte. Cuvintele dau nimicniciei formă, substanță aparentă. Roshi m-a întrebat ce este *mu*. Am spus „nimicnicie“. M-a lovit. Ce simt? Era să zic durere, dar datorită hotărârii mele de a evita cuvintele am rostit „nimicnicie“. „Continuă“, a replicat el. Ajunsesem la un răspuns prin logică. Avea dreptate. Gândește-te numai la *mu*, la nimic altceva. Nu studia japoneza și nu sta în hol – numai *mu*.

La librăria englezească, toate școlile și teoriile zen contradictorii m-au umplut de confuzie și de supărare. Am cumpărat o carte pe care o aveam deja și apoi am refuzat s-o citesc. Cuvinte. Vreau să cunosc din interior.

Zilele au continuat să se scurgă, pline de *mu*. Am evitat

compania celorlalți, am încetat să mai râd și mă gândeam numai la *mu*. Asta mă înnebunea uneori – *mu*, *mu*, răsunându-mi în creieri fără a permite alt gând. Țâșneam în sus și căutam să-l dau afară, agasată. Alteori coboram cu el mult, mult, sub cuvintele în care răsuflarea mi-era blândă. Ca și cum te-ai uita la un iaz a cărui suprafață e o propoziție, iar eu sunt dedesubt. Blajină, uneori. Tăcută. Cu un mic surâs străbătându-mi fața. Alteori trebuie să aștept o oră și jumătate pentru cinci minute de calm. Sunt când extrem de fericită, când foarte vexată de mintea mea obișnuită.

Duminică seară

Takeo mi-a sugerat cum ar trebui să respir. Am încercat și, treptat, am devenit tot mai surescitată. *Mu* creștea vibrând în coloana mea vertebrală și parcă îmi exploda în cap. Totul era simplu. Râdeam. *Mu* era doar *mu*. Eram extatică, nu-mi puteam înfrâna bucuria. Am ieșit alergând din sală, am sărutat copacii, am stat în grădină și am devenit grădina, chiar eram ea. Pe întreaga durată a cinei am radiat. Jiko se tot holba la mine. Alții vorbeau despre iluminare. Dar asta era ceva mult mai puternic. Nu am mai meditat seara, doar m-am întins în pat înfofolită confortabil, ascultând ploaia.

Mai mulți prieteni ai Maurei ne-au împărtășit scrisorile trimise de ea pe timpul ședерii în Japonia. Întrucât știa că tot ce expediază acasă va fi citit în egală măsură de tineri și de bătrâni, era destul de reținută în ceea ce ne scria nouă. Dar în scrierile către prietenii din facultate putea fi mai directă.

—Ruth O’Halloran

(fără dată)

Dragă Sean [coleg de grupă la Colegiul Trinity, Dublin],

Tokio este hidos, un furnicar în negru și bleumarin. Sunt dependenți de muncă și trăiesc în cuști de iepuri. E o imitație

respectabilă, dar degradantă, a Statelor Unite... Așa că impulsionată de ciupercile Golden Gate și de disprețul meu față de Japonia contemporană am sfârșit într-o mănăstire zen, un paradis al antichităților în mijlocul unui megalopolis lăbărțat. Călugării sunt adorabili, bărbați simpli. Aici e o viață foarte diferită, bună deocamdată, deși e prea devreme să pot judeca valoarea *zazen*-ului...

Să ai un Crăciun fericit, Sean.

Toshoji, Tokio, 12 decembrie 1979

Dragii mei,

...inima mea va fi alături de voi, așa că de Crăciun să vă gândiți la mine. Aici nu voi avea parte de budincă de prune. Prăjiturelele de fasole sunt bune, totuși.

M-am cam obișnuit cu viața din Tokio, am întâlnit câțiva oameni și am avut o groază de ocazii de slujbe. Dar mi-am dat seama că mă întâlnesc numai cu *gaijin*-i, iar toți străinii formează o clică mică, eventual cu un prieten sau o prietenă din Japonia. Eu nu știam japoneza și nu eram deloc atrasă de această cultură, așa că m-am aventurat în Japonia adevărată, ba chiar în Japonia antică! Locuiesc în Templul Toshoji, unde primesc cazare și masă în schimbul unui pic de curățenie zilnică, și învăț *zazen*. Sunt singura femeie și singurul străin care studiază aici.

Am sunat la templu imediat ce am ajuns în gara Togoshi Koen, aflând că vor trimite pe cineva să mă întâmpine. Am rămas în picioare, așteptându-mă să fiu primită de cineva tăcut și demn. A trebuit să fac un salt înapoi din cauza unei biciclete care era să intre în mine. Stăteam pe un petic de pământ vălurit când l-am văzut pe Tetsuro-san aranjându-și ochelarii, trăgându-și respirația și salutându-mă. La templu era ora ceaiului și călugării așezați pe podea fumau și râdeau, fără a părea auster câtuși de puțini. Cu toții au încercat engleza învățată în liceu și au râs și mai tare. Sunt adorabili, ca niște copii mari, plini de veselie. N-

am văzut încă pe nimeni să fie nervos. Toată lumea a cotizat la cumpărarea unui ghid lingvistic pentru a comunica mai bine cu mine. Astfel că aud mereu expresii standard precum „Mai doriți încă un pahar cu suc?“ sau „Duceți aceste valize în camera dumneavoastră, vă rog“.

Fiecare zi începe la ora 5. Mă spăl pe față la lumina lunii. Am camera mea, cu patru *tatami* și o latrină personală. Mâncarea este bună. De bază sunt orezul și algele marine, dar bucătăreasa este foarte talentată. Viața în mănăstire reprezintă cu siguranță o schimbare. În viața mea n-am făcut atât de multe plecăciuni. Există un protocol foarte strict, mai ales pe timpul meselor, de aplecat și de împreunat mâinile ca pentru rugăciune. Și-or imagina că sunt foarte politicoasă, întrucât acum fac o plecăciune la fiecare pauză. Îmi imaginez că așa procedez cum trebuie.

Uneori mă simt ca boul în jug. Vedeți voi, *koan*-ul meu este *mu*, iar eu ar trebui să zbier despre asta (discret, unde e necesar) ori de câte ori se ivește ocazia. Am speriat-o zdravăn pe biata bucătăreasă, care a crezut că-i chinuie cineva pisica.

Sunt deci fericită, sănătoasă și foarte cuminte. Închipuiți-vă: eu în pat la ora 9 în fiecare seară! Și făcând curățenie zilnic. Dar nu e atât de rău pe cât credeam. Chiar mă ofer să fac curat. Vă vine să credeți? Au aici un detergent minunat. Îl folosim la podele, chiuvete, ferestre, metale, orice. Lucru manual. Atât. Nu folosim nici măcar mopuri. Totul se face cu cârpe și apă.

Locul ăsta e total non-sexist. Cumva mă așteptam să fiu trimisă la bucătărie, dar am tăiat lemne și am mutat mobilă cu cei mai buni dintre ei. Și fără condescendentul „s-a descurcat bine fata“. Totul e luat cum este. Sunt totalmente „unul dintre băieți“, numai că nu-s cheală. Luna viitoare vom merge în nordul Japoniei, în prefectura Iwate, pentru a cerși. Trebui că va fi o experiență, cerșitul în zăpadă. Mi se spune că e foarte frumos acolo. Abia aștept să văd ceva provincial...

Cu dragoste, M.

Luni dimineață

Ajunul Crăciunului: mă duc la *dokusan*. „Cum ai priceput *mu*?“ *Mu* este *mu*. Zâmbesc, fericită, deloc nervoasă, încă jubilând. „Continuă!“ Se aude clopotul: ting-a-ding-ding. Sunt lăsată să plec.

Mă simt zdrobită. Nu știa? Cum putea ști? Dar eu știam. La naiba. Era ajunul Crăciunului. Mi-era frig și eram sătulă de *soji* [curățarea templului], temându-mă că Tenno crede că nu fac destul, așa că vina mă făcea să muncesc mai mult. Urăsc vinovăția. Mă gândesc acasă, la familie și la câtă vreme voi fi prinsă făcând curățenie stupidă, materială, fără iluminare.

Ochii mi se înlăcrimează. Juro și Eshin, ca două cloști, mă alină. Stau în cămăruța întunecată și înghețată a lui Eshin, înfășurată strâns în kimonoul lui de lână, ascultând muzică. Încerc să ascult cu adevărat, să opresc cuvintele. Nu fac niciun fel de *soji* și mă întreb ce-o crede Tenno. Roshi a cumpărat un tort de Crăciun, bucătăreasa a cumpărat șampanie și organizează o mică petrecere pentru mine. Cinci călugări îngrămădiți pe banchete de lemn. Ne vedem respirația când cântăm. Brăduțul festiv de plastic verde arată ciudat pe tortul cu cremă de căpșuni. Aprind pe el câteva lumânări. Nu toate torturile occidentale au lumânări? Le aștept să ardă. Ceilalți închină în cinstea mea și mă salută. Jiko scrie „*The Song of Wandering Aengus*“ pe o hartă de metrou. Nu e Crăciun, dar e spiritul Crăciunului. Chiar mi-au ridicat moralul.

Ziua de Crăciun, ca oricare alta. Până și oficiul poștal e deschis. Hotărăsc că viața monahală nu-i de mine. Iubesc viața prea mult pentru a mă izola. Poate șase luni, o șansă bună de a lucra cu mine. Pare că experiența mea de „iluminare“ a fost la fel de bună ca a lui Tetsuro, totuși Roshi nu o acceptă. Reținc că în carte scria că Rinzai și Soto [principalele două școli zen japoneze;

Maura s-a antrenat în Soto] produc amândouă același efect, așa că m-am decis să dau naibii *koan*-urile. Voi lucra la respirație, liniște mentală și la a fi aici și acum. Mă simt mult mai bine. Tetsuro a spus de câteva ori cât de greu muncesc. Nu-i chiar așa, dar mă mai eliberează de sâcâitoarea mea vinovăție. Zenul este foarte important pentru mine. Cred că voi pleca prin vară, dar voi continua să studiez zen după ce ajung la Paris.

Bărbații ăștia sunt minunați. Îmi arată atâta căldură și dragoste autentice încât simt că înfloresc. Inițial am luat de bun ce-a zis Go Roshi și m-am gândit numai la *mu*. Nu mai vorbeam cu nimeni, mă amuțeam singură. Simțeam că înnebunesc. Singura variație de la o zi la alta era conținutul farfuriei albastre de la cină. Acum nu mai sunt așa extremistă, dar poate că trebuie să fii puțin nebun pentru a face eul să cedeze. Sau poate că asta e „boala zen“.

Mă simt nostim în robele mele negre și lungi, străpungând traficul cu bicicleta într-o zi însorită sau valsând cu Jiko la cumpărături în supermarket.

Eram așa de încremenită că îmi puteam simți inima bătând și că e ceasul ticăind pe perete.

Eu îl fac. Facerea constă din el și mine. El și cu mine suntem una în facere.

Am încercat un experiment de suprimare a sporovăielii mele interioare, făcând relevant comentariul curent. Există albastru, există fumat, există măturat, fâș, fâș. A îmbogățit mult lucrurile.

Roshi mi-a dat mai multe haine. A spus că inima mea este pură. Le-am oferit tuturor mici cadouri de Anul Nou. După cină, Roshi a rupt tăcerea, în engleză: „Foarte bun cadou, mulțumesc.“ S-a plecat profund. Eu am râs din toată ființa.

Petrecerea ajunului Anului Nou: Călugărașii ăștia știu să se distreze. Iată-mă-s, cu toți prietenii călugări – pare bizar. Am cântat „*Auld Lang Syne*“. E prima oară când cânt singură în public și nu-mi pasă. Puțin câte puțin dobândesc cunoaștere,

chiar dacă meditațiile mele au fost superficiale.

Vreau să devin maestră zen.

---

[2] Un *koan* este o cimilitură verbală care indică spre adevărul suprem. Multe dintre *koan*-uri au fost transmise de învățați încă din perioada budismului zen chinezesc timpuriu, dar toți maeștrii din toate vremurile pot găsi lesne materiale de predat. Acestea pot fi studiate în numeroase feluri, potrivit învățătorului, uneori în cursul *zazen*.

8. TAKUHATSU (CERȘITUL)

1980

Templul Kannonji, Iwateken, 6 ianuarie 1980

Ceva nostim despre vârsta mea. Fiul lui Go Roshi crede că am 30 de ani. Mă privesc în oglindă și par de 30. Când am ajuns aici, la Kannonji [templu rural în Prefectura Iwate, proprietatea lui Roshi], mi-au spus că arăt adolescentin. Mă privesc în oglindă și par adolescentă.

Mu este superb uneori. Îngenunchind pe dușumelele goale, aproape de căldura sobei cu lemne, ziua pare un amurg cenușiu, presărat cu fulgi de zăpadă. Amestec în supă de jur-împrejur, o fierb până face spumă, de jur-împrejur. Respir profund și ușor, un *mu*, simțind pacea.

La 5 dimineața, *zazen*. Sutre, iar respirația noastră iese ca norișori de vapori înghețați. Privesc la bărbații din jur, la chipurile lor aspre și blajine, și îi ador. Privesc apoi la bătrâna încovoiată care în cursul ultimului deceniu (de când a donat terenul pe care a fost construit Kannonji) a șontâcăit până la templu în fiecare dimineață pentru sutre [învățăturile lui Buddha, incantate în slujbele templului]. O siluetă vag conturată în lumina zorilor, aplecată peste bastonul ei, care lunecă prin zăpadă. Înainte de micul dejun ieșim afară să curățăm zăpada virgină, iar mie nici că-mi pasă. Orez și supă, simple și delicioase.

Takuhatsu: strat peste strat de veșminte, uneori zece, cu

clopoțeii și castroanele noastre de cerșit, pășim agale pe străzile din Morioka, prin zăpadă și zloată, în sandale de paie, psalmodiind și clopoțind. Bătrânele micuțe crapă ușor ușile lor, aruncă o monedă în strachină și apoi așteaptă, cu capul plecat și mâinile coborâte pe lângă șorțurile lor lungi, binecuvântarea unui călugăr. Uneori icnesc surprinse când mă văd pe mine – și femeie, și *gaijin*. Când merg pur și simplu, adică atunci când merg cântând, fără să mă întreb cât e ceasul și fără să mă uit la ușă, sunt foarte fericită.

Riko-san e foarte dur și foarte bun, un bărbat din metal prețios. Își croiește cale prin furtunile de zăpadă pentru a-mi aduce straie călduroase. Mă învață budism într-o engleză simplă și stricată. E simplu și pur, și nu are dubii. La fel e și soția lui. Îmi place de ea. O femeie de la templu întreabă minunându-se dacă sunt fată sau băiat, apoi își pune copilul să îngenuncheze în fața mea și continuă să-mi apuce mâinile și să le sărute. Mă întreb ce spunea.

De când am fost intervievată la TV și în ziar s-a iscat mare vâlvă. Acum oamenii mă arată cu degetul, caută să-și pună ofrandele în castronul meu, iar copiii se țin după mine pe stradă. În glumă, Taro-san îmi spune zeiță, Buddha cu alai. Absurd, că agitația e legată doar de faptul că sunt străină și femeie.

Femeile credincioase din Morioka ne invită la mese. Vai, ce bucate! Ele nu mănâncă alături de noi – probabil nu-și permit –, ci așteaptă reverențios în afara încăperii. Ne mulțumesc cu lacrimi în ochi pentru privilegiul de a ne fi servit. Le privesc cum stau îngenuncheate făcând plecăciuni și mă simt ciudat să mă aflu în această ipostază, mai ales într-o cultură diferită de a mea. La una dintre mese s-a decis că fața mea este autentic japoneză. Sigur că am un chip la fel de irlandez ca gazonul, dar totul face parte din procesul de a fi acceptată. Mai mulți oameni au zis că nu par occidentală. Nici în America de Sud nu m-am simțit străină; spuneau că am trăsături latine. *Quién sabe*?

Femeia de la pescărie ne-a servit cu *saké* fiert și cu orez. De jur-împrejurul nostru cadavre de pești cu ochi și guri căscate. Nu mai vreau să mănânc pește. Nici n-aș prinde unul cu mâna mea. Cu crustaceele și cu ouăle mă mai descurc. Dar tot consum pește la prânz pentru că mănânc ce mi se oferă.

13 ianuarie 1980

Dragii mei,

La mulți ani fratelui meu cel mai drag de pe lumea asta. Aș vrea să fiu alături de tine. Ai dispărut și ai crescut pe neștiute. Sper că-ți place școala și că nu te dai prea mare cu toate notele tale de 10. Câte un 10 ici-colo ar fi totuși pildă bună pentru ceilalți copii. Așa-i?

Cum fu Crăciunul pentru mătăluță? Mi-a fost dor de tine. Ajunul Crăciunului a fost foarte friguros și mohorât, fără pic de miros de brad sau de curcan. Mă simt categoric de partea greșită a Pacificului. S-a dus vestea prin mănăstire că aș fi deprimată și s-au mobilizat toți. Un călugăr a făcut toate treburile mele. Un altul m-a înfofolit în straie de lână (era foarte frig), mi-a pus căști și muzică, premiul său fiind cântece religioase de la Notre Dame. Starețul a ieșit și a cumpărat un „tort de Crăciun“, iar bucătăreasa a luat șampanie. Voiau să-mi organizeze o petrecere de Crăciun. Ei bine, a fost cea mai caraghioasă petrecere de Crăciun din viața mea. Brăduțul de plastic și minibușteanul de deasupra arătau bizar pe un „tort de Crăciun“ făcut din frișcă și căpșuni proaspete. Iar pe tort au pus lumânările din cele pentru ziua de naștere. Nu-i așa că toate torturile vestice au lumânări? Dar nu au știut ce se face cu ele, așa că au stins lumina și au așteptat să se consume lumânările. După care au cântat „*Silent Night*“, ușor, în japoneză, continuând să cânte pe rând colinde englezești. Apoi Tetsuro-san a țâșnit în picioare, în deplina splendoare a robei sale, dând din șolduri și mimând câteva pasaje din cântecele lui Elvis Presley, cu puternic accent japonez.

A urmat „*Home, home on the lange*“. Cu toții aclamam, deși respirația fiecăruia era vizibilă când deschidea gura. Petrecerea s-a încheiat la 20.30; trebuia să ne trezim la 4.30. N-a fost chiar Crăciunul, dar cu siguranță a fost spiritul Crăciunului.

În tot acest timp se făceau pregătiri pentru mersul la cerșit spre sfârșitul lunii. Cu câteva zile înainte de a pleca în nord, unul dintre călugări vine la mine în cameră cu un braț plin de bandaje.

L-am întrebat pentru ce-s. „Rănile tale“, a răspuns el solemn. Am consultat amândoi dicționarul pentru a ne asigura că „răni“ și „bandaje“ erau cuvintele potrivite. Erau. Am închis ușa și am început să mă întreb în ce anume am reușit să mă bag de data asta. Mă simțeam ca și cum aș fi plecat la război.

Și am ajuns din nou la știri. Așa-i că vă bucurați că acum nu era vorba de o manifestație? Toți erau uimiți de fata străină care se duce la cerșit. Pare greu să mergi cu orele prin zăpadă în sandale de paie (cu ciorapi), cântând și sunând dintr-un clopot. „Pregătire dură pentru un băiat“, spuneau ei, „dar pentru o fată?“ – iar ochii mijiți li se făceau mari. Așa că m-au intervievat la TV; apoi a venit ziarul prefecturii ăsteia. Nu știu ce au scris. Reporterul nu vorbea englezește, un călugăr i-a povestit totul despre mine. Brusc, aveam un public. Oamenii din autobuze îmi făceau cu mâna și mă arătau cu degetul; pe străzi, alergau după mine să-mi arunce monezi în strachina de cerșit. Iar azi a venit din nou reporterul ziarului. Reacțiile fuseseră atât de puternice încât se cerea o continuare a articolului inițial.

Straniu, cerșitul nu-i neplăcut deloc. Purtam efectiv zece rânduri de haine pe mine, iar după ce-ți amorțesc degetele de la mâini și de la picioare chiar nu mai simți nimic. Apoi ușa de lemn zăngăne și culisează, eliberând o bătrână încovoiată, care se ține de broboadă, se târâie prin zăpadă să-mi pună în bol ce poate, apoi își coboară capul cu smerenie și așteaptă binecuvântarea pe care eu nu o pot da.

În cele mai multe zile suntem invitați la prânz de familii din oraș. Pentru ei este o ocazie importantă și se pregătesc cât de bine pot. Ne pun în față festinuri. Am încercat astfel toate soiurile de delicatese japoneze pe care altminteri nu mi le-aș fi putut îngădui. Iar ei îngenunchează înaintea noastră mulțumindu-ne continuu că am venit în casa lor. De-ați putea vedea bătrânele cu lacrimi în ochi ținând poalele starețului și mulțumindu-i. E ciudat să te afli într-o poziție atât de respectată. Nu-s obișnuită nici în cultura mea, darămite în asta. Bărbați și femei de vârsta mea, care în mod normal m-ar fi ținut de vorbă pe stradă, își împreunează mâinile a rugă și fac plecăciuni adânci în fața mea. Iar eu încerc să păstrez o mină serioasă.

Amuleta asta de v-am pus-o în plic a fost comandată special de stareț pentru voi. E o binecuvântare de Anul Nou pentru sănătate și fericire în cămin. Pe dreapta e numele nostru, iar pe stânga e templul și călugărul care a scris-o (cel care a făcut pe Elvis în ajunul Crăciunului). Mi se spune că ar trebui agățată într-un loc special.

Că pomeniți de venit în Japonia, trebuie să spun, egoist, că mi-ar plăcea să veniți aici; ar fi grozav să vă văd, dar în privința banilor mai bine îi cheltuiți oriunde altundeva. Prețurile de aici sunt ridicole. 20$ o friptură, 13$ un pepene mare, 1,5$ o ceașcă de cafea... e adevărat. Pe de altă parte, puteți mânca tofu și mandarine, și să beți ceai verde. După război a rămas prea puțin din Japonia veche; acum vezi numai cuști de beton pentru iepuri, dar experiența mea e grandioasă întrucât trăiesc în Japonia secolului 13 și e fascinant. Mai trebuie să spun că, din toate țările pe care le-am vizitat, Japonia modernă e undeva în josul listei mele „de revenit“. Și totuși, mi-ar plăcea să vă revăd.

Cu dragoste, M.

Templul Kannonji, februarie 1980

A fost *daikan* [marele ger]. Cele mai lungi și mai reci

săptămâni ale anului, în cea mai rece prefectură a țării. Go Roshi a fost încântat că nu eram obișnuită cu frigul – antrenament mai eficient. Ghiceam temperatura după starea ofrandelor, înghețate sau nu – și adesea erau. Dacă încerci să ștergi un vas de metal se lipește cârpa de el. Spălatul de dimineață nu topește stratul de gheață din bazin, care trebuie spart prin izbire cu ceva bont. Cea mai grea parte, probabil, nu ar fi *takuhatsu*l în sine, ci sutrele de dimineață.

Mă trezesc și fug la micul cuptor cu lemne din bucătărie. Câteva minute la adăpost de frig, apoi în *zendo* [camera de meditație]. Am ajuns prima, șezând singură în întunericul de dinaintea zorilor. Robele foșnesc în ritmul dat de ritmul picioarelor alergânde, sună clopotul; podeaua răsună a bufnet surd. Încet, mirosul de tămâie se împrăștie în *zendo*. Sunt mai degrabă adormită decât trează și mă lupt să mă materializez, meditațiile fiind de obicei îmbătătoare. Pernuța lui Tekan-san era tot acolo, mă întreb dacă nu s-a și ridicat deja. Tessai, Tessan și Jiko-san gâlgâie împreună, stropesc și scuipă pastă de dinți, apoi se strecoară înăuntru pe rând. Tachibana Sensei [profesorul de engleză al liceului local] și băiatul său de 10 ani. Aș putea, voi putea face și eu asta, să am un stil de viață mirean și totuși să-mi văd de meditații?

Din *zendo* în *hondo* [camera pentru incantații și învățare], unde e și mai frig. Sutrele ne scot nori de respirație înghețată. La final, am suficient control cât să-mi pot împreuna degetele mici pentru deferențe, apoi mă bucur că ziua e totuși caldă. Se termină sutrele și ne împrăștiem fugind și râzând în întuneric, gonind spre căldura șemineului.

Jiko-san își freacă degetele și strigă „*Itai, itai*“ [„mă doare!“] printre clănțănituri de dinți; Katsuko-san, rotunjor ca o gogoașă răsfățată, zâmbește înțelegător; Tessai anunță temperatura. Eu mă strecor printre vreascuri, cu roba mea lungă alunecând nepăsătoare peste ele, mă aplec deasupra plitei și îmi încălzesc

mâinile deasupra ei, privind licărirea roșiatică ce răzbătea printr-o fantă. Hipnotic. La micul dejun avem *soji*. *Soji* – și iar fugim, cu picioarele goale și reci părând să se lipească de *tatami*. Curățăm zăpada care s-a strecurat prin diverse locuri, râzând tot timpul – ne și încălzeam amuzându-ne.

Micul dejun e sățios. Bolul meu de orez are pictați urși albaștri care dansează. Lampa cu kerosen dă o lumină caldă prin reflexia ei ceramică. Aburul orezului emană *mu*, iar eu sunt împăcată și recunoscătoare.

Traversând zăpada în crepusculul răsăritului, privesc la stele. În unele zile sunt fericită, țopăi plină de fiori, dar în altele bombăn și-mi promit să încetez, consolându-mă – te iubesc, Maura, poți s-o faci, Maura; au mai rămas doar X zile – și dorindu-mi să lâncezesc în pat cu o cană de cafea, sau măcar o dată să dorm peste ora 4.30. Pun pe mine vreo două pulovere și un kimono, după care duc înapoi în sala de mese echipamentul meu de *takuhatsu*. Aici termin de îmbrăcat, alături de Tekkan-san și de Katsuko-san, care pierdea vremea ba uscând ciorapi umezi, ba netezind chingi și cute. Tekkan-san pare adesea morocănos: „Nuuu, uite așa se face“ – trage, împinge, îmi strânge țoalele și îmi aranjează kimonoul în dreptul pieptului, ăsta fiind un aranjament corect al hainelor. Apoi, cu câteva minute înainte să plecăm, se face liniște. Mă așez, încercând să mă golesc și doar să șed. Uneori, într-o engleză simplă și cu foarte multe pauze, Tekkan-san îmi spune câte ceva despre Buddha, despre viață, sau citește o sutră. „Trebuie să învață să citește carte budistă“, zice el.

9. TOKIO, DIN NOU

Toshoji, Tokio, 21 februarie 1980

Ieri am cumpărat cărți. Am citit despre *mu*, despre faptul că *mu* nu-i o mantră, că nu trebuie doar să repet *mu* ci să mă lupt cu „ce e *mu*?“. Urc să încerc *mu* în *zendo*. Eu sunt *mu*. Eu sunt nimic, nimic, nimicnicie. Eu nu exist (deși exist). Ci nimic, absolut nimic. Ceva îmi flutură aproape de ochi. Mă smiorcăi, mă întind pe *tatami* și plâng în hohote, cu lacrimi de crocodil. Eram nimic, iar visele, speranțele și concepțiile mele erau tot nimic. Plângeam cu lacrimi de înmormântare. Eram la înmormântarea mea, la care nu mai venise nimeni. Plângeam, și plângeam, și plângeam și...

Jos era vremea pentru coacerea pâinii. Tetsuro-san m-a întrebat ce-i în neregulă. Sunt nimic și e foarte greu, foarte trist, și lacrimile-mi șiroiau. „*Honto*? [„Serios?“ / „E adevărat?“] Ești aproape de iluminare. Trebuie să te duci la *dokusan*.“ Eu știu că nu-s nici măcar aproape de iluminare, dar mi-ar plăcea să merg la *dokusan*. Fac un *mu*, unul profund și total. După aceea mă dor corzile vocale. Roshi îmi spune să o țin așa până la *sesshin* [de obicei o săptămână intensivă de *zazen*] și că apoi voi atinge iluminarea. (În loc de „voi“ citiți „poate voi“.)

După cină, Roshi zice să dăm anunț la ziar pentru angajarea unui bucătar. Nu-i place cum gătesc. Peștele era prea uscat (și vechi de două săptămâni, l-am curățat eu de mucegai), iar salata prea consistentă. Adevărat. Nu m-am demoralizat. Era adevărat.

Dar îmi plăcea să gătesc și speram să fi ieșit ceva bun. Eram prea epuizată să reacționez cum trebuia sau măcar să mă simt ofensată. După lacrimi, am fost șocată să aud că oamenii din Morioka ar vrea să scape de Tekkan-san. Părea că există o vastă rețea de conflicte între ce se spune și ce se gândește de fapt. Oamenii din Morioka se declarau apreciativi, calzi și generoși față de Tekkan-san, dar iată că dragile bătrânici se gândeau cum să-l înjunghie direct în inimă. Roshi ne dă liber; ceilalți zic că-s încă flămânzi, dar se plâng de prea multă mâncare. Eu sunt obosită, dormisem puțin, și sunt nimic – epuizată, secătuită. Iar Jiko-san îmi spune: „Ești prea simplă și prea cinstită.“ Și de data asta avea dreptate. Abia dacă mă pot simți un pic tulburată. Pot doar să spăl vasele și să mă duc la culcare.

Cu un *koan* trebuie să te lupți – să lupți cu el și pentru el. Energia mea din *mu* se reînnoiește întrebând „ce este?“. Să mă trezesc dimineața e, pentru mine, unul dintre cele mai grele lucruri. Așa că mă trezesc chiar mai devreme și merg în *hondo* să meditez.

22 februarie
N-am fost născută
nu voi muri
pentru că sunt
nimic
dar, rogu-vă, nu
mă călcați
pe bătături.

Dacă *mu* este mintea, conștiința este nimic. Eu nu mai sunt aceeași persoană cu cea de acum 10 ani, de acum o secundă, dar totuși sunt. Și atunci unde-i eul? Peștele are conștiința unui pește. Eu am conștiința unei femei din secolul 20 și nimeni înainte-mi nu a avut conștiința mea. Unde-i renașterea? Conștiința se schimbă. Dacă m-aș renaște pește, aș fi un pește; nu Maura, ci un

pește. Conștiința se schimbă. Acțiune și reacțiune, ca o talpă pe nisip. Nimic nu se transferă, dar procesul continuă. Energia nu poate fi creată sau distrusă, doar transformată. Ce e mort și ce e viu? Primele și ultimele gânduri, se zice. Are sens. Plantele și animalele gândesc. Are conștiință o piatră? Este conștientă? Dacă și conștiința este energie, atunci toate formele sale sunt, nu au, conștiință. Dacă noi toți suntem nu are minte... ă?... poftim?... hmmm. Sunt lucrurile *mu* [nimic] și *u* [ceva; existență]? Valurile oceanului sunt separate, dar totuna. Când un val cade, el nu moare, nu încetează să existe, deși o face. Nu mai este un val, ci oceanul care era oricum. Nu-i asta moartea? Și *mu* e *u*, iar Joshu poate spune că un câine nu are natura lui Buddha.

Cina a fost aproape un fiasco. În ultima clipă, Jiko-san a adăugat sos și mi-a atenuat lamentările.

Să fie primul gând începutul unei vieți noi, dat fiind că gândul înseamnă separare?

Roshi l-a rugat pe Jiko-san să dea anunțul [pentru un nou bucătar]. Se tot răzgândește. Și-a cerut scuze și ne-a rugat pe noi să gătim o vreme, zicând că e bine să ai învățăcei în *tenzo* [bucătarul-șef al unei mănăstiri, un titlu foarte respectat], apoi și-a schimbat părerea. Ședeam cu Jiko și mâncam zeama de orez brun pe care o botezasem *jiko-mochi* [un tip de gogoașă sau de prăjitură din aluat de orez], favorita mea, când am spus că singurul lucru care-mi place mai mult decât *tenzo* este grădina. Nu-mi surâdeau orele de curățat praful de pe altarele curate pe care le ștersesem ieri. După care Tessan-san îmi spune că noua mea îndatorire va fi grădina. Nu-mi vine să cred; sunt încântată.

Forma este goliciune. Niciodată aceeași, mereu schimbătoare, deci nu există, este *mu* – dar dacă te izbești de perete sigur că forma e formă.

Forța mea vitală ia continuu forme noi. Fiecare celulă născută în corpul meu va conține acea forță vitală, iar fiecare celulă care moare va fi moartă. Să fie așa de ciudat că trece într-

un corp nou? Și totuși „ea“ nu există. Nimic nu se transferă. Valabil și pentru celule. Am probleme cu moarte-renașterea asta. E incredibil. Celulele se divid. Apoi fiecare știe ce are de făcut. Toate lucrurile mărunte, un alt eu, totul în stare de funcționare. Miraculos. Lucrul de care sunt cea mai atașată, la care aș putea renunța cel mai greu și căruia nu i-aș putea recunoaște efemeritatea, sunt eu.

25 februarie

Mă trezesc și merg la *zendo* la ora 4.00. Nu-i așa greu. Stau singură și încerc noul *mu* pe care mi l-a arătat Jiko-san. E mai deschis; îl prefer. Mă ridic în picioare, dau capul pe spate și rostesc *mu*. Cineva stinge lumina și intră în cameră. Poate chiar Roshi. Pe întuneric, deslușesc contururile ușilor. E un întuneric cald și învăluitor, ca un pântec, neguros, împărtășit cu nu-știu-cine. E liniștitor și primitor. Voi căuta starea asta în fiecare dimineață.

Silueta era Tetsuro-san – Lupul de Fier, la vânat, mereu un pic nesigur și ușor pe dinafară. Bunătatea și compasiunea lui față de mine au fost enorme, oferindu-mi umile cuvinte de încurajare ori de câte ori am avut nevoie. Curând are să devină starețul noului templu și pare nerăbdător. Jiko spune că e nevrotic. El însuși zice că i se pare că oamenii vor să scape de el. M-a speriat când s-a năpustit la spălător întrebând „de ce râdeați?“. Credea că de el. „Glumă, glumă“, a spus. Cinstit despre slăbiciunile și coșmarurile sale. După cât fusese de generos cu mine, când am avut ocazia să-i cumpăr o pălărie de *takuhatsu*, am luat-o. A costat 10.000 de yeni, dar cu banii mei din *takuhatsu* nu a însemnat prea mult, iar banii există pentru astfel de lucruri. Mi-a zis că s-a perpelit toată noaptea, tulburat, întrebându-se de ce i-am făcut un cadou așa de important. E foarte nostim și copilăros cu felul în care-și deschide inima în timp ce răsfoiește ziarul.

- Aha!, i se luminează fața. Olivia Hussey s-a măritat cu un

japonez.

- Nu, zău?, și adaug o banalitate despre ea, nesigură de relevanța anunțului.

- Ce crezi despre căsătoriile internaționale?

Le-am aprobat.

- Deci te-ai căsători cu un japonez?

- Ar trebui să învăț japoneza.

Apoi se aruncă în trăncăneli surescitate cu Mio-san, esența fiind că eu nu-s contra măritișului cu un japonez. Îi ador inocența.

Ședeam în picioare în *zendo* și cuvintele lui Jiko îmi răsunau în urechi. „Când ești mama ta, când ești Roshi, atunci vei fi iluminată.“ Nu vedeam cum e posibil așa ceva. Dacă nu eram eu însămi, cu siguranță nu eram ei. Continuam să-mi repet: ești totul. Dificil de conceput. Apoi mi s-a arătat cât de complet arbitrar ne-am definit așa-zisul eu. Eu sunt corpul, gândurile, percepțiile și personalitatea mea. De unde ideea că gândul despre mama este eu, dar mama mea nu e.

Adevăratul „eu“ l-am definit ca nefiind eu, definind ca eu ceea ce este doar o imagine și nu adevăratul eu. Saliva din gura mea este eu, pe când aerul din gură nu este. Hrana pe care o consum nu este, dar undeva traversează o barieră vagă și devine eu. Eu însămi sunt definită arbitrar – gândurile-mi sunt eu, saliva și hrana sunt eu, dar pictura pe care o produc, izvorâtă din gândul meu, nu mai este eu, melodia pe care o fredonez în gând, eu – și dacă oricum resping acea definiție a sinelui ca inexistentă, atunci nu m-aș putea redefini pe mine însămi?

Și încep. Fiecare zgomot, imagine sau mișcare sunt eu. Eram teribil de incitată, fremătând și zâmbind. Ca și cum ar fi fost o statuie, corpul meu fizic, acoperit cu o cârpă atârnând aproape de piele; asta defineam eu ca sine. Acum o sfoară petrecută prin cârpă e trasă și întinsă de cineva; e încă atașată de corpul meu, dar acoperă din ce în ce mai mult, iar aceea sunt eu. Cum pot să

mor sau să încetez a exista? Sunt eternă; sunt transformare și acțiune. Sunt mama mea. Sunt Roshi. Ies din *hondo* un nou eu; toate zgomotele și imaginile îmi atrag atenția și le integrez în mine.

Am fost la cumpărături. Eu am pregătit cina și, curând, concepția mea despre sine a revenit la obișnuita sa structură înăbușitoare. Oare și Roshi pățește la fel? Înainte îl admiram că și-a privit nimicnicia în coșciug și tot a avut puterea să râdă. Acum pare că-i vorba de mult mai multe. Imens.

După *zazen*, Roshi a spus ceva despre *muji* [*koan*-ul despre *mu*] ca fiind totul și despre oamenii *tenzo* (eu și Jiko) că lucrează din devoțiune. Deci poate că nu faptul că nu-i place cum gătesc e motivul pentru care caută un nou ajutor la bucătărie.

29 februarie

Relația mea cu Jiko a fost interesantă. Mereu am oscilat între a fi amuzată de farsele lui copilărești și a fi iritată de nevoia lui de atenție, tot puerilă. Se laudă pe sine constant, dar la fel de rapid și de entuziast cum îi laudă pe ceilalți. Nu cred să fi criticat vreodată caracterul cuiva – obiceiuri da, dar nu și caracterul. Adesea părea că se poartă arogant cu mine, corijându-mă cu chestii mărunte, îndreptându-mi cute la straie, uite-așa, împingându-mă. Era ușor agasant. Așa că mă întrebam cum de ajunsese în bucătărie. Îmi dau seama cum m-am schimbat și eu după reacțiile mele. El bântuie deseori prin preajmă fără să facă nimic sau își frunzărește dicționarul în timp ce eu fac toată treaba. M-a rugat să fac toate prânzurile, întrucât el „are treabă uneori“. Aiurea. Prima reacție a fost să-i zic ia stai așa, asigură-te înainte să acuzi că realmente faci mai mult, apoi și arată cât de mult ai făcut etc. Fă prânzul și taci din gură. Dar i-am zis doar nu. Dacă azi are treabă fac eu prânzul, apoi mâine să-l facă el în locul meu.

Am întrebat în ce zi se scoate gunoiul. „Astăzi“, mi-a răspuns

senin. „Și unde trebuie pus?“ Începe să se enerveze. „Aăă...“ – și începe să arate. Înainte l-aș fi scos, aș fi bombănit și aș fi uitat de asta ca de ceva neimportant. Acum i-am comandat: „Hai“. Fără să-i dau timp să-și scoată papucii la ușă, i-am zis din scurt: „ia sacii ăia“. Și a făcut-o, vădit supus și domolit.

În bucătărie îi zic să o lase baltă dacă simt că se profită de mine. De fapt, acum pot să-i trag râzând un prosop sau doar să tac când începe să turuie, cerându-mi să repet pronunția unui cumva „merry“, „merry“, „merry“, „merry“. Deci nu se mai creează tensiune. Cum apare, cum dispare, iar noi râdem, glumim și adorăm să lucrăm în *tenzo*.

Nici el nu mă ia vreodată în serios, ceea ce-i bine pentru mine, deși adesea e dezastru pentru gătit. În fiecare dimineață prepară *mochi* – o combinație sănătoasă și cleioasă de *komugi* [grâu], fasole, *genmai* [orez brun], arahide sau *goma* [semințe de susan] sau orice s-ar mai afla la îndemână. Sorbim ceai, mâncăm încet și ascultăm la micul său aparat de radio. E o plăcere simplă, blândă și foarte mare. Adaugă uneori tușe de farmec, precum servirea pe o farfurie specială sau împreună cu flori. Mă amuză teribil astfel.

De ziua de naștere a băiatului lui Roshi, în 27, am avut de pregătit o masă mare, pentru 14 persoane. Okusan [doamnă, soție; aici: soția lui Go Roshi] voia două soiuri de pește și unul de carne. M-am hotărât să evit orice aglomerare... trei ochiuri de aragaz, fără cuptor sau măcar grătar. Partea mea era gata până în ora 10 a dimineții de 27: pui și pește, fiecare marinate separat. Orezul lui Jiko a ieșit prea moale de două ori. Îl ajutam, deci tot eram un pic contracronomentru, dar nu deranjant. Puiul meu se răcise foarte tare la frigider, așa că l-am pus în fierbătorul de orez și a ieșit umed pe exterior. Îmi venea să mor. Deliciosul meu pui crocant. Dar l-am repus rapid la prăjit și totul a mers bine.

Cina – recunosc chiar și eu – a ieșit superbă și delicioasă. Fiul lui Roshi nu a apărut. Roshi, de la celălalt capăt al mesei, strigă în

engleză „Mutumesc forte mut“. E radios. „*Do itashimashite*“ [„Cu plăcere“], am murmurat eu și toți au exclamat entuziaști. A fost un succes. Eu și Jiko ne-am îmbrățișat, ne-am strâns mâinile, am râs și, după curățenie, ne-am așezat pe jos printre flori și am terminat *saké*-ul. La naiba, a fost măreț.

După-amiază am avut ceva timp liber. Tetsuro-san îl tundea pe Tetsubun-san. Am făcut câteva poze și m-am așezat leneșă în soare, jumate înăuntrul, jumate în afara geamului mare. Țăcănind jucăuș din foarfece, Tetsuro-san mă tachina: „Ce zici, te bagi?“ Părul îmi cam crescuse, arăta bine și curând avea să fie suficient de lung cât să-i fac cărare. Cumpărasem o perie și mă gândeam să iau și o oglindă. „Ce zici, te bagi?“ Ziua era caldă; părul mă cam deranja; când voi mai avea ocazia să fiu cheală? „Okay“, i-am răspuns.

- *Honto*? [„Zău?“]

- *Ii yo*. [„Da, categoric.“]

Tetsuro-san țopăia în sus și-n jos, l-a întrebat pe Tetsuban-san, pe Jiko-san, și-a pus kimonoul să-l întrebe pe Roshi, apoi și l-a scos, apoi și l-a pus iar și în cele din urmă mi-a retezat părul.

Surprinzător, nu m-a deranjat. Desigur, fără oglindă nu mă pot vedea. Aerul și vântul se simt bine pe pielea capului meu. E un sentiment eliberator. Îmi amintesc că am citit despre lumina care afectează unele glande care corespund celui de-al treilea ochi, în cazul păsărilor pleșuve. Interesant. A doua zi a nins. Cheliei mele îi era foarte frig.

Pe 28, după *zazen*, Roshi a spus că vizita familiei sale a fost tristă. Fiul său nu s-a bucurat de propria-i zi de naștere. Toți ceilalți membri lucrează în educație și nu-s interesați de *zazen*. Trist pentru el, trist pentru ei. Ce ocazie au lăsat să le scape. Admir deschiderea lui emoțională față de noi.

Mă simt privilegiată să mă aflu la Toshoji. Roshi e un foarte bun învățător și exemplu. Oamenii cred că viața de aici e dură, dar eu sunt recunoscătoare. Închipuiți-vă, toate nevoile mele

trupești sunt satisfăcute, iar ceea ce-mi doresc cel mai mult – ceva foarte egoist – este nu doar tolerat, ci chiar încurajat. Nicio grijă pe lume, fără frământări sau regrete, numai această enormă ocazie.

Mă întreb dacă toate lucrurile vii or avea compasiune – natura lui Buddha. Orice formă de viață are/este (nu-s sigură care din două) conștiință. Plantele leșină când o icră sau un pește sunt ucise. Nu-i asta compasiune la cel mai fundamental nivel? Se poate susține că mulți oameni sunt răi. Dar încă nu am întâlnit pe nimeni despre care să pot spune „nu are pic de compasiune“. Gândindu-mă la toată bunătatea care mi s-a arătat în călătoriile mele nu pot decât să fiu umilă, bunătatea depășind cu mult ceea ce-aș fi eu în stare să dau înapoi.

Zilele astea mă simt foarte conștientă de viață. Înainte nu-mi plăcea să mănânc carne întrucât era foarte toxică, dar găseam a fi insipid sentimentalismul legat de „bietele animăluțe“. Acum realmente mă întristează să consum carne, să văd măcelul etalat la supermarket. „*Lashai, Lashai, Lashais*“ [sună ca *Lashai*, dar de fapt e *Irasshaimase*] – bine ați venit. Simt remușcări și din cauza bețișorului suplimentar pe care-l folosesc; deși servesc pește și carne altora, mă întreb cum pot determina complicitatea mea la crimă. Eu nu aș consuma carne din alegerea mea, dar de fiecare dată când o servesc în loc de altceva (cum sunt obligată), ar trebui să-mi asum această vină?

1 martie

N-am primit răspuns la anunțul pentru bucătar. Roshi ne-a întrebat ieri dacă vom continua să gătim. Inițial a spus că a crezut că încercăm să-l ucidem cu orez nefiert și mâncăruri care miros a medicamente. Trebuie să râd; ador francheța lui, dar acum spune că totul e delicios. Se gândea că ne vom sătura repede de bucătărie, numai că noi ne simțim bine și bucătăria e mereu curată. Jiko a scăpat că eu aș prefera grădinăritul, dar nu-i

nimic. E încă prea frig pentru grădină.

Dimineață, în meditație, nu mi-am putut opri mintea nicio secundă. Mă tot gândeam la diverse lucruri de gătit etc. Mă agasam singură. După sutre s-a ținut o ceremonie în care fiecare strigă o întrebare iar Roshi răspunde. Tetsuro-san mi-a zis să particip.

- Nu știu ce să spun, am șoptit eu nervoasă.

- Stai aici, a replicat el.

Și m-am gândit că nu trebuie să pun vreo întrebare.

Apoi mă strigă Roshi:

- Soshin-san.

Urc și-l aștept pe Tetsuro-san să-mi zică ce trebuie să rostesc în japoneză. Nimic.

- Ce să spun? îl implor din priviri.

- Pune întrebarea.

Deci întreb, dar vocea-mi este pierdută din cauza uimirii și a confuziei pe care le simțeam.

- Ce este Buddha?

Am atât de multe întrebări. Roshi face o pauză lungă. Nu înțeleg răspunsul. După care Tetsuro-san revine:

- Roshi a zis „Tu ești tăcută, dar mintea îți este ca tunetul“.

Mă simt strivită. Spune că mintea mi-e ca o furtună; că nu am liniște. Și mă gândesc la meditația dezlânată de dimineață, la cât de greu îmi este deseori să mă concentrez. Știe că sunt departe de iluminare, pare aproape inutil – nu-mi voi calma mintea niciodată. Îl întreb pe Jiko ce a vrut să spună. „Doar o aluzie la vreme. Nu are importanță.“ Revin la Tetsuro-san. El zice că-i o expresie zen comună, fără înțeles negativ, care se trage dintr-un poem chinezesc și seamănă cu proverbul „Bătrânul e tăcut, dar viața lui îi este cusută pe față“. Sunt ușor consolată.

Chosan [servirea ceaiului de dimineață la care Roshi discută chestiuni importante]. Roshi a fost numit unul dintre cei mai de seamă învățători din Japonia. Cum de-am fost așa de norocoasă

să nimeresc chiar în templul său, să mă hotărăsc să rămân (sub iluzia că vorbește engleză), să fiu acceptată și să nu plătesc nimic?

Roshi a zis ceva despre când am fost tăcută de dimineață. Celălalt Roshi care a venit să anunțe promovarea lui Ban Roshi a spus că admiră faptul că am venit aici ca străin și că iau zenul în serios, că sunt simplă în confuzia mea. Jiko se repede să traducă, dar intervine Roshi, rostind râzând în engleză: „Ești minunată, numărul unu.“

2 martie

Ieri am fost cu Tetsuro-san să întreb de viza mea. Priveam la oamenii din tren și mi se păreau lipsiți de viață. Ochii lor sunt goi sau în derivă, creând distanță în mulțime prin evitarea contactului vizual. Și eu sunt bună la asta. Încerc să prind privirile celor care se holbează la mine și să le stric jocul cu un zâmbet. Degeaba. Nu vor permite să ni se întâlnească ochii sau măcar să admită faptul evident că ne aflăm amândoi acolo, trei ore într-un vagon. Singura care a comunicat vizual cu mine a fost o fată înapoiată mintal, într-o excursie de duminică. Și despre ea se spune că ar fi desprinsă de realitate.

La bord se urcă un tată cu doi băieței. Se agită plini de viață și de surescitare; cântă, râd, se joacă și privesc la orice cu uimire și curiozitate, ochii scânteindu-le. Mă minunam cum se ucide așa ceva. Băieții pun tatălui o întrebare. Acesta îi ignoră. O altă întrebare, la care răspunde murmurat în timp ce privește în gol. Cam așa se desfășoară crima. Și ăsta-i un părinte bun; barem el își plimbă copiii duminica. Privindu-i îmi vine și mie să mă joc – leapșa, de-a v-ați ascunselea, castel, lapte gros, de-a pirații –, să mă prefac. Mamele sunt foarte nervoase când pruncii întârzie la ceai. Ce fantastic e să fii atât de captivat și de bucuros de ceea ce faci încât să pierzi noțiunea timpului. Măcar de s-ar putea bucura și acele mame.

Apusul a fost splendid.

În dimineața asta, Muntele Fuji se vedea clar printre norii de fum de deasupra căilor ferate. Ora 5.00. Go Roshi pleacă la Iwate. Sper să se întoarcă cu vești bune despre Tekkan-san.

Tot ce mi se-ntâmplă e un amestec de împrejurări și de reacții ale mele la acestea. Nimic nu mă poate atinge pur și simplu fără ca eu să-l filtrez, chiar și când mintea mi-e golită. Permițând intrarea a orice, afectez împrejurarea. Și propriul filtru este schimbat constant de circumstanță. „*Karma* înseamnă că tot ceea ce se petrece este pus în mișcare de noi, direct sau indirect, parțial sau integral.“ Cel puțin în privința împrejurării care include propriul filtru, asta-i adevărat, poate chiar într-o măsură mai mare decât sugerează citatul. Tu și exteriorul nu sunteți separați. Dacă cineva îmi fură toate bunurile și sunt supărată, zic că mi s-a întâmplat ceva rău. Dacă nu-mi pasă, nu s-a întâmplat nimic rău, deși circumstanța externă a fost aceeași.

3 martie

Ieri, în timp ce ședeam, mi se tot învârtea prin cap una și aceeași întrebare. Cum suntem toți una? Toți suntem făcuți din aceeași materie, dar asta nu ne face una. Kapleau spune în Detroit că pe Mary o doare, Joe simte asta în Rochester. Dar eu nu. Cel puțin nu conștient. Apoi m-am gândit la plantele care deplâng icra, bucuroase când stăpânul lor se întoarce din depărtări. M-am gândit la felul în care, la moartea bunicului, mătușa Elaine s-a trezit în toiul nopții, și-a pus paltonul, s-a luptat cu viforul și a fost lângă el când s-a stins. Mi-au dat lacrimile. Există interconexiune între minți. Poate că (desigur) ea e de obicei inaccesibilă conștientului. Dar faptul că totuși există și că e întotdeauna prezentă la plante, care nu au o conștiință la fel de complexă ca a noastră, pare să însemne ceva.

După-amiază am fost foarte conștientă. Fără efort, făceam toate treburile fără a fi distrasă și fără a mă forța. „Hei, mintea ți-

e încremenită“, mai gândeam din când în când. Apoi și asta a dispărut. Fiind tăcută, am fost foarte surprinsă când Jiko mi-a zis: „Ești într-o dispoziție foarte înaltă.“

Azi, treburi și minte frivolă ca de obicei.

4 martie

Ieri am fost la cumpărături cu Jiko. Am cumpărat un bliț și un trepied. Mă simt ușor iritată de nehotărârea lui când mă trage, mă-mpinge și mă-mpunge să mă uit la asta sau la ailaltă. „*Ii ne, ii, ii*“ [„Bun, așa-i? Bun! Bun!“], zice el întruna, chiar și după ce-i răspund. Știu că nu vom avea vreme să rezolvăm tot – și sigur că n-avem. Dar sunt mai agasată de mine însămi, că-mi lipsește spontaneitatea. Tot ce-mi arată el e mirobolant, putem face restul treburilor și-n altă zi. Dar am luat ce era mai important, blițul, și am văzut multe minunății. Simt că probabil aș fi prea dură să-i zic să nu se mai repete și să nu mă mai înghiontească. (Mai curând îi spun că-i în regulă să repete, dar că nu-i voi răspunde mereu.) Îi zic asta și mă privește cu aceeași expresie și intonație ca de obicei – „*ii*“ sau „*oishii*“ [gustos] – și nu-i răspund sau rostesc doar „mm“, iar el insistă și insistă. Mă cicălește până replic nu doar cu „*ii*“ sau „*oishii*“, ci cu „*iiyo*!“ sau „*oishiiyo*!“ – și mă întreb dacă-i prostănac sau doar agasant. Chiar nu cred că are în el răutatea necesară pentru a doua, dar urăsc să-l judec cu prima. Și sigur că și reacția mea joacă un rol. Dacă aș fi mai rapidă, repetiția nu ar mai părea iritantă, întrucât fiecare dată ar fi ca prima.

Aseară am împrumutat fără să cer voie una dintre cărțile lui Roshi. M-am simțit foarte vinovată și am stat prea mult citind. Sunt istovită și morocănoasă în dimineața asta. Jiko îmi spune să vin la ora 9.00 pentru *omochi* [orez sau găluști]. Sunt lihnită. O lălăie un ceas jumate cu geamurile larg deschise, făcând poze și consumându-mi bateriile. Mi-e frig și-s hămesită. Sunt nemulțumită și mai agasată de mine decât de el. De ce ar trebui

să mă agaseze o schimbare de la ce mă așteptam? Hotărăsc că mai bine mă odihnesc. Dimineața s-a dus.

Și înapoi la bucătărie, să pregătesc prânzul. Jiko nu-i. În bucătărie e dezastru – vesela lui de mic dejun e încă murdară, cea pentru ceaiul de la ora 10 la fel. Sigur că pe ultima am lăsat-o și eu așa. Speram să fi spălat măcar vasele de mic dejun, că tot nu mai avea nimic de făcut după aia. Nu pot spune că muncesc mai mult deoarece petrec mai mult timp în bucătărie, așa că deși activitatea mea aici este mai amplă, am și mai mult timp liber. Pregătesc prânzul. Încă nicio urmă de Jiko. Ei bine, singurul ajutor pe care-l va primi va fi scosul bețișoarelor. M-a mai rugat să am grijă de prânzuri, ceea ce practic am și făcut, și nu mă deranjează, că-i ușor. Dar n-am vrut să-l învăț așa. Chiar nu mă simt exploatată, dat fiind că-i treabă de un singur om și nu e mare lucru de făcut. Fac ce-i nevoie și dacă mă cuprind resentimentele îi mai frig câte un prosop lui Jiko, de obicei cu un chicot. Mă enervez pe mine că-s așa de meschină și hotărăsc că-s foarte obosită și că trebuie să dorm mai mult.

Apare Jiko, tot o scuză. Adormise buștean. Așa că nu mă lua de fraieră, a fost un accident. M-am simțit mult mai bine. Și sigur că era în regulă. A început să turuie despre cât aș munci eu mai mult – dar în continuare frunzărind prin dicționarul său în timp ce eu făceam treabă. I-am tras un prosop de ceai și i-am zis că nu-i nimic. Suntem o echipă. Nu-i nevoie să facem comparații, care muncește mai mult; fiecare dăm tot ce putem. Mă bucur că sentimentul a venit dinspre el și chiar nu m-ar deranja să fac mai multe, atât timp cât face și el ceva. Mai cred și că în sfârșit a priceput chestia cu repetițiile. Vom vedea. Mi-e mai bine să lucrez cu Jiko-san decât cu cineva care nu mă agasează niciodată.

Citind cartea aia mă simt foarte departe de iluminare. Nu c-ar fi așa de important pentru moment, dar mă simt la un nivel așa de coborât și de confuz... De ce nu pot simți unitatea totului?

5 martie

De ce nu-mi pot încremeni mintea? Meditațiile de aseară și de azi-dimineață au fost foarte dezlânate.

7 martie

Alaltăieri au venit aici câțiva psihologi să ne măsoare respirația, potențialul și rezistența pielii în timpul meditațiilor. Primul a fost Jiko. A coborât și mi-a povestit că și-a părăsit corpul de două ori în cursul unei meditații și că cercetătorii vor fi foarte surprinși. M-am gândit la propriile-mi meditații și la cât de neîngrijite sunt. După-amiază a venit rândul meu să urc. Un fir atârnat de ureche, două în jurul taliei și cinci pe brațul stâng. M-am simțit ca un cobai. Se poate să fi fost arțăgoasă (întrucât prezentam interes pentru cel care conducea interviul reportericesc – interes în „testarea ciudatei"), dar cercetătorul însuși practica *zazen*, deci doream să cooperez. Meditația mi-a fost profundă. Eram una cu totul și cu toți, inclusiv cu ei. Simțeam pentru ei o dragoste profundă. La un moment dat devenisem una cu mașinăria lor, rotațiile ei fiind bătăile mele de inimă. La început și la sfârșit am șezut pur și simplu, natural. Și-au reverificat aparatul și-mi tot spuneau să fiu relaxată. M-am gândit că poate am emoții și se vede.

La final au fost extrem de entuziaști, „*subarashii, subarashii*" [„splendid, splendid"]. „Informațiile acestea sunt foarte rare", au spus ei. „Am testat mulți călugări, 40-60, dar așa ceva-i rar... Ritmul tău natural e de 13 respirații pe minut, iar în meditație de trei sau patru pe minut; în mod normal într-o meditație bună e de trei până la cinci." Vor să mă testeze din nou săptămâna viitoare. Am fost foarte satisfăcută și mi-a venit tare greu să nu împărtășesc celorlalți tot ce mi-au spus, dar nu vreau să par competitivă. Oricum, ce s-a măsurat au fost doar produse secundare; ele nu au nimic de-a face cu înțelegerea mea – și asta-i ceea ce urmăresc.

Se împlinesc trei luni de când meditez consecvent. (Nu le-a venit să creadă asta – credeau că un an și trei luni.) Pot să percep diferențe subtile. Postura mea e alta și sunt mult mai împăcată. Și mai tăcută. Îmi amintesc că găseam tăcerile lui Sean a fi insuportabile, că aveam nevoie de dialog constant și că la un moment dat m-am forțat să mă opresc a-l mai implora să-mi vorbească despre indiferent ce. Nu mai mănânc și nu mai beau compulsiv. Dacă e să fac ceva, caut să-l fac bine și-mi pasă mai puțin de ce cred alții despre mine. Pot chiar să consum mâncare proastă, să-mi pară rău că a fost proastă, dar să nu fiu supărată profund și să-mi veghez fiecare expresie. Sunt mult mai bine disciplinată, dar nu știu cât de permanente vor fi transformările astea. Așa că-s un pic temătoare să mă întorc în „lumea reală“.

Mami mi-a scris că-i tristă că am renunțat la ideea unui doctorat la Sorbona (și evident că n-am renunțat), cerându-mi să o ajut la vară să-și vândă casa din Dublin. Numai că eu în sfârșit am ajuns să fac ceea ce mi-am dorit și am avut nevoie toată viața, și mă tem să mă opresc. Consider că budismul este „religia“ mea, dacă poate fi numit astfel. Așa că poate ar trebui să-mi caut un templu potrivit unde să-mi văd de ale mele, dat fiind că de aici tot trebuie să plec cândva. Îl iubesc, îl respect și mă încred total în Roshi, deși nu ar trebui să fiu atașată nici chiar de el.

Toshoji, Tokio, martie 1980

Dragă mami,

Multe mulțumiri pentru pachet. Știai că pe caseta aia erau alte două melodii preferate de-ale mele, afară de „*Raglan Road*“? Nu-mi dau seama ce te-a făcut să crezi că am renunțat la ideea de doctorat la Sorbona. Pentru prima oară după ce am plecat de la Trinității simt că fac progrese cu o posibilă teză originală. Elementele chiar par să se potrivească, iar eu scriu notițe permanent. După cum știi, am devenit foarte interesată de teoriile privind limba, ideologia și formarea subiectului, mai ales

de opera lui Lacan. Omul trăiește, desigur, la Paris. Iar cum în prezent învăț prima mea limbă neoccidentală și fiind cufundată în filosofia orientală, îmi pare că aproape totul se potrivește. Cum sigur știi, zenul are cu totul alte noțiuni despre subiect decât ale noastre, iar din punct de vedere gramatical limbajul este construit să faciliteze exact asta. Sau invers? Interesant e că, la traducere, majoritatea cărților de gramatică nu fac o echivalență literală directă, evidențiind astfel în plus diferitele concepte implicate. Dar ele oferă și traduceri conceptuale, astfel încât occidentalul aude fraza japoneză, dar tot nu o poate concepe în termenii săi. Din fericire, am găsit o carte excelentă scrisă de lingviști de la Yale și care este extrem de utilă. Ideile mele de până acum izvorăsc din teoriile lui Lacan, pe care însă nu le-am văzut aplicate la un astfel de caz. De fapt, cred că am găsit o cale mai bună pentru a confirma unele dintre speculațiile sale. E foarte incitant, dar și greu, dat fiind că pot progresa numai în ritmul în care învăț japoneza. Mai trebuie să studiez Shinto și probabil transformările lingvistice produse odată cu importul marii părți a alfabetului scris chinezesc, al budismului însuși, iar la nivel ideologic, cu încercarea de a introduce sistemul politic chinezesc și felul în care toate astea se împăcau cu statutul divin al împăratului – toate petrecute aproximativ în același timp. Este un subiect foarte vast, finalitatea sa lingvistică fiind partea cea mai originală și mai interesantă.

Dar implică multă muncă. Trebuie să mai învăț alte două dialecte japoneze, din care unul nu are silabe. Oricum, dacă reușesc asta voi ajunge într-o poziție importantă în domeniu, deși mă tem să nu sper prea mult.

După cum ți-am mai spus, meditația asta mi-a adus multe beneficii, între care nu în ultimul rând o concentrare și o autodisciplină mult mai bune. Sincer nu știu dacă aș fi fost în stare să dau o teză bună acum trei luni. Nu eram pregătită să mă angajez în orice inițiativă serioasă. Să fac pe chelnerița până pe

la 3 dimineața nu era una dintre cele mai bune pregătiri academice.

Ieri ne-au vizitat niște psihologi de la o universitate oarecare să ne testeze și să ne măsoare modificările psihofiziologice din timpul *zazen*-ului. Mi-au prins cinci fire de-un braț, unul de-o ureche și încă două cu care îmi monitorizau respirația. Celorlalți nu le-au zis nimic despre rezultatele testelor lor, dar eu am reușit să aflu mai multe, că eram tare curioasă. După ce am terminat, au dat năvală cu un entuziasm foarte neștiințific, strigând „minunat, minunat“ fără contenire. Mi-au zis că au testat aproape 60 de călugări și că rezultatele mele erau extrem de rare, părând că meditațiile mele au o profunzime la care în mod normal se ajunge numai după mulți ani de practică. Așa că vor să se întoarcă săptămâna viitoare și să-mi facă încă și mai multe teste. Ei bine, am fost tare surprinsă, cu toate că și eu am remarcat tot mai multe transformări în mine.

Toate astea mă aduc la problema cu care mă confrunt în prezent. Asta-i prima ipoteză care chiar mi-a atras interesul și în care simt că aș putea investi efortul și timpul de care e nevoie, și care merită să fie scrisă în sensul că ar fi o contribuție reală. În același timp, vreau să-mi păstrez zenul. Am fost suficient de norocoasă cât să mă aleg cu un profesor excelent. Este faimos (cum sunt și cărțile sale) în toată Japonia și abia ce i s-a acordat cea mai mare distincție posibilă, de „învățător al învățătorilor“. Numai că dacă e să urmez calea asta, ar însemna cel puțin încă un an și jumătate în Japonia. Al naibii de multă vreme.

Cealaltă problemă e că n-am cărțile care-mi trebuie și ar fi aproape imposibil să mi le trimiteți voi, dat fiindcă ar trebui să caut prin librării, să consult bibliografii și probabil să țin legătura cu Brian Torode și cu Jim Wickham de la Trinității. Așa că am nevoie de sfatul tău – „mămică, ce ar trebui să fac?“ Te rog să încerci să fii cât mai obiectivă. Îmi închipui cum vei reacționa – doi ani sau doi ani jumătate. Presupun că m-aș descurca. Ce

crezi, dat fiind că tu ai trecut prin „tocește cărțile și abia apoi scrie“? Dar e cam mult timp.

Cu dragoste, M.

8 martie

Go Roshi s-a întors ieri de la Kannonji; chiar îl ador.

La o zi după ce Jiko a dormit pe timpul prânzului l-am rugat să pună la loc farfuriile pentru mic dejun, dat fiind că restul era pus la punct. N-a apărut nici până pe la jumătatea prânzului de azi. Și mi-au venit în minte cuvintele altcuiva: „Suntem una, dar dacă-ți apare o bubă pe mână nu te superi pe ea, ci cauți s-o vindeci cumva.“ Așa că asta am făcut. Jiko muta camere când am intrat eu. Era, bineînțeles, încântat și absorbit de partea nostimă a activității. „Hai să mă ajuți să pregătesc prânzul“, am zis. „O!“, a replicat el surprins. A apărut ceva mai târziu. „Jiko-san, te rugasem să strângi farfuriile. Am curățat eu tot restul. Nu era mare lucru“, i-am spus. Nu-mi plăcea să fac acea comparație. Mă și repetam; uneori durează până asimilezi o idee. Și a priceput, calm. Seara aia nu ieșea din „Pot să te ajut? Ce pot să fac și eu?“. A doua zi a strâns fără să-l mai rog eu, dar după încă o zi a revenit la normal. Urăsc să-i tot sparg eu balonul. El e chiar minunat – are un simț copilăresc al bucuriei, și cărui copil îi place să șteargă vase? Și e nerăbdător să încerce combinații noi. „Ah, bucuria creației“, zice el. Se chinuie enorm să aranjeze pahare umplute cu apă doar pentru a cânta la ele o melodie de la radio. Taie meticulos o felie de cartof în formă de stea, alege o tigaie potrivită ca fundal – Steaua Nordului pe fondul cerului de noapte – apoi mi-o aruncă în gură. Inima lui chiar are ceva magic. Când îi zic să facă curățenie mă simt ca Marta cu Maria[3]. Nu m-am considerat niciodată a fi Marta. Și tăria lui este admirabilă. Eu nu cred că aș putea posti vreme de 21 de zile.

În sfârșit sunt convinsă rațional de indivizibilitatea și de nimicnicia totului, dar e foarte greu să integrez asta în conștiință.

Bebelușii nu sunt niciodată furioși. Nefericiți și flămânzi, da, dar nu furioși. Furia ar putea fi o emoție învățată.

9 martie

Jiko-san l-a întrebat pe Roshi dacă ar trebui să plec acasă, cum ar dicta datoria, sau să rămân. „Rămâi“, a răspuns el cu emfază. A adăugat că zenul este o necesitate pentru pace în lumea asta și are legat de mine o idee de a deschide un *dojo* [loc de practică zen] în Irlanda. Hm. E o posibilitate pentru viitorul îndepărtat.

M-a deranjat un pic că în sinea mea nu știam ce să fac. Dar în sfârșit mi s-a arătat o soluție bună. Rămân cu Roshi doi ani, dar în iulie plec acasă să o ajut pe mama să se mute și să-i văd pe toți după o absență de trei ani, apoi mă întorc în Japonia. Pare o soluție scumpă, dar bună. Mami are nevoie de ajutor, iar eu îmi explic ideile mai bine în persoană. Sau și mai bine, poate remarcă transformările din mine. I-am scris o scrisoare în care evidențiez ce ocazii de studiu am aici, dar îi explic și dorința mea de a continua *zazen*-ul. I-am spus ce mult o iubesc și i-am mulțumit. O să aștept o reacție înainte de a-i spune că o să mă întâlnesc cu ea în iulie.

Acum m-au făcut „băiat de altar“. E mai interesant, dar și mai greu să-mi aduc aminte tot.

Ieri am avut o ceremonie funerară. Am încercat să-mi concentrez toată energia în trezirea spiritului mort, revenirea fiind puternică. După ceremonie, Roshi le-a spus oamenilor vestea despre Toshoji și m-a lăudat. E foarte grijuliu.

Jiko-san și cu mine am fost cam telepați în ultima vreme. Aproape înfiorător. Eu gândesc ceva și el o spune sau o face, iar și iar.

Și el era uluit și întreba întruna „Cine ești tu? Cine ești tu?“. Zice multe lucruri de bine, dar eu chiar nu-s deloc extraordinară și nu știu ce aș putea spune. Caut să evit a face distincții inutile,

iar faptul că trebuie să răspund unor laude inutile nu-mi este de folos. Uneori caut să nu folosesc „eu“, separându-mi sinele de emoțiile mele.

Tessan-san a început să turuie că eu și Jiko ar trebui să mâncăm ca restul lumii. Noi nu consumam carne sau pește. Mă simt iritată. Ajută să-mi reamintesc că nu „eu“ eram de fapt iritată, dar sunt încă foarte atașată de eul meu.

Stau lângă geamul deschis, în vântul călduț de primăvară, clătind tăiței. Iată-i uzi, moi, mișcându-se printre degetele mele. Momentul a fost nemuritor.

Jiko-san zice că sunt un *obosan* [preot hirotonisit sau călugăr budist] zen excelent, și-mi dau seama că asta era prima oară când mi se spunea *obosan*. A fost foarte măgulitor. Jiko adaugă că se întreabă dacă nu cumva sunt reîncarnarea unui bătrân maestru zen. El vede binele în toți.

Go Roshi afirmă că trebuie să ducem un trai simplu. Se zice că ar fi spus despre cercetători că-s răi, deoarece au uitat lumina aprinsă când au plecat. Sper că nu răi a fost cuvântul lui – poate uituci.

10 martie

Mintea mi-e mult mai calmă zilele astea, încă nu goală, dar mai stabilă. Bucătăria e o încântare. Doi ani de dezprăfuit altare neprăfuite ar fi fost o corvoadă imposibilă. A, dar *tenzo* – în fiecare zi o creație diferită. Doi ar fi fost nu doar posibili, ci chiar minunați.

Cam așa de fericită am fost în ultimul timp. Dar încă am atașamente. De aceea mă tem că, dacă plec de aici, îmi va pleca și liniștea. Când nici de liniște nu te mai agăți, atunci apare împăcarea.

11 martie

Țin ridicat un *chawan* [castron; dar și supă] de supă aburind,

toți mulțumim, iar miracolul devine vizibil – alchimia zilnică. Asta a fost viață, a murit și a devenit eu, viața mea. Umilă fasole sau ceapă trecând în mine, hrănindu-mă, ajungând eu, iar eu la rându-mi voi muri și voi deveni fasole sau poate ceapă hrănitoare. Un nesfârșit flux magic, nu tocmai de creație și distrugere, doar o curgere.

Nostim cum, în fața a 17 oameni, majoritatea necunoscuți, pot, ca băiat de altar, să fac greșeli, să fiu corectată și să nu roșesc.

Noțiunea de națiune este pentru o țară ceea ce eul este pentru corp.

12 martie

Zenkai [și „*zazenkai*“; o adunare pentru *zazen*]. Stat târziu. N-am vrut să mă trezesc devreme. Trezit. Meditațiile de ieri au fost mizerabile, abia reușite.

Dimineața asta la *chosan*, Go Roshi a spus că bucătăria a fost mai bună ca oricând, mereu curată și cu mâncare bună. Că a lăsat totul pe mâna noastră. A mai zis că vrea ca Jiko să acceadă la cel mai înalt nivel al școlii zen Soto. Jiko a spus că nu e interesat, că e mai liber ca om de rând. Cred că eu sunt încă suficient de atașată de ambiție cât să fiu cel puțin flatată și să nu refuz. Sau poate nu. Cine știe? Azi se hotărăște soarta lui Tekkan-san. Aș prefera să rămână la Kannonji, să pot petrece vara cu el și cu Kas'ko-san.

Aud că seara trecută, la *Zenkai*, Go Roshi ar fi fost foarte critic cu Japonia, cu educația ei, cu femeile moderne iubitoare de libertăți. Că ele vor muri (dar cine n-o face?). Nu știu cât de corecte sunt traducerile spuselor sale. Prefer să nu mă gândesc la el ca fiind atât de acuzator. Totul nu este nici bun, nici rău. Dar poate că asta i se aplică și lui Go Roshi. Pentru că-l iubesc mult și vreau să fie perfect.

13 martie

A sosit Tekkan-san. Nu contenea să-mi strângă mâinile, să-mi zâmbească și să mă frece pe capul chel, râzând. Am vrut să-i dau un cadou să i-l ducă lui Kas'ko-san, dar când m-am întors plecase deja. Cred că n-a fost mulțumit de rezultatul discuțiilor, dat fiind că a plecat în grabă și fără să-și ia rămas bun de la nimeni. Mio-san l-a urmărit un pic cu bicicleta. În dimineața asta nu am avut *chosan*, deci nu știm rezultatele.

Am pomenit că s-ar putea să fac autostopul și să prind un vapor către Coreea. Lui Tesuro-san i s-au rotunjit ochii de groază și a început să-mi spună povești fantastice despre bandiți cu cuțite care m-ar umple de heroină și m-ar forța să fac striptease, sau mi-ar arunca în mare trupul ciopârțit și sângerând. Jiko nu a fost atât de plastic, dar a insistat că trebuie să fiu fluentă în japoneză sau risc să mă rătăcesc. Nu vor reuși niciodată să mă înțeleagă.

Jiko-san este în multe feluri înțelept și o minune. *Koan*-ul său (tradus foarte ciudat) înseamnă aproximativ „totul e în regulă". Când i-am spus că asta-i greu de reconciliat cu „dame" [„greșit"] al lui Go Roshi, mi-a replicat că el nu are problema asta. *Koan*-ul era în regulă, zisele lui Roshi erau în regulă, totul era în regulă. El nu mai era legat de cerințele formale, logice, ale coerenței.

Aseară, la *Zenkai,* Roshi a vorbit despre *mu*. Cum că trebuie să fim total implicați. Dogen s-a menținut în *mu* 1.000 de zile; 10 minute de *mu* pur ar fi o performanță pentru mine. Paradoxali, acești maeștri din vechime, dat fiind că dorința lor era așa de puternică, încât eliberarea lor de dorință era totală. De-aș putea fi și eu la fel de pasională.

Am primit o scrisoare de la un bibliotecar care a citit despre mine în ziar. Pleacă în Irlanda în mai și ar fi vrut să-l învăț „irlandeza".

15 martie

Soarta lui Tekkan-san nu este încă decisă. Ceremonia de prehirotonisire a lui Tessan-san s-a desfășurat de dimineață. Ar putea fi nevoit să-l înlocuiască pe Tekkan-san. La ceremonie mi-am cam încurcat rolul dar, ciudat, nu m-am simțit stânjenită. Nu m-a deranjat nici să-mi strig întrebările în fața tuturor la *shosan* [ceremonia în care toți aspiranții pun întrebări în fața adunării], cu toate că aseară, la finele prezentării mele, am roșit profund. Am încercat să-mi exprim recunoștința față de toată lumea, dar Jiko nici măcar n-a încercat să traducă. Traducerea poate fi o problemă. La *shosan*, de dimineață, am întrebat „Ce se alege de morți?“ A fost tradus „De ce mor oamenii?“ Răspunsul lui Go Roshi a fost redat ca „Mai studiază budismul și vei înțelege că nu mor“. Și mi-a zâmbit privindu-mă tandru în ochi, dar Ho-san mi-a spus că traducerea nu a fost corectă.

A venit un bărbat din Kyushu. Șade sigur pe el, solid ca un munte. L-a adus și pe băiețelul său. Care venea la mese agitându-se, bâțâindu-se, mâncând zgomotos și privind cu ochi de copil plini de mirare. Mi-a plăcut să-i observ spontaneitatea. Prin comparație, noi, „zeniștii“, păream tare conștienți de sine, deși paralela nu e tocmai exactă. Mio-san l-a corijat. În fiecare dimineață a celor zece zile pe care le-a petrecut aici s-a trezit senin, în șort, bâjbâind în întunericul lăsat de o lanternă chioară. Exerciții și *zazen*, făcea tot. Aseară a participat la întregul *Zenkai*. Privirile ni s-au întâlnit și apoi am căutat să le evităm, ca niște tineri îndrăgostiți. În final a chicotit, încercând să nu se uite. După asta, trebăluiam în bucătărie când a intrat el și am început să tot râdem, deși nu ne puteam vorbi niciun cuvințel. Copiii sunt învățători tare nobili.

16 martie

Ieri mi s-a schimbat dispoziția. După-amiază – *zazen* adorabil la soare. Seara – distrasă, incapabilă de concentrare. Am devenit frustrată; sunt fără speranță, inutilă. Am așteptat să-i servesc lui

Go Roshi o cină târzie. Era radios; chiar părea să emită lumină, iar eu jubilam. „*Saiko*“ [„cel mai bun!“], a zis el, dar Tessan-san era indignat. Orice-aș fi gătit, i se părea că are gust de apă. Nu-i poți mulțumi pe toți. Toate atențiile s-au întors împotriva mea. Primul a fost curry-ul pentru Tessan. Apoi am dat să-i cumpăr o plăcintă, dar s-a dovedit că-i pâine cu ciocolată pe deasupra. Pe care am căutat să i-o dăruiesc unui copil și am pus-o lângă el, dar nu și-a dat seama că e a lui.

17 martie

Ascultând muzică în camera lui Masato am ajuns pe altă lume, în cealaltă viață a mea. El este cam înalt și subțire, are cam 30 de ani și părul lung ciufulit, aranjat cât să-i acopere începutul de chelie. E blajin și tăcut, cu o voce care gângurește „*zazen*“ cu liniștea unui înțelept. Vorbește numai despre casetofonul său și despre amintirile sale. Probabil crede că doar atât avem în comun. Dar împăcarea lui e reală. A hălăduit prin SUA și Europa, mă poate înțelege, cunoaște drumul. Muzica e americană. Bem cafea, dar ședem pe podea. Și e foarte straniu. Camera e răcoroasă, nu rece, cât să strângă și să gâdile pielea. Roshi e plecat, muzica e tare. Mă cufund în muzică, realmente sunt muzica, extaziată, transcendentă. Mio-san făcuse poze. M-am uitat la a mea și am avut sentimentul puternic că o mai văzusem. În camera lui Masato, privind albumele, am simțit că-i cunosc bine pe oamenii ăștia, dar nu și de unde. Bizar.

18 martie

Jiko-san e afară cântând sutre. *Tenzo* e numai a mea, totul e bine.

19 martie

Iar singură în *tenzo*. Fac totul lejer, descoperind că spălatul merge la fel de repede fără Jiko, ca și cu el. După-amiază am citit și am meditat. Am ajuns într-un loc foarte pașnic. Gândurile nu-

mi mai zburătăcesc la întâmplare și pur și simplu fac ce fac. E foarte liniștitor să nu trebuiască să vorbești. Înăuntru nu-i decât Mio-san. Descopăr că-l plac foarte mult. Obișnuia să pară foarte intimidant, ca și cum ar fi fost mereu cu ochii pe mine. Acum știu că mă acceptă și că mă respectă; poate asta-i diferența.

Go Roshi ne aduce tuturor prăjiturele. Sunt foarte impresionată. Mai mult decât un cadou mare, să-și facă timp să se gândească la noi și să vrea să ne ofere o mică atenție denotă foarte multă amabilitate. Am petrecut mult, mult timp călcându-i kimonoul. Puteam să aștept până dimineață, dar am crezut că s-ar putea să aibă nevoie de el în dimineața asta.

Ziua de azi a început cu totul altfel. Am știut de la trezire că voi fi morocănoasă. Simțeam că n-am dormit destul, deși dormisem mai mult ca de obicei. În *tenzo*, lui Jiko nu-i mai tace fleanca, trăncănind aiurea, iar eu uit să-i duc kimonoul lui Go Roshi. Marmelada pe care știam că Mio-san abia o așteaptă nu a ieșit cum trebuie. Am ales un orez nepotrivit, dar gustos. Jiko a stricat-o fierbând-o prea mult. M-am spălat pe mâini de ea când nu mai contenea cu fiertul, dar Jiko a spus tuturor că e vina mea, că am ales alt orez. Fusesem mândră că indiferent ce-aș fi făcut din orez ieșea întotdeauna bine. Așa că-s agasată, ba chiar mai agasată că-s atât de meschină, încât să-mi pese de orez. Iar la somn vreo două ore și lumea pare mai senină. Ieri eram așa de adunată, calmă, minte mare; azi așa de trivială și de chiaună. Tot așa, drăguța.

20 martie

Pentru o zi începută atât de penibil, cea de ieri s-a încheiat bine. Îmi place să lucrez în liniște, controlându-mi respirația. Am servit prânzul cu Mio-san în bucătărie. Mult mai plăcută decât recea și zdrobitoarea sală de mese. E greu să vorbesc cu el (limba), dar firea sa prietenoasă prevalează.

Ieri a fost prima zi de primăvară. Mio-san a arborat drapelul.

Păsările ciripeau, iar aerul era cald și vibrant. Am deschis geamurile și am stat în soare cu Nakamuro. El este unul dintre cei mai adevărați și mai minunați oameni pe care i-am întâlnit vreodată. Are 20 de ani, dar pare de 15 și cunoaște multe discipline diferite. Corpul său drept și suplu se apleacă fără efort. E o plăcere să-l vezi plecându-se. Mereu râde, mereu ajută, dar niciodată ca și cum s-ar martiriza, mereu are o vorbă bună, un zâmbet și un vioi „*ohayo gozaimasu*“ [„bună dimineața“]. Bunătatea lui nu necesită efort, e doar o expresie a naturii sale. Mi-a dat o carte și un evantai pictat ca și cum ar fi dat binețe.

Scriu „Cine sunt eu?“. Nu sunt; sunt. În unele sensuri sunt și nu sunt. Care și în ce sens? Există vreun sens? Totul e așa de confuz. Aș vrea să-mi dea cineva toate răspunsurile. Dar de fapt nu vreau.

Jiko-san a ajuns în casă târziu, obosit și răgușit de la sutre. În ultimele două zile mai degrabă l-am ignorat, bucurându-mă de tăcere. Aseară am ascultat și am sporovăit cu entuziasm, și văzând cum i se luminează fața m-a făcut să mă simt rușinată.

Mă simt atemporală, un soi de fericire tremurândă.

Copilul a venit să-și ia rămas bun. Și-a întins mâna, mi-a strâns-o pe a mea în stil occidental și a rostit în engleză „Bye, bye“.

22 martie

Altă zi liniștită, pașnică. Plouă. Crepuscul în bucătărie. Confortul blând al cald-uscatului în timp ce afară plouă. Calc cu mișcări lungi și line. Toată ziua respirația mi-a fost foarte înceată și foarte profundă, iar totul pare să fie o meditație.

Stau în bucătărie cu cartea mea de japoneză. Mio-san coboară de la sutre și se învârte prin preajmă. „Ești o femeie măreață“, spune el, „*hai*“ [„da“]. Sunt foarte surprinsă. Mi s-a mai spus asta, dar am ignorat râzând. Știam că mi se spune din motive neadecvate – străină și femeie. Dar el nu căuta să mă

flateze, mai degrabă vorbea cu sine cu glas tare, indiferent la reacția mea. Am fost așa de șocată, încât m-am înroșit ca racul și n-am putut să replic decât cu un sincer „Mulțumesc“.

Am primit o scrisoare de la mama. Urmăream poșta în fiecare zi. I-am descris implicarea mea de aici în termeni academici care sunau mai legat decât mă simt eu. Mă voi ocupa de aspectul ăsta și trebuie să mă interesez de cărți. M-a făcut să mă simt foarte fericită că înțelege și s-a resemnat cu absența mea pentru o perioadă, chiar dacă i-ar fi plăcut să nu fie așa de lungă. Spune că a fost mișcată de mulțumirile mele pentru sacrificiile ei. Ar fi trebuit să-i mulțumesc mai demult. Mă liniștește. Cred că ar fi grozav să revin acasă de Crăciun, apoi să revin aici până prin toamnă. Ciudat, totuși, știu că dacă aș fi mutat accentul pe latura spirituală probabil că n-ar mai fi fost atât de înțelegătoare. Ceea ce-i foarte important.

24 martie

Cercetătorii m-au testat din nou. Nu au mai spus nimic. Mi-e totuna.

Am citit sutre cu Jiko în casa lui Tetsuburo-san. Jiko are o chemare pentru distracție și spectacol. A hotărât să facem din asta un carnaval. Am cumpărat toate tobele, petardele și surlele pe care le-am putut găsi. Lăutari din Bremen. Lui Tetsubun-san i-a plăcut. Ne tot bufnea râsul în timp ce încercam să citim *sutra*. Jiko a cumpărat *saké*, iar noi am băut, am închinat și ne-am uitat la televizor. A fost o seară reușită. Azi-dimineață am reintrat în acțiune. În cursul săptămânii trecute m-am învățat să fac curățenie bine și repede. Jiko a fost surprins și e greu să nu-l ignor și să preiau frâiele. Se reazemă de frigider. „Am uitat cum se fac treburile în *tenzo*. Te-ai făcut mai puternică; nu mai ai nevoie de mine.“ Nu trebuie să fiu dictatoare. *Tenzo* este pentru amândoi. Dar el tot lenevea. Totul era făcut, mai puțin aranjatul, iar eu speram că se va simți să-l facă. Am început să spăl rufe și

să fierb orezul, și în cele din urmă l-am rugat să aranjeze vesela. Mă face să mă simt ca un sergent. Nu-mi place rolul ăsta; ar fi oribil să mă obișnuiesc cu el. Îmi face bine să lucrez cu Jiko. Pot învăța multe de la el, iar el scoate din mine multe porniri care nu-mi plac, dar pe care astfel le pot corija.

Tessan-san a sugerat să merg cu el la Kannonji, ca ajutor de bucătar. Mi-ar plăcea. Nici să vreau n-aș putea fi mai fericită. A zis să-i spunem lui Roshi, l-a rugat pe Jiko să-i spună. Nu părea entuziasmat, poate se temea de cum îi va afecta asta poziția. Țin pumnii, dar mie îmi convine oricum ar ieși.

Chosan în dimineața asta, pentru prima oară într-o săptămână. Minunat să-l privesc iar pe Roshi.

25 martie

Aseară am gătit pentru o petrecere de 20 de persoane. A fost grozav. A venit și Tessai-san. M-am bucurat mult să-l văd. Dar doar a criticat. Parcă nu era el. Sper că nu-l supără ceva.

M-am distrat maxim cu Jiko. Obișnuiam să cred că el este factorul variabil. Este singurul care mă agasează, deci e vina lui. Dar în unele stări ale mele mă agasează, în altele nu. Deci eu sunt factorul variabil. Prin urmare, vina mea e cel puțin egală și mi-e mult mai ușor să încerc să rezolv problema.

Go Roshi a plecat la Kannonji. Când a ajuns la capătul aleii s-a întors și și-a fluturat pălăria, ca un băiețel care pleacă în vacanță.

26 martie

„Vrei să mergi la Kamakura?“, mă întreabă Tetso-san la 9 dimineața. Bine. Plecăm, și ce zi minunată a fost. Soarele strălucea. L-am vizitat pe marele Buddha. Iată-ne și pe noi – în Buddha. Eram foarte fericită și surescitată, mirosul dulce al pomilor înfloriți amestecându-se cu cel de tămâie. M-a cuprins un dor enorm, un copil strigându-și mama în nimicnicie, auzind doar tăcerea propriei sale voci. Ah, cât tânjeam după *satori*

[experiența iluminării]. Măcar de-aș putea fi copil și să-mi aud tăcerea vocii. Plimbare, soare, distracție. Eram singurii *obosan*, dar urmele lor erau peste tot pe aleile perfect măturate. Plecându-se, ne-au dat voie în temple – gratis. Două școlărițe surescitate și chicotinde și-au încercat engleza cu mine și mi-au cerut autograful. Ne-am întors târziu.

---

[3] Referință la două surori din Biblie. Ambele prietene cu Iisus, dar când acesta le-a vizitat casa, Marta a făcut toate treburile, în timp ce Maria a stat cu Iisus.

10. COREEA

26 martie

Mi-am făcut bagajul pentru drumeția în Coreea și m-am băgat în pat, dar am dormit puțin și m-am trezit devreme pentru *zazen*. Jiko-san, grijuliu, mi-a făcut *genmai*. Tetso-san s-a ridicat din pat (după o noapte grea de băut) și m-a condus la șosea. A oprit mai mulți șoferi până mi-a găsit o mașină să mă ducă până într-un loc mai circulat. Aici am ridicat timid degetul, oprind mașina unei familii. Tatăl vorbea grațios engleză și m-a dus cam 200 de kilometri. Cu toate că știam că ar fi fost mai practic să caut un camion de cursă lungă (familia făcea opriri dese), mi-au plăcut și m-am lăsat ghidată de sentimente. El era interesant, un om de stânga, și mi-a spus multe despre politica și educația din Japonia. Încercase o viață monastică cu 30 de ani în urmă, dar ajunsese prea flămând. Am fost surprinsă de imperialistul impuls de a-l converti care mă cuprinsese, dar căruia i-am rezistat. Fetița lor, care nu m-a privit direct în ochi niciodată, practica engleza învățată în liceu. Se bucura s-o vorbească. M-au hrănit și m-au dus într-o haltă unde mi-au găsit altă mașină. Și m-au invitat să locuiesc o vreme la ei în Sendai.

Cursa următoare a fost cu trei tipi; puțină engleză, dar mult râs. Am oprit la o cafenea unde mi-au spus că mai e destul până în Shimonoseki, deci mai bine iau vaporul din Kobe. Dar eu vreau să fac autostopul, așa că mă lasă undeva aproape de Kobe.

Dar nu există mașini spre Kyushu, deci de acord, iau feribotul. În timp ce unul dintre ei îmi cumpără un suc, ceilalți îmi iau pe ascuns bilet pentru feribot. Îmi scriu în japoneză un bilețel pe care să-l arăt oamenilor pentru direcții, apoi roagă stewardul și vecinii mei să aibă grijă de mine. Îmi dau lacrimile. Apusul este superb.

După ce ajung în Kyushu străbat insula principală cu autostopul. Șoferul descarcă marfa, apoi face un drum special pentru mine până la feribot. Bărbatul de la casă, amabil, îmi face un bilet special; apoi am privit marea până la ceasul plecării. Am vorbit cu un suedez superb (făcea acupunctură), dar m-am simțit cam prost pentru că iubita lui era și ea de față. Un francez îmi face poze cu apusul etc., dar mișcările-i sunt bruște și disperate, el părând capabil de o gamă săracă. Continua să se țină după mine și era ceva la el care nu-mi inspira încredere. Nu voiam să se atașeze de mine, dar nu eram obligată să ajut un om disperat? Nu știam ce să fac, așa că am plecat pentru *zazen*.

Toată lumea din secțiunea mea era amabilă, îmi vorbea, mă hrănea. Am adormit devreme, dar m-a trezit newyorkezul din stânga mea, care vorbea cu londonezul din dreapta. Larry vorbea despre femei și se întreba cu glas tare dacă în budism călugării sunt supuși celibatului. N-aș fi vrut să conversez cu ei, dar cumva, târziu în noapte, am făcut-o și am descoperit că sunt impresionanți. Săracul Larry e adorabil, dar singur. Ambii merg la Seul. Nu mi-a venit să cred când Jack a spus că a trăit doi ani în Morioka și-l cunoaște pe Richard-san.

La sosire, sâmbătă dimineața, ploua și biroul de vize era închis până luni, așa că am încercat să hotărăsc dacă mă duc sau nu la Seul. Unelteam, gândind că dacă merg la Seul probabil că voi putea sta cu Larry și Jack, numai că ei nu m-au invitat. Mi-au zis de oameni cu care ar trebui să mă întâlnesc, dar s-au rezumat să-mi recomande un loc de cazare ieftin. Am fost surprinsă și apoi bucuroasă, pentru că uneltisem. E bine când o intrigă

eșuează și trebuie să reușesc inocent în alt fel. Eram oricum sigură că mi se va întâmpla ceva favorabil. S-au oferit să-mi plătească biletul de tren, dar m-am opus. Totuși, le-am trecut prin vamă o cameră de luat vederi. Vameșii, desigur, doar s-au plecat și mi-au făcut semn să trec, încântați de călugărița *gaijin*. Și la casa de schimb au fost drăguți. În robă și cu capul ras călătorești cel mai bine. În sala de așteptare toți străinii sunt grupați. Eram deja prieteni cu toții, făcând schimb de adrese și de îmbrățișări. Suedezul trăiește în Kyoto. Îmi plăcea prietena lui, dar el o cam neglija. Am ales să iau un tren militar, mai ieftin. Jack și Larry insistă să plătească taxiul.

După o călătorie printre peisaje rurale magnifice, ajungem la Seul. Un bărbat firav cu ochi de copil mă întreabă dacă sunt călugăr budist. Zic „Da“ și mă întreabă încotro merg, apoi șerpuind prin mulțime mă tot îndrumă prin gesturi spre nu-știu-unde. L-am urmat până într-o stație de autobuz. După care scoate din servietă o carte neagră și subțire, cu litere aurii, folosită cu mare grijă. Scrie ceva în ea și mi-o pune în mâini, îngrămădindu-mă în autobuz. Fata mă lasă unde a indicat el, dar m-am pierdut.

Ochind un chip de *gaijin*, îl întreb dacă știe Hillside House. O știe și schițează un zâmbet de drăcușor. „Cuvântezi diseară acolo?“ „Nu“, replic eu surprinsă. „Eu o mai fac uneori“, zice el. Lucrează pentru armata americană. Altul, gândesc eu, care mă cam ia de sus. Dar risipește curând acea impresie și mă umple de umilință. Pare că adăpostește copii ai străzii. (Mă face să-mi amintesc de copiii mei de pe străzile din Cuzco.) Cheltuiește cu ei 1.500 de dolari pe lună din banii lui. Îi trimite la lucru sau la școală.

Mă duc la el acasă. Casa pare că dă pe dinafară de puradei ușor ciufuliți și zâmbitori. Îmi spune poveștile lor, despre lupte de stradă și prostituate, pești și găști. Copilașii par așa de nevinovați. El îi dojenește în engleză. Lor le place orice pretext de a se lupta cu el în joacă. Într-un colț șade o tânără cu un buchet

de flori în poală. Un ziar publicase despre el un articol în urma căruia au apărut multe pețitoare. Fata insistă că sunt făcuți unul pentru celălalt și îl vizitează des cu flori. El o ignoră. Îmi povestește despre pețitoarele profesioniste și despre societatea strict ierarhică (după statut și vârstă) de aici. Formulele de adresare au terminații diferite, în funcție de poziția relativă a unei persoane.

Aranjează cu unul dintre copii să mă conducă la Hillside House cu autobuzul, dar mai întâi telefonează acolo să rezerve loc pentru „un preot trimis de el“. Afurisitul! N-a pomenit că-s femeie și budistă. Dna Francis a părut oripilată sincer când mi-a deschis ușa. Hanul era plin. M-am oferit să-mi așez bocceaua în orice colțișor liber. Atunci s-a înduplecat. Hillside House era doar pentru militari și creștini. Mde, nu-i poți cuceri pe toți.

Acea seară – de sâmbătă – era seară biblică. O grămadă de americani simpli și de convertiți coreeni fervenți. Debby ședea vizavi de mine și se tot holba la părul meu (sau la lipsa lui). „Ei, presupun că-i mai ușor de îngrijit, dar cum ai putut să-ți razi părul?“ continua ea să bâiguie, să se înfioare, să se scuture, să se oripileze de țepii mei.

După cină, discuții religioase. Subiecte naive, care continuau să revină la amenințarea comunismului. Coreenii, deși foarte înfocați, cunoșteau evident prea puține despre creștinism. La final s-au adunat toți în jurul meu, mai ales coreenii, bombardându-mă cu întrebări. Preocuparea dominantă nu era de ce-s budistă și nu creștină, ci de ce sunt budistă japoneză și nu coreeană. Repetau plini de resentimente că fuseseră 36 de ani sub ocupație japoneză.

În dimineața de Florii m-au invitat la o procesiune completă cu cea mai mare congregație din lume. Nu mai fusesem la una, așa că am acceptat. Vai, ce se mai holbau! Iar ceremonia a fost înspăimântătoare. Mii de oameni legănându-se și suspinând. M-a făcut să mă gândesc la un spectacol dat de Paisley sau de Hitler.

Slujba în sine a fost interesantă, cu promisiunea cea mai potrivită oamenilor oprimați, promisiunea recompenselor viitoare. „Domnul vrea oameni visători“, adică oameni cu dorințe. Uitați de lumea reală și visați. Fii bun și capătă pentru sine o răsplată – mereu „sine“. Amploarea evenimentului a fost impresionantă, cu proiecții video și traducere simultană. Scrobitul pastor Malone, cu ochi pătrunzători și strângere de mână bleagă, ne-a abordat la final și ne-a oferit cafea. Jos, la cafenea, pastorița cu discursul cel mai electrizant era înconjurată de adepți agitați. Vorbise chiar la sfârșit, mobilizând congregația într-o slăvire frenetică a Domnului. Observându-mă, s-a strecurat spre mine prin mulțimea din juru-i. „Buddha, Buddha, diavol budist“, țipa ea strident. „Piei, diavole, piei!“ – și mă plesnea pe cap, pe spate, pe piept. Râzând, am asigurat-o că nu-s diavol. Și-a mai revenit, apoi iar a devenit violentă, trăgându-mă de *rakusu* [partea ca o bavetă a robelor monastice simple, purtate și de practicanții laici] și căutând implorator cu privirea pe cineva care să-i confirme tendința de a mi-o smulge de la gât. Stânjeniți, familia Francis și pastorul Malone m-au alungat de acolo. Apoi m-au invitat să prânzesc la bază, o mică oază de imperialism.

Am revenit la han după-amiază; dna Kim de seara trecută mă aștepta să mă călăuzească la câteva temple. Am ajuns destul de sus pe un munte. (Șoferul autobuzului nu m-a lăsat să plătesc.) Poziția era magnifică, o nișă între două vârfuri crestate, printre fuioare de nori, lângă o cascadă care se prelingea pe o coastă montană. Templul propriu-zis este pictat în multe culori aprinse, contrastând cu robele cenușii simple ale călugărilor.

Am fost surprinsă să văd foarte multe femei, majoritatea bătrâne. Se pare că aici e un refugiu pentru cele divorțate sau părăsite. O idee bună.

Au obiceiul de a se pleca înaintea lui Buddha; amploarea devoțiunii e dată de numărul plecăciunilor, dar nu mă interesează maratoanele. Dacă dimineață fusesem diavol budist,

după-amiază nu puteam fi mai bine primită nici dacă eram Buddha însuși. Mi-au pus în față un festin vegetarian de delicatese coreene și m-au invitat să rămân. Am refuzat, dar acești *bodhisattva*-și [făpturi iluminate budiste angajate să ajute toate ființele conștiente] erau minunați, cu inimi atât de calde, încât aproape că percepeam fizic căldura. Plecându-se, zâmbind, radiind bunătate, mă atrag într-o cameră și mă roagă să-mi pun șosete. (Un sistem fabulos de încălzire în podea face șosetele inutile. Frigul e practic singurul aspect care mă deranjează în viața de la templu...)

Aici meditau doi *gaijin* mai în vârstă. Eram curioasă. Bărbatul purta o jachetă mexicană, iar părul lung și alb îi era dat pe spate, având aerul unui artist. Femeia era încremenită într-un pardesiu subțire din păr de cămilă, cu părul argintiu prins într-un nod strâns. Credeam că vor pleca și m-am ridicat. Ochii lui de un albastru profund i-au întâlnit pe ai mei și ne-am zâmbit. Când au ieșit mi-au spus că ea era o *swami* elvețiancă, trecută prin 20 de ani de yoga în India. Era uimită că fusesem acceptată fără probleme într-un templu de bărbați. Citise că e foarte greu. S-au oferit să ne conducă înapoi în oraș, apoi mi-au propus să rămân cu ei. Când am părăsit templul, luna atârna plină și luminoasă. Ceața dansa pe spirele templului. Dintr-un difuzor răsuna o incantație, reverberând ecouri. Piscurile păreau să cheme pădurile, cântând în semn de răspuns.

Virajananda și Jimmy (ea îi spunea „druidul teribil“) mi-au arătat apartamentul lor imaculat, de bun gust, dar nu opulent. Aveau pisici persane, un balcon, azalee și un lămâi. Ea avea un spirit realmente universal – sub poza gurului ei se întindea o rămurică înflorită, imediat lângă câteva frunze de palmier de la Duminica Floriilor. Au fost copleșitor de generoși, nu m-au lăsat să plătesc pentru nimic, ba chiar mi-au tot dat bani de taxi, bani de prânz, mi-au cumpărat vitamine și un tricou – și ar fi vrut să-mi dea mai mult. Ne simțeam neobișnuit de apropiați. (Ea era

sigură că ne-am cunoscut într-o viață anterioară.) Lumea obișnuia să creadă că Jimmy e irlandez, fiind foarte nostim. Îi mai și place să bea, iar eu mai că i-aș fi ținut companie la o sticlă, dar sub influența mai pură a Virajei m-am abținut. Indienii chiar sunt fixați pe abnegație – inutilă drept cale permanentă, dar bună ca exercițiu.

Când am plecat după viză (mi-am uitat pașaportul!) am dat peste mulți oameni întâlniți pe feribot. Unul s-a apropiat de mine cu un zâmbet timid, japonez, zicând: „Te-am văzut pe vas, sper că ești bine.“ Un agitator american sare din pragul unei uși spunând: „Tu trebuie să fii unul dintre oamenii despre care am citit.“ (Câțiva străini într-un templu coreean.) Apoi începe să-mi vorbească despre greve, salarii, condiții de muncă în Coreea. Interesant.

Cei de la vize au fost fermecători, nu mi-au luat niciun ban. Ba am întâlnit și un tip irlandez acolo.

Mă întâlnesc cu dna Kim pentru prânz. Oamenii de la vize mototoliseră hârtia împăturită pe care Go Roshi mi-o dăduse la inițiere. Sub o descendență a lui Buddha, Go Roshi scrisese ceva ce nici dna Kim, nici tatăl ei budist nu putuseră să descifreze. Apoi patroana unui restaurant, care s-a prezentat ca budistă de rang înalt, a reușit să traducă textul în coreeană. Prietena doamnei Kim mi l-a explicat în franceză, iar eu am încercat o interpretare în engleză. Cine știe cât de bună e versiunea mea? Pare că Go Roshi a ales din scrierile budiste următoarele cuvinte doar pentru mine: „Persoana care urmează preceptele și legile lui Buddha va atinge o mare iluminare.“ Ei, asta poate fi valabil pentru oricine, dar tot aveam sentimentul că sunt legată de ceva antic, secret, aproape magic.

După aceea am cumpărat câteva cadouri pentru întoarcere, m-am făcut frumoasă și m-am rătăcit, dar am văzut mult din Seul.

Jimmy s-a întors de la serviciu și am petrecut o seară plăcută,

caldă, pălăvrăgind și bând Campari. Cufundați în luxul canapelei din piele neagră, am vorbit despre austeritate – ce mod încântător. Ambii m-au umplut de hotărâre. Viraja înșira de mână mătănii din semințe de Bodhi, arborele sub care Buddha a atins iluminarea. Le-a așezat peste o fiolă cu apă din Gange și alte lucruri sfinte (a căror semnificație n-o știam) și mi-a pus la pachet mâncare și alte atenții. A încercat să-mi dea 20 de dolari pe care i-am refuzat, dar i-am găsit mai târziu într-o mânecă. Ne-am îmbrățișat.

- Ne vom mai întâlni; am mai făcut-o, a zis ea.

M-a alinat în timp ce plângeam.

- O ai în tine, a adăugat.

Nu-mi venea să cred ce inimă are. În timp ce mă îndepărtam, ea stătea înapoia grilajului porții de fier a casei, cu mâinile împreunate și ochii coborâți, cântând o mantră pentru mine.

Cum aș putea răsplăti vreodată lumea pentru bunătatea cu care am fost tratată atât de inocent? Cu siguranță, în lume există multe inimi iubitoare și niciun om rău. Ochii îmi lăcrimează. Eram tristă, dar cumva nu tocmai, ca și cum n-aș fi plecat și aș fi trăit acolo dintotdeauna – și ca și cum toate spiritele bune din viața mea au fost una, împletite strâns, niciodată departe. Viraja este o femeie minunată, cu o spiritualitate profundă și zilnică, parte din fiecare acțiune a ei. Și totuși pare că îi lipsește ceva, ca și cum există ceva de care nu s-a eliberat sau un vârf de pe care a coborât. Mă întreb ce-ar fi fost dacă aș fi mers cu Jack și Larry. Probabil că mi-ar fi plăcut, dar ce mi s-a întâmplat a fost mult mai important.

Viraja și Jimmy m-au sfătuit să iau trenul; pare cel mai potrivit, dat fiind că nu vreau să pierd feribotul. Și iar, ca un spirit, apare un bătrânel care mă duce unde am nevoie, apoi dispare. În Pusan apuc pe un drum greșit și pierd mult timp, dar în final prind o cursă. Un șofer de camion, om simplu. Așteptăm marfa o veșnicie, timp în care vorbim despre cum aș putea dormi

în patul lui la noapte. Devin prudentă, dar e de treabă, o ia pe un drum montan superb. Îmi reamintește că Japonia nu-i toată oțel și beton. E palpitant să călătoresc din nou, dar nu regret că mă întorc la Toshoji. La ora 6, având încă drum lung de făcut prin burnița abia pornită, știu că are să mă dea jos curând. Nu-mi fac griji. Știu din experiență că totul se va rezolva cu bine.

Mă lasă într-un loc odios pentru autostop, lângă un semafor și aproape în oraș pe alt drum decât trebuie, dar două femei chiar întorc pentru mine. În gară, cea mai vârstnică, fiind de loc din Eiheiji [templul principal al școlii Soto], îmi cumpără un bilet la expres și îmi strecoară 1.000 de yeni în palmă, pentru mâncare. Trenul e pe cale să plece și eu am iar ochii înlăcrimați. Cum de-s oamenii așa de buni? Mă simt umilă în fața acestei generozități. Nu știu dacă eu însămi aș fi capabilă de ea.

Ajung în Toshoji la o oră respectabilă, nu prea obosită. În camera mea mai stă cineva, un nou ucenic, dar e femeie, Mayumi-san. Au pus-o la bucătărie să învețe să gătească, în ideea că va pleca la Kannonji ca bucătăreasă. Și eu trebuie să merg acolo, cel puțin pe timpul verii. Mayumi-san e înaltă și timidă, fremătând adesea ca un iepure speriat. Muncește mult, râde repede și e o bucurie de avut în bucătărie. Dar Toshoji nu-i ceea ce-și dorea. Voia timp pentru *zazen*, dar a fost trimisă la cratiță. Inițial și mie mi-a displăcut timpul pe care nu-l petreceam pe *tatami*, considerându-l timp pierdut, dar în realitate e doar o dificultate ceva mai mare. Speranțele ei sunt legate de Kannonji.

În primele zile nu a putut mânca în liniște; o speria. Chicotea și mânca doar jumătate de porție. Acum și-a revenit. Pare nostimă – știe că se va mărita în toamnă, dar nu și cu cine. Go Roshi a încercat să o combine, dar a refuzat. Cred că i-ar plăcea să se mărite cu un *obosan*. Are 27 de ani, nu a avut niciodată vreun serviciu și a fost pregătită numai pentru măritiș – gătit, cusut, aranjat flori, ceremonia ceaiului. Bleah! Mă întreb ce-i motivează interesul pentru zen. Bine că încearcă.

Jiko-san urma să plece la Tokio, așa că nevasta lui Tessai-san a venit să-i ia locul la bucătărie. Ea lucrase trei ani ca ajutor de bucătar și orice era diferit de stilul său era acum „*dame*“, inclusiv cum ședeam eu. Totuși a trebuit să-i admir energia și hotărârea. În principiu avea dreptate și nu era cicălitoare, doar încăpățânată și dură în a se impune. Totodată, Yugi-san părea cam prea chitită pe corecții. Ea spunea că orezul e prea tare, el că e prea moale, și amândoi se legau de fleacuri. Uneori puteam ignora totul, dar în alte dăți eram categoric iritată. E ușor de văzut cât de puțin control am și cât de ferm înrădăcinat mi-este eul. Nimic din astea nu m-ar fi afectat de n-ar fi fost ideea de „eu“. M-a ajutat să încerc a mă distanța și a privi la condițiile care i-a făcut pe fiecare să fie atât de critici. E o chestie la care categoric trebuie să lucrez.

La întoarcerea din Coreea eram plină de energie. Aveam nevoie de substanțial mai puțin somn. Și totuși meditațiile îmi erau foarte capricioase, iar eu îmi doream să le pun capăt. Ochiul stâng mă durea teribil de tare, ceea ce l-a făcut pe Jiko-san să se zbată să-mi găsească o chiropracticiană și să mă ducă la ea. E excelentă, și mă simt deja altfel. Este o persoană spirituală, deși pare de o eficiență rece în halatul ei de doctoriță. Văzându-miața de cusut într-o sacoșă de plastic, mi-a dat pentru ea o pungă croșetată acasă.

11. PRIMĂVARA

1980, sfârșitul lui aprilie

Aseară, după spălare și un *zazen* foarte distras, l-am chemat pe Tetso-san.

- Hai să mergem la Ginza, zice el brusc.

Și am plecat – el, eu și Jiko-san –, hălăduind printre luminile sclipitoare, preoți ai nopții. Direcția Roppongi, unde intrăm într-un bar, Berni Inn. Nu mai pășisem într-un bar de când trăiam în San Francisco. Mă simt captivată de tapetul ăsta roșu, de vesela englezească, de ținta de darts și de sunetul englezei „gomoase“ întrețesut cu cel al japonezei turuite. Prea blând pentru un pub, are muzică de supermarket și mai mult sherry decât bere.

- *Namu myo ho renge kyo* [„Omagiu Sutrei Lotusului“, incantație principală a grupării Nichiren], a grăit cineva pe lângă care am trecut – presupun că arătam straniu. Ne-au abordat doi japonezi care ne-au cinstit cu whiskey irlandez. Jiko-san se relaxase categoric; râdea și lăuda Irlanda, cât este de minunată. Foarte comic. Era în elementul său, cu whiskey și cu public. Și eu m-am distrat de minune, am râs continuu. Tetso-san era tăcut, părând oarecum pe dinafară. El bea suc (conducea), dar nu numai de-asta. Jiko-san făcea furori. Cât de mult l-am bombănit pe bătrânul diavol, mi-e dor de el acum, că-i în Kyoto. Când reacționam la problemele de ego, când mă simțeam demoralizată de critici sau când Takeo-san își pierdea firea din nimic, mă

gândeam la Jiko-san. „*Ii yo, nandemo ii yo*“ [„E OK! Totul e OK!“]. Complet imperturbabil.

În dimineața asta Takeo-san s-a răstit la Mayumi-san că prepară ceaiul prea încet. La *chosan*, Mayumi a tot plâns. O înțeleg, dar totodată îmi dau seama cât de ridicol e să fii necăjită de una dintre răbufnirile lui. E îngrijorat cu noul său templu și el însuși recunoaște că e nevrotic. Privindu-i chipul, mă gândesc cât de tare chiar seamănă cu un lup când își țuguie buzele ca într-un bot. Când își ridică și își împreunează sprâncenele, potrivindu-și ochelarii, ochii i se fac mici și sticloși. Sunt și apropiați ca ochii unui animal, iar el sare și aleargă ca un lup. M-am dat peste cap să mă port decent cu el, astfel încât să nu port resentimente legate de ceea ce știam că-i stupida mea „concepție despre sine“. A funcționat incredibil de bine. Când latră la mine, ei sunt victimele cauzelor și condițiilor, iar când eu sunt amabilă și blândă, ei reacționează în consecință. Atunci sunt și ei *yasashii hito* [oameni buni] și e imposibil să le porți pică. E adevărat că dacă-ți iubești dușmanul îl ucizi, pentru că încetează să existe.

Am crezut că remarc ceva schimbări de când practic zen. Acum pare că râd tot timpul, dar zău dacă-mi aduc aminte cum eram înainte. Probabil că râdeam dintotdeauna, dar nu-mi amintesc să fi râs atât. Privind în oglinda mea mică și pătată de ulei nu reușesc să-mi văd toată fața odată, dar cred că ridurile de pe frunte s-au mai estompat. Postura mea ușor cocoșată e acum dreaptă. Dar am fost tare surprinză când chiropracticiana mi-a spus: „Ai o coloană anormală – e perfect dreaptă.“

- Chipul tău e total diferit de cum era când ai ajuns la Toshoji, a spus aseară Eshin-san.

Takeo-san a aprobat și eu mi-am zis în minte: „Păi, sigur, acum sunt cum nu se poate mai cheală.“

- Fața îți strălucește; e un chip iluminat. Prietenii tăi vor fi surprinși, a adăugat el după aceea.

Încă încerc să găsesc cea mai bună cale de a trata criticile și

corecțiile. Inițial m-am gândit că la Kannonji va fi bine deoarece nu voi mai avea pe nimeni peste mine. Era unul dintre plusuri. Sau, dacă am propriul *dojo*, pot să fac ce vreau etc. Ei bine, mi-am dat seama că nu pot fi șefă tot timpul, așa că mai degrabă trebuie să văd cum rezolv problema.

Apoi pliam coperți ale buletinului informativ lunar și îndoisem un teanc întreg cum nu trebuia; aproape că terminasem să le refac când mi s-a spus că le fac prea late. Și a trebuit s-o iau de la capăt.

- Chiar și Soshin-san face greșeli, chiar și doamna excelentă, a remarcat Eshin-san.

Mi s-a părut a fi atât de caraghios în raport cu imaginea mea de sine (în care greșesc mereu și sunt corectată de alții sau de mine) că m-a bufnit râsul. Chiar părea foarte caraghios. Apoi, ca prin farmec, tensiunea s-a destrămat. Nu m-a mai deranjat să iau munca de la capăt. Și a fost mai bine când Eshin-san a adăugat: „Soshin-san e bună cu capul, dar nu și cu mâinile.“ Totul era grozav pe lume. Numai de m-aș putea despărți de ego suficient cât să râd de greșelile mele, cred că asta ar fi cea mai eficientă reacție. Acum sunt avidă de critici, să pun metoda la încercare.

În timp ce așteptam metroul într-o stație dintr-o zonă ponosită din Tokio priveam la o reclamă de neon, stinsă pe timpul zilei, cum dormitează în așteptarea nopții. E o lume atrăgătoare pentru că-i terestră și murdară, vie, reală și totuși complet falsă fără pretextul realității. Muzică și trupuri vibrante, palpitânde. M-am gândit la alternativele cu care m-am confruntat în noiembrie trecut, când am ajuns prima oară în Japonia – să fiu ca de obicei profă de engleză nu m-a interesat. Mă atrăgea fie abandonul monastic, fie excesul senzorial. Un suflet căutând abandonul? Ori hazardul, ori providența a făcut să se petreacă prima variantă. În orice caz, a fost o căutare a libertății – eliberare de inhibiții, de valorile altora, eliberare spirituală, dar de ce? Asta-i mai neclară. Cei ce suferă caută să se

elibereze de suferință, dar eu rareori sufăr. Viața mea a fost minunată, binecuvântată. Cine m-ar fi putut înrobi? Făceam ce voiam, când voiam. Acum mă simt recunoscătoare că m-a cuprins această cale zen, pentru că nu se poate spune că aș fi apucat-o singură, conștient și fervent. Simt că acum nu mai e cale de întoarcere.

Citesc o carte excelentă care împarte *samadhi* [concentrare intensă și fără efort] în pozitivă și negativă. Ceea ce clarifică multe lucruri. Îl înțeleg pe Go Roshi al *dokusan*-elor și al sutrelor, pe Go Roshi al *chosan*-ului și al traiului de zi cu zi. Înțeleg de ce *soji* este atât de important și am intrat natural într-un *samadhi* pozitiv în bucătărie.

Cineva a spus că trebuie să avem grijă de lucruri pur și simplu pentru că ele există. Asta mi-a venit în minte în timp ce măturam podeaua. În grămăjoara de praf erau 16 boabe de orez și două mici târâtoare care n-ar fi fost nevoie să moară. Nu m-am simțit nici bine, nici rău.

Privesc ceasul. E ora două. Mult mai târziu mă uit iar, și e numai ora două. Ora două e mereu. Simt o mare împăcare.

Pregătirile pentru ceremonia lui Eshin-san sunt aproape încheiate. De mâine va fi preot. Ceremonia e foarte simplă și palpitantă. Călugării fac plecăciuni înainte să intre în *hondo*, apoi intră, încet. Takeo-san bate temeinic toba, cu o intensitate crescândă. Eu pocnesc două bucăți de lemn. Eshin-san ține un evantai. Cling clopoțelul, clac lemnul, bum profund toba. Toți fac plecăciuni. Eshin-san face plecăciuni diverse, primește bățul de la Jiko-san și ține *mondo* [Ceremonia „Lupta dharmei“, cu întrebări și răspunsuri zen]. Fiecare dintre noi strigă pe rând „*Shakusha wa*“ [„O, învățătorule“], apoi se întinde, îngenunchează în fața lui și-i adresează o întrebare zen. După aceea, plecându-ne, retrăgându-ne, strigăm „*chincho*“ [Literal, „Cât de valoros“ sau „Mulțumesc pentru răspuns“]. Tăria vocii mele surprinde pe toată lumea, mai ales pe mine. Îmi place să

zbier. Eu am întrebat „Ce este vidul?“, „Ce înseamnă natura lui Buddha?“ și „Ce este omul înainte de a se naște?“. Chiar și după ce mi s-a răspuns mă tem că mintea mea nu e mai limpede... Alte plecăciuni. Pe rând, fiecare îl felicităm. Go Roshi face declarația finală. Ne plecăm iar – și gata.

Nakamuro-san șade cu un evantai, încordat tot. Takeo-san mi-a spus cândva că sunt ca o oglindă, reflectând imparțial orice s-ar fi aflat în fața mea. N-am prea înțeles ce voia să spună până când, privindu-l pe Nakamuro-san, am priceput. E un bărbat frumos. Trebuie că se află în *samadhi* dacă stă așa. E mereu fericit și săritor, vibrând de energie chiar și când e profund liniștit.

M-am născut fizic în 1955. Pot să mor și să mă renasc în această lună Showa 55 [1979-80, al 55-lea an de domnie a împăratului Showa, Hirohito]?

Kannonji, Iwateken, 2 mai

A doua zi a celei de-a cincea luni a lui 1980. 22 de zile înainte de a împlini un sfert de secol.

A început *sesshin*.

Dokusan. Am încercat *mu* din toată inima, din tot sufletul și cu toată ființa mea.

Am stors tot din mine, până când fruntea mi-a atins podeaua.

- Cine spune *mu*, mintea sau inima ta?

- Nu știu. Lăcrimez fără motiv; râd fără motiv.

- Care-i diferența între nu știu și *mu*?

- Nicio diferență. Go Roshi mă plesnește.

- Au!

- Cine simte durerea?

- Eu.

Apoi, când nu mă uitam, sare-n sus și mă îmbrățișează.

- *Bikkuri shita*! [„M-ai surprins!“]

Mă rostogolesc înapoi, râzând. Îmi ține strâns o mână,

degetul mare.

- Asta e nu știu.

- Știu.

- Trebuie să vezi *mu* în orice.

Ies din *dokusan*, râzând și plângând, cu Tachibana Sensei scuzându-se pentru traducerea lui în engleză. E-n regulă. Mă încurajează.

Plec spre *dokusan* cu Kobai-san.

- De unde vine *mu*?

- Nu știu – cum ar putea veni de undeva? Nu are un loc al său.

Kobai-san e ca un pește - rece, slabă consolare.

- Toți ne-am luptat cu problema asta.

- Vine din mine, îi zic.

- Dacă ăsta ți-e răspunsul, hai în *dokusan*.

Și intrăm iar.

- *Zenzen wakaranai* [„Nu înțelegi deloc“], spune Go Roshi.

Sunt zdrobită, devastată.

- Data viitoare vino singură, zice Roshi.

După prânz ne odihnim. Eu plâng, simțindu-mă jalnic, abandonată. Tessan-san are foarte multă tărie în *mu*-ul său; tipul ăsta în alb e foarte rezistent. Eu n-aș putea continua ca el (și iau mari pauze între ședințele de *mu*). Își agită capul ca micuța Sandra [cel mai problematic copil de la Școala „Rudolph Steiner“ din Glencraig, Irlanda de Nord, unde Maura a lucrat o vară], behăind și lovind. Mă întind pe podea, bocind și încercând să fac *mu*, pe jumătate adormită. Hotărăsc să nu dorm la noapte și în nicio altă noapte până la *kensho* [străfulgerare iluminatoare/iluminarea; experiența de a „vedea natura [Buddha]“].

Intrând în *zendo* îl aud pe Go Roshi zicând ceva despre Soshin (parcă „M-am înșelat; nu are nicio șansă“). Sunt chemată în *dokusan*. Mă simt foarte deprimată și cu mintea secată. Nici măcar nu mi se arată să întreb de ce vrea Go Roshi să vin

singură.

- *Mu-do*? [„Cum îți e *mu*-ul?“]

Caut să fac *mu* pentru el cu toate puterile mele, ridicându-mă la maxim și storcând în *mu* orice urmă de respirație, până ce fruntea îmi atinge podeaua.

- Încă o dată, îmi spune el în engleză. (Nu vorbește englezește de obicei, dar nu sunt surprinsă.)

Mă supun.

- Și încă o dată.

Primul și singurul meu gând a fost că „m-ar putea obliga să fac asta la nesfârșit“.

Apoi a sărit spre mine și m-a înșfăcat:

- Corpul ăsta e *muji*, capul ăsta, ochii, urechile.

Deodată încep să plâng și să râd *muji*. Nici măcar nu-mi dau seama că „acum sunt *muji*“, dar pur și simplu eram, ca totul din jurul meu.

Îmi lovește diferite părți ale corpului.

- Ăsta-i *muji*.

Numără 20 în *muji* – 20 de părți din mine, 20 de *muji* în Kannonji, pretutindeni în jur. Ne ținem unul de celălalt, râzând într-una.

- *Muji* în inimă, spune el, înghiontindu-mă.

- Și *muji* în inima lui Go Roshi, replic eu, întorcându-i ghiontul. Ne îmbrățișăm.

- *Kensho shita* [„Ți-ai realizat natura de Buddha“], îmi zice.

Sunt surprinsă. Eram prea conștientă de mine pentru a ști măcar că era *kensho*.

Abia după ce am ajuns afară – privind la tot și realmente văzând *mu* – am știut, în sfârșit. Am înțeles subit de ce trebuie să avem grijă de lucruri doar pentru că există; suntem de o valoare nici mai mare, nici mai mică.

La cină îmi răsunau în urechi singurele cuvinte rostite cu glas tare. „*Mora-san go kensho itashimashita*“ [„Maura a înțeles

adevăratul sens al naturii de Buddha“].

La început eram așa de epuizată că nu simțeam nici bucurie, nici tristețe, doar ușurare. A doua zi eram extatică, zâmbind neînfrânat. După care totul a revenit la cum era – sau cel puțin așa părea. Toți îmi spun că arăt altfel. E greu să fiu sigură. N-am chef să caut mari schimbări. Am început *koan*-urile și am trecut prin vreo 12. Poate că mi-a fost ușor pentru că am citit. Nu știu.

După *kensho*-ul propriu-zis s-a petrecut ceva minunat. În dimineața aceea fusesem hrănită cu puterea *mu*-ului lui Tessan-san și a celorlalți. Acum că am „absolvit“, zice-se, simțeam disperarea din chemarea lor și mi-am pus toate forțele în *mu*. La fiecare inspirație gândeam „Tessan-san este...“, apoi expiram „*Mu*!“ L-am tot strigat, dar se dusese în *dokusan* pentru *kensho*. Mai era încă de lucru. Am strigat cu Tessan-san după celălalt călugăr. Ne-a răspuns, tânguitor. Am strigat la unison, invocându-l din ce în ce mai tare. M-am pierdut cu totul. Eram el, Tessan-san, *mu*, totul dizolvat. Dar nu avea *kensho*. Am decis că dacă rămâne treaz până târziu n-o să mă mai culc, ci voi continua să-l invoc. Nu a rămas. Eram epuizată. Storsesem tot. Mă ustura gâtul. Mi-am pierdut vocea și nu am putut vorbi două zile. Dar tot am încercat să-l chem a doua zi. Celălalt paroh a găsit că-i straniu și m-a rugat să încetez.

Jumătatea lui mai

Mă întreb dacă Go Roshi judecă după răspunsuri sau după cum se face. Probabil după ambele. Sper că nu mă păcălesc singură pentru că știu deja unele răspunsuri, dar mă tem că da. *Koan*-urile au fost distractive. Eu și Go Roshi ne-am topit de râs; el țopăia și se arunca prin cameră, ridicându-și kimonoul ca și cum ar fi pășit într-o mare imaginară. Multă joacă inocentă. Și totuși simțeam că nu am destulă profunzime.

La finele *sesshin*-ului, *teisho* [discurs oficial despre *dharma*] cu Go Roshi. A vorbit despre mine, că din cei aproximativ 20 de

străini pe care i-a ajutat eu am fost cea mai pură. Că mă simțea ca și cum aș fi fost copilul lui și că mă dorea alături de el până va muri. Că plănuia să facă din Kannonji un Centru Zen Internațional pentru mine. Și m-a țintit cu privirea:

- *Wakaru*? [„Înțelegi?“] (În *teisho* nu se vorbește niciodată mulțimii.)

- *Wakaranai* [„Nu înțeleg“].

A trebuit să răspund. Îl iubeam așa de mult pe omul ăsta că aproape am plâns când Tessai-san mi-a spus ce mi-a spus. Totuși nu mă văd stabilită permanent în Japonia, trăind ca *obosan*. Cât mi-ar fi viața de bună aici, pur și simplu nu-s îndeajuns de pură.

Go Roshi a plecat și noi ne-am reluat rutina. Tekkan-san și Kas'ko-san au rămas. Mi-am aranjat o cameră la mansarda unei magazii. O ador. La înălțime mă simt ca o pasăre în cuibușorul meu. De-a lungul jgheaburilor păsări fluturau din aripi și ciuguleau, ciripind. Două ferestre uriașe și o ușă glisantă îmi dau lumină și ventilație din belșug. Miroase superb a lemn și acum și a *tatami*. Sigur că toți au crezut că-s cam nebună, dar Tessan-san zice acum că-i camera cea mai bună. Cobor și urc direct pe fereastră când fac naveta spre și dinspre templul principal.

Într-o după-amiază, dintr-o toană, Tekkan-san ne-a dus pe munte să admirăm pomii înfloriți. Am cules multe plante sălbatice și le-am adus acasă, să le gătim. Să culegi sub razele soarelui hrană din abundența naturii pare cumva exact cum ar trebui să fie. Tekkan-san poate fi foarte blând, dar mereu spontan și implicat în ceea ce face. Asta înseamnă că este brutal de sincer, iar când se înfurie e complet furios. Mă agasa, totuși, să-i aud pe toți plângându-se de el și vorbindu-l de rău pe la spate. Nimeni nu cuteza să-l înfrunte – mai puțin Kas'ko-san, despre care cu greu se poate spune că-i un suflet separat.

Tachibana Sensei ne-a luat (pe mine și pe Tessan-san) într-o mare escapadă. Am vizitat un alt templu. Este mult mai vechi și mult mai frumos decât Kannonji, dar m-a făcut să apreciez mai

mult Kannonji. Suntem foarte liberi aici, avem timp de *zazen* din belșug. Ei fac puțin *zazen*, de întreținere. Am văzut câteva locuri foarte frumoase. M-am simțit posedată, inumană (sau extrem de umană); eram traversată de o energie incredibilă, scânteind, sclipind, bucurie pură. El e un om extraordinar de bun și de blajin.

Aseară, după cină, Tessan-san a cântat la chitară. Eu ședeam pe podea, într-un kimono gri-cenușiu. Cu capul gol, în picioarele goale, cârpind. Cânta din adâncul unei lumi de amintiri și vise, aventura și dragostea lui de viață. Dar ființa numai acel moment, bogat și viu. A improvizat un cântecel zăpăcit despre Soshin-san care gătea un dovleac delicios, deși era bătrân și tare. Am râs ca bețivii care abia dacă-și aduc aminte de ce. El e foarte japonez, dar a abandonat studiile (după cum zice) – doi ani pe drumuri, cântându-și muzica, iar idealul său este o femeie micuță cu un chip drăgălaș pe care să-l poată admira în timp ce amândoi își beau ceaiul. Draga femeie micuță pentru care s-ar lupta toată ziua pentru ca noaptea să se poată relaxa scăldându-se în inocența ei. Nu-i așa că i-ar prii puțină educație?

Femeile de aici sunt chiar oprimate, forțate într-un tipar de inocență chicotitoare. Inițial am savurat surpriza și admirația cu care am fost tratată. Acum le simt opresiunea; existau doar pentru că eram femeie. Simpatizam cu Kobai-san. Ea și-ar fi dorit să poată ședea la fel de liberă și de naturală ca mine, dar nu putea. Ceva atât de simplu. Educată de mică să șadă ca o doamnă, era prea conștientă de sine pentru a se simți confortabil. E bizar, totuși, că și ea a spus că par japoneză. Nu înțeleg de ce mai toată lumea zice asta. Ochii mei sunt evident rotunzi și colorați, iar dacă aș fi avut mai mulți pistrui s-ar fi zis că-s bronzată.

Unica schimbare pe care pot pune degetul după *kensho* este în cititul *ookyo*-urilor [sutrelor]. Acum îmi place să strig cu o voce bubuitoare. Înainte pur și simplu nu puteam. E mare ușurare să urlu aceste sutre, să-mi anulez personalitatea (aș putea chiar să

cânt la petrecerea lui Tekkan-san). Mi-am dat seama, în cele din urmă, de valoarea cititului *ookyo*-urilor, numai că trebuie s-o fac tare, respirația fiind atunci benefică. Se prea poate ca „țipătorii“ din Irlanda să fi intuit ceva eficient, deși lor pare să le lipsească beneficiile integratoare ale unei tradiții vechi de 2.500 de ani. Pot vedea nuanțele multor terapii zen. Am început să cânt *„Kanzeon, namubutsu, yobutsu u in...“* [începutul Sutrei Kannon pentru Protejarea Vieții] în timp ce muncesc. Îmi reglează respirația și pot lucra cu mai puține gânduri care mă distrag, cu un mai puternic simț de unitate cu activitatea.

Am plantat verdețuri, am făcut o groapă de compost și pregătesc noi straturi. Mă simt tare împăcată scormonind în țărâna plină de mici creaturi târâtoare, slinoase și urâte. Acestea sapă și fertilizează grădina, valorând fiecare nici mai mult, nici mai puțin decât mine. Acum sunt atentă cu ele; încerc să nu le deranjez și le duc la locul lor dacă ajung cumva în cameră. La început m-a enervat că de bucătărie se ocupa Kobai-san, dar totul s-a aranjat perfect. Învăț mai multe despre bucătăria japoneză și totodată pot să lucrez în grădină. Sunt foarte, foarte, foarte fericită.

Am stat mult în ploaie fără să mă ud. N-a știut nimeni. Era *koan*-ul meu. Răpăitul ploii suna pe ciment, pe pietre, pe impermeabilul meu de plastic. Pasărea din mărul înflorit și-a scuturat apa din pene și a ciripit. Eu, solidară, mi-am scuturat impermeabilul și am tăcut.

A deveni înseamnă a nu anihila. A deveni cearta nu prea o oprește. O oprește și o continuă simultan. Ud și neud. Este și nu este.

Cum poate cineva să fie budist și să nu fie socialist? Cum să accepți și să permiți perpetuarea unui sistem bazat pe dorință? Sistem care funcționează ca declanșator și ca efect al dorinței de bani și de bunuri. Sistem care, pentru a se întreține, trebuie să recurgă la mercantilism și la dorință tot mai exacerbată.

Mă întreb uneori care-i relația lui Kobai-san cu propria ei sexualitate. Stă cu noi până i se găsește un soț. Aparent nu e îngrijorată de viitorul ei ca servitoare a unui străin absolut și n-are nici cea mai mică idee despre căsătoria din dragoste. Inițial m-am gândit că a venit aici în căutarea unui soț. Părea să nu știe nimic despre zen, dar vorbea continuu despre cât de greu i-ar fi să se mărite dacă nu are păr. Tessan-san, zicea ea, era favoritul ei, dar lui i-a spus că nu-i plac bărbații, că se teme de ei. Adesea îmi evita privirea sau își punea o carte în fața ochilor, râzând și spunând că arăt prea seducător. Într-o seară vorbea cu Tessan-san și a rostit un cuvânt folosit în mod normal numai între iubiți sau prieteni foarte apropiați. El s-a înfuriat și a boscorodit-o necontenit vreme de un ceas și jumătate. A bătut cu pumnul în masă, a vărsat supă, a refuzat cu încăpățânare să mănânce, a amenințat că-i spune lui Go Roshi și a zis că e binevenită să plece. Kobai-san abia dacă a îngăimat ceva.

Ea a șezut umilă, cu ochii plecați, strângând și netezind o cută în șorț. Nu părea nici intimidată, nici tulburată. Eu, desigur, n-am putut să înțeleg și nici măcar să-mi imaginez ce a putut provoca o astfel de reacție. Întreaga față a lui Tessan-san era transfigurată, aproape de nerecunoscut, fascinantă. Și o mistuia din priviri. Ea încremenise fără să clipească, cu toți mușchii încordați și cu încheieturile mâinilor tot mai albe, încleștate pe masă. Doar asta părea că-l reține sau îl mai calmează. A doua zi ea și-a cerut scuze, risipind tensiunea de ambele părți.

Tachibana Sensei m-a dus ieri la o cafenea cu muzică de jazz. Inspira un sentiment de bine.

- *Maura-san desu ka*? [„Sunteți Maura-san?“], a întrebat chelnerița.

Am fost șocată. Cum de-mi știa numele? S-a dovedit că era o prietenă a patronului ziarului local, care mi-ar fi lăudat maxim engleza. În consecință, ea, sora lui și o altă prietenă vor veni la Kannonji în fiecare duminică pentru lecții de engleză.

Pare că aici vin mulți cântăreți de jazz americani, iar ea vrea să le poată vorbi. A fost șarmantă și cred că suntem suflete înrudite – ceva destul de rar pe-aci. Ne-a oferit brânzoaice gratis și a promis că mă va lua la toate marile concerte din Tokio și de oriunde din împrejurimi.

Nostim... Tocmai ce mă gândeam să-l sun pe Richard-san, că l-am și întâlnit. Îi scrisesem o scrisoare lui Jiko-san și am aflat că mă așteaptă. Au urmat două coincidențe cu Kobai-san. Acum trebuie spus că ea este convinsă că pot citi mințile oamenilor. Da, telepatia dintre mine și Jiko-san a fost adesea extraordinară, dar sigur nu am puteri speciale. Kobai-san mă întreabă dacă psalmodiez *ookyo* numai pentru mine. Normal, pentru cine altcineva? Dar ea tot încearcă să mă considere un soi de personaj misterios.

24 mai

Ziua mea de naștere: Lucrez în grădină, convinsă că va fi o zi ca oricare alta, fără să mă preocupe aspectul.

- *Gomen kudasai* [sintagmă rostită în loc de bătut la ușă].

Merg să văd ce e. O telegramă. Pentru mine. Absolut prima din viața mea. Într-o *katakana* [scriere fonetică japoneză utilizată pentru cuvinte străine] indescifrabilă, zicea „Bună Dimineața, La mulți ani de 25“ – adresată lui Soshin O'Halloran *Sama* [titulatură onorifică de maxim respect], din partea unei femei din Tokio, habar n-aveam cine! De unde-mi știa adresa, vârsta, numele budist? Cine putea fi? Posibil chiropractoarea...

Am făcut budincă de banane.

- Ce, nu tort? m-a întrebat Tessan-san.

I-am evidențiat absența unui cuptor. Cel mai aproape ajunsesem de un „amestec torturat fierbinte“. El a făcut un platou imens de gogoși barosane, grase și delicioase. Și-a adus casetofonul în bucătărie. În timp ce ne pregăteam, în aer pluteau multă dragoste și distracție. Eu, în lunga mea robă ceremonială,

dansam pe *tatami* pe muzica lui Steely Dan. Am împărțit o bere pe din trei. Tachibana Sensei și-a amintit ziua și mi-a adus un radio. Ce om grozav!

- Îți place jazz-ul? m-a întrebat Tessan-san.

- Da, am răspuns, gândind în sinea mea că aș prefera Phoebe Snow. Și, ciudat, Phoebe Snow a fost. Adesea, cu astfel de lucruri simple, mă gândesc la ceva ce-aș vrea și pur și simplu primesc. Straniu.

Ședem în jurul mesei în centrul căreia pâlpâie o lumânare șterpelită dintr-un altar, fixată pe o scrumieră. Tessan-san cântă la chitară. Eu stau cu picioarele încrucișate sub robă, fumând un trabuc și râzând la toate. O zi de naștere măreață.

25 mai

În dimineața zilei următoare, luni, am purtat prima sfadă cu Tessan-san. Duminică merseserăm cu Tachibana Sensei la izvoarele termale. Eu, ca de obicei, am cumpărat câte ceva pentru copiii maestrului.

- Vai, ar trebui să-i iau și eu ceva, a mormăit Tessan-san. După care luni dimineață s-a lansat într-o prelegere despre de ce nu e bine ca preoții să ofere cadouri. M-am înfuriat. Zgârciobul căuta să întoarcă lucrurile. Zicea că preoții n-au alți bani decât ce li se oferă pentru nevoi. Eu am foarte puține nevoi și voi oferi, naibii, câte cadouri poftesc, până chiar voi rămâne fără o lăscaie – nu să fac asta că n-ar trebui să am bani. Am țipat și m-am contrat, poticnindu-mă de nervi. El a continuat să bată câmpii cu chestii fără legătură. Nu m-a atacat deschis, dar a spus că voi deveni „tot mai hotărâtă cu mine“, insinuând fără a spune direct că nu-s destul de hotărâtă. Ne-a despărțit și ne-a izolat afirmând că „Tu ai căile tale străine“ și că „Urăsc să port astfel de discuții cu o femeie“. Eram atât de mânioasă, încât știam că dacă aș fi vorbit aș fi și plâns, dându-i apă la moară cu partea „femeiască“. Așa că l-am țintit cu ochi dușmănoși în care am turnat și ultimul

strop de furie pe care l-am putut aduna. L-am sfâșiat cu privirea. Nemilos.

La urmă a trebuit să încep a face curat, dar nu mă puteam opri din despicarea problemei. De ce m-am enervat așa de tare? Chiar era ceva mărunt. Îl văzusem deja certându-se cu toată lumea, iar Tetsuro-san mă prevenise despre stilul „popă nou care le știe pe toate“ al acestuia, deci era ușor să dau vina pe el. Însă reacția mea a fost exagerată. Aveam nevoie de împăcare. El era deja în drum spre școală. Nu era un moment potrivit, dar l-am strigat oricum.

- Am fost foarte supărată pe tine. Îmi pare rău. Uneori te porți ca și cum ai ști totul, iar ceilalți nu știu nimic.

Nu cred că a prins și ultima parte.

- Chipul tău era îngrozitor, a răspuns el. Iar ochii tăi...

Am râs amândoi. Era în regulă. Oameni suntem. De atunci am evocat de mai multe ori cadoul pentru Tachibana Sensei. Din fericire, fără reacții.

Am, sincer, atât de puțin control... Ieri explodam de bucurie. Orice pală de vânt, încrețitură de munte, geamăt de mașinărie, totul mă încânta. Apoi, zbang!, am explodat în fața bietului Tessan-san.

Dragă Sean:

...Treburile merg extrem de bine aici. Stau la țară, eu și încă un călugăr; noi conducem templul ăsta. Viață frumoasă, momentan. *Zazen*-ul e grozav și mă simt cum cred că s-a simțit Freud când a descoperit hipnoza. Are așa de multe implicații pentru teorii despre subconștient și limbaj. Chiar vreau să citesc câte ceva – liniște și pace, fără distrageri.

...Atât Margy, cât și Kate se căsătoresc. Îți vine să crezi?... Așa că în vară plec spre State și Irlanda, apoi înapoi în Japonia. Când ajung în SUA vreau să cumpăr cărți cât să citesc aproximativ un an. Fii drăguț și fă-mi o listă de lecturi, să mă pun și eu la zi cu

limba și cu problemele asociate...

Trebuie să închei, Sean. Eu și celălalt călugăr avem o ceremonie în după-amiaza asta; trebuie să sfințim noua mașină a unui boșorog. M-aș fi gândit eu că voi cânta sutre japoneze pentru un Subaru? Oamenii ne cheamă pentru cele mai trăsnite lucruri, cum ar fi alungarea stafiilor. Total contra spiritului zen, care din fericire e iconoclast.

Ai grijă de tine.

Cu dragoste, M.

26 mai

Kobai-san are parte de o doză mare de *makyo* [percepții distorsionate produse în cursul *zazen*-ului]. Aude pași, vede mulți preoți, se vede pe sine ca fetiță într-o rochie roșie printre flori. Aude *ookyo*-urile și vocile noastre. Pare să aibă o fixație cu *ookyo*-urile. Nu o poate face tare de dimineață, dar de la instalarea *makyo*-urilor o face zgomotos în fiecare seară. Frica ei de *obosan*-i ar putea avea ceva de-a face cu aceștia, dat fiind că în Toshoji simte că are pe cineva în spate.

S-a simțit mai bine imediat după ce a conștientizat ce are în minte. Am dormit lângă ea vreo două nopți. *Zazen*-ul realmente modifică conștiința. La fel cum substanțele care alterează conștiința pot produce halucinații, la fel face și *zazen*-ul. Mi-ar plăcea să înțeleg totul despre asta.

28 mai

Kobai-san pare că e mai bine acum. Deși nu pot conversa cu ea, îmi este tare dragă. E așa de sinceră și de candidă – inhibată, dar nu cât să nu recunoască. Vrea să ne atingă, dar nu poate. Eu încerc s-o iau ușor – o alerg prin cameră amenințând să o gâdil. Nu știe ce să facă. Spune că aș avea multe fețe: frumoasă, drăguță, furioasă, copilăroasă, înspăimântătoare. În ultima vreme oamenii reacționează diferit când mă văd. Uneori e

straniu, chipul îmi strălucește ca o rază de soare. Copilul mi-a spus că arăt cu totul altfel, acum părând a fi japoneză. Străinii care au venit au fost fascinați și s-au holbat cam mult – poate din cauza părului ras. Nu, e chiar ciudat. Mă privesc în oglindă și nu știu. Nu știu cum arătam înainte și cum arăt acum. Va fi interesant când voi ajunge acasă la nunta lui Margy – sper că mica mea surioară a ales bine.

30 mai

Am avut primul meu „ucenic“ de *zazen*, elevul pe care Richard-san îl învăța engleză. A venit să mă vadă. Tessan-san l-a invitat la orele mele de duminică dimineață. A fost un fiasco. Știe engleza prea bine. Am zis că nu am timp. M-a întrebat dacă aș avea vreme să vorbesc despre *zazen* în fiecare zi. Era îndatorirea mea. Am replicat că nu-s multe de spus; că era o chestiune de acțiune, dar i-am alocat timp până la *soji*. Dorea să afle tot despre manierele și obiceiurile englezești. A venit a doua zi și i-am vorbit despre zen. N-a părut interesat. M-am simțit păcălită. Vrea doar lecții gratuite, zilnice, de conversație în engleză. I-aș mai da câteva zile, după care întorc foaia. În ziua următoare m-a rugat să-l învăț cum să șadă. A fost așa de entuziast, de plin de speranță, că mi-a făcut plăcere. Apoi n-a mai apărut. Sigur nu-s *bodhisattva*, că m-am simțit puțin ușurată. După care a venit iar. Mă bucur.

(fără dată)

Maureen [Carroll, o prietenă din facultate], draga mea,...

Viața de aici e grandioasă. Mă simt foarte fericită și sănătoasă făcând toate acele lucruri de bun simț, precum orez brun, culcat devreme, sculat devreme, muncă asiduă, etică protestantă în variantă orientală. Ei, din fericire, nu chiar. Asemănările sunt superficiale. Ah, dar e grozav să locuiești la țară. Șed aici, sorb dintr-o ceașcă de ceai și privesc după-amiaza cum devine amurg.

Ciori, cuci...

Acum mă destrăbălez gătind pentru întregul complex, dorm 2-3 ore pe noapte și-s ocupată... pe scurt, viața e frumoasă și voi veni acasă prin toamnă. Sper că te descurci glorios și deși nu prea-ți scriu tot te iubesc, așa că ai grijă de tine și ne vom vedea curând la o halbă. La mulți ani.

Multă dragoste,
îmbrățișări, pupici și toate cele bune, M

1 iunie

De ziua de naștere a lui Tachibana Sensei mi-am forțat trupul epuizat, am cheltuit multișor pe mâncare și cadouri, am gătit întruna și am decorat sala de mese. El a telefonat.

- La mulți ani, zic eu.

- Dar nu e ziua mea.

- Ha, ha, nu mă păcălești; îmi amintesc că ai zis 31 mai, la o săptămână după ziua mea.

- O greșeală, am vrut să spun martie.

Ce glumă! Așa că ne-am văzut de treabă și am dat o petrecere strașnică. Apoi am ieșit la cafeneaua cu muzică de jazz. Atmosfera era tipică primelor ore ale dimineții, primitoare, nu tocmai adormită, ca o senzație de legănat călduț.

Invazia de viespi și de gărgărițe m-a învățat multe. *Busshari-to* [Camera Relicvelor Buddha, unde sunt așezate relicvele celor incinerați, de obicei incluzând strămoși din familiile congregației] era plină de ele. Tessan-san a dat cu insecticid. Eu am adus aspiratorul, dar părea greșit să le aspir pe cele vii și să le las să se sufoce în sacul plin de praf. Ce să fac? Le-am cules una câte una și le-am dus pe lopată afară. Mi-a luat o veșnicie. De câte ori curățam *Busshari-to*-ul era la fel. Agasant, dar necesar. Cumva, printr-o mutare subtilă a atenției, mi s-a arătat că nu însemn nici mai mult nici mai puțin decât o gărgăriță leșinată sau o viespe muribundă. Respect viața nu pentru că așa-i bine

sau moral, ci pentru că există. E o corvoadă să culegi semințele de susan una câte una după ce toată lumea a terminat de mâncat *goma sembei* [biscuiți sărați cu susan], să mănânci cojile de cartofi care nu plac altora, să fugărești și să salvezi chiar și un singur bob de orez. Acel unic bob de orez este tot orezul și toate lucrurile, e nimic, e fără valoare, în sensul că nu există valoare sau non-valoare mai mare ori mai mică, pur și simplu este. În timp ce măturam cadavrele din *Busshari-to* mi-am dat seama că fac o distincție între viață și moarte.

În fiecare zi, în grădină, le explic buruienilor că ele nu mor cu adevărat, ci că doar își schimbă forma cum ar fi făcut-o oricum. Dar distingeam. Nu voiam să ridic cadavrele cu mâna. Curat-murdar, mort-viu, chiar plantă-animal (că nu aveam probleme cu ridicatul florilor moarte). Așa că, pentru antrenament, m-am silit să culeg toate mușchiule, moliile, păianjenii și gângăniile moarte care mi se iveau în cale. N-a fost așa de rău, deși tot sunt mai înclinată să folosesc mătura. De câteva ori am uitat și am folosit-o.

Ador să mă murdăresc în grădină. Ceilalți sunt dezgustați. Am avut un vis interesant. Mă grăbeam la muncă într-un loc ca Dunster [restaurant din Cambridge, Massachusetts, unde a lucrat în 1979], sar de pe o chestie ca un pod și aterizez pe o masă pe care o călugăriță vindea prăjituri de cartofi. Întâi cu pantofii murdari, apoi mă așez pe ele. Încep să mănânc prăjiturile distruse; călugărița se isterizează – „Nu le poți mânca, ai stat pe ele, bleah, murdare“. Zoresc spre serviciu încercând să mănânc și să explic că dacă le-am murdărit trebuie să le mănânc, cum n-ar mai face nimeni, pentru a nu fi irosite. E șocată. În cele din urmă o cheamă pe maica stareță, care e supărată, dar înțelege. Gândindu-mă, stupid, că-s „lupul prăjiturilor, reiau goana spre muncă. Îi explic bucătarului de ce am întârziat. Râde. Elemente onirice evidente – contradicție budistă/catolică; cojile de cartofi pe care m-am obligat să le mănânc; Tessan-san zicând că am

picioarele murdare; nesfârșita risipă care m-a revoltat la Dunster.

Sesshin Toki [perioadă de *zazen* intensiv]. Cineva a greșit anunțurile și n-a apărut mai nimeni. Go Roshi n-a fost tulburat, dar a transformat *sesshin*-ul în *Zenkai*, deci mai puține ședințe de *zazen*. Păcat.

A fost o plăcere să-l revăd și o inspirație să-l privesc decojind o portocală; era profund implicat în jumulirea fiecărui firicel. Câte portocale o fi curățat la viața lui, și tot era absorbit! Se uita la TV. Prima oară când am ajuns în Tokio am auzit televizorul din camera lui. Ce insensibilă e nevasta lui, am gândit eu, simțindu-mă oarecum superioară acestei femei dependente de telenovele. A ieșit și aparatul lătra în continuare. Roshi însuși se uita la el. Ei bine, mi-am zis, neștiind ce să mai cred. Acum îl pot privi cum privește. E total absorbit, un copil captivat în fața ecranului. Superb. Mi-amintesc cum familia Ryan [foști vecini și cei mai buni prieteni ai lui Ruth] obișnuia să-l invite pe Scott la TV, să-l poată supraveghea mai ușor. Go Roshi era la fel.

La *Zenkai* mi s-a dat un *koan* despre un bărbat care săpa o groapă și nu mai ieșea pe partea cealaltă. Tetsuro-san a omis din traducere faptul că întrebarea era „de ce nu poate ieși după ce a săpat groapa?“.

Go Roshi a zis că răspunsul meu a fost al unei persoane neiluminate. Mi-a trezit toate incertitudinile legate de realitatea *kensho*-ului meu. Ulterior am dat un răspuns similar – că la săpat exista numai acum, fără după săpat, deci fără ieșire, doar tunel și săpat. Roshi a spus că ăsta era răspunsul unui alt *koan* și a explicat că omul este universal și mai mare decât oricare creație de-a sa, prin urmare mai mare decât groapa. Totuși, asta mi-a declanșat din nou toate îndoielile față de mine.

Despre *koan*-uri a mai spus că vor deveni mai dificile (probabil un avertisment) și că speră că voi fugi în Irlanda (râzând). După care mi-a cerut să rămân zece ani.

- Nu știu, am zis eu.

- Nouă, s-a tocmit el.

- Opt și jumătate, am oferit eu.

Mi-a propus camera sa din Kannonji, în locul mansardei mele.

- Bleah, *iranai* [„nu-mi trebuie“], am replicat eu, iar el a râs. Râdea mereu. Oare ce l-o putea deranja?

În cursul *teisho*-ului mi-a spus că numai eu aș putea deveni cea mai mare femeie-preot. (Totuși, concurența nu este tocmai zdrobitoare.)

Cei de la televiziune au venit să mă filmeze în ultima zi de *sesshin*/*Zenkai*. Erau fascinați și alarmați de camera mea. „Nu ți-e frică de fantome?“ era întrebarea tuturor. Chiar și cei mai educați japonezi par să fie obsedați de fantome. Chițăiau, exclamau și bombăneau scandalizați în timp ce-și urcau pe scară echipamentele în mansarda mea. Erau nostimi.

Îmi plăcea de ei, dar nu mă simțeam bine să vorbesc despre mine.

- De ce te-ai apucat de zen?

Le-am povestit de Ciaran [un vechi prieten devenit călugăr budist în Anglia]. După care, gândindu-mă mai bine la întrebare, nu mai părea ceva ce aș fi hotărât eu, ci mai degrabă ceva profund dinăuntrul meu ce știam că voi face – și nu cu un sens al determinării, ci la fel cum știam că după duminică urmează luni. Inevitabil.

Kobai-san a fost amuzantă după ce a văzut documentarul. A început să-mi zică *Kannon-Sama* [Kannon, preaîndrăgitul *Bodhisattva* al Compasiunii, care aude și oblojește toate plângerile lumii]; adoră idolii.

Petrecerea de aniversare a 70 de ani a lui Go Roshi și lansarea cărții sale s-au desfășurat într-un hotel dintr-o stațiune balneară. Abia dacă am apucat să termin aranjatul cadoului meu. Ocazia a reunit mulți maeștri zen. Bărbați minunați, radianți.

Toți au rostit câte un discurs. Când mi-a venit rândul m-am poticnit și m-am înroșit; cum să exprim în cuvinte ce simțeam? Fata cea mică a regelui Lear. Soția lui Tessai-san mi-a spus să ofer cadoul. Nu voiam s-o fac în fața tuturor, dar am făcut-o în timp ce ea turuia că mi-a luat trei ani și jumătate de muncă, în timp ce restul lumii dormea. Eram roșie ca focul. Sărbătoritul l-a prezentat celor prezenți.

Roshii erau fantastici, prostindu-se pe scenă, inocenți ca pruncii. Înțelepții ăștia plini de cunoaștere, care le știau pe toate, lăsau știința și alegeau facerea. E al naibii de sigur că există ceva în zen-ul ăla. Go Roshi, ros de cancer, împlinește 70 de ani. Cu o noapte înainte își alesese piatra funerară; azi, trupul lui firav e aruncat în aer de trei ori. Râde cu amabilitate. Am dat să-i pun ceva de băut. Mi-a înșfăcat mâna și a scuturat-o viguros (le place să scuture mâini cu orice prilej) spunându-mi „Mulțumesc, mulțumesc“ în engleză. Am plâns.

A trebuit să mă urc și eu pe scenă. Uluitor, nu aveam trac la cântat. N-am folosit microfonul, ci am bubuit în toată încăperea cu toată puterea eliberată de *ookyo*. Mă bâțâiam în jur, prostindu-mă alături de dansatori japonezi. În regulă.

Kannonji, Iwateken, iunie 1980

Dragă mamă, Margy, Scott și Beth,

Pfiu! Sunt epuizată. Am avut un *sesshin* cu prilejul căruia au venit la templu o grămadă de oameni. A culminat cu sărbătorirea memorabilă a celor 70 de ani ai lui Roshi, deci a fost enorm de lucru înainte și după eveniment. Petrecerea propriu-zisă a avut loc într-o stațiune balneară. În stil foarte japonez, cu femeile și bărbații îmbăindu-se separat. Apoi un mare banchet la etaj. Deși nu mi-am dat seama, Roshi e tare faimos, la petrecerea lui au venit mari maeștri zen din toată Japonia. (Ca de obicei, am fost singura străină și singura femeie călugăr. Abia de curând am aflat cât de neobișnuită este experiența mea, după ce mi s-a

povestit despre o nemțoaică intrată cu de-a sila într-un templu de călugări, dar căreia nu i s-a permis niciodată să se călugărească sau măcar să poarte robe. Interesant e că majoritatea templelor nu îngăduie femeilor și bărbaților să studieze împreună.) Oricum, acești călugări bătrâni sunt bărbați minunați. Se joacă și glumesc ca niște copii. Un bătrânel se urcă pe scenă, maestru zen venerat și respectat, își suflecă robele, își leagă o pernă la spate și execută un dans bizar despre „bebelușul“ din spinarea sa. Roshi abia ce a publicat o uriașă carte definitorie din care am primit cu toții câte un exemplar, și sărbătoream și asta. (O bună parte e scrisă într-un dialect pe care l-am învățat, deci mă străduiesc s-o citesc.) Toți cântă pe rând și evident că fac și eu un solo irlandez. (Roșesc, da.) Din fericire, nimeni n-a știut cum trebuia să sune melodia de fapt.

Doamnele erau înveșmântate în kimonouri pastelate. Câteva au pornit unul din dansurile lor japoneze abstracte (pentru mine). Apoi am fost trasă între ele. Am încercat să le imit, numai că dacă ele semănau cu niște fluturi care bat grațios din aripi, eu arătam ca și cum aș fi dat zăpada. Diferența mult mai mare decât un kimonou pastelat.

Petrecerea a devenit indubitabil zen când, spre final, am mers de la un invitat la altul și am îndesat resturile lor de mâncare în cutiile noastre. Ne săturasem deja de ei, după numai o zi.

Mă bucur că am revenit la Kannonji și la traiul de la țară. Deși partea din față e aproape de autostradă, lanurile de orez din spate se întind până spre munți, punctate de crânguri de bambus. Mai puțin romantic, clădirile sunt pline de vietăți târâtoare.

În toiul pregătirilor pentru ceremonia lui Roshi, o zi întreagă ne-a fost ocupată cu interviuri și filmări pentru televiziune. Azi-dimineață au venit din nou să filmeze camera mea de la mansarda unei magazii de lemne. E practic o simplă platformă,

iar femeile de la studioul TV se temeau să nu cadă, așa că se țineau de perete. Boscorodeau întruna că-s sigure că traiul într-o astfel de cameră e bun pentru practicarea ascezei. În august am fost rugată să țin trei prelegeri despre Irlanda și despre viața mea, pe timpul unei conferințe la UNESCO de trei zile...

Cu dragoste, M.

Dragă Sean...

Mă tem că momentan mi-e cam lene, deci va trebui să-mi suporți divagațiile. Abia ce m-am trezit într-o după-amiază însorită de vară, în aer plutind ceva greu și iminent din sezonul ploios. Azi-noapte nu am dormit deloc, ci am făcut *zazen* continuu – singură cu luna, cu briza nocturnă și cu mintea mea. E fascinant, Sean, să practici aceste mici jocuri cu conștiința. Și înspăimântător uneori. Am văzut oameni având cele mai stranii *makyo* – halucinații, sălbatice fantezii megalomane greu de deosebit de cele mai profunde stări ale presupusei iluminări.

A fost aici o fată crescută puritan, frustrată de 27 de ani de virginitate forțată și de viitorul infinit de plicticos dinaintea ei... Deci fie din cauza acestei energii, fie a *zazen*-ului care prin afectarea subconștientului distorsionează cumva filtrul vis-realitate, nu știu sigur, a ajuns să vadă călugări inexistenți, să audă pași sau pe mine rostind sutre. Nu putea să deosebească între ea și mine, între ea și morcovi, între ea și Buddha – ceea ce-i ori foarte profund, ori foarte nebunesc. A coincis perfect cu luna plină. Isterie femeiască?

Mai avem și un tip, la fel de obsedat și de reprimat sexual, plin de fantezii morbide și bolnăvicioase. Această așa-zisă *makyo* este o trăsătură destul de comună la persoanele aflate în primele stadii de practică. În orice caz, eu sunt zdravănă sau la fel de zdravănă ca întotdeauna, cum preferi...

Mulțumesc pentru lista de lecturi. Pare cam grea, mărturisesc, dar chiar am nevoie de nițică teorie...

Margy se mărită pe 29 august; apoi plecăm în Irlanda pe 1 septembrie și începem să intrăm în viteză pentru nunta lui Kate... E o coincidență că, la 11 ani vara asta, a murit tata; brusc, atât Kate, cât și Margy se leagă permanent de un personaj masculin – iar eu sfârșesc alături de un maestru care mereu îmi spune că-s fata lui adevărată...

[Excursia ta în] Maroc a sunat grozav – îmi place locul, dar urăsc *macho*. [Maura a trecut prin Maroc în 1972.] Poate că acum este altfel; nu cred că m-aș mai simți la fel de amenințată...

Nu știu cât voi mai sta aici; uneori am impresia că un an ar ajunge, alteori că un deceniu abia zgârie suprafața. Oricum nu contează. Plec când plec. Aaa, aerul se face tot mai fierbinte și mai lipicios; nu știu de unde au furnicile atâta energie cât să mișune pretutindeni pe mine, nici dacă voi putea susține efortul de a scrie asta. Întrerupere. Tocmai ce a intrat o bătrânică micuță să ne aducă prăjituri de orez și ceai rece de orz. E caraghioasă. Acum vreo două săptămâni au făcut un scurt documentar TV despre mine. De atunci e convinsă că am nevoie de familie și mă tot vizitează cu mici atenții sau cu răsaduri pentru grădină. Oamenii de aici sunt realmente foarte cumsecade. Uneori e greu de crezut... Vechea Japonie e chiar atrăgătoare. Port kimono, încălzesc cada cu lemne și ignor secolul 20. Sunt sigură că va trece...

Sean, crezi că pot face rost din Boston de majoritatea cărților ăstora, sau să încerc să le comand mai întâi? Dacă la anul vei da peste ceva cursuri sau eseuri interesante ți-aș fi recunoscătoare dacă mi-ai trimite și mie un exemplar, mai ales pe tema limbilor și a concepției de sine. Am nevoie de o oarecare perspectivă teoretică, dat fiind că mă joc cu ambele, utilizând o limbă și o structură filosofică diferite.

Oricum, Sean, se adună sudoarea, broboanele unindu-se în pârâiașe. Gâdilă. Mi-e cald și închei aici. Ai grijă.

Cu dragoste, M.

Iulie 1980

Ochiul continuă să-mi facă necazuri. Takehiko-san a încercat ceva cu ace și cu electricitate, dar ochiul mă doare la fel. Am fost la un doctor occidental, care mi-a prescris calmante. Nu le voi lua. Am cumpărat un aparat de masaj. Poate că relaxarea umerilor mă va ajuta la ochi.

Kannonji, Iwateken, 20 iulie 1980

Dragă familie,

...m-am bucurat să primesc invitația la nunta lui Margy. Arată așa de oficial. Trebuie că e agitație mare la voi. Cam așa e și aici. Am avut *daisesshin*, cel mai important *sesshin* al anului. Numai că, înainte de asta, ajutorul de bucătar a fost chemat la Toshoji, iar celălalt călugăr a fost ocupat cu școala de șoferi, așa că am făcut singură tot: gătit, curățat, plivit, aranjamentele florale și pregătirile de *sesshin* în întreg templul ăsta mare. După atâta efort m-am simțit epuizată, apoi am făcut cinci zile și patru nopți de *zazen*. Dar, straniu, după a doua zi de *sesshin*, când oboseala îmi era maximă, am depășit o barieră și am avut subit acces la o sursă de energie uriașă și inexplicabilă, care m-a ținut neobosită restul *sesshin*-ului. Acum o iau mai ușurel vreo două zile, după care voi pleca spre coastă la acea conferință a UNESCO. Și nu peste multă vreme voi fi pe drum spre nunta din Maine. În 17 august voi părăsi Tokio, deci pe curând.

Aseară, pentru o schimbare de ritm radicală, câteva prietene m-au dus la un festival rural. Una dintre mămici m-a îmbrăcat într-un kimono, legându-mi mijlocul atât de strâns, încât eram sigură că mi-a strivit coastele. A fost foarte amuzant, cu toate fetițele aranjate în kimonouri și cu străzile împodobite cu origami. Dar foarte diferit de festivalurile sud-americane, în care toți se îmbătau mangă și cântau aceleași melodii la orice ar fi

putut servi ca instrument muzical, poticnindu-se și țopăind nebunește până în zori. Versiunea japoneză era mult mai reținută, mai drăguță, mai discretă, cu multe plecăciuni și evantaie. Adorabil, dar cred că am ceva sânge latin în mine.

După sărbătoare, aceleași prietene m-au dus la un club de jazz în Morioka. Formația terminase de cântat, iar noi ședeam și beam în liniște la lumina lumânărilor, sub grinzile de lemn ale ceea ce putea fi un hambar breton. Un muzician era american și nu mai avusese de vreo lună ocazia să converseze în engleză cu alt vorbitor nativ. Când a văzut intrând un *gaijin* în kimono galben și cu tunsoare punk a simțit că trebuie să ne invite la masa lui. Și am băut și am trăncănit până spre dimineață. Am mai stors vreo oră și jumătate de somn până la *zazen* și *sutra*. Scriu asta după micul dejun, în timp ce așteptăm să apară 30 de elevi care vin să învețe *zazen*. Ar trebui să fie nostim. Oricum, trebuie să-mi calc kimonoul, să schimb florile și să dau o raită pe la magazine cu bătrâna bicicletă a templului. Ne vedem curând...

Cu dragoste, M.

Iulie

Surorile mele mai mici, Kate și Margy, se mărită amândouă! Nu pot să cred. Eu mă simt mult prea tânără pentru măritiș. În ultima vreme m-am gândit să rămân aici 10 ani, să devin maestru. Dar apoi mă întreb dacă nu pierd prea mult pe plan sentimental. Aș împlini 34 de ani. Dar sincer nu cred că asta ar fi o problemă. Simt că bărbați vor exista mereu.

Am lucrat din greu la *koan*-ul meu și am avut câteva ședințe foarte reușite. Am fost flacără și Buddha de lemn. Totul trebuie să se schimbe, dar nimic nu se schimbă realmente, dat fiind că se schimbă mereu. Cum nimic nu există cu adevărat, cum ar putea înceta să existe? Flacăra nu este mai permanentă și mai puternică decât Buddha. Toate sunt *muji*. Întotdeauna există schimbări, din cele pe care le percepem și din cele pe care nu.

Percepem schimbarea în raport cu ideile fixe, dar ea nu e deloc fixă, deci nu-i o schimbare. Greu de pus în cuvinte, dar în mine totul e foarte limpede. O briză ușoară devine vijelie aprigă; s-a schimbat, dar nu tocmai; ambele-s doar molecule de aer în mișcare.

Am făcut *zazen* patru nopți la rând, toată noaptea, începând cu 22 iunie, cea mai lungă zi a anului și cea mai lungă noapte a mea. A fost incredibil. Prima noapte m-am tot gândit că toate ființele sunt Buddha, puteam s-o simt. M-am simțit curățată complet, călare pe un val înalt. A doua noapte m-am concentrat pe non-separație. Ziua următoare, smulgând buruieni, acestea erau parte din mine, dar altfel, așa cum fața și dosul palmei sunt diferite, dar nu separate. Iau o pauză și beau o cană de cafea. A fost ca nicio altă cană de cafea. Era eu, ca și cum mi-aș fi supt propriu-mi sânge, dar mai intens, de o familiaritate șocantă. A treia noapte pe coridoarele capului meu a reverberat „există numai aici și acum“. A patra noapte a fost rău, am tot moțăit. Îmi place să fac *zazen* toată noaptea. (Mă întind în pat cam o oră.) Ochii mă dureau. Vreau să mă cultiv temeinic. Deja, după numai două zile, am pierdut din intensitate și sunt la fel de grosieră spiritual (deși de dimineață am reușit un *samadhi* drăguț). Mă tot gândesc că efortul obișnuit dă rezultate obișnuite. Înainte abia așteptam să plec acasă, dar acum asta îmi pare ca o întrerupere.

Am experimentat câteva situații de telepatie. Am primit o epistolă superbă de la Jiko-san, plină de Buddha și de susținere pentru mine. Va avea curând templul său – el și Buddha mă așteaptă, a ținut să sublinieze. Că templul a fost menit pentru noi etc. Chiar este foarte pur și foarte bun, dar pe mine perspectiva asta nu mă atrage deloc.

Go Roshi a apărut pentru *sesshin*. Eu muncisem ca o sclavă. La modul cel mai evident, Tessan-san n-o făcuse. Erau prea multe buruieni. Eram ocărâți. Eram deja la limită și mă irita Tessan-san, mă irita când trebuia să fac eu toată treaba. Puținul de-l

avea de făcut și Kobai-san rămânea nefăcut dacă nu eram eu. În timp ce el fuma sau asculta muzică eu spălam, găteam, puneam murături și făceam *zazen*, apoi mă uram că mă irita. Dacă aș fi fost cu adevărat implicată în muncă nu m-ar mai fi interesat ce face sau ce nu face el, n-aș mai fi măsurat și comparat.

Go Roshi a întrebat dacă știu să bat cuie. Am zis că da. Am ieșit împreună afară să batem în cuie plăcuțele cu numele donatorilor. Eu am început rândul de sus; el îmi da plăcuțele una câte una. Eram mândră de cum mânuiam ciocanul. Când am ajuns la rândul de jos a încercat și el una. A lins cuiul, apoi cu două lovituri de ciocan a și prins-o ferm. Așa că am continuat, eu pe rândul de sus – poc, poc, poc – iar el jos, sec și lin. Am râs și am chicotit de neîndemânarea mea. Fiecare scândură pare tot mai nostimă, iar mințile noastre pare că se unesc într-o conspirație a râsului. Tessan-san s-a întors de la școala de șoferi. Mi-a luat ciocanul.

„Muncă de bărbat“, probabil că a gândit. Se descurca mai bine ca mine, așa că am cedat, dar a dispărut toată distracția. Roshi s-a întors în camera lui.

Mi-am propus un *sesshin* reușit și am rămas trează toată noaptea făcând *zazen*. Pe timp de zi, Tachibana Sensei trebuia să plece la școală, deci nimeni nu-mi putea traduce *koan*-urile. Uneori mergeam singură la *dokusan*. Roshi m-a întrebat o dată despre nunțile surorilor mele și apoi când mă mărit și cu cine.

În a doua noapte de *sesshin*, tânărul preot părea aproape de *kensho*. S-a dus să gătească. Eu făceam *zazen* deasupra lui și coborâsem să iau o pauză. S-a întâlnit cu Nakanagi-san în camera lui Jizo-*Sama* [Încăperea dedicată lui *Bodhisattva* Jizo, cu o icoană dedicată. Jizo (Magazia Pământului) are grijă în special de copiii și de deținuții decedați, pe lângă rătăciții în purgatoriu și oamenii aflați în situații de coșmar]. Pe când îmi înghițeam cafeaua m-a încercat un sentiment de misiune. Îi voi ajuta în seara aia. La revenire *mu*-urile lor erau inerte. Am început să

plâng împreună cu ei. Am răcnit toată noaptea. Când Nakanagi-san începea să picotească îl scuturam, îi strigam în ureche, îl rezemam, îl duceam la fereastră – orice trebuia pentru a continua. Tânărul preot se descurca de unul singur. A trebuit să rămân tare când obosiserăm cu toții, să zbier un *mu* care să ne revigoreze. *Mu*-ul părea că-mi pulsează din *hara* [buric], ca o pompă care urcă și coboară. Eu am devenit ei, ei – eu, cu toții *mu*. A fost mai profund decât orice am trăit înainte de *kensho*, prima oară când am făcut *mu* până dimineața.

Nakanagi-san a avut *kensho* a doua zi, dar tânărul preot a terminat *sesshin*-ul fără.

12. RELUAREA

Kannonji, Iwateken, noiembrie 1980

Reiau, după o absență lungă. Am terminat cu Irlanda, cu nunțile, cu plusurile și cu minusurile. A lui Margie n-a fost așa de reușită, dar a lui Kate da – petreceri, cântate cu Chris, cavalerul de onoare. Eu zăngăneam la linguri, băteam cu toții, înveselind nopțile. Gătit pentru câteva săptămâni. Suc de portocale și supă de ciuperci forțate pentru toți cei care veneau. Sunt extrem de fericită pentru Geoff [soțul lui Kate, sora Maurei]. Am zâmbit continuu pe timpul ceremoniei. Multe flirturi și regăsiri. Liniștitor să știu că bărbații încă se îndrăgostesc de mine și că prietenii-mi sunt aproape. Dar mi-a fost greu să ajung singură acasă după ultima bere, după ultimul autobuz, printre perechile de trecători cu cartofii lor prăjiți soioși aburind din cornetul făcut din ziarul de ieri. Eram parcă pierdută, melancolică, neștiind ce sau cine, dat fiind că mi-am ieșit din mână, îmi va fi iubitul, așa de minunat, pe care încă nu l-am întâlnit. Sau să fi fost de vină whiskey-ul și umezeala? Cine știe?

Și cui îi pasă, pentru că pe măsură ce trecea timpul mă simțeam tot mai puțin agitată și mai puțin constrânsă să trăiesc toate cele ce aveau să se petreacă în următoarele șase săptămâni. Am avut parte de multă dragoste, aproape maternă, din partea celor care mă temeam că m-au uitat. A durat ceva să reiau legăturile, să compensez anii lipsă, dar totul era încă acolo. Multe

de făcut. Au vrut să le vorbesc despre zen; unii au vrut să se antreneze; politica mă stârnea. Multe chestii de făcut, dar mai întâi trebuie să mă pregătesc, chiar riguros.

Înapoi la Kannonji am descoperit cu surprindere că Eshin-san a fugit. Ce povești... Într-un fel am fost ușurată. Antrenamentele mi s-ar îmbunătăți și presiunile lor groaznice de a mă mărita în luna mai ar dispărea. Se pare că în absența mea planurile lor au devenit și mai elaborate. Tessan-san e amabil, dar sever, mă învață *ookyo* țipând la mine. Nu înțeleg japoneza, nu-mi dau seama ce nu fac bine. Îmi dau lacrimile, dar acestea-s ca transpirația, o excreție. În sinea mea nu-s afectată. Nu-l disprețuiesc (deși n-ar trebui să-și ia rolul așa de în serios) și nu-s furioasă ori realmente supărată. Ăsta-i primul progres foarte categoric pe care-l observ. Sunt recunoscătoare.

Kannonji, Iwateken, 12 nov. 1980

Dragă mamă, Scott și Beth,

Pfuai! În sfârșit, înapoi în Japonia! Tu, mamă, trebuie că ești deja înapoi în Maine. Sper ca pe drum să fi pățit mai puține decât mine. Eu am ajuns la Londra fără mari probleme, în afara tonei de bagaje. Dar mergând apoi spre Gatwick am făcut toate greșelile posibile și am ajuns într-un tren care încă naviga voios printre drumuri de țară în timp ce avionul meu se pregătea de decolare. Ajunsă la agenție în aeroport am întrebat o femeie care-i următoarea cursă disponibilă pentru mine. „Regret“, a zis ea. „Biletul dumneavoastră este Apex, bun numai pentru cursa de pe el. Acum nu mai valorează nimic.“ Aproape c-am murit.

Trebuie că a văzut cum îmi cade fața, întrucât i s-a făcut milă de mine și mi-a zis că va pretinde că am sunat în avans să anulez biletul. În felul ăsta mi-ar fi perceput doar taxa de anulare. Care totuși era de 37,75 de lire, încă sterline. Presupun că fața m-a trădat încă o dată, că m-a ajutat din nou. „Să nu spui nimănui, că îmi pot pierde slujba, dar am să-ți scot alt bilet.“ Ce ușurare!

Am făcut escală în Arabia Saudită. N-am văzut decât aeroportul, dar m-a șocat să observ bărbați în straie de deșert și femei acoperite de ceea ce păreau a fi corturi lungi și negre. Următoarea oprire, Hong Kong. Am petrecut aici o zi întreagă, timp suficient să cutreier și să mă bucur că plec de-aici. E un oraș uriaș, fierbinte și vibrant, care se simte complet asiatic în pofida zgârie-norilor. Credeam că am trecut peste greața provocată de anumite scene din piețe după un an de stat în America de Sud, dar nu am văzut niciodată așa de multe vietăți slinoase cum se târăsc și se zbat, cum sunt tăiate, porționate și eviscerate într-un spațiu atât de mic. Toată lumea părea implicată într-un soi de carnagiu, dar restul zilei însorite mi-a prins bine.

Am ajuns în Tokio spre miezul nopții. Știam că porțile de la Toshoji vor fi încuiate, așa că am hotărât să dorm în gară până la sosirea primului tren de dimineață către Morioka, în nord. Mi-am găsit o bancă și m-am instalat. Presupun că toți japonezii care se respectă au o casă a lor, deci colegii mei de bănci par să fie preponderent vagabonzi și bețivi. Pe când începusem să ațipesc, un personaj mai degrabă abțiguit a decis să-mi ureze bun venit în Japonia și să-și exerseze engleza.

Pot aprecia cât de implicat trebuie să fi fost el cu industria turismului, dat fiind că tot ce știa să zică era „Salut“, „Nu, mulțumesc“ și „Dispari“. Apoi unul dintre cei mai bine îmbrăcați, care era mut, s-a erijat în protectorul meu; nu lăsa niciun alt vagabond curios sau prietenos să se apropie de mine la mai puțin de câțiva metri. Șocul a venit abia pe la ora 1, când s-a închis gara. Toate trenurile se opriseră și întregul Toshoji era adormit. Prin semne, gesticulări și mici desene, mutul meu a reușit să-mi comunice că în apropiere ar fi o cafenea deschisă toată noaptea. Acolo, contra unei cafele scumpe, puteai încerca să dormi pe ritm de muzică rock japoneză. Asta părea a fi unica preocupare a clienților de-aici, care deja se întindeau pe mese sau se ghemuiau în scaune. La ora 4, când s-a redeschis gara, însoțitorul meu m-a

condus pe peron, a aflat ce tren urmează să iau și a așteptat răbdător două ore și jumătate până ce m-a văzut urcată în vagon. Am fost mișcată de bunătatea lui – și nici măcar nu ne-am putut vorbi.

Revenită la Kannonji, am aflat cu uimire de fuga călugărului pe care-l lăsasem aici în august. (Toți par că preferă să fugă în loc să-și anunțe plecarea.) Ne-a fost trimis un alt coleg, cel puțin temporar. În Tokio, acesta părea arogant și foarte autoritar, deci nu eram tocmai încântată. Dar fac tot ce-mi spune. Muncește ca un tractor, ceea ce-i grozav. Japoneza mea e în continuare groaznică, din fericire, întrucât auzisem un zvon că vor să urmez un curs rapid despre ceremonii, pe care ar fi trebuit să le oficiez singură! Deci rămâne de văzut ce se va întâmpla cu colegul ăsta. Nu știe un strop de engleză, dar deocamdată ne înțelegem bine. Numai că privind această iarnă eternă îmi trece prin minte că-s ori nebună, ori masochistă, ori ceva pe-acolo. În fine, măcar pregătirea e categoric bună. Nici armata n-ar fi mult mai dură. Oricum, dragele mele, trebuie să plec să adun lemne pentru încălzit apa la baie. Gândiți-vă la mine când porniți încălzirea centrală (eu încerc să nu mă gândesc la voi în momente de-astea...)

Cu dragoste, M.

Decembrie 1980

3 decembrie a fost prima aniversare a sosirii mele în Japonia.

Shimo-san s-a îmbolnăvit. Exagerează. Arăta ca un porc care trage cu ochiul de sub pătura sa roz-pal.

Am mers la *dokusan*. Multe întrebări despre scrisori și date de întoarcere. Pare că Go Roshi a prezis că mă voi întoarce înainte de nunta lui Kate. Cam atât despre premoniții.

Am trecut *koan*-ul despre munți mari și mici. Acum sunt liberă de dorințe, de ambiții, de legături, pot iniția acțiuni reale, nu doar să reacționez, condusă de fler. El nu mai acceptă orbește,

ci e liber să accepte sau să acționeze deoarece poate accepta. E real întrucât este acțiunea unui om real.

A început să ningă. Suficient de recent cât să pară superb. Coasta muntelui și câmpiile de orez sunt acoperite de o pătură albă. Lumea pare cumva nouă, ca un bebeluș, neprihănită, tăcută, sunetele fiind absorbite de nea. Munții redau ecoul unei tăceri profunde, străpunse numai de ocazionalele cârâituri ale unei ciori.

9 decembrie

Hondo – praf, *shoji* și măturat; *Ue* [niveluri superioare] – dezprăfuit și măturat; *A-genkan* [ușa la care se lasă încălțămintea] – măturat; suflat *roca* [holul]; *Zendo* – praf, *shoji* și măturat; bucătărie, roca și dai-genkan [holul „mare“, principal, al templului] – măturat, renshu [„practică“ sau „exercițiu“, ca în a exersa muzică sau o limbă străină].

10 decembrie

Busshari-to 2, 3 și 4: aspirat și spălat scări, prosop ud, dezprăfuit pereți.

Shimo-san a plecat la Tokio 10 zile. E totuna dacă-i aici sau nu. Sunt uimită. În Toshoji fusese pentru mine singura influență corupătoare. Nu voiam să fiu blocată aici peste iarnă, nu voiam să fiu cu el, nu voiam să fac *takuhatsu*. Am risipit o groază de timp și de energie prețioasă cumpănind cum să fac să scap de toate astea. Acum ceream să fac *takuhatsu* – chiar și singură. (Sunt sigură că va veni o vreme când voi regreta asta.) Traiul cu Shimo-san și cu iarna-s în regulă. Câteva zile el a fost bolnav și mai degrabă respingător. Combinația între expresii și trăsăturile sale asiatice îi dădea un aspect tipic sindromului Down. După ce i-a trecut răceala a fost minunat, râdea mereu, îmi scria cântecele, mă ajuta cu orice. Trebuie să-i admir firea muncitoare și inima generoasă.

Tachibana Sensei m-a invitat duminică în casa lui. Am stat amândoi sub *kotatsu* privind un film vechi, în engleză și alb-negru. A fost sublim. Prăjituri cu frișcă, mere și rachiu. Nici că puteam să cer ceva mai mult pe lumea asta.

În ultimele două zile, singură, am dormit mai mult ca de obicei. Prima zi m-am iertat. „Vremea e de vină, îmi revin eu.“ Dar azi am fost dezgustată de mine însămi. *Zazen*ul meu nu e suficient nici de bun, nici de puternic pentru prostii precum ratarea unei ședințe. În fapt, pare foarte nereușit. Știu că e doar un aspect creat de mine – „*zazen* bun/*zazen* rău“ -, dar îmi reflectă nivelul, care e destul de scăzut. Nebunie. Revino-ți!

Kannonji, Iwateken, 11 dec. 1980

Dragă mamă, Scott & Beth,

...Aici situația este neclară, dar neîndoielnic se va lămuri de la sine. Călugărul cel nou are ceva bagaj, dat fiind că studiază zen de cinci ani, dar încă nu a reușit să aibă *kensho* (realizarea inițială). Și simte că toți învățăceii mai tineri care au avut *kensho* nu-s așa de grozavi pe cât cred ei. În Toshoji tot ce făcea era numai să se certe, deci am ales să-mi simplific situația făcând din start cum spunea el. Primele câteva zile a fost răcit și a stat tot timpul înfofolit într-o pătură roz, cerșind atenție. Mă tem că am fost cam rece și prea puțin empatică.

Dar și-a revenit și s-a pus pe tăiat lemne cu o vigoare admirabilă. Atitudinea mea față de el s-a schimbat radical. Făceam ce mi se spunea, deci nu aveam dispute. Ba chiar ne-am distrat mult conversând într-o japoneză stricată. Apoi el a fost nevoit să se întoarcă la Tokio cu treburi și să mă lase pe mine aici pe cont propriu. Dirijam cântecele de dimineață și de seară într-o japoneză dubioasă. (Lungirea sau scurtarea unei silabe poate schimba întregul înțeles, deci cine știe ce spuneam?)

Aseară, pe când terminam de cinat, am auzit un strigăt la ușă. De la Tokio sosise alt călugăr să-mi țină companie în următoarele

10 zile. Mare figură. Îmi amintesc că vara trecută ceruse să devină preot, iar Go Roshi l-a luat de urechi și l-a dat afară. Mă întreb ce s-a întâmplat între timp. Vorbește singur, bombăne mult și face totul pe dos față de celălalt călugăr, insistând că el are dreptate. Mi-aș dori să existe o autoritate supremă în domeniu. E derutant să schimbi totul cu fiecare față nouă. Luna viitoare e cerșitul, deci se va strânge o gașcă mare aici. Poate că până atunci vor fi găsit pe altcineva.

Vremea a devenit destul de rece, dar pe sub kimono port țoale Goodwill și abia simt frigul. Arăt ca un balot mare, dar cui îi pasă? Tachibana Sensei îmi poartă bine de grijă. Duminica trecută am fost la el acasă. Am văzut un film vechi cu Gary Cooper, am mâncat prăjituri cu frișcă și am băut rachiu. Eram în elementul meu, fericită să fiu cu o familie într-o după-amiază de duminică. Sigur că nicăieri nu-i mai bine decât cu familia mea, dar tot s-a simțit călduros și bine. Vă doresc un Crăciun foarte, foarte, foarte fericit!

11 decembrie

Am terminat de cinat și reflectam asupra faptului că se împlinește exact un an de când am devenit *obosan*. Care a dus la analiza inevitabil inutilă a schimbării, progresului etc., fără a ajunge rapid nicăieri. Apoi la ușă se aude o chemare. Go Roshi a trimis ajutor! Flăcăul ăsta e cum trebuie. Face totul diferit față de Shimo-san și insistă că are dreptate. A fost aici vara trecută, cerând să fie *obosan*. Go Roshi a scăpat de el – și totuși iată-l, aparent știind tot. E obsedat de mâncare, bombăne continuu, mârâie, fumează și vorbește singur. Respirația îi e chiar foarte stranie. Ședeam în bucătărie și făceam *zazen*, scăldându-mă în căldura cuptorului. Era și el înăuntru, râzând satisfăcut de unul singur. „În acest zen, e minunat“, gândesc eu, „oriunde altundeva ar fi luat de nebun.“ În fine. Are un zâmbet grozav și se pricepe la *soji*. Oricum, va dura numai 10 zile.

13 decembrie

Mare figură Shimo ăsta, încă pufnește și se încruntă la fiecare mic detaliu. A progresat mult cu *koan*-urile și pot vedea de ce. Are talentul de a se pierde total în ceea ce face. Are un ego încă foarte tăios, dar asta îmi dovedește cât de mult ego continui să am eu. De n-aș fi avut, n-aș fi catadicsit să protestez când el insistă să fac ceva despre care știu că-i neortodox. Oricum...

L-aș fi putut trosni aseară, când am fost la Sasaki-san. Această bătrânică dragă ne oferă mereu mâncare și ajutor – așa de multe că mi-e rușine să cobor la ea împreună cu el. Merge el înainte (ea are treabă, dar el insistă) și primul lucru pe care-l spune e „Obachan, nu mai sunt flori la Kannonji“, râzând zgomotos. Ea împietrește, se scuză, explică prețul florilor, prețul biletului de tren, își frânge mâinile și-i zice să-i ceară lui Jakuda-san, nu ei. Continuă să evoce subiectul, vizibil tulburat. Mai încearcă să-i spună o poveste despre templu, dar el continuă să râdă nebunește, iar ea să chirăie „ascultă-mă, ascultă-mă“. Disperată, îmi spune mie povestea. Eu mă prefac că înțeleg. Își scoate prețioasele instrumente *goek* și ne cântă o melodie. E frumoasă, iar expresia de pe fața ei pare dulce, absorbită, sfântă. Râsul lui o întrerupe la jumătate. „Nu mai avem timp; trebuie să plecăm.“ O fracțiune de secundă pare descurajată, își revine rapid, termină melodia pe fondul zgomotelor lui de plecare și apoi murmură din nou ceva despre flori.

14 decembrie

În ultimele două zile am putut intra într-un *samadhi* superficial. Partea captivantă e că am un oarecare control asupră-i. După cum indică Sekida [în Antrenamentul zen], *samadhi* este fundamental legat de respirație și de postură, deși metodele lui exacte nu funcționează la mine.

Azi mă simt mizerabil. Îmi vine să renunț pentru prima oară. Mi-a mai venit să plec și în alte dăți, dar numai pe viitor, la o

anumită dată. Acum, întrucât viitorul nu are o dată stabilită, îmi vine doar să plec. N-o voi face, desigur. Știu că-i doar o stare și e evident de la ce mi se trage. Aseară urma să sune Tessan-san, să ceară ceva informații despre *takuhatsu*. Am lăsat informațiile și am plecat la *onsen* [izvoare termale] cu Tachibana Sensei. S-a întâmplat așa de repede că n-am avut timp să gândesc, dar după vreo trei kilometri am început să regret c-am plecat. Sigur, Tessan-san s-a supărat că nu eram acolo. Știind asta m-a cuprins o stare mizerabilă – complet stupidă, de genul peste care credeam că îl depășisem deja. Consideram că lucrurile nu mă mai tulbură sau, cel puțin, că mă afectează numai pe dinafară. Prostii, altă dezamăgire. De fiecare dată când cred că progresez, parcă iar o dau în bară.

M-am oferit voluntară și am insistat pentru *takuhatsu*. Îmi pare așa de nefavorabil. Anul ăsta s-a anunțat vreme foarte severă; de data asta fără mănuși. A fost bine să dorm în living cât a fost Shimo plecat. Când mă simt abătută încerc să mă înveselesc cu astfel de mici privilegii. Ar fi bine să am pe cineva cu care să pot vorbi. Nu mă simt tocmai singură, dar uneori apreciez compania. Înainte mă consolam mereu cu gândul că „în fine, mi-e bine“. Și-mi este – totuși simt că în Vest aș putea trăi o viață mai naturală și să-mi și continui pregătirea. Mde, știu că-i doar o stare. Mă înfurie să fiu o victimă a stărilor.

15 decembrie

O zi precum cea de ieri n-aș vrea să mai trăiesc prea curând. Mintea mi-a fost așa de împrăștiată și de confuză că mi-e greu până și să-mi adun gândurile.

Îl uram dintr-o mie de motive mici, nesemnificative. Faptul că erau triviale și nesemnificative m-a făcut să mă urăsc pe mine însămi. Un an de practică ascetică pare să nu mă fi dus nicăieri. Mi-am tăiat un deget și o unghie; vârful se mai ținea doar într-un tendon. M-a bandajat, morocănos, fără să întrebe cum mă simt,

bombănind doar că n-am vegheat focul. Mă simțeam ușor isterică. Am nevoie de copci? Voi rămâne fără un vârf de deget? Ura era doar o proiecție a minții mele. Ce mai întunecime era în mintea mea. Stau întinsă pe podea, înfrigurată, obosită, pompând încă sânge, într-un fum așa de dens că mă ustură ochii – și plâng. Multă vreme.

A sunat Tachibana Sensei; era nerăbdător să-mi audă vocea. M-a luat la Morioka. Nu prea știa, săracul, să se descurce cu o femeie bocitoare, dar a fost grozav. Numai să mă descarc, să am pe cineva – oricine – cu care să vorbesc. Am băut cafea printre filodendroni, el plin de îngrijorare în priviri. „Haide, haide, asta dovedește doar că ești om. Relațiile umane sunt importante.“ Era, cred, o combinație între ura față de Shimo și de atitudinea lui de șef care m-a făcut nejustificat de tristă că l-am supărat pe Tessan-san (ratându-i apelul), degetul tăiat, cenușiul apăsător al vremii și datul la zăpadă... mă simțeam prinsă de câteva luni în ger și în taină mi-era groază de *takuhatsu*.

20 decembrie

Pe 15 m-am uitat la calendar și cu greu mă puteam închipui rezistând încă 5 zile până când pleacă; primele 5 au părut o eternitate. Mi-a stricat până și gândul întoarcerii la Toshoji, unde l-aș fi întâlnit din nou. M-am alinat singură încercând să văd aspectele pozitive – precum faptul că pot dormi în living. Senzații tari.

Dar a plecat ieri și până atunci totul se schimbase. Știam că este proiecția minții mele. Am discutat; el a băut *saké*, fața înroșindu-i-se de la foc. Nu mi-a oferit și mie, ca musafiră, dar nu a contat. Nu înțelegeam mare parte din ce-mi zicea, dar nici asta n-a contat. Între noi exista căldură. Mi-a spus că par o persoană extraordinar de fericită. Asta m-a făcut să tot râd, după cât mă torturasem singură în ultimele câteva zile. Era cu picioarele pe pământ. Mi-a arătat cu inocență cum să lucrez, cum să mă

cufund cu totul în ceea ce fac. (Acum practic *dokusan* cu ceva reușite minore.) Mai mult decât orice *koan dokusan*, el era un *koan* viu, muzical și sincer.

Eu și ziua mea de bocet am fost numai stare. Acum s-a dus, eliberată. Presiunea resentimentelor pe care i le purtam izvora din mânie și s-a scurs prin lacrimi. Totuși fusese foarte cuprinzătoare – afectase întreaga mea ființă. Tot timpul am știut că este creația mea, că-s liberă să scap de ea, dar n-am putut. Eu, ego-sinele meu, eram starea; acum s-a terminat și acel sine nu mai este. „Eul“ suferă continuu mutații. Nu are vreo „esență“. Ieri, singură, m-am simțit foarte fericită, foarte împăcată. „Ce anume îmi lipsește?“ Nimic, absolut nimic. Dar asta-i echivalent cu o stare. Întrucât e mai plăcută, tind să o văd ca oarecum mai reală, mai adevărată, mereu acolo, dar ea apare și dispare în absolut același fel.

Lucrurile se rezolvă frumos de la sine. Voiam ouă – scumpe, deci nu. Apoi Chiba-san aduce ouă. Tessan-san îmi spune să cumpăr *geta* [încălțăminte tradițională japoneză; sandale-platformă din lemn]; Chiba-san zice că de Anul Nou vrea să-mi ia cadou o pereche de *geta*. Mă temeam că nu voi mai putea dormi în living după întoarcerea lui Shimo, dar mi-am dat seama că pot încălzi mai ușor camera mică. Asta era o mare apăsare pentru mine, una dintre cele mai mari suferințe (așa-i că-s slabă?). Deci sunt sigură că *takuhatsu* va fi măreț. Frica s-a dus. La fel și sentimentul că-s prinsă-n iarnă. Nu mă mai deranjează să fac eu toată munca. Sunt surprinsă. *Soji* pur și simplu nu mă mai grevează și nu simt nevoia de omisiuni sau de scurtături. Acum am orânduit lucrurile; am timp pentru templu și pentru mine.

Eshin-san mi-a scris iar, o scrisoare frumoasă. Dragostea lui este foarte pură, sinceră și loială, mult mai adevărată decât merit. În răspuns i-am povestit despre Killian [un iubit irlandez]. Mi s-a părut corect. Nu că acesta ar fi fost „alesul“ în vreun fel, dar tot nu mă simt dedicată cuiva.

22 dec. 1980

Tot singură și fericită. Iarna e deja aici. La trezire, la 3:25 dimineața, e extrem de frig. În cursul primelor câteva zile și până pe 14 ale lunii am rezistat cu încăpățânare ideii de iarnă. Mă simțeam captivă și-mi serveam replici ca „asta-i ultima iarnă“, „conduc Tekkan-san și Kas'ko-san“, „încă patru luni“ etc. Niciuna deosebit de utilă. Acum, ciudat, totul s-a schimbat (fără ca eu să fac vreun efort eroic).

După dimineața de *buppan* [mici ofrande din orez plasate în fața statuilor lui Buddha], la 4:30, îmi încălzesc picioarele pe plită, mâinile țepene; fac la fel în cursul *ookyo*-ului. Mă doare să ating clanțele metalice ale ușilor; ofrandele sunt înghețate. Zilele astea simt frigul și cam atât. Nu există comentariul; sinele meu nu-i rezistă și nici nu trebuie să-l conving. Precum *koan*-ul despre a nu te uda, mi-e frig; sigur că mi-e frig, dar nu chiar frig. *Takuhatsu* va ieși bine și am irosit prea multă energie făcându-mi griji cu iarna.

Kannonji, Iwateken, 26 dec. 1980

Dragă mamă, Scott, Beth și Jane,

E greu de imaginat că în timp ce eu mă uit cum ninge voi vă scăldați în soarele Floridei. Cum ați petrecut Crăciunul, pe plajă sub un cocos festiv? Probabil la fel de diferit față de al nostru Park Avenue [reședința familiei O'Halloran, vizavi de cea a familiei Ryan menționată anterior] ca și al meu. (Cumva, Park Avenue aduce mereu a Crăciun autentic.) Îngrijesc singură templul de ceva vreme, până luna viitoare, când va sosi o gașcă de la Tokio să mergem la cerșit. În primele două zile m-am simțit cam singură, dar cum mă cuprindea sentimentul mă obligam să fac ceva curățenie și-mi reveneam. Acum chiar îmi place să fie templul numai al meu – liniște și pace perfecte, nu mă birjărește nimeni, fac treburile în ritmul meu.

De ajun a fost un viscol mic. Când a început, să nu-mi strice

sărbătoarea, am dat o fugă în pădure și am retezat vârful unui brad mic. Am plasat pomișorul între două gravuri ale unor Buddha, pe o măsuță de telefon. L-am ornat cu fâșii de panglici vechi și cu niște „chestii“ făcute de mine. În evidenta lipsă a unui cuptor am prăjit și am glazurat ceva cu o textură amintind de gogoși, cu formă aproximativ de globuri. (Am încercat stele, am avut nevoie de toate cunoștințele mele de trigonometrie pentru a croi o formă pe care al naibii aluat nu voia să o păstreze, probabil din lipsa cunoștințelor mele de fizică. Cam atât despre Crăciun și studii superioare.)

Între timp ninsoarea s-a întețit. Eu psalmodiam – *Dai hi shin dharani* [Marea Inimă a Compasiunii Dharani, o incantație cântată zilnic, de obicei la slujba de seară] este urmată de o bătaie de tobe impresionantă. Exact în momentul în care am bătut toba s-a oprit curentul. Am terminat psalmul pe semiîntuneric, apoi am înșfăcat o lumânare de pe altar și am condus-o înapoi la bucătărie.

Am ațâțat focul și m-am așezat să privesc cum ninge afară la lumina lumânării. Foarte silențios și pașnic. Avea acea calitate de „pace pe Pământ, fericire pentru toți“ pe care Crăciunul trebuie să o aibă. Numai voi lipseați, dar erați prezenți în inima mea. Neputând să citesc sau să fac aproape orice altceva, m-am mulțumit să meditez o vreme.

Abia mă ghemuisem în lotus [Poziția șezând cu picioarele încrucișate: lotusul „plin“ implică tălpile așezate peste coapsele opuse; semilotusul doar o talpă], când Tachibana Sensei a dat năvală ca însuși Moș Crăciun, cu un sac de bunătăți. În urmă-i, ca spiridușii Moșului, au intrat maiestuos cei doi fii ai săi, gata de festin. Binecuvântată fie-i inima, Tachibana Sensei nu a cumpărat doar sărățele și bomboane, ci și o butelcuță de whiskey (pentru răceală, desigur) și o prăjitură de fructe Gateaux „Molly O’Rourke“. Am fost șocată, făcută chiar în Irlanda. I-o dăruise cineva cu cinci ani în urmă și nu se atinsese de ea. (Trebuie că a

știut că la un moment dat va apărea cineva din Dublin.) Eu eram cam reținută; prăjiturile Gateaux, chiar și proaspete, pot părea la gust vechi de cinci ani. Nu știam cum va fi asta, dar timpul vindecă tot (sau pe-acolo). N-a fost doar bună, ci cea mai bună prăjitură de fructe din viața mea. Probabil datorită whiskey-ului. Prăjitură cu patină!

Deci ședeam în jurul plitei la lumina pâlpâindă a lumânării, vorbind și râzând. Puștii erau încântați de pomul de Crăciun; arăta mai bine în lumina discretă a unei lumânări de 1 watt.

În dimineața zilei de Crăciun, după micul dejun, m-am pus (lângă o nouă felie de prăjitură de fructe) să desfac cadourile. Am început cu al tău, Bethie, că puteam ghici ce era, și l-am pus să cânte în timp ce le deschideam pe celelalte. Foarte bună selecția muzicală, m-a făcut să mă simt ca acasă. Muream de nerăbdare să mă cufund direct în carte, mamă, arată grozav, nu doar pentru că descrie Roma, D.C. și Coreea, ci pentru că eroul și-a petrecut o parte a copilăriei la Dublin. Am auzit că-i foarte bună și cineva mi-a spus că realmente trebuie s-o citesc. Mulțam. N-am putut să citesc ca lumea, că aveam lume care venea la o ceremonie și o groază de zăpadă de curățat înainte de asta. Era prima ceremonie pe care o oficiam singură, dar a mers bine. Ziua de Crăciun a fost minunat de spectaculoasă – cer albastru, zăpadă virgină și un soare de iarnă pătrunzător, care transforma totul în cleștar.

Aseară am fost epuizată și gata să închei activitatea devreme. Nu-mi prea venea să gătesc, deci cina mea de Crăciun a fost un simplu terci de orez și o bucățică de tofu. Barem nu mi-am făcut griji cu caloriile de Crăciun! (Și, de fapt, a fost foarte gustos.) Voi ați mâncat tot soiul de bunătăți tropicale? Presupun că ați ieșit și sper că v-ați distrat bine. Așa scăpați de muncă și vă bucurați de părțile nostime, sper.

Mai târziu

În cele din urmă am avut parte și de o petrecere de Crăciun

occidentală. Mulți *gaijini* din Morioka s-au adunat pentru o distracție tradițională. Am făcut un foc de tabără, am cântat colinde în zăpadă (cu tot cu bătăi cu bulgări și tot restul). La masă au adus cu toții câte ceva. Eram americani, irlandezi, englezi, afgani, iranieni și indieni (niciun japonez!), deci cina, departe de curcan și șuncă, a fost foarte exotică, dar s-a încheiat cu plăcinte cu carne și fructe. Toți am regresat și am revenit la amintirile și la jocurile din copilărie – chiar și „pune-i nasul Moșului“. Una peste alta, distracție mare.

Abia aștept să aud despre festivitățile voastre din Florida. Transmiteți dragostea mea familiei Sweeney [prieteni de familie foarte apropiați] când îi vedeți. Ar fi grozav să petrecem o sărbătoare împreună. Richard, cel care a organizat petrecerea de-aseară, spune că-mi va înregistra niște casete. Vă mulțumesc pentru pături și vitamine, mă vor ține în formă la cerșit. Am tot amânat să vă scriu în speranța că voi primi vești de la voi, dar nimic. Sper că asta înseamnă că ați petrecut excelent. Expediez asta (și probabil voi primi imediat ceva de la voi).

Vă iubesc mult pe toți, M.

P.S. pentru Scott și Beth: sincere felicitări pentru rezultatele de la școală. Note excelente, dar mai importantă decât notele în sine a fost cât de tare au mulțumit-o pe Nana. Mi-a scris să-mi spună cât de mândră este de voi. S-o faceți fericită e mai bine decât să fiți în fruntea clasei. Oricum, și eu sunt mândră de voi doi (dar să nu vi se urce la cap, că vă dezumflu imediat). Vă iubesc.

27 dec. 1980

I-am spus lui Tachibana Sensei de propunerea lui Eshin-san. Reacția lui a fost șocantă. Aproape că mă înspăimântă bruschețea și profunzimea emoțiilor cu care pot reacționa japonezii. E ca și cum ai sta mereu pe o bombă care poate exploda oricând. A turuit non-stop două ore, luat de val, repetându-se și apoi

revenindu-și. Eshin-san nu trebuie primit înapoi. Mentalitatea *harakiri* [sinucidere rituală prin spintecarea pântecelui] – îmi explicase el că este de școală veche, dar... tot am fost un pic șocată la finele ședinței. Mă și temeam să mai am ceva de-a face cu Eshin. M-am pregătit sufletește să-i scriu o scrisoare de respingere. Seara următoare m-a sunat la telefon.

Și-a declarat dragostea pe un ton de parcă ar fi citit o piesă de teatru, deși-s sigură că era sincer. După ce a închis mi-au dat lacrimile. De ce? În urma discuției cu Tachibana Sensei sunt îngrijorată dacă se va întoarce.

În Ajunul Crăciunului m-am simțit cam singurică, așa că m-am pregătit să fac *soji*. A mers. Apoi am tăiat vârful unui brad, pe la începutul viscolului, și l-am împodobit cu panglici colorate și cu „chestii“ prăjite și glazurate. A picat curentul. Cină la lumina lumânării – terci de orez și varză. Privind neaua cum cade, moale și totuși fermă ca o mamă mângâindu-și pruncul să adoarmă, m-am simțit încremenită și una cu totul, împăcată cu lumea. Nicio petrecere de Ajun, dar nu conta. Curentul fiind întrerupt, m-am așezat să meditez lângă cuptor. Tachibana Sensei a dat năvală ca Moș Crăciun, băieții lui rostogolindu-se ca spiridușii. A adus o butelcuță de whiskey și cea mai bună prăjitură de fructe din viața mea, făcută chiar în dragul și murdarul Dublin – și savurată în Japonia. Privind în fereastră, lumânarea părea să lumineze în mine, la fel și lemnele din cuptor. M-am simțit așa de fericită, așa de simplu.

Ziua de Crăciun a venit cu multă zăpadă de curățat și o mică ceremonie de desfăcut cadouri în timp ce mâncam prăjitură de fructe. A fost prea strălucitor, prea spectaculos de frumoasă pentru a mă simți singură sau a-mi fi dor de casă. Soarele, sclipind orbitor peste neaua virgină, era fascinant. De dimineață am ținut singură prima ceremonie; a mers bine. În restul zilei nu a mai apărut nimeni. La cina de Crăciun am avut terci de orez și tofu. Foarte delicios. Nicio plângere.

Fiind singură zilele astea, am putut lucra în ritmul meu. Diviziunea dintre muncă și odihnă părea mai neclară și, interesant, îmi vin amintiri în care timpul se simte subiectiv diferit – unde acum este total, nu umbrit de un altul. Nu mi-am dat seama înainte cât de „nu acum“ este conștiința mea comună.

La *takuhatsu* vin doi *gaijin*, iar Tessan-san va face *tenzo*. N-am fost eu prostuță să mă îngrijorez? Și nu e viața minunată?

6 ian. 1981

A început *takuhatsu*. Sunt obosită, dar e în regulă. Anul trecut am supraviețuit numai promițându-mi că nu mai fac asta niciodată. Acum e la fel de greu, dar e ca și cum nu contează. Simt că pot continua la nesfârșit. Muncesc din greu. Dimineața fac *buppan* sau *chokka (ino)* [slujba matinală], merg trei ore, mă odihnesc jumătate de ceas, apoi *soji*, exersez *ookyo* la 15, la 15:30 adun *buppan*, la 16:00 fac *banka* [slujbă cu incantații, de obicei după-amiaza târziu], apoi gătesc o dată la două zile. Mă trezesc la 3:30 pentru *zazen*, din care fac și seara.

Shozan-san a plecat. Tessan îl tortura. Era încet, nu prea isteț, dar râdea și împărțea din biscuiții săi cu repeziciune. Se scuza mereu, lingușitor și zâmbitor. Fusese șofer de taxi, ceea ce se vedea după servilismul său. Tessan era tot mai nerăbdător, voia să-l învețe, dar unicul fel în care știa s-o facă era prin țipete. Se lua de el pentru orice mărunțiș, urla, gesticula, ba chiar i-a aruncat în cap un castron de supă. A plecat, izgonit. Apoi a venit un biet nevinovat care nu făcuse *zazen* niciodată. Dorea să stea o vreme. Toți făceam cu rândul exerciții de ego pe seama lui. A rezistat o noapte și-o zi. Era interesant de văzut cum relația lui Tessan cu noi depindea mult de existența unei supape. Shozan-san era mereu de vină, iar noi eram minunați. A plecat Shozan și s-a pus pe noi. A sosit Shimo-san, iar străinii au devenit excelenți, în timp ce Shimo era nebun. Dar păstra limite într-o ceartă. Prima noapte au răcnit unul la celălalt (chiar în noaptea în care

nou-sositul nevinovat a avut primul contact cu idealul monastic). Tessan-san părea satisfăcut – un aliat în tabăra sa. Împreună s-au plâns de Tessan, ceea ce i-a mai ușurat, dar lui Tessan-san îi lipseau Paul și Galli-san. „Cel puțin ei erau normali“, a spus el.

Ne-am distrat cu ei aici. Tânăra occidentală din mine, care hibernează așa de mult timp în acest mediu de templu oriental masculin, a ieșit la iveală. Galli-san zdrăngănea la chitară cântece atone și profunde; eu acompaniam din linguri. (Paul a compus un cântec despre Maura munților și unul grozav despre „Urăsc *takuhatsu*, urăsc zăpada, mă întorc la Tokio“.) După venirea lui Shimo, reacția lui Tess a fost să amuțească, să-și plece capul și să fie cât mai ursuz posibil. Inițial și-a păstrat dispoziția plăcută pentru mine, dar după o vreme, pe timp de zi, a dispărut și asta. Nu-mi răspundea la saluturi și făcea tărăboi din orice fleac. Erau, deci, perioade în care-și vărsa frustrările pe mine, exagerând absolut orice bagatelă, mai ales dacă făceam ceva precum să-i ofer ceai la un moment nepotrivit (adică oricând). Cel puțin puteam înțelege că nu e vorba de mine, ci că are nevoie să defuleze. De regulă era bine, deși uneori și eu aveam nevoie să mă eliberez – și plângeam. Totul era foarte evident, ne eliberam unii pe ceilalți, niciunul având un control real, de o serie de stări, presiuni și repercusiuni aflate în permanent du-te-vino într-o cutie. (Dar noaptea de obicei redevenea șarmant.)

Uneori, Tess ducea *kanshugyo* [practica în frig] la extrem. Nu o făcea el însuși, recunoștea că-i displace. (Una din replicile lui favorite față de mine, când altcineva făcea o greșeală dar eu trebuia să fiu blamată, suna așa: „Tu ai vrut să faci *takuhatsu*, tu ai vrut“. Deși nu m-am plâns niciodată, asta părea că-i o fixație de-a lui.) Trebuia să ascundem mâncarea. Mă oprea să gătesc orice măcar vag interesant. Tessai-san avea din război multe răni dureroase, dar prefera să stea în camera lui și să înghețe decât să intre în bucătărie și să-l vadă pe Tessan. Chiar a trebuit să-l implor pe Tessan și să-mi folosesc toată influența pentru a-l face

să-l lase pe Tessai-san să folosească un încălzitor (pentru al cărui combustibil plătea singur). Între timp, Tessan dormea în cea mai caldă încăpere din clădire, lăfăit în *kotatsu*.

Cât despre făcut cu rândul la *tenzo*, el profita. Îmi dădea câte ceva de făcut în zilele mele libere, iar de câteva ori mi-a spus chiar direct să-i fac eu tura. Nu prea mă deranja, totuși. Cu cât am mai multe de făcut, cu atât mă antrenez mai bine. (Culcarea la 21:30, trezirea la 3:30 pentru *zazen*.) Cu toate că nu mă deranja să muncesc, uneori eram afectată de boscorodelile lui și trebuie să mărturisesc că, deși nu mă implicam cu totul, nici nu încercam reconcilieri. La o adică, într-o situație, nimic nu contează. Fie că lăudăm sau criticăm, totul trece, totul e gol, totul fenomenal, deci la fel de bine aș putea încerca să fac pace în astfel de situații. Și eu doar reacționam la situații – sau mai degrabă „eul“ tentativ este abia o reacție la diferite evenimente. Pe întreaga durată a *kanshugyo*-ului am fost foarte conștientă de trecere, de fenomenalitatea circumstanțelor și de oameni. Era evident și înlesnea totul.

Acest *takuhatsu* părea cu adevărat că trece repede și că este ușor, dar aveam o degerătură groaznică din care curgeau sânge și puroi. (Deși puteam purta mănuși, am făcut-o în numai câteva ocazii crunte.) Camera mea era congelator (fără încălzire). Paul a văzut-o și a fost șocat de dimensiunile și de temperatura ei. (Cu capul în dulap și cu picioarele la ușă...) Muncesc cea mai mare parte a timpului, nicio problemă.

Anul trecut, totuși, am suferit mai mult. Dar încercând, subiectiv, să-mi amintesc, pare că anul trecut aș fi avut mai multe satisfacții. De data asta e doar ceva ce fac și termin. Au fost însă și câteva momente adorabile. Uneori poți să simți efectiv energia dăruirii și a purității oamenilor, iar eu mă hrănesc cu ea, se amplifică în mine, vocea devenindu-mi tare și neobosită. Uneori după *tenjin* [o gustare după *takuhatsu*], șezând lângă altar, lumânările licărind și încălzind încăperea primitoare, după ce

am terminat *choka* [slujbă de dimineață] înainte de răsărit și merg, răgând, toată dimineața, apoi oferind *ookyo* din nou, pare să mă învăluie o pace minunată. Eram nu doar aici și acum, întregul univers era – și s-a oprit. Totul era cum nu se poate mai încremenit. (Adesea, mai ales când veneam acasă, auzeam în depărtare o sutră cântată, de obicei *Namu ki e butsu* [„Mă refugiez în Buddha“] – bizar, dat fiind că noi nu cântăm asta. Și o dată am auzit *Kanzeon Sutra* cu vocea lui Paul; halucinații moderate.)

Apoi, de câteva ori în timpul pauzelor, oamenii ne dădeau ceai și *senbei*, pâine prăjită, *okashi* sau pateuri. Vai, ce gust bun aveau! Incredibil. Aș vrea să pot aprecia mereu fiecare îmbucătură, fiecare sorbitură, cu asemenea savoare. Uneori mă simțeam vinovată – toți oamenii ăștia care dau și tot dau. Bătrânici alergând după noi prin zăpadă, oameni care-și opreau mașinile, copii în drum spre școală, muncitori pe schele care aruncau bani de sus, râzând. Și de ce? Pentru a putea trăi noi. Ei nu vor veni niciodată aici, nu vor fi revigorați de pacea de la Kannonji, de o ședință reușită într-un *zendo* tăcut. Toți dăruiesc atât de altruist numai ca eu să-mi pot continua practica. Le sunt datoare, datoria practicii mele egocentrice (deși nu există ego!). E o datorie uriașă, una de la care tind să mă sustrag.

Mi-am luat o pisică, Gion-chan. La început m-am simțit ca un proaspăt tătic căruia i se pun în brațe gemeni și-i ține ciudat – „Și acum?“. Dar e adorabilă. Stă călare pe umărul meu în timp ce gătesc și îmi ține de cald noaptea. Uneori e scârboasă.

Tetsugen-san mi-a scris trei scrisori și mi-a trimis două colete. Va veni aici pe 8. Cred că va fi bine. O doamnă mi-a spus că mi s-a schimbat înfățișarea. Tachibana Sensei zice că arăt mai tânără și că par mai puternică. Eu cred că par doar mai grasă, de la multele prăjiturele de orez *mocha* pe care le mănânc. Tessai-san, care-l displace pe Tessan, înclină să exagereze volumul de muncă pe care îl fac, astfel încât acum toată lumea crede că practic

numai eu am dus în spinare *takuhatsu*. Dar nu-i așa. Am muncit, dar nu cu mult mai mult decât de obicei. Pur și simplu nu m-a deranjat.

5 ianuarie

Îmi dau seama cât de lesne sunt păcăliți oamenii cu chestiuni spirituale. Ei vor să creadă că unii au atins mari profunzimi și vor să se asocieze cu extraordinarul. La Jakuda-san, după *dokusan*, o nou-venită a fost plasată lângă noi, pe podea, în jurul plitei cu kerosen. Toate erau femei în vârstă, credincioase, religia fiind lucrul cel mai important din viața lor. Inversând culturile, dacă eu m-aș fi asociat cu același gen de femei în Irlanda mea natală aș fi reprezentat antiteza lucrului căruia și-au dedicat viața. Aici, într-o cultură total străină de cea în care am crescut, nu doar că simpatizez cu ele, ci sunt chiar mai implicată (fanatică?) decât sunt ele. Ciudat... Nou-venita a pus întrebări despre mine și apoi au început să vorbească între ele tot despre mine, fără a spune neadevăruri, dar aspectele pe care le evidențiau mă făceau să par specială, chiar și în lumina propriilor mei ochi. Femeia părea aproape infatuată, mă ținea de mână, mă privea în ochi și spunea ce mult se bucură că m-a întâlnit. M-a făcut să mă întreb dacă n-or exista sute de oameni fără scrupule cu la fel de puțină cunoaștere și înțelegere ca mine, pretinzând că sunt dezvoltați în vreun fel și capabili să-i învețe și pe alții. Iresponsabil.

În cursul *takuhatsu*-lui am primit o scrisoare de la Jean-Luc [un francez cu care Maura a avut o relație]. În premieră. Nu mai auzisem vești de la el de aproape un an. Am visat că a venit la nunta lui Kate; a doua zi am primit scrisoarea asta. Mă gândeam că m-am făcut de râs scriindu-i cinci cărți poștale, fără răspuns. I-am trimis una de Crăciun; n-a răspuns. Ziua următoare, scrisoarea asta. Drăguț. Este foarte interesat de zen și vrea să fie ucenicul meu. S-a semnat superb în engleză, spaniolă și franceză.

Mi-am permis luxul să visez la el un pic. Dimineața următoare o va petrece cu iubita lui.

De multe ori în cursul anului trecut m-am întrebat dacă nu cumva pierd, simțind vag că până la vremea în care voi reintra în vechea mea lume toți se vor fi stabilit în cupluri. Nu mă mai încearcă astfel de sentimente, în parte pentru că am fost acasă când am fost, în parte din senzația că bărbați se vor găsi mereu și în parte pentru că nu-mi mai pasă de vor fi sau nu. Pur și simplu nu mă mai preocupă. Presupun că acum, după ce am zis asta, va deveni o obsesie. Pare că imediat ce recunosc orice progres sau transformare, apare exact opusul.

10 ianuarie

A sosit Tetsugen-san, care pare bun și modest, dornic să ajute și să înțeleagă. E tăcut de felul lui, uneori trist, dar de obicei zâmbește. Și-a pierdut ambii rinichi, sângele lui trebuind curățat de o mașinărie de două ori pe săptămână. Practică zen de 10 ani și mie îmi pare că este un preot mai autentic decât Tessan sau Shimo. Nu are nevoie să se impună la modul egoist. De fapt, este probabil prea umil, zicând că e dezamăgit de progresul său de până acum.

Nu mi-am dat seama în ce sărăcie trăiam aici cu Tessan-san decât după sosirea lui Tetsugen-san. Nici măcar în adâncul iernii nordice nu foloseam încălzitoare și aprindeam focul plitei doar vreo două ore pe zi. Eram obișnuită să pregătesc micul dejun și *buppan* cu degetele amorțite, la temperaturi de -9°C. Nu mi-a venit să cred când mi-a oferit o sobă pentru camera mea. (Am refuzat, oricum.) Cumpără și de-ale gurii. De multe luni deja supraviețuiam cu o dietă săracă, alcătuită din *daikon* [ridiche japoneză], varză și orez. Tessan-san nu voia să folosim nici măcar orez brun, care trebuia fiert cinci minute în plus – și asta era risipă. Mărunțișuri, precum faptul că acum nu mai trebuie să fierbem aceleași frunze de ceai toată ziua, care erau doar amare.

Aproape că mi-am stricat ochii încercând să deslușesc micile *hiragana* [simboluri ale silabarului fonetic japonez] în întunericul de dimineață; acum putem folosi lumină. Dar Tessan-san m-a pregătit bine, acum nu-mi mai pasă în vreun fel de astfel de lucruri.

12 ianuarie

Mă bucur mult că-s tânără, nu doar mintal (cum mă simt uneori), ci și fizic. După ce am dat zăpadă în lumina soarelui îmi simt corpul puternic, drept și tânăr. A fost minunat să fac pași mari prin zăpadă, cu lopata pe umăr și cu vântul prin păr.

15 ianuarie

Ziua *inaku naru* a lui Buddha [ziua în care Buddha a intrat în Parinirvana, părăsind această lume]. Am încercat să fac *zazen* toată noaptea. Foarte frig. Nu prea bine.

16 ian. 1981

Dragă Maureen,

Îți scriu numele și mintea mi-e năpădită de multe amintiri plăcute. Crăciunul, Anul Nou și toate celelalte zile să-ți fie fericite. A fost grozav să aud vești de la tine și să te văd că te simți la fel de deschisă față de viitor. Toate noutățile pe care le primesc în ultima vreme par să fie despre oameni care se căsătoresc sau fac copii. Ceea ce e perfect în regulă, numai că de la mare depărtare mă cuprinde uneori un sentiment de izolare – ca și cum dacă mă întorc nimeni nu va mai avea nimic de vorbit în afară de grădinițe decente și cursuri ieftine de asistente; dă-mi de știre ce te hotărăști să faci...

Călugărul cu care am stat aici e mai mult prin spital în ultimul timp, chiar și acum e internat, deci îmi petrec timpul singură și savurez asta imens. Abia ce-am fost afară să dau la zăpadă. Aerul este pur și soarele glorios. Totul scânteiază. Șoselele nu au fost deszăpezite, deci e o liniște nepământeană,

întreruptă rar de ciori zgomotoase. Poate că aerul are o compoziție diferită după ninsoare, dar mă umple și mă face să mă simt așa de exaltată de mai că explodez. Un sentiment așa de magic că am gândit „Doamne, acum aș vrea să-i scriu lui Maureen“. Ce voiam să zic de fapt e că aș vrea să fii aici s-o simți și tu... Maureen nu numai că înțelege magia, ci o și țese.

Revenind la mănăstire (cum se zice) treburile merg fabulos. Călugărul meu a avut un meci cu moartea și jură că rostul vieții este să faci bine. Deci, când se întoarce, sper că va pune asta în practică... Am fost o săptămână în Tokio, într-o tabără, am gătit pentru 27 de oameni. Mâncare tradițională de templu, vegetariană. E pretențioasă și ia destul de mult timp. A fost una dintre cele mai reușite tabere de până acum. Poate unde că maestrul meu va muri curând și vrea să-mi accelerez pregătirea – nu știu, dar chestiile pe care în mod normal nu le-ar explica, zicând el însuși că ucenicilor le trebuie luni pentru a le exersa, ieșeau din el ca mingile de ping-pong – mingi de ping-pong cu forța unor bile de popice. Abia de le-am putut digera. Încă procesez totul și sunt total impresionată de profunzimea înțelegerii lui. Pfiu! Cât de impresionată aș fi, tot am de gând să vin acasă spre finele anului viitor. Deși mă gândesc serios să mă întorc din nou în Japonia.

Apropo, nu știu de unde ți-a venit ideea priceperii mele la japoneză. Sunt pe dinafară, fără urmă de modestie. Dar e o limbă incredibil de frumoasă. Nu după cum sună, ci după subtilitate. Inițial am considerat foarte rece faptul că ei nu se ating niciodată, dar acum îmi dau în sfârșit seama că totul se află în nuanțele spuselor lor... Oricum, nu prea mai am loc de scris, așa că dacă pleci la drum amintește-ți că Japonia nu a așa de departe pe cât pare, iar în nordul ei există un mic orășel în care un călugăr zen îți va găti tocană irlandeză sau *sukiyaki*, sau orice-ai vrea tu.

Cu dragoste, M.

16 ianuarie 1981

Sunt uluitor de neobosită. Toată ziua, iar când adorm îmi răsună în cap o voce: „Sunt goală, sunt efemeră“. Aduce pace vocea asta; împiedică intrarea altor gânduri zgomotoase.

Revenit de la spital, pe Tetsugen tot îl doare brațul, deși el insistă că durerea nu prea se mai simte. S-a întors arătând slăbit și secătuit. Adesea e cenușiu la față. Are ochii apropiați, deci din profil aproape că nu i se văd. Privește în gol și pare lipsit de culoare, lipsit de ochi, lipsit de viață. Alteori e plin de energie, dar vorbește foarte puțin. E foarte bun cu Gion-chan, care în ultima vreme m-a scos din minți. Aceasta pare să zgândăre în mine tot ce-i mai rău, așa că îmi închipui cam cum ar fi să mă reîncarnez ca pisică și caut să mă port cu Gion la fel cum aș vrea să se poarte și ea cu mine.

S-a instalat dezghețul de primăvară. Frumos – un negru bătrân împingând un plug negru și brăzdând câmpia înghețată. Munții respiră nuanțe de gri, de negru și de alb în cețuri de picturi în *sumi* [pensulă caligrafică]. Întorcându-mă acasă în amurgul de după *onsen* îmi vine să nu mă mai opresc niciodată...

Kannonji, Iawateken, 26 ianuarie 1981

Dragă mamă, Scott și Beth,

Mă bucur să aud că v-ați distrat de Sărbători. Norocoșilor. Pare că în sfârșit ai avut parte de Crăciunul pe care ți-l doreai, mamă. Scott, cum a fost petrecerea de ziua ta? Ce ai organizat? Aș vrea și eu niște poze dacă ai făcut. Alte fotografii bune de la nunți? Cred că pozele date la ziar au fost bune, deși nu din unghiul cel mai avantajos pentru Geoff. Beth, ce-ți mai fac iepurii? Eu am o pisicuță, neagră toată și plină de năzdrăvănii, care mă cam supără (acum stă în poala mea și încearcă să-mi prindă stiloul). Mă alintă și mă încălzește noaptea. I-am dat lui

Mu-chan scrisoarea ta, Wiggs [Beth]. A fost încântată, dar i-au trebuit trei zile cu dicționarul pentru a o citi. A promis că-ți va răspunde, dar s-ar putea să dureze. Vrea să studieze în Irlanda și-și dorește să vii în Japonia să te poată întâlni.

Revenind la mine, a început cerșitul și templul e ca un circ cu trei ringuri. Dintre oamenii care au venit pentru cerșit, doi au fugit cu totul de viața monastică, iar doi s-au întors la Tokio mai devreme. Așa am rămas cu trei călugări foarte încăpățânați care nu se înțeleg deloc între ei. Situația poate deveni foarte delicată. Pe rând, toți se poartă frumos cu mine, ca parte neutră – sau mai bine zic „arbitru“. Dar tensiunile se tot acumulează și uneori sunt boscorodită fără motiv, așa că merg pe burtă. E destul de comic, zău, uneori fiindu-mi greu să păstrez o mină serioasă. După toate grijile pe care mi le-am făcut cu cerșitul pe ger, anul ăsta s-a dovedit a fi glorios. M-au ajutat mult și hainele, dar chiar și-așa trebuie că sunt mai obișnuită, întrucât mâinile îmi sunt tot goale și degerate, și totuși de data asta nu mai sufăr deloc... o ușurare și o surpriză plăcută. Am apărut iar la televizor, de trei ori – local și național. Mamă, sunt sigură că ai fost dezamăgită de înregistrarea emisiunii pe care care ți-am trimis-o, dar au filmat o zi și jumătate, și din asta au tăiat orice în afara imaginii pe care au vrut să o creeze. Au tăiat tot despre voi, despre studiile mele la Trinității, despre creșterea mea „burgheză“. Aveau ei ideea asta a micului călugăr amărât pe care voiau să o promoveze, de unde imaginile cu camera mea și cu sandalele mele scâlciate... Pe timpul cerșitului am fost invitați la multe festinuri. Localnicii au organizat mese minunate. De data asta am luat notițe și am cerut rețete, deci când ne vom mai vedea o să dau un mare banchet japonez. Aici, la templu, mâncăm preponderent varză, orez și daikon. Aveți ceva rețete bune?

Multă dragoste, M.

Kannonji, Iwateken, 12 februarie 1981

Dragă buni,

Să ai o Zi a Îndrăgostiților și o primăvară fericite. Sper că iarna nu a fost prea aspră cu tine până acum. Aici abia ce se încheie *daikan*-ul, marele frig. Ieri a fost *mame-maki*, ceva aducând a Halloween în sensul că e ziua alungării spiritelor rele. Oamenii au aruncat cu boabe de fasole și cu arahide, țipând să sperie ce duhuri rele ar putea apărea în noul an. Apoi, petrecere mare. Go Roshi, maestrul, se întorsese de la Tokio și au venit toți discipolii săi. Toată lumea a contribuit cu ceva și ne-am distrat de minune – dar vom mânca rulourile de alge rămase cu săptămânile! El s-a pregătit în templul de pe vederea asta [Sojiji – unul din cele două sedii centrale ale școlii Soto, alături de Eiheiji] vreme de 4 ani. Pare prietenos. Toate cele bune. Ai grijă cu gripa.

Cu dragoste, Maura

Kannonji, Iwateken, martie 1981

Dragă mamă,

...Se zice că lunile în care Japonia e cel mai plăcut de vizitat ar fi mai și decembrie. Mai e poate prea devreme pentru tine. În august nu e bine și în iunie plouă mult. Presupun că pot să-mi iau liber. Imediat ce te hotărăști voi întreba. Cu excepția perioadelor de *sesshin* (cam 5 zile pe lună vara) ar trebui să-mi pot lua liber dacă știu dinainte când. S-ar putea să mai rămân o vreme aici, la Kannonji. Cum poate ți-am spus, călugărul actual nu se prea descurcă singur. I se caută o nevastă. Aici totul e ca o afacere. Până i se găsește am fost rugată să rămân să ajut. Am acceptat bucuroasă. Primăvara și vara sunt mult mai frumoase aici decât în sufocanta metropolă Tokio. Rutina activităților noastre a fost tulburată în ultimele 10 zile, de când a venit în vizită Galli-san, un italian nostim care trăiește în dormitoarele de la Toshoji. E vivace și animat, dar și de mare ajutor. Bietul călugăraș mut de aici n-a știut ce să creadă despre el, dar a trebuit să râdă. Așa că starea de spirit de la templu e categoric diferită. Mereu se

întâmplă câte ceva. Ne-am distrat, dar și liniștea e minunată. Singurele sunete sunt ciripitul păsărilor și picăturile de apă ale zăpezii care se topește (deși practic de obicei putem auzi și mașinile de pe autostrada din apropiere). Luna viitoare e primul *sesshin* al anului. Abia aștept. Ele-s ca o transfuzie și pot progresa cu *koan*-urile mele. Acum, c-ai citit așa de mult despre zen, poate înțelegi termenii ăștia. Ai auzit de colecția de *koan*-uri Mumonkan [„Poarta fără poartă“]? Pe-astea le încep acum...

Multă dragoste, M.

7 martie

Galli-san a venit și a plecat. Ar fi trebuit să stea două-trei zile, dar ușurel a ajuns la aproape două săptămâni. Ne-am distrat – distracție pură, inocentă, râd-întruna-din-nimic. El zicea că-n Tokio a fost mereu nervos și supărat. Am vorbit un pic despre *muji*. Și el a suferit, ca mine, din cauză că nu înțelegea ce se poate face cu el și că nu putea discuta cu nimeni despre asta. I-am zis să se lase purtat de ceea ce face, să se cufunde în activitate, devenind astfel un *muji* care se exprimă pe sine. S-a apucat să exerseze cu energie și entuziasm. După ce i-am vorbit și i-am văzut eforturile, am fost re-inspirată să-mi urmez propriile-mi sfaturi. *Gaijin ookyo* [sutrele străinilor] pe care le scoteam de dimineață făceau grinzile să vibreze. Și am făcut *muji yuki kaki*, *muji soji*, *muji* dans [aluzie comică la făcutul tuturor activităților în condiții de conștientizare completă] – mereu râzând, aruncând bulgări de zăpadă și sorbind ceai de *umeboshi* [prune]. Uneori ne părea rău de Tetsugen-san. Acesta a trecut printr-o perioadă nefastă de câteva zile în care abia dacă scotea o vorbă sau răspundea la cele mai simple saluturi; între timp, noi abia dacă ne puteam stăpâni veselia spontană. Uneori îl molipsea și pe Tetsugen-san, care chicotea. Sus pe acoperiș ne dedicam datului zăpezii în soare, cuceream fiecare nouă bucată de gheață, alunecam, prindeam, desprindeam victorioși țigle, jos, jos...

Înapoi pe sol scoteam excrementele din latrină, le căram în găleți puturoase pe câmpuri, ori făceam un om de zăpadă sau mergeam cântând până la oficiul poștal. El era foarte italian, foarte sentimental și ușor abordabil. Săracul Jiko-san și-ar fi privit mâinile și ar fi dat din ele un kilometru pe minut, ca un cățel amețit sau un pisoi gata să sară.

Jim a dat o petrecere la care am mers și noi. Galli s-a dedicat dansului cu aceeași vervă. Lua *muji*-ul foarte în serios.

Continua să danseze fără a-și da seama de ceata de femele care se strânseseră în jurul lui și dansau subtil pentru el. Am ieșit din încăpere și am dat peste o altă scenă – oameni așezați pe podea, cântând la chitare, mai puțin frenetici, foarte calzi. Realizez abia acum că mi s-a întâmplat și mie același lucru ca lui Galli; în jurul meu s-a adunat un grup mic de admiratori afumați, gudurându-se. Am dansat și am cântat până foarte aproape de vremea *zazen*-ului. Am prins vreo două ore de somn, dar nu prea mă simțeam obosită.

A venit Jim să-mi înceapă statuia. Ședeam pe un culoar înghețat, cu mâinile în nuanțe de albastru și mov. A fost șocat și a insistat să mă ducă la spital. Eram stânjenită – păreau să fie mult mai zdravene. Infecția se retrăsese înăuntru și erupea în bășici de puroi. Mi-am amintit de toate diminețile în care (ca fetița cu chibrituri!) înșfăcam un băț, cu mâinile roșii și supurânde, încercând să scutur zăpada de pe cutie ca să-l pot aprinde. Mi-am dat seama că trebuie să fi avut infecția de vreo două luni. Mi-au dat un antibiotic și în doar o săptămână aproape că s-a dus.

Am mers la *dokusan*. A trebuit să repet *koan*-ul despre „Toată această lege universală e ca un vis, o viziune, rouă, ceață, tunet. Asta trebuie să realizezi tu“ [vers principal din Sutra Diamantului]. Am făcut un miraj; el nu a înțeles. La spumă, Go Roshi a izbucnit în râs în timp ce eu dădeam chix. Pentru umbră, el a început să țopăie ca pentru a-și ucide umbra. (Eu doar am stat locului, o mână urmând-o pe cealaltă.) Pentru rouă și-a

suflecat robele, a pășit maiestuos și a ridicat o piatră mare, sfârșind leoarcă de sudoare. (Roua mea a dispărut la răsăritul soarelui. Sunt încă prea intelectuală.) Pentru tunet a bătut și s-a rostogolit pe podea. Iar pentru „Asta trebuie să realizezi tu“ mi-a spus că trebuie să o strig bătând din picior. M-a întrebat de înțeles. Inițial explicasem că ar fi toate activitățile mele zilnice, dar m-am gândit că simte că asta ar fi greșit. Așa că de data asta am spus că sunt goală și efemeră. Încercând să traducă, Tachibana Sensei părea nedumerit. Am precizat că mă refer la mine și la toate lucrurile. Go Roshi a zis că ar fi activitățile mele zilnice.

M-a rugat să stau la Kannonji până se însoară Tetsugen-san. (Obișnuia să râdă la posibilitatea asta.) După care m-ar fi luat la Toshoji. Mie îmi convenea oricum.

Într-o zi m-am gândit la tata. L-am iubit. A trăit 43 de ani, a murit și nu mai este. M-am întristat. A fost un om așa de minunat. Nimeni nu-l mai cunoaște, nimeni nu-l mai iubește. Nu mai poate să atingă pe nimeni, să miște pe nimeni. A trăit, a murit și s-a dus la fel ca atât de multe sute de milioane. Cum o voi face și eu. Galli-san spune că-l iubește pe tata; pentru asta și eu îl iubesc pe Galli-san. Chiar avea un sentiment pentru el, continua să mă întrebe de el, să-mi amintească să-i dau o poză de-a lui tata.

- Vreau să-l cunosc pe tatăl tău, a spus el.

- Nu poți, am răspuns. E mort.

- O voi face. Tu vei fi tatăl meu.

Poate că motivul pentru care iubesc dragostea lui Galli-san pentru tata nu vine atât din dragostea mea pentru el cât din propria-mi fragilitate, din evitarea omenească a mortalității personale. Și totuși eu nu exist. Nu-i nimic de pierdut.

11 martie

Coincidență – mă gândeam că nu mai trebuie să predau

engleza și mă bucuram. Apoi că Chiba-san își dorise cândva să învețe engleză. Gânduri ușurele și prostuțe. Apoi a apărut Chiba-san și m-a rugat să reiau lecțiile de engleză.

Zazen-ul meu e stricat. Citisem în articolul lui Dogen Zenji că dacă mintea își contemplă condiția de Buddha și *bodhisattva*, înțelesul profund al sutrelor etc., nu ajută. Dar imediat ce mă așez să meditez mă umplu de gânduri cu ce să gătesc la cină. Înaintea *koan*-ului meu, în minte îmi apar idei de supă. Știu că o bună concentrare e foarte importantă pentru *samadhi*, dar pare că nu-s în stare să mă concentrez deloc.

13 martie

Ziua de ieri am petrecut-o cosând acasă la Sasaki-san. E o femeie incredibilă, are 70 de ani și debordează de vitalitate. Ea o pune pe seama faptului că a muncit mult și că merge la templu pentru *ookyo* la 5:30 în fiecare dimineață. Își croiește calea către Kannonji chiar și prin omătul mare, încovoiată peste toiag după anii petrecuți pe câmpurile de orez. Vorbește mereu surescitată, dintr-o suflare, dă din mâini, gesticulează, saltă pe picioarele-i obosite și-și dă pe spate, a flirt, părul vopsit negru – 70 de ani și nepotolită. În timp ce taie și coase nu-și poate opri zâmbetele izvorâte din bucuriile vieții sale. Prea fățișă pentru bârfă, se „laudă pe sine și-i critică pe ceilalți“ [inversul celui de-al Șaptelea Precept] din abundență, totul în timp ce râde și muncește. Lumina soarelui se strecoară înăuntru. Ședem pe podea și coasem, mâinile ei ridate fiind la fel de agile cu acul ca și cu gesticulările. Împunge și trage, împunge și trage, într-un ritm perfect, fiecare cusătură dreaptă și egală în lungime. Mă copleșește cu atenții, zice „grăbește-te înapoi“ și o apuc prin mica ei grădină orientală plină de pietre, ochiuri de apă și tufe discrete. Pe jumătate merg, pe jumătate țopăi (e contagioasă) prin livada de meri acoperiți de zăpadă, văd o cioară solitară pe o cracă dezgolită apoi mă întorc să pregătesc prânzul și să fac ceai.

Munții par mai înalți și mai nebuloși. Viața e minunată. Sincer, ce-mi lipsește? Nimic. E atât de simplu.

15 martie

A venit Jim. Mi-a pus multe întrebări despre zen și despre conștiință etc. I-am răspuns cu reticență. Știam că explicațiile mele pot fi doar superficiale, iar abordarea sa pur intelectuală. Așa că am vorbit. Era greu să-i explic la un nivel pe care să-l aprecieze, ceea ce înseamnă că am intelectualizat și eu, desigur. El a format un mic *benkyo'o-kai* [grup de studiu] pentru lecturi și discuții. Pe când plecam tot insista să particip și eu. Evident, apreciase că discuția noastră a fost interesantă.

Deci, curând după aceea, pe când coboram spre sala în care sculpta, cu *buppan*-ul în mâini, m-a străfulgerat un gând: „Jim crede că sunt interesantă". Și BUM!, am lovit ușa cu tava, vărsând apa (n-am spart nimic), și m-am trezit brusc, simțindu-mă foarte rușinată. Umilită. Credea că sunt interesantă pentru ceea ce spuneam despre zen – sporovăind despre „ nonminte", „vacuitate" și altele asemenea – și iată-mă, nu doar gândind și intelectualizând, ci și plină de vanitate. Ș-așa de rușinată.

Și apoi, pisica. În ultima vreme a fost foarte îndrăzneață – îmi murdărește patul, fură mâncare, se cațără unde știe că nu trebuie. Ne-am dat seama că trebuie să o educăm de mică, dar pare că doar o pedepsim prea des. Se ghemuiește dacă mișcăm mâinile brusc. Dar deja nu mă mai scoate din minți. (M-am obișnuit să miorlăie și să-mi sară pe umăr când mă concentrez.) O pedepsesc numai când merită – ceea ce tot cred că e prea des. Acum mă deranjează un pic Tetsugen-san, care o pedepsește crud și aiurea. Mereu sare pe ea, o ațâță și o chinuiește, țipă la ea și o încuie afară. Obișnuia să fie blând cu ea, mai blând decât mine. Acum pisica se teme de el.

Se simte probabil vinovat. A visat că i-am luat pisica întrucât se înfuria mereu pe ea. Mă simt oribil. Ea se află aici pentru că-

mi plac pisicile, totuși trebuie că se simte mizerabil. E responsabilitatea mea.

17 martie

Sunt dezgustată de mine. Lâncezesc cu practica. M-am hotărât să mă trezesc prompt de dimineață, să mănânc mai puțin, să fac zilnic 4 ore de *zazen* și să nu mă opresc până ce ating iluminarea totală. Gata cu lâncezeala. Încerc să lucrez cu „Ce-i mintea asta?“. E sâcâitor și frustrant.

M-am gândit la Dominique [o englezoaică, învățătoare în Morioka]. Mă simt cumva responsabilă față de ea. Chiar vrea să facă *zazen*, dar n-a reușit niciodată să ajungă aici. I-am zis care-i autobuzul, dar n-am făcut și pasul de a-i oferi o întâlnire sau o programare. Era așa de încântată de posibilitate. Trebuie să stabilesc o întâlnire.

Kannonji, Iwateken, 17 martie 1981

Dragă mamă,

La mulți ani de Sf. Patrick. Vederea de la tine a ajuns azi și nu mi-aș fi dat seama de ocazie fără ornările drăguțe ale lui Beth... Go Roshi mi-a făcut o surpriză acum ceva vreme. Știi că ți-am zis de planul ca fiica sa, Mariko-san, să fie măritată cu un preot din Kyushu, care să moștenească templul ăsta cu titlu de zestre. Așa se transferă templele aici. În fine, bănuiesc că bietei Mariko-san nu i-a plăcut călugărul; a refuzat. Drept urmare, Go Roshi i-a anulat zestrea și m-a lăsat pe mine mască zicându-mi în *dokusan* că dacă iau un călugăr zen de treabă îmi va da drept cadou de nuntă templul, în care să fac un *dojo* zen internațional. Am fost foarte mișcată de ofertă, după ce mi-am revenit din șoc, dar a trebuit să-l refuz. Sunt foarte chițibușari cu căsătoriile aici. Au început să fie evident îngrijorați de faptul că o lălăi și le vine greu să creadă că nu vreau să mă mărit. Apropo, mamă, și tu faci parte din marele lor plan: tu și oricare dintre copii veți putea

veni aici și să trăiți fără griji!...

Iarna face iute loc primăverii – nu pot să cred că a trecut atât de repede. Traiul s-a așezat într-un ritm adorabil și într-o rutină liniștită. Am multe de făcut, dar nu-s foarte aglomerată, iar totul pare așa de tăcut. Aerul de munte e proaspăt și pur, mirosind a brad și a dezgheț primăvăratic. Păsările s-au întors și ciripesc mereu.

După *sesshin*-ul din Tokio, voi merge la prima nuntă japoneză din viața mea. A doua în care se căsătorește Tessan-san care a fost aici (mai ții minte toate numele?). Mie mi-e încă greu să concep întreaga situație. S-au întâlnit o singură dată. El nici măcar n-a fost prea impresionat, dar ea nu era rea, iar lui îi plăcea că templul a găsit-o și chiar dorea să se însoare. Așa că au fixat data. Ca într-o afacere. Noi am depune mai mult efort la cumpărarea unei mașini. Ciudat, deci, cât de reușite se dovedesc a fi astfel de căsătorii. Poate că nu se implică în ele cu tot soiul de iluzii și de așteptări. Mă bucur să aud că Geoff și Kate sunt atât de fericiți și lucrează din greu la casa lor nouă.

Mamă, zici că ai citit despre zen și despre Japonia. Ce anume ai citit și ce ai înțeles? Mă interesează foarte. Ar trebui să practici șezând pe podea, dat fiind că majoritatea oamenilor nu au scaune. Noi avem pe undeva vreo 2-3, dar nu aș putea mânca stând pe ele, că-s mai înalte decât masa. În Japonia se consideră că e politicos să șezi pe picioare, dar asta e dureros la început pentru majoritatea străinilor...

Cu dragoste pentru toți, M.

18 martie 1981

Echinocțiul de primăvară. Vreme de o săptămână în jurul acestuia trecem pe la diverse case și cântăm sutre pentru morți. Cu care eu chiar încerc să iau legătura (și cu tata), deci poate când vor auzi *ookyo* vor fi eliberați. Totuși deseori nu reușesc să mă concentrez și mă întreb ce a mai rămas de invocat sau de

eliberat. Ce se petrece după moarte? Cine sunt eu?

E adorabil să cutreieri casele, să fii binevenită în ele, să cânți și să tot cânți, caldă și bine învelită în *kotatsu*, să ți se dea ceai și prăjiturele. Abe-san cânta însuflețită, luminată ușor prin ușa de hârtie din spatele ei. Poate din cauza luminii, subtilă ca într-o casă funerară, mi-a apărut brusc ideea că va muri. Așa de vie și de vibrantă acum, apoi moartă, dusă. Inițial îi vor cânta o sutră și își vor aminti de ea, apoi o vor uita treptat, la fel cum valurile se retrag în ocean. În timp ce mergeam pe stradă toate fețele mi se păreau a fi măști mortuare...

Sunt impresionată de aceste doamne *Zenkai*. E ceva jucăuș în ochii lor. Am început să mă întreb dacă nu cumva toți japonezii (dat fiind că mă aflu preponderent în compania lor) sunt așa, dar nu-s. Galli-san a remarcat asta instant, ca o străfulgerare. El a gândit asta, dar sunt sigură că are dreptate.

Jacuda-san vorbea. Deslușeam doar parțial ce spunea. Povestea despre un episod în *dokusan* când i s-a părut că Go Roshi emană lumină. Faptul că nu o puteam înțelege nu avea prea mare importanță. Mă prinsese cu ochii. Care nu păreau a clipi, ci păreau să mă înghită. M-a cuprins un sentiment de recunoștință față de ea. Ca șefă a *Zenkai*-ului în Morioka s-a îngrijit de atât de multe *sesshin*-uri încât i-a îngăduit lui Go Roshi să ofere *dokusan*. Am simțit nu doar recunoștința mea, ci și pe cea a fiecărui *unsui* [călugăr care se antrenează în zen] pe care l-a pregătit, a fiecărui *sesshin* de care a avut grijă. L-a pomenit pe Dogen, iar ochii mi-au fost cuprinși de lacrimi. Îi sunt recunoscătoare ei, lui Dogen, tuturor patriarhilor și iluminaților. Dar privirea ei avea putere.

21 martie 1981

Am fost naționalizată. Nu știu cum sau cine a făcut-o (îl bănuiesc pe Tessan-san), dar acum mă trezesc, aduc ceaiul și alte obiecte – ca un câine sau ca o nevastă japoneză. E o naționalizare

reală dat fiind că nici măcar nu mi-am dat seama de ea și nu prea mă deranjează. Dar slavă Domnului că nu m-am născut aici și că nu mă voi mărita niciodată cu un japonez. (Ce ziceam? Nu mă mărit niciodată. Punct.) *Chonan*-ii [fiii cei mai mari] sunt cei mai răi.

Am recitit un pic de Freud din perspectiva budismului. Interesant cum ideea sa de poftă se leagă de cea de dorință, instinct cu dorință – de viață, de moarte – *theos* și *eros*. Dorința asta duce la o nouă reîncarnare (fără suflet), ca și cum te-ai naște cu instincte, dar deocamdată nu și cu personalitate. Freud crede că telepatia ar putea fi o formă de comunicare prelingvistică. Ceea ce are rost dacă universul e realmente un întreg. S-a demonstrat, de asemenea, că și plantele au conștiință. De ce spunem că pietrele nu-s vii?

28 martie

A venit Dominique. Pe bicicletă din Morioka, prin ploaie și apoi prin soare. Bravo ei. Am sporovăit până m-am simțit eu rușinată de cât de mult am vorbit. Încă nu e sigură. O chestie chiar m-a atins într-un loc sensibil (ștergeam vase în lumina slabă din bucătărie) când s-a răsucit și mi-a zis: „Tu n-ar trebui să te afli aici. Ar trebui să fii cu copii, cu oameni, undeva unde poți face bine. Uită-te la tine. Radiezi. Oamenii n-ar trebui să meargă mulți kilometri pe bicicletă pentru a te putea vedea.“

Și sigur că iubesc copiii și oamenii, dar n-aș suporta să fiu căutată de oameni când eu sunt atât de imatură în practica mea. N-aș suporta să dezamăgesc. Chiar și cu ea vorbesc prea mult, spunând lucruri pe care mai degrabă le-am citit decât le-am trăit. Mă simt rușinată. I-am zis să uit tot ce i-am spus, că sunt încă superficială. Puteam să văd cum interpretează asta ca pe o falsă modestie din partea mea. În noaptea aia am citit din Dogen că n-ar trebui să ne comportăm ca maeștri iluminați. M-am simțit pedepsită personal. Ce-i de făcut? În *koan*-ul „omul din copac“

am simțit mereu că el trebuie doar să-și etaleze natura de Buddha. Asta face Go Roshi. Dar cum rămâne când încă e totuși plictisitor?

În meditațiile mele apar chestii ciudate – vise cu ochii deschiși, concentrare deplasată. O idee ar fi să avem o comunitate zen pe lângă o mănăstire, cu tot cu facilități pentru copii, astfel încât să se poată antrena și oamenii de rând pe perioade de 100 de zile. Apoi oamenii ar putea opta pentru pregătiri de cel puțin trei ani, iar cei care nu vor să devină călugări pot trăi în continuare în comunitate.

1 aprilie

Sesshin. Trebuie să fac unul bun. [Kyogen], *koan*-ul meu, nereușit. Kyogen e toate sunetele. Dar sunetele și eu nu suntem separate. Eu sunt Kyogen.

Acum, după *sesshin*, am avut o ședință excelentă. Am intrat în Mumonkan. Am luat hotărâri noi. Am să încerc să dorm fără să mă întind, să fac mai mult *soji*. În prima noapte fără somn, pe la ora 23:00, m-am simțit foarte obosită; pe la 1:30 mintea mi-a devenit limpede precum cleștarul; mă puteam gândi numai la *koan*-ul meu. Din nefericire, presupun că am supraanalizat. În timp ce lucram cu el, m-am implicat așa de tare, încât totul părea un vis. Inclusiv cu dificultatea de a mi-l reaminti. Am început să atribui motive personajelor din *koan*; ei ar fi fost motivele mele. Go Roshi nu a fost impresionat. A doua noapte am dormit. În a treia am dormit cam două ore în picioare și pe podeaua din *zendo*. Au început să mă doară genunchii, așa că m-am așezat pe treapta lui Roshi cu Mumonkan pusă pe cap, să nu adorm. (Cartea pe cap a fost de mare ajutor.)

13. NOUA HOTĂRÂRE

Kannonji, Iwateken, aprilie 1981

Dragă mamă,

...Pe când ședeam aici liniștită scriindu-ți, apare călugărul ăsta care mă cere în căsătorie. N-am înțeles din prima. Ceva măcar vag romantic este atât de departe de tonul relației noastre strict de parteneriat încât e de neconceput. Limba japoneză îngăduie suficientă ambiguitate, așa că inițial am crezut că vorbește la modul abstract – mă voi căsători vreodată cu cineva? Am răspuns cu ceea ce am gândit că este o indiferență potrivită, fără a implica o respingere directă, trezindu-mă astfel în mijlocul unei intrigi. Spune că Go Roshi apreciase că dacă eu vreau să mă mărit cu acest călugăr, el nu are nimic împotrivă. Și m-a pețit, dacă pot spune așa, într-o manieră foarte practică. Pentru că el e bolnav, are nevoie de cineva care să-i gătească, și amândoi ne-am fi continuat viețile cam la fel ca înainte. Doamne, tare negustori mai sunt! Eram aproape prea șocată pentru a mai vorbi. S-a oferit să te susțină aici pe tine și pe oricare dintre copii, zicând că eu pot reveni în Irlanda din când în când. Eram încă fără grai, mă poticneam și mă bâlbâiam, îngăimând că am să-ți scriu. Între timp, Go Roshi mi-a spus că are nevoie de mine în Tokio, unde m-aș pregăti mai bine cu el. A zis că dacă urmez cursul de trei ani (sunt la jumătate) până la capăt, după aceea mă pot întoarce în Irlanda să predau. (Știu că ar contribui la finanțarea unui *dojo*.)

Am progresat mult de la ultimul *sesshin* (abia ce m-am întors). Călugărul care traducea pentru mine a spus că în trei zile am făcut atâtea *koan*-uri câte a făcut el în șase luni! Lucrez foarte bine cu Go Roshi și ar fi greu să găsesc pe cineva la fel de bun. Deci iată opțiunile mele – dă-mi un sfat. În toiul bâlbâielilor mele cu Tetsugen-san și după ce a zis „În regulă, deci, e stabilit. Hai să ne căsătorim“. (În astfel de momente japoneza mea e deficitară. Ce spusesem?) Căutând disperată o ieșire, am rostit că am un iubit la care încă nu renunțasem și căruia aș vrea să-i scriu. Chiar urăsc presiunile astea constante de a mă căsători. Toată lumea se îngrijorează că îmbătrânesc etc. – spusă ca amabilitate. Dar ce-aș putea face e să accept acest iubit imaginar, să rămân aici până la sfârșitul toamnei (când împlinesc doi ani) și apoi să plec în Franța, să găsesc un alt Roshi și să fac practică post-absolvire.

Cealaltă variantă e să mă calmez (tind să mă crispez când oamenii încep să vorbească de căsătorie), apoi să plec la Tokio și să termin cum trebuie perioada de studiu, adică de trei ani, finalizându-mi pregătirea. Risc să stric totul cu o întrerupere prematură. Tu ce crezi? De fapt, deja mă simt mai calmă după ce ți-am scris. Mare brânză – dacă cineva mă tot împinge să mă căsătoresc pot pur și simplu să refuz. Acum mă zbat de parc-aș fi în laț. Tetsugen va depăși momentul; nu e ca și cum ar fi îndrăgostit de mine. Dar oricum, tu ce crezi că ar trebui să fac? Încearcă să fii obiectivă – nu gândi doar că voi mai sta 1 an și jumătate în Japonia, ia în calcul și calificările mele pentru viitor. Spune-i lui buni să nu-și facă griji. Sub nicio formă n-am să rămân în Japonia. La naiba, cu stilul ăsta chiar mă determină să plec!

Oricum, scuze că m-am lungit atât, dar abia ce mi-a făcut surpriza. Cum ziceam, tocmai ce m-am întors de la *sesshin*-ul din Tokio. A fost excelent; aș spune cel mai bun de până acum. Toshoji s-a schimbat un pic de când fusesem aici. Cineva a aflat de găzduirea ieftină oferită studenților zen și a menționat-o într-

un ziar de limbă engleză, iar acum templul are patru străini, chiar și o femeie. E mult mai puțin izolant, aș zice, decât era înainte. Unul dintre străini, un student evreu din Pittsburgh pe nume Paul, a ajuns aici făcând cercetări asupra teatrului japonez. Avea bilete la o piesă, deci am mers și eu. A fost fantastic, partea cea mai bună fiind că am avut un ghid care putea să explice diversele stiluri, tehnici și înțelesuri ale variilor gesturi. Se numea recital de dans, dar a inclus și numeroase scene din piese de Kabuki și Noh. Sunt spectacole-maraton, care încep pe la prânz și continuă până seara târziu. Spectatorii intră și ies când poftesc. Piesele nu au legătură între ele, deci nu pierd nimic. Oamenii discută între ei, încurajează actorii, mănâncă și în general se relaxează, simțindu-se bine. Să-i privesc pe toți îmbrăcați în kimonouri de ocazii speciale a fost aproape la fel de distractiv vs spectacolul în sine.

Celălalt eveniment al sejurului meu în Tokio a fost ceremonia de căsătorie a lui Tessan-san. Prima nuntă la care mergeam în Japonia, neobișnuită și prin faptul că era budistă. De regulă nunțile de aici sunt șintoiste. Mirii se întâlniseră de numai două ori înainte de cununie, dar niciunul nu părea să aibă emoții. Fața ei arăta un pic ciudat, ca și cum ar fi suferit un atac cerebral minor, plus un colorit și o textură de parcă era terciul de ieri. Ar fi multe de spus despre saloanele de cosmetică japoneze. Altminteri era superbă, senină și radioasă, așteptând așezată pe un tron. Capul îi era acoperit cu o glugă albă, ca deferență față de superstiția potrivit căreia femeile au coarne! Prima ei costumație a fost din mătase albă; s-a schimbat de mai multe ori, numărul schimburilor fiind un indicator al bunăstării familiei. Totuși, săraca fată era acoperită în atâtea straturi, încât abia se putea mișca și nu a putut mânca nici măcar o îmbucătură. Mai există un alt obicei, în virtutea căruia nimeni nu are voie să pomenească în ziua nunții de plecare, la revedere, despărțire sau separare. Ar aduce ghinion și cuplul s-ar putea despărți. Așa că

nimeni nu spune la revedere la plecare.

Ceremonia propriu-zisă e foarte simplă și frumoasă (fără jurăminte de dragoste!). Mirele și mireasa au fost aranjați cu o trusă de farduri exact ca a ta. Apoi s-a turnat *saké* din vase aurii ornate bogat și toți am închinat pentru sănătatea și prosperitatea celor doi. După oficiere, *saké*-ul a curs din belșug peste un festin care ar face nunțile noastre să pară o cină reîncălzită de sâmbătă seara. A fost somptuos (a costat cam 80 de dolari de persoană) și toți invitații au fost acoperiți cu cadouri la plecare. Pe când se pregăteau să plece spre Kyushu, în luna de miere, însurățeii arătau ca o pereche nostimă. El era îmbrăcat în haine occidentale în locul obișnuitelor sale straie călugărești. Chel, într-un costum bleumarin, aducea ușor a escroc; ea, cu fața-i păstoasă (deși renunțase la machiaj) și un taior sobru, strâmt, putea să treacă lesne drept o asistentă socială recalificată ca gardian. Am călătorit cu trenul împreună până în Tokio. Mirii au stat în compartimente separate, fără cel mai mic indiciu de romantism între ei. Slavă Domnului că nu sunt japoneză!

Acum am revenit la Kannonji. Abia ce-am fost să sap parcela mea cu legume; terminarea tuturor pregătirilor e foarte satisfăcătoare. M-am mai calmat de când cu peștitul. Sunt sigură că Go Roshi nu a sugerat asta, cum voia Tetsugen-san să lase impresia. Go Roshi spune mereu că mă vrea la Tokio, unde mă pot antrena mai intens... Pe curând.

Cu multă, multă dragoste, M.

20 aprilie

O mică pauză. Să vedem. Am stat în Tokio până pe 10. O perioadă minunată. *Sesshin*-ul a fost excelent. Fără progrese majore de tip *kensho*, dar cu câteva mici și drăguțe aprecieri „*Ah, so desu ka*“ [Aici: „A, zău?“ De regulă: „Chiar așa?“]. Go Roshi m-a rugat să rămân în Kannonji până cel puțin la sfârșitul lui iulie, după care să revin la Toshoji. Zice că e în regulă dacă vreau să

mă căsătoresc cu Tetsurai-san. Aș vrea să renunțe la chestia cu măritișul.

Ieri am primit o scrisoare de la Paul și Galli-san. Mi-au zis că Eshin-san s-a călugărit din nou. Și s-ar putea îndrăgosti de Sochun-san. Ea e fermecătoare, ca soarele de primăvară după o iarnă grea. E mereu zâmbitoare, e parcă peste tot muncind și debordează de bucurie și de energie. Am fost foarte mișcată când mi-a scris o scrisoare încântătoare în care îmi spunea că am inspirat-o. Măcar de-ar ști că ea m-a inspirat pe mine. Mă poate învăța multe despre practica zen adevărată. În cursul *sesshin*-ului și al zilelor care au urmat s-a instalat un sentiment înălțător de *sangha* [comunitate; congregație; la origine ordin al călugărilor și al călugărițelor]. Ceva ce-mi lipsește aici. *Gaijin*-ul nebunatic, Yokokawa-san, cu poezia și cu ochii ei mari și sensibili, și Joko-san, prostănac ca de obicei, alergând pe peron cu căruciorul de bagaje. Sunt minunați.

Paul-san m-a dus la un spectacol de dans japonez. Am văzut prima bucățică de cultură tradițională japoneză în direct și am consumat cel dintâi *obento* [mâncăruri de prânz așezate într-o cutie de lemn lăcuită, cu mai multe compartimente]. Mă aflu aici de numai un an și jumătate! Lui Paul nu-i venea să creadă. Era un maraton, începea la prânz și continua până seara. Paul mi-a explicat multe. Există teatru Noh, Kabuki și de păpuși. Noh este de inspirație zen, mi-a spus el. E foarte simplu, iar toate gesturile au înțelesuri predeterminate, ca un limbaj. Pinii din fundalul scenei înseamnă că obișnuia să fie jucat pe lângă monumentele șintoiste. Kabuki era o reacție la Noh. Mult mai bombastic și mai rapid, aproape strident. Kabuki este un monopol de familie. Câteva familii obțin toate rolurile importante. Nu permite prezența femeilor, deci un băiat este pregătit încă din copilărie să fie *onnagata* [imitator de femei]. Dansatorii japonezi au de regulă un repertoriu de aproximativ 100 de dansuri, putând executa orice piesă în mai puțin de două minute. Deci repetițiile sunt rare

(mereu aceleași piese). Dacă se îmbolnăvește mama vreunuia, acesta își poate anula programul oricând; nu-i precum concurența la sânge din lumea teatrului american.

M-a amuzat să privesc publicul. După-amiaza era alcătuit preponderent din femei vârstnice, îmbrăcate elegant în kimonouri de mătase. Era ca la picnic: oamenii mâncau, beau, discutau, strigau încurajări către artiști. Ocazional vedeam o pereche de mâini mișcându-se în ritm cu scena, evident un dansator care cunoștea acea piesă. După standardele noastre cu greu s-ar putea numi dans – doar mișcare. Femeile erau total imobilizate în straturile lor de kimonouri strânse ca niște chingi. Pe scenă costumele se schimbau continuu cu ajutorul unui omuleț îmbrăcat în negru, practic invizibil pentru public. Jim m-a dus într-o zi la un hotel de lux. Am băut nenumărate cești de cafea, am privit la birocrații îmbrăcați identic și decorul cu non-culorile sale subtile și banale, pline de bun gust. Apoi am luat-o ușor la pas prin galerii, străbătând străzile din centrul Tokioului. Chiar mă simțeam ca o țărancă ajunsă în marele oraș. Totul era incitant, emoționant. Abia de-mi puteam ține firea.

Pe întreaga durată a *sesshin*-ului am simțit o bucurie vecină cu extazul, o dragoste enormă pentru toți cei din jurul meu. Cu greu îmi înfrânam zâmbetul. Exista o afinitate cu toată lumea, cu oameni cu care nu vorbisem niciodată. Când cineva avea *kensho* eu eram cea care se simțea ușurată. Șezând pe un coridor, flăcăul de lângă mine gemea „*mu*-uri“ foarte chinuite. Toate au trecut prin mine, până ce lacrimile mi-au șiroit pe față din cauza suferinței sale. Nu că aș simți nevoia acestui sentiment de *sangha* despre care spuneam că îmi lipsește în Kannonji; mă descurc destul de bine, și singură sunt împăcată. Mai degrabă e vorba că toată dragostea asta din mine avea nevoie de un obiect. Mă întreb, de ce nu poate fi Tetsugen-san obiectul? E aici. Dar din cauza personalității sale inhibate și a barierei lingvistice e greu să ai o relație adevărată, iar intimitatea e chiar greu de imaginat.

Dar cu mine e bun și amabil, chiar dacă ocazional face pe șeful și cere prea multe. Tachibana Sensei spune că mă tratează ca pe un obiect, o anexă a templului, dar că astea-s doar manierele lui, nu inima.

Când m-am întors din Tokio mi-a cerut să mă căsătoresc cu el. Mi s-a făcut rău la stomac și mintea mi-a intrat în vrie. Am început să bâigui ceva în japoneză, crezând că amân decizia, când el a exclamat triumfător: „În regulă, deci, e stabilit. Hai să ne căsătorim.“ Am înghițit în gol, apoi am dat înapoi frenetic, căutând să nu-i rănesc sentimentele și uitând că acestea nu prea făceau parte din ofertă. Pentru că s-a întâmplat exact în timp ce-i scriam mamei, am amânat, zicându-i că o s-o întreb.

În următoarele câteva zile m-am simțit claustrofobă. În cea mai mare parte a timpului era fermecător cu mine și un ticălos crud cu pisica, pe care o chinuia, o lovea, o încuia și inventa jocuri meschine de intimidare. L-am privit și am văzut întunecime. Când am găsit pisica încuiată peste noapte în *Busshari-to* mi-a venit să țip la el. Cum m-aș putea mărita cu un bărbat care-i atât de crud cu o pisică? Întunecimea mi-a ajuns în inimă. Unde era dragostea mea semeață pentru omenire? Mă simțeam prinsă în capcană. Ce-i făcea el fizic pisicii simțeam eu emoțional (poate am reacționat eu exagerat...). Mă irita că îndrăznea să conceapă să mă condamne la existența banală pe care aș fi avut-o cu el, care abia dacă avea suficientă vlagă să privească oamenii în ochi. Dar sigur că ar trebui să fiu indiferentă. Dacă aș lua-o mai ușor, zi cu zi, atunci oricine, oriunde, orice viață ar fi cu siguranță în regulă. M-am umplut de incriminări. Voiam să fug. Sub orice pretext. Aaah. Apoi am primit o scrisoare de la mama. A mea nu ajunsese încă la ea, dar am folosit-o pentru a-mi face refuzul limpede. El l-a suportat bine. La urma urmei, investise prea puține emoții în întreaga poveste. M-a uimit cât de ușurată m-am simțit – uimită și ușor șocată. Adună-te, copilă!

Kannonji, Iwateken, 28 aprilie 1981

Dragă mamă,

La mulți ani. *Omedeto gozaimasu. Tanoshi tanjoobi da to ii desu ga.* [Felicitări. O zi de naștere fericită.] Ți-am trimis un pachețel mititel, dar va întârzia. *Gomen nasai, ne*? [Scuze!] Ai face bine să reușești să vii în Japonia. Te rog să-mi spui imediat ce fixezi o dată. Încă presupun că o să-mi pot lua liber, deși dacă-s în Toshoji, cum e planificat, ar trebui să fie mai ușor. Go Roshi vine prin mai să stea aici o vreme. Abia aștept să ajungă, să pot progresa cu *koan*-urile mele. Ai dreptate că buni pare să creadă că mă implic prea mult. Am primit de la ea o scrisoare de vino-acasă, dar foarte drăguță...

De-acum trebuie că ai primit ultima mea epistolă despre reacțiile aproape isterice la cererea în căsătorie a lui Tetsugen-san. Săracul. M-am calmat, iar el n-a fost prea supărat că l-am refuzat. Am fost uimită de reacția mea aproape alergică la menționarea mariajului...

Am fost ieri cu mama lui Mu-chan să vedem cireșii înfloriți. Sunt adorabili. Sub copaci ședeau pâlcuri mici de *ohanami no hito*, oameni veniți să vadă florile de cireș. Poate-ți imaginezi picnicuri pastorale, scurte excursii de familie într-o liniște Orientală. Dar majoritatea sunt adunături de bețivi zgomotoși care folosesc orice pretext pentru a împărți o sticlă de *saké* și niște cântece. Cu toate astea, arată ca și cum se simt foarte bine: „Flori? Care flori?“ Iar japonezii au nevoie de astfel de ocazii pentru a se descărca. Oricum, dragă, îți doresc să ai parte de cea mai fericită zi de naștere...

Cu dragoste, M.

4 mai

Tessan-san și mireasa lui au stat aici peste noapte. Deși au fost momente în care mă scotea din minți, chiar îl iubesc într-un fel. Când își arată partea cea bună e ca un șemineu pe timp de

iarnă. Cei doi par să se înțeleagă bine și să fie mulțumiți de mariaj, fiecare fiind conștient că l-a salvat pe celălalt de la traiul arid și împăienjenit al burlăciei. Păreau categoric jucăuși unul cu celălalt, ea împăturindu-i ziarul. (De ce n-or putea japonezii să se atingă?) S-ar fi putut căsători și din dragoste.

Unde creștinismul predică păcatul originar, budismul propovăduiește iluminarea originară.

13 mai

Ieri am avut *dokusan*. Pfuai. Go Roshi a ținut un mare discurs despre faptul că n-a mai întâlnit o fată așa de silitoare ca mine (oricum nu a întâlnit multe fete ucenice). Despre cum eu aș fi de același calibru ca preoții din vechime, cum a fost Dogen. (E mai degrabă o evidențiere a calității scăzute a preoților japonezi din prezent.) Concluzia discursului a fost că vrea să mă facă *jushoku* [preotul-șef într-un templu] la Kannonji. Aproape-am leșinat. Vrea să-i termine pregătirea lui Tetsurai-san (presupunând că nu fuge) și apoi să ne căsătorească! Au! Am înghițit un nod.

A zis că abia copiii mei vor fi moștenitori adecvați ai templului și că deși a căutat prin toată Japonia nu a găsit un bărbat care să mă merite. Grozav, deci pe locul doi în cursa de armăsari s-a clasat Tetsura-san. Dar în sfârșit m-am prins de unde insistențele cu măritișul: rolul meu este să fac copii.

Șezând pe genunchi în *dokusan*, mirosul de tămâie greu în aer făcea totul să pară vechi și deja vindecat de timp, ca și cum nimic n-ar fi contat. El radia, vrăjit de planul său pentru mine și copiii mei, pentru el și „copilul“ său, Kannonji. M-am trezit dând din cap a aprobare – totul și orice era în regulă. Apoi mi-am dat seama. Așteptați, stați așa, nu, nu asta-mi doresc. Stop. M-am gândit la eul meu, la conștiința discriminatorie etc., dar viața asta nu mi se potrivea. I-am spus lui Tachibana Sensei că oamenii din Japonia nu vor să facă *zazen*; cei din Irlanda vor. Voiam să construiesc un *dojo* acolo, am zis. Sensei se foia în loc; era

limpede că nu voia să fie el cel care să-i dea vestea proastă lui Go Roshi, iar eu am întrebat de ce nu adună aici pe toată lumea. Asta îmi trebuia, dat fiind că el nu deslușea când eram așa de șovăielnică și așa de insistentă. Go Roshi râdea, a spus că-s un avion și că pot zbura în Irlanda. Tachibana Sensei părea să fie vag când eu aveam nevoie să fie ferm. Dar totul se va rezolva în cele din urmă, sunt sigură; Go Roshi se răzgândește mereu.

La început am fost ușor dezamăgită că nu mă întorc la Tokio, dar la revenirea aici a fost așa de copleșitor de frumos și viața atât de pură încât nu am putut rămâne dezamăgită.

Kannonji, Iwateken, mai 1981

Dragă mamă,

O Zi a Mamei foarte fericită... Sunt mai clare planurile tale japoneze? Acum, că vremea se îmbunătățește, la Kannonji vine multă lume. Autobuze întregi cu bătrânici care fac turul templelor. Ieri a venit un grup care a cântat sutre antice, sunând din clopoței. Multe nu mai puteau cânta, dar vocile lor dogite se înălțau și coborau cu o hotărâre înduioșătoare. Sper că vei apuca să vezi câteva. Scrie-mi curând, mami, să ai o zi bună. După șase copii, ai meritat-o.

Te iubesc. M.

14 mai

În ultima vreme și mai ales azi (eram singură) am străfulgerări de *tada* [„doar“, „numai“]. Fac ceva și iată-l acolo, în întregul univers. Astea apar spontan, dar sunt așa de revigorante și de diferite că atrag atenția, iar conștiința mea pusă pe etichetări și pe discriminări sare imediat și zice „Hei!“.

15 mai 1981

Tachibana Sensei s-a supărat rău pe Tetsugen-san. Zice că mă tratează ca pe un obiect, ca pe o anexă a templului, și nu arată

pic de recunoștință. E o exagerare, deși uneori se poartă cu mine de parcă aș fi slujnică. Cred că e parte a felului în care bărbații japonezi sunt educați să trateze femeile din viața lor. Acum mă rezum să spun „*hai*“ și să fac ce mi se zice. Socotesc că, pe termen lung, eu voi avea de câștigat și el de pierdut, eu cu un ego mai umil și el cu unul mai adânc înrădăcinat. Totuși, odată mi-a zis să plantez *kiku* [crizanteme]. (Eu deja pliveam în ploaie, imediat după micul dejun, în timp ce el ședea digerând.) I-am zis ferm că mă voi duce să le iau de la Sasaki-san, dar că nu le voi planta azi. A părut șocat și a chicotit nervos, un pic stânjenit. „De ce?“ Am răspuns că am alte treburi. Nu mă simțeam și nu păream iritată. Împingând la roabă către Sasaki-san, să iau *kiku*, mi-am zis: „He, he, he, sunt afurisită, sunt groaznică, dar ha, ha, ce mi-a plăcut“. Apoi am văzut-o pe ea – slabă, 70 de ani, jos pe podea frecând viguros lemnul deja strălucitor de curat cu așa o dăruire că nici nu m-a auzit strigând-o. S-a rostogolit în grădină și mi-a scos *kiku* de la capetele rândurilor pe care deja le tunsese, rărise și transplantase. M-a zorit în șopron, mereu aproape alergând, spinarea-i încovoiată fiind paralelă cu solul, ca un ciclist în viteză. Șopronul era întunecos și avea un miros stătut. A ridicat capacele mai multor butoaie, scoțând tot soiul de legume sărate și murate pe care mi le-a îndesat în câteva sacoșe. Apoi „*sayonara*“. S-a întors la treburile ei.

Rușinată, profund rușinată, am cumpărat o înghețată și mi-am împins roaba pe lângă câmpurile de orez lucrate de multe trupuri aplecate. M-am întrebat la ce s-or fi gândind, dacă s-or gândi. Or fi fost toți la fel ca mulți maeștri zen – săpând, săpând și numai săpând?

18 mai

Ieri am fost într-o dispoziție proastă. Fără motiv. Simțeam că ar fi dispărut dac-aș fi interacționat măcar un pic cu cineva. Așa fac de regulă proastele mele dispoziții. Tetsugen-san s-a întors de

la *onsen*, întinzând pe geam un vas cu apă către mine. „Curge, pune într-o sticlă“ (folosind cele mai bruște forme de comenzi japoneze). „După ce termini să ștergi vasul sau va rugini.“ (Din nou, foarte tăios.) M-am zbârlit. Cine se credea de-mi spunea să-i umplu sticlele în felul ăsta? Era să răbufnesc, dar până să-mi amintesc cum se spune sclav sau servitor se întorsese deja cu spatele. „Data viitoare, data viitoare“, am șuierat eu. Mă săturasem de el și de stilul său arogant. Mă săturasem să-i port o supărare mocnită; e mai bine pentru amândoi să spunem lucrurilor pe nume, chiar dacă el e superiorul meu. Și m-am simțit meschină când, mai târziu, am descoperit că luase vasul, îl umpluse și îl adusese nu pentru el, ci pentru mine.

Azi plouă torențial, dar am o dispoziție de zile mari. Chiar și ieri îmi era foarte limpede că toate dispozițiile apar și dispar, că sunt goale și impotente. Ieri m-am simțit golită complet. Înfricoșător de goală. Eul meu pur și simplu nu exista. Nu genul de eu universal pe care-l simțeam uneori, ci absolut nimic. Vid.

Ojii-san a sosit ieri călare pe bicicleta lui, ca un blând vânticel de primăvară pe care nu l-ai observa dacă n-ai fi atent. E bătrân și încovoiat, cu un umblet ca de pescar abia întors de pe mare. *O-mairi ni kimashita*? [Ai venit să vizitezi altarul?] A aprins tămâie și i s-a închinat lui Kannon Sama. Apoi a pășit foarte încet, ca și cum ar fi simțit greutatea luminii soarelui, de-a lungul *Busshari-to*-ului. Purta doar ciorapi și zâmbea, un zâmbet sublim, de reclamă și de bunăvoință irepresibilă. A urcat scările, treaptă cu treaptă. Fiecare mișcare părea să-i ocupe întreaga atenție. „Nu, fără ceai de data asta. Data viitoare. *Sayonara*.“ A încălecat bicicleta. Era verde și scârțâia pe aleea străjuită de copaci. Coșul ei strălucea în soare. Un fluture i-a tăiat calea.

Citesc biografia lui Simone de Beauvoir. Până acum nu mă prea atrage ca persoană. E foarte arogantă și pare detașată de sentimentele sale, sau poate că acestea nu-s treaba publicului, ceea ce-i de înțeles. De Beauvoir și Sartre aveau zero prieteni și

doar câteva relații, zice ea. Mă întreb dacă nivelul ăla de izolare e necesar pentru a realiza ceva. (Știu, știu. Nimic nu-i realmente de realizat, dar până-mi voi da seama de asta trebuie să continui să încerc să realizez, practic realizând că nu-i nimic de realizat.) Vorbește de o femeie (Camille?) care scria zilnic între orele 12.00 și 18.00. O incita pe de Beauvoir și, gândesc eu, dacă ea a investit atâta energie și devotament în ceva precum o carte, cât și ce ar trebui să investesc eu în plus în pregătirea mea?

Mă gândeam la Maria [o prietenă din Peru] și la trabucul pe care mi l-a trimis acum doi ani. Mă întrebam de unde pot lua unul de ziua asta a mea, când ce-mi sosește de la ea? – un trabuc de 40 cm. E grozavă. Cartea ei poștală încă mă face să râd. Și ea încearcă să-și amintească dacă împlinesc 27 sau 28 de ani (26!); ce ușurare pentru mine. Acum doi ani mă simțeam foarte bătrână, foarte speriată că îmbătrânesc. Acum mă simt de 18 ani; nu arăt și nimeni cu crede că aș fi așa de tânără, dar lumea și relația mea cu ea se simt ca și cum aș avea acea vârstă fragedă.

Savurez îmbătrânirea; pe măsură ce corpul îmi decade, spiritul mi se înalță tot mai mult.

19 mai

De dimineață a plouat. O ploaie nu grea și tunătoare precum cea de ieri, ci molcomă și vaporoasă, cenușie. Am fost la Sasaki-san să luăm bulbi de narcise. Cam frig pentru luna mai, am convenit cu toții. Ojii-chan i-a scos cu o furcă. Eu i-am curățat cu o scafă. A fost nevoie de toată puterea lui pentru a da și a ținti loviturile, dar toate au fost perfecte. Mi-a dat mănuși de cauciuc mov pentru mâinile mele vinețiii. A zâmbit și și-a continuat treaba pe rând. Am umplut două cutii cu bulbi de narcise. Erau grele. Am spălat mănușile într-o băltoacă și i le-am dat înapoi. El încă zâmbea. Mi-am croit drum înapoi prin ploaia care acum era ca un soi de rouă suspendată în aer. Munții abia dacă se vedeau, dar erau foarte prezenți, înrădăcinați și înlănțuiți (precum

instinctele primare care se arată ca vise...).

Nimic la poștă azi. Păcat.

Azi-noapte am încercat să rămân trează și să fac *zazen*. Dar am picat vreo oră sau două. Chiar m-am supărat pe mine pentru faptul că am pierdut perioada de luciditate care se instalează după oboseală. M-am simțit foarte stresată. Dar azi toată ziua mi-a reverberat prin gânduri sintagma „mintea asta e Buddha“, pe care o citisem în Shobogenzo [o colecție importantă de scrieri ale lui Dogen, fondatorul zenului Soto japonez]. „Mintea asta e Buddha, fără minte, fără Buddha“ a devenit brusc foarte limpede. Toate sunt ecouri ale unicului.

E bizar și fermecător că în Japonia avansată tehnologic există anacronisme precum încasatorii de facturi. Nimeni nu are cont curent, așa că vin ei pe biciclete și scutere să încaseze. Mult mai uman. Tocmai ce a trecut pe-aici încasatoarea de la apă, pe bicicletă și cu bebelușul în spinare. Curajoasă, mi-a dat și rest. Îmi plac mai mult decât casierii de la bancă.

Împrejurările își bat mereu joc de mine. Ar trebui să spun „mă învață“, dar eu învăț greu. Uneori mă plâng de Tetsugen-san și de alte mărunțișuri banale, de felul în care mă zeflemisește când crede că fac ceva greșit sau prost, că nu închide ușa, că nu mai observă ce gătesc chiar și când prepar mâncarea lui preferată. Nu are inimă sau emoții – cugetam eu. Nu i-ar trece prin minte să-mi aducă ceva bun, spre exemplu; îi lipsește genul ăla de spontaneitate. Sigur că exact în momentul în care gândeam asta a închis ușa când a ieșit. Ieri mi-a adus o bucată de brânză (Yuliko-san zisese că-mi place prăjitura cu brânză), iar în seara asta mi-a ridicat în slăvi tocana și *tempura* cu tătănească pe care le-am gătit. De-aș putea modifica zicala lui Sono – „Mulțumesc tare mult pentru tot. Nu am nicio reclamație de făcut“. Fiecare situație este realmente propria-i perfecțiune. Aș vrea să elimin scorpia din mine, care știe chiar în timp ce se plânge că-i distructivă și fără sens.

Iubesc pisica. (De fapt, tocmai ce mi-a venit în minte un alt exemplu. Mâța m-a înnebunit multă vreme; acum îmi pare că-i cea mai bună din câte am cunoscut.) Am cules plante și ciuperci sălbatice. Ador să cutreier cu găleata după mine, să le caut și să le culeg. Fiecare are perioada ei de pârg și secrete care o fac comestibilă. Înmoaie în apă cu cenușă, fierbe de trei ori, dă prin răzătoare în *daikon*... Cresc fără îngrășăminte sau ierbicide; sunt libere și dau același fior ca salvarea unui scaun vechi sau a unei oale paradite din grămada de gunoi a cuiva. Țiganca, gunoiera și improvizatoarea din mine benchetuiește. Vântul a stat și oglinda apei e netulburată. Soarele străpunge norii. Nuanțe de indigo și smarald se întrepătrund. O singură pată de galben violent – păpădii uriașe se reflectă în apă. Am încremenit, atrasă de ele. Pisica vine în fugă la mine și mi se freacă de picior. Pe când îmi reveneam în simțiri mi-am dat seama cu ușurare că nu sunt separată de ea. Îmi amintesc vremurile în care copleșeam florile cu rugăminți de a mă lăsa să intru. Acum, pentru câteva clipe, nu a mai existat înăuntru și afară.

Eram obosită după o noapte de trezie. Sfârșeala m-a chinuit vreo două zile, dar părea că în același timp îmi secătuia partea discriminatoare a minții. Am avut multe momente de absorbție pură. Deși încă rare, ele sunt primele semne ale unei stări de conștiință modificate pe care le-am avut. Chiar îmi place să muncesc. Prima oară când mi-a trecut gândul ăsta prin minte, o voce, aproape un reflex, l-a înăbușit – de teamă că cineva ar putea să audă și să profite. Dar Go Roshi are dreptate. Munca *isshaken mei* [din tot sufletul și cu toată inima] nu este corvoadă.

26 mai

Sasaki-san a venit ieri pe bicicleta ei. Arăta fermecător. S-a așezat pe o treaptă aproape de unde frecam eu podeaua. Avea o eșarfă albă ca voalul Fecioarei, petrecută neglijent peste cap. Are încă toate manierismele unei tinere cochete, aruncă priviri

jucăușe, flirtează râzând și gesticulând. Ne-a adus ceva bunătăți gătite de ea, cum face adesea. Voia să cânte muzică *goeika* [cântată din clopoței de mână și cu mici gonguri metalice, acompaniată de scurte poeme de slavă și cântată de obicei în cursul unor ceremonii budiste importante] la ceremonia din 9. A tăbărât pe Tetsugen-san folosind toate armele din arsenalul ei de farmece feminine. El întotdeauna pare fascinat de un obiect neînsuflețit când privirile altei persoane sunt prea intime sau chiar reale. M-am întrebat dacă nu cumva ascultă cât de bine poate și dacă tocmai de-aia trebuie să se concentreze asupra a ceva ce nu distrage atenția, precum podeaua de beton. Ea s-a oprit, așteptându-i răspunsul. O clipă a rămas tăcut. Apoi: „Să nu speli podeaua asta cum faci în Tokio, că se strecoară apă sub ea și o să înghețe la iarnă.“ Un scurt monolog despre betonul crăpat și a căzut iar în mutenie. Ei nu i-a păsat și a continuat ca și cum nici nu existase vreo pauză în conversație. Îmi venea să-l lovesc cu găleata. Cum putea s-o trateze așa de nesimțitor?

28 mai

Am fost să culegem plante la una dintre rudele lui Sasaki-san. Era dimineața devreme. Ceață. Câmpurile de orez nu erau încă plantate și formau întinderi de lacuri pătrate în care se oglindeau munții și norii – petice de albastru și gri în acea zi. Amândouă așezam plantele într-o cutie. Eu le mânuiam mai degrabă dur, gândindu-mă că el e pe cale să ceară încă și mai multe, urmând ca eu să le plantez pe toate. Mintea îmi era foarte departe de plante. Una micuță a alunecat sub următoarea pe care am adăugat-o. „E vie, e vie“, a spus ruda, nealarmată, fără reproș, ci ca un adevăr evident de la sine, care ieșea în timp ce buzele ei se mișcau. Mi s-a făcut rușine.

A sosit și ziua mea de naștere. Tetsugen a uitat. (De ziua lui m-am chinuit mult să-i fac un tort special; a zis doar că ar fi fost mai bine să cumpăr unul. Uneori nu poți câștiga...) De dimineață

am spălat ferestre zâmbind fericită că-i ziua mea chiar dacă lumea a uitat. Dar nu a făcut-o. Am fost copleșită, înlăcrimată de bunătatea lor. Tachibana Sensei a adus patru cadouri și o sticlă de vin alb nemțesc. Chiba-san mi-a luat un *samuè* [costum de lucru] superb, multă lenjerie, și a făcut o prăjitură cu brânză și căpșuni. Dominique m-a copleșit cu cadouri și bunăvoință. Pare că e din ce în ce mai pătrunsă de zen. Sper că-și va putea suprima un pic intelectul.

Viața e frumoasă. De fapt, am corpul în piuneze – o tăietură care mă arde în degetul mare de la picior, o vânătaie tot la picior căpătată când am căzut de pe scaun în timp ce spălam geamuri, iar degerăturile mi-au revenit din cauza frigului. O urticarie sau o eczemă ciudată mi se tot întinde pe trup, la început pe un braț și pe abdomen, acum și pe picioare, gât și piept. Straniu. Și bătrânul meu *atama* [cap] e bolnav. Am muncit din greu zilele astea, cam 12ore pe zi fără pauză. Și totuși locul pare murdar.

30 mai

O zi liniștită. O zi cu vânt, buruieni și ferestre murdare.

Kannonji, Iwateken, mai 1981

Dragă mamă,

...L-am întrebat pe Go Roshi dacă va fi timp și care ar fi perioada cea mai potrivită pentru vizita ta. A fost foarte entuziasmat și a zis „oricând“, chiar dacă ar fi să ajungi în cursul marii ceremonii de luna viitoare (când nu-mi voi mai vedea capul), e în regulă. Dar ai grijă. Sunt sigură că el speră să te îndrăgostești de Japonia și să ne stabilim amândouă aici, trăind fericite până la adânci bătrâneți... Cât despre plecarea mea, nu sunt sigură când. Ideea ta de a mă expune la zen în timp ce acesta se adaptează la Occident este, cred, foarte bună. Am două probleme: prima e cum să-i spun lui Go Roshi, iar a doua – de câte ori îl am efectiv în fața mea pur și simplu nu pot concepe să-

l schimb cu un alt Roshi. Este un maestru desăvârșit care acum mă înțelege, atât pe mine, cât și nivelul meu, într-un fel care ar dura o eternitate să-l pot restabili cu altcineva. Totuși, dat fiind că el nu se află aici momentan, mă simt înclinată să mă întorc mai aproape de casă. Hmmm.

... Ai dreptate. Situația cu Tetsugen-san a fost cam ciudată, dar s-a reechilibrat. Curând vor veni aici unul sau doi superiori din Tokio, ceea ce va sparge tiparul de cuplu... Planurile mele sunt așa de nebuloase că nu pot spune deloc sigur nici măcar pe ce continent mă voi afla primăvara viitoare. Oricum, zilele astea sunt ocupată. În scurtă vreme, Go Roshi, soția lui și alte două persoane se vor stabili aici o perioadă. Apoi va fi ceremonia din 7 iunie (a 10-a aniversare a templului ăstuia). Așteptăm cel puțin 100 de persoane, între care *roshi* de frunte, politicieni, reporteri ș.a.m.d. din toată Japonia. Eu am crezut mereu că țin locul ăsta curat, dar acum îl privesc cu alți ochi și văd toate ungherele rămase neatinse în acești 10 ani. În fine, nu am altceva de făcut decât curățenie, așa că voi termina treaba la timp. Mor de nerăbdare să te văd. Să exersezi japoneza. Vei fi recunoscătoare pentru fiecare cuvințel pe care-l știi...

Cu dragoste etc.

1 iunie

Tetsugen-san mi-a făcut un *zenpan* [suport de bărbie]. Lemnul miroase minunat. Bărbia e curbată; scândura e cioplită. A inscripționat-o cu numele meu și cu o veche povață zen, potrivit căreia oamenii s-au pregătit din greu și au atins *daigo* [marea iluminare] din vremuri imemoriale. Atârnă de o sfoară de culoare roșu imperial. Ținând-o în mâini, simt un fel de reverență față de intensele eforturi depuse anterior. Și totuși nu mi-a fost de prea mare ajutor aseară. E greu să dormi pe afurisenia asta.

2 iunie

Mă întreb dacă japonezii or avea o incidență a paranoiei mai mare decât occidentalii. Oamenii sunt atât de reticenți în a spune ceva care ofensează, încât mi-e mai ușor să înțeleg de ce Tetsuro-san era convins că toată lumea îl vorbește pe la spate. Pe de altă parte, e revigorant să ți se permită să fii naiv, să te aștepți la ce-i mai bun și să vezi numai binele. Cultura noastră încurajează cinismul chiar și în umorul ei.

În dimineața asta am citit comentariul lui Dogen despre perla strălucitoare a lui Gensha. În cursul *zazen*-ului am repetat continuu „întregul univers este o perlă strălucitoare“. M-am simțit plină de lumină. Totul era realmente o lumină divină. Nu-mi puteam înfrâna zâmbetul. Dacă ar fi fost un *koan*, aș fi zis „Nu există perlă, nu există univers, ci numai STRĂLUCIRE“.

Kannonji, Iwateken, 15 iunie 1981

Dragă mamă,

... Lucrurile s-au mai calmat pe-aici după ceremonia de aniversare a 10 ani. Deci, mamă, sigur urmează să vii în Japonia? Călătoria ta în Irlanda, din septembrie, e fix când te așteptam aici. Poate ai fi mai câștigată să iei unul din biletele alea „în jurul lumii, cu escale“ și să ajungi în Japonia direct din Irlanda. Altminteri, cea mai convenabilă e oferta Londra – Hong Kong cu 99 de lire sterline. Dă-mi de veste imediat ce te hotărăști. Păcat că n-ai putut fi aici la ceremonie. A fost chiar impresionantă. Am avut o femeie-preot (prima pe care am văzut-o) care ne-a spus câteva istorioare minunate despre vremea în care ea și Go Roshi erau tineri și se antrenau împreună. Ea a început de la 20 de ani, a cutreierat Japonia cântând „*Namu myoho renge kyo*“ și a vizitat mulți *roshi*. A sfârșit încercând să-l viziteze pe *roshi*-ul *roshi*-ului meu (Harada Sogaku Roshi), dar a fost răpită și sechestrată de preoți din propria-i grupare. A evadat sărind pe o fereastră și a ajuns la templul lui Harada Roshi, unde toți au luat-o drept băiat.

A continuat cu multe alte aventuri grozave și anecdote amuzante – o femeie micuță și grăsuță, plină de vigoare...

În zilele de pregătiri de dinaintea ceremoniei am muncit practic fără contenire, dormind câteva ore pe noapte. Dar din ritmul tuturor lucrând împreună a izvorât cumva o energie nouă și nu m-am simțit obosită deloc. Deci chiar dacă te hotărăști să căsătorești toții copiii deodată într-o singură ceremonie uriașă, nicio problemă – mă ocup eu de pregătiri! După ceremonie am făcut ce face tot japonezul civilizat, am fost la băile termale să ne relaxăm. Cu toții am rămas acolo peste noapte. (Go Roshi a plătit toate cheltuielile mele.) Am avut parte de un festin și de numeroase plonjoane în apă. Apoi tot farmecul a dispărut. Brusc, când era momentul să mă distrez și eu, tot ce voiam să fac era să dorm. Toți a trebuit să ne prezentăm pe scurt și să cântăm un cântec. M-a încercat o plăcere zburdalnică să le văd pe toate domnițele budiste exclamând și aplaudând când cântam „*Take her up to Monto*[4]“.

Tetsugen-san trebuie că obosise pregătindu-se pentru ceremonie. Persoanele ca el, care suferă de boli de rinichi, se zice că ar fi predispuse la depresie, iar vreme de aproximativ o săptămână după aceea Tetsugen a intrat într-o stare depresivă profundă. Eram cât pe ce să-i spun lui Go Roshi: ori eu, ori el, dar nu amândoi! Spre ușurarea mea, nu a fost o schimbare de dispoziție permanentă (sau de sine adevărat și ascuns) și de atunci pare că este mai senin ca oricând.

Cu dragoste, M.

P.S. Ghici ce e diseară la cină. Balenă cu crizanteme – cele ofilite de pe altar. Îmi pare teribil de rău pentru balenă, dar carnea ei se cumpără pentru că e ieftină. Așa-i că abia aștepți să guști mâncare japoneză, mami?

22 iunie

O pauză. S-au întâmplat multe. Ne-am pregătit pentru

ceremonie. Au venit Paul-san și Yokogawa-san. Am păstrat vinul primit de ziua mea pentru a-i cinsti. Extravagant, Paul mi-a dat câteva cărți de bucate japoneze și zen care au costat o avere și s-a luptat din răsputeri să rămână potolit și răbdător. Am ciocnit și am degustat vinul. Era spumos, spre deosebire de ocazie. Între ei exista o rigiditate tangibilă. Paul mi-a spus ulterior că relația lor se răcise. Ea îl iubise, fapt care părea să-l irite mai degrabă decât să-l încânte.

În ziua următoare a venit Go Roshi. Eu eram prinsă cu pregătiri de ultimă oră. Parcă făcusem curat săptămâni de-a rândul și tot eram înconjurată din toate părțile de gunoaie, de găuri negre. Am terminat tortul pentru aniversarea zilei lui Go Roshi în toiul acelui haos. A durat veacuri, o provocare la adresa ingeniozității mele. Tort fără tavă pentru blat și doar cu un mic cuptor pentru prăjit pâinea la îndemână. Paul a zis că sună ca un *koan* – „Fă-mi un tort fără cuptor“. Am improvizat tăvi din folie de aluminiu, am ținut ușița cuptorului întredeschisă cu un Biro [pix] și am făcut gimnastică culinară cu frământarea, înțeparea, acoperirea și apoi dezvelirea aluatului. Rezultatul arăta categoric instabil și era mai înalt decât lung sau lat – trei straturi inegale, fiecare tinzând să alunece într-o direcție diferită. Pentru că țineam la Jacuda-san, i-am păstrat câteva resturi de gogoși făcute în ziua precedentă. M-a stânjenit temeinic împărțind jumătăți din inelușele deja întărite în *zazenkaiul* din Morioka.

Dominique a intrat în *dokusan*. Părea surescitată. Go Roshi i-a dat să facă *muji* – curios. Apoi Tachibana Sensei ne-a scos la o cafea. Am vorbit numai despre *koan*, fără obișnuitele discuții personale. Dar Go Roshi era frumos, atât de radios de frumos încât chiar părea că strălucește. Privirile ni s-au întâlnit și realmente n-a mai existat separare, eu simțindu-mă absorbită în el. Mi-a zis că pregătirea mea la Kannonji este cea mai bună cu putință și nu am decât să mă dedic minut cu minut exercițiilor care mi se dau. După ce a spus-o părea evident, făcându-mă să

mă întreb cum de am putut contempla pregătirea în altă parte. Cred că am promis că voi rămâne trei ani. Nu sunt foarte sigură, că în mare parte încercam să opresc lacrimile care mă năpădiseră când am ieșit din încăpere. Nu știu ce le-a stârnit. Sigur nu eram tristă, dar nici de bucurie nu plângeam. Păreau să fi fost expresia unei emoții fără nume care mă copleșise. Următoarele *dokusan*-uri au avut de-a face numai cu *koan*-uri. Pentru „Seizan, singur și sărac“ mi-a dat foarte bombastic nota maximă. Pentru „Joshu întreabă sihaștrii“ mi-a spus că n-am putut nici măcar să-l imit pe Joshu. E bine oricum.

Într-unul dintre *dokusan*-urile lui Paul, l-a încurajat să mă ajute să găsesc un *dojo* în Irlanda. Am fost încântată. Poate c-a acceptat alternativa asta.

Go Roshi s-a întors la Kannonji cu noi în acea seară. Dimineața următoare ședeam singură în rând la *dokusan*, soarele lucind ușor peste *tatami*. După micul dejun, Go Roshi a anunțat că-și serbează ziua de naștere. Am scos la vedere tortul meu tremurător și berea caldă pe care i-o oferise Paul. Le-a împărțit pe amândouă. Am glumit că dacă va sufla în lumânare se va face întuneric în univers. „Multberesc“, i-a zis lui Paul. „Multtortesc“ – mie. Am râs cu toții.

Restul vremii până la ceremonie a fost muncă non-stop. Dar nici măcar nu căutam să mă odihnesc. Eram plină de energie și surescitată că toată lumea se află aici. Cu toții erau motivați și au ajutat necontenit. Jacuda-san a supervizat totul până în cele mai mici detalii, cum ar fi ca toată lumea să primească o ceașcă de ceai. Și Oku-san era acolo, dar Jacuda-san era cea care părea a fi nevasta lui Go Roshi, în timp ce Oku-san era mai degrabă o soră cu multe legături vechi în trecut.

Și Yoko-san robotea. Mătura sau spăla podele de câte ori o vedeam. Când i-am zis „Cenușăreasa de la Kannonji“ și-a pus mâinile în șolduri, s-a dat pe spate, și-a dezvelit dinții mari și a râs cu poftă.

Paul, de asemenea, muncea cu fiecare fibră, cântând tunător pasaje din muzicalurile de acasă în timp de spăla ferestrele *Busshari-to*-ului. Treaba lui, spălatul geamurilor, fusese începută o zi înainte de un flăcău japonez. Tetsugen ieșise să-l ia pe Go Roshi de la gară. I-am zis să-l întrebe când se întoarce. S-a oferit voluntar să muncească. I-am acceptat oferta, recunoscătoare. Apoi lucrurile au devenit agitate. El, Paul și numeroși alți lucrători au început să pună întrebări în același timp, iar în toiul vacarmului a sosit Naifari-san pentru *ookyo* și ceai, părând că are tot timpul la dispoziție. Flăcăul muncea din greu. S-a întors Tetsugen-san și i-a zis să se care. Nici măcar nu l-a privit, ci doar striga peste umăr în timp ce se depărta deja. Am insistat să-i dau măcar de mâncare. Băiatul era tăcut și curând a reluat spălatul ferestrelor. Tetsugen a început să-l abuzeze din nou și l-a alungat din templu. Eu și Paul eram furioși. Mergeam cu toții la Morioka pentru *dokusan*. Am zis că ar trebui cel puțin să-l luăm pe flăcău până-n Morioka, dar Tetsugen a refuzat să-l conducem măcar până în stația de autobuz. Ne-am retras. Aveam lacrimi de furie în ochi. Noi trăim din bunătatea altor oameni, totuși nu putem arăta nici măcar bunătatea cu care alții tratează un câine de pripas. Paul era la fel de revoltat, ochii sclipindu-i a ceea ce părea ură, deși nu-l cred capabil de sentimentul ăsta. Apoi a înjurat stilul dictatorial al lui Tetsugen, și pentru că nu mâncase prânzul pe care-l pregătisem special pentru el. Când ne-am întors la Kannonji cu Tachibana Sensei, flăcăul era ridicat de poliție. Se așezase în *zazen* și refuza să se miște. Minunant. Ca preoții din vechime. Tetsugen m-a convins atunci pe jumătate că tânărul are probleme cu capul, dar în retrospectivă nu cred așa ceva. Paul mi-a reamintit de flăcăul care fusese alungat în cursul *Takuhatsu*. Amândoi am suspinat și am ridicat din umeri.

Deci munceam de nu ne mai opream. Femeile *zazenkai* din Morioka au sosit și au preluat bucătăria. Mă tot întrebau pe unde se află diverse lucruri, dar nu mai știam nici eu.

Pe 6 a fost ziua lui Paul. Le lăsase prietenilor invitații pentru ceremonia lui. Voiam să fac ceva pentru el, dar când să găsesc timp? Așa că m-am pus pe copt la 3.30 dimineața. Aveam timp de o singură foaie de blat. Înainte de zori am ieșit să culeg plante pentru tort. Iarba era udă după ploaia de azi-noapte, iar aerul cețos și rece. Gion-chan se ținea după mine, țopăind printre firele înalte. Munții erau acoperiți, grăitori și totuși misterioși, profilați în benzi de negru și gri. În focul pregătirilor tot se mai găsea timp pentru încremenire, pentru liniște totală. Toată lumea, inclusiv Go Roshi, era adormită. Aveam mica mea oază în timp. Apoi am revenit la febrilitatea și distracția muncii.

Tetsubun-san a sosit de la Tokio pe neașteptate. Înainte nu știam suficientă japoneză cât să vorbesc cu el, dar de data asta ne-am înțeles de minune. Îi place să muncească, să râdă, să bea bere. Are o inimă tânără pentru cei 50 de ani ai lui, mai tânără decât a lui Tetsugen-san, care se mândrește cu tinerețea sa (face paradă ostentativ ca cineva care cerșește cu disperare atenție, pe măsură ce se ofilește în timp).

După ce am terminat treaba, m-am așezat cu Tetsubun-san să bem apă minerală în soarele după-amiezii. Mi-a spus că nu simte vreo diferență de vârstă între noi. Dar când a spus-o, 1) era adevărat și 2) nu căuta să-și evidențieze tinerețea, ci încerca să o atribuie „oglinzii“ mele zen. Un om incredibil. Și singurul japonez pe care-l consideram a fi realmente sexi. La plecare, după vreo două beri și roșeli, m-a rugat să zic „la revedere“ în stil european, cu un sărut. Am fost încântată să mă conformez.

Ceea ce-mi aduce aminte: fața lui Oku-san aproape că a explodat când Paul m-a sărutat de bună ziua. El se poartă complet natural în privința asta, dar eu am devenit mai reticentă față de japonezi. Trebăluiam în bucătărie când a descoperit tortul și cadourile de ziua lui. A venit prin spatele meu, m-a învârtit de cozile șorțului și m-a sărutat drept mulțumire. Prima mea reacție a fost să mă enervez. Închipuie-ți! Dar eram de

asemenea conștientă de prezența lui Yokogawa-san, care se putea simți rănită.

Și Go Roshi susținea un ritm frenetic. M-a rugat, pentru că-s înaltă, să lipesc pe tavan diverse bucăți de hârtie. Eu, desigur, voiam să „chiar fac“ treaba, dar „chiar o făceam“ atât de absorbită de mine încât adezivul mi s-a lipit de mâini și mai mult am stricat. Măturând coridorul, l-am surprins apărând pe fereastră, cu un picior înăuntru și unul afară, kimonoul fiindu-i ridicat imprudent. Ne-am topit amândoi într-un râset transcultural.

În seara de dinaintea ceremoniei propriu-zise am dat o mică petrecere. Cum era și ziua lui Paul, s-a închinat la greu în cinstea lui. L-au rugat să cânte un cântec. A ales un întârziat „La mulți ani“ pentru Go Roshi. Am cârâit și eu. Lui Go Roshi i-a plăcut și a cerut bis.

În acea seară am avut *bansan* [sutre de seară, cântate după *zazen*ul de seară sau în cursul *banka*-ului]. Go Roshi n-a venit, trimițând în schimb de veste că a băut prea mult *tamago saké* [*saké* cu ou]. L-am apreciat pentru asta. Niciodată nu se îmbată sau măcar cherchelește, deci era minunat că în ajunul unei ocazii solemne s-a putut desprinde atât de mult de imaginea sa încât să ne transmită că e beat! Jacuda-san era luat bine și valsa prin bucătărie. De fapt, cam toți păreau că au luat-o pe ulei. Eu spălam vasele, dar asta n-a durat suficient de mult cât să justifice faptul că eram cum nu se poate mai lucidă, iar ei cu toții erau cel puțin abțiguiți.

Paul a intrat în bucătărie. Trebuie că toată lumea i-a dat câte ceva de băut. Părea mulțumit de sine, mulțumit de viață. Numai că apoi a răbufnit: „Te îngroapă aici; nu te înțeleg; te iubesc și nu contenesc cu laudele, dar te vor îngropa. Go Roshi nu zice un cuvințel, dar sigur se gândește să te țină la Kannonji.“ Aproape că gemea.

Saké-ul trebuie că-i făcuse sentimentali. Laudele lor

obișnuiau să mă supere rău. Mă făceau să mă simt ca și cum aș trăi o minciună, pentru că eu sigur nu eram așa minunată cum spuneau ei. Acum e doar ca și cum ar vorbi despre o altă persoană, și găsesc că-i amuzant. Asta-i calea japoneză. (Una dintre chestiile pe care le-au spus e că acum arăt japoneză. Două persoane diferite au zis asta recent – chiar îmi sună ca și cum ar vorbi despre altcineva.)

Ceremonia în sine s-a derulat glorios. Eu băteam clopotul în timp ce soseau invitații. Au venit câțiva *roshi*, dar nu la fel de mulți ca anul trecut. Am văzut o femeie-călugăr micuță, grăsuță. Fața sa arăta ca a unui bătrân morocănos chinuit de ulcerul pe care-l merita din cauza unei vieți necumpătate. Capul ei chel și trăsăturile nefeminine, combinate cu o voce de fetiță, dădeau impresia unui eunuc care îmbătrânește. Apoi a vorbit. A prins viață. Nu i-am înțeles toate cuvintele, dar nu puteam rata spiritul ei. Părea că pocnește. Propozițiile sale erau punctate de lovituri energice cu pumnul și de alte gesticulări comice prin aer. Corpul ei mic părea să se umfle când se întindea, ilustrând o povestioară.

La ceremonie a participat și Tetsugan-san. Go Roshi i-a mulțumit pentru a-i fi publicat cărțile. Era, ca întotdeauna, absolut radios. Și Dom a remarcat asta, lumina din el care era aproape orbitoare.

După ceremonie ne-am dus la *onsen*. Atunci m-a cuprins o oboseală teribilă. Am alunecat în apa minerală fierbinte simțindu-mi moleșite toate celulele corpului. La petrecere abia mă puteam ține pe picioare, un pic dezamăgitor.

Poate că și Tetsugen-san exagerase cu antrenamentele. A intrat într-o depresie profundă, care părea nesfârșită. Nu a vorbit cu mine, afară de a mă lua peste picior și a-mi da câteva ordine în cea mai aspră japoneză posibil. A renunțat și la saluturile obișnuite, care nu spun nimic, dar simbolizează foarte multe. Eu căutam să-mi reprim resentimentele, mustrându-mă pentru

intransigența sinelui. „Bună dimineața“ – o ureche surdă, limbă încremenită, unde-i diferența? Tetsubun-san a rămas o zi în plus să ajute. Pentru moment, Tetsugen-san era sufletul veseliei și al umorului. Amândoi emanau buna dispoziție și râsul unor școlari puși pe șotii. Apoi, brusc, în prăpastia mâhnirii. M-a înfruntat.

Ce făcusem? Mi-am stors creierii. Am încercat să fiu blândă și normală, ceea ce părea să-l irite la maximum. Aproape că-l respect pentru asta, pentru că refuză să fie sedus de ispitele mele false. Chiar erau false, întrucât eram rănită – da, realmente rănită. Acel ego „non-existent“ sângera.

În acea perioadă n-am vorbit cu niciun alt suflet. Gion-chan a încercat din greu să repare schisma. Fugea chiar și când el nu făcea decât să se scobească în nas. Zece zile lungi. Zece zile în care am gândit că asta-i adevărata lui personalitate, că ăsta-i viitorul care se prefigurează pentru următorul an și jumătate. Eram gata să-i zic lui Go Roshi că mă voi îngriji de Kannonji singură; să aleagă între mine și el.

Apoi gata. Situația s-a limpezit, brusc și în totalitate. Primăvara trecută (cam pe când m-a cerut de nevastă) îmi comandase un set nou de robe de vară. Au sosit și mi le-a oferit cu mare plăcere. Eu le-am primit cu maximă ușurare. Primele lui cuvinte civilizate. I-am mulțumit din belșug, nu atât pentru robe (de care n-aveam nevoie), cât pentru că m-a grațiat.

A sunat Sasaki-san. Am dat fuga cu bicicleta pe drumul bolovănos până lângă pârâu. M-a îndemnat în bucătăria ei întunecoasă, luminată doar de grinzile de lemn geluite. Dădea cu sare pe câteva *iwashi* [sardine proaspete] mari. Încăperea asta pare mereu atemporală, ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat aici încă mult înainte de a se naște ea, dar femeia tot zglobie era, spunându-mi gesticulând cam care e programul său zilnic. Trezirea la ora 4, spălat și curățat, ales orez, curățat altar, fuga la Kannonji, preparat mic dejun și *obento* de prânz pentru toată lumea, apoi *soji*. Și totuși găsește întotdeauna timp pentru *ookyo*

și să ne dea din bunătatea ei. Încetează brusc să vorbească și să se agite. Nu mai glăsuia precipitat; m-a privit direct în ochi, fără să clipească, și mi-a spus: „Tot ce cer e ca oamenii care vin la templu să spună că doamna aia bătrână este bună.“ Mi s-a strâns inima. Știa că e vorbită de rău pe la spate în *zazenkaiul* din Morioka, deși ea a donat terenul și este așa de credincioasă.

Le iubesc și pe femeile care-i fac asta, dar ochii ăștia rugători... „Asta-i tot“, a adăugat ea, „și apoi pot fi fericită – acum, sardinele astea-s secrete; cele tinere se vor supăra că le da de pomană.“ Era sigură că înțeleg. Eu eram gâtuită și nici în minte nu mai puteam închega cuvinte. Am putut doar să fac o plecăciune adâncă, apoi m-am întors călare pe bicicletă.

Chiba-san m-a invitat la un concert în care o femeie japoneză cânta la harpă în stil irlandez. Au spus că va dura mult. Era doar vrăjeală, să-mi pot petrece noaptea cu ei. Chiba-san i-a zis lui Tetsugen-san, care inițial le-a spus să mă aducă înapoi după micul dejun, dar când l-a mai întrebat o dată a zis că trebuie să mă întorc până la ora 5. Prostii. Pur și simplu nu voia să se trezească să țină el slujba. Concertul propriu-zis a fost așa-și-așa, dar după am ajuns la ei acasă, unde am servit cina și am băut bere. Ploua frumos și aerul mirosea dulce. El a deschis o ușă culisantă, a aprins o lampă cu ulei, apoi am stat în semiîntuneric ascultând o vreme răpăitul ploii. Am băut și am sporovăit. Să stai și să pălăvrăgești cu prieteni buni mi s-a părut a fi un pic nostalgic, cum îmi place mie. Nu am ocazia prea des. Ne-am chinuit ceva să citim din dicționar pe întuneric, dar cumva ne-am descurcat; practic până la 3.30 dimineața. Eram trează de 24 de ore, dar mă simțeam incredibil de energizată de ocazie și de căldura lor. Chiar nu mă deranjează să spăl vase, dar netrebuind s-o fac și neavând de gătit (deși am pregătit ceva înainte să plec), plus o cană mare și fierbinte de cafea la filtru, toate m-au surescitat. Chestii pe care anterior le luam de bune. N-aveam cum să mă întorc înainte de micul dejun. Chiba-san, care-i foarte

deschisă cu cât îi displace Tetsugen-san, mi-a zis să iau lucrurile mai ușor. Era o dimineață ploioasă. Cafea, pâine prăjită și iaurt picant proaspăt la micul dejun. Ne-am uitat la poze, am mirosit trandafiri și am vorbit despre rândunelele zglobii și despre câinele care năpârlea. Știam că Tetsugen e probabil din ce în ce mai nervos, dar nu-mi păsa nici cât negru sub unghie. Fie de oboseală, fie de bucurie, nu știu, dar întreaga dimineață am fost într-un soi de *samadhi* fericit. „Moment după moment.“ Dacă despre asta e vorba, atunci merită. Nimic nu poate deranja. Totul, de la munții scânteind în ploaie și până la urmele de labe de câine de pe kimonoul meu curat, era minunat. Se făcea tot mai târziu. Chiba-san încă nu suna de plecare. Ei, în fine, dacă-i bal, bal să fie, gândeam eu în timp ce ne îndreptam nu spre templu, ci spre ferma de *tamago* [ouă].

Îmi spuseseră de ea de multă vreme, dar tot nu eram pregătită pentru cum aveam s-o percep. Mă aduseseră în locul meu, în viața mea. Ploua mocănește. Găini negre împestrițau locul ca niște pete de mucegai persistente. Oriunde aș fi privit era presărat cu ele, fiecare pată nefiind doar o găină, ci un grup, pe trepte, pe scaune, pe pietre, pe o mașină părăginită, pe șoproane, pe căpițe, pe orice era staționar – cotcodăceau, strigau, ouau și îmi reaminteau de copilărie. M-au condus în casa mare și întunecată.

Prima încăpere avea podeaua din pământ bătătorit, cu o mică secțiune ridicată și acoperită cu o dușumea de lemn înnegrit. Mirosea a pământ reavăn și bun. În mijloc trona un uriaș trunchi de copac transformat în masă, complet acoperit cu buchete de flori proaspete și uscate. Stăpânul casei vorbea de undeva din lateral. Ce spunea? Poate unde ochii nu i se mișcau deloc, dar abia eram conștientă de ce spunea, absorbindu-i în schimb profunzimea. Și camera de oaspeți era întunecată, întunecimea funinginii și a lemnului. *Soba* mare, deschisă și pătrată, nu avea coș, iar fumul se ridica spiralat către tavan –

apoi, parcă obosit de urcuș, cobora. Ochii ne usturau plăcut. Gazda a adus o grămadă uriașă de vreascuri legate cu paie și a alimentat focul. Zâmbetul îi izvora direct din *hara*. Soția lui clipea des, zâmbea făcând gropițe și își tot ștergea mâinile de șorț, totodată netezindu-i cutele. Ne-a făcut *matcha* [pulbere de ceai verde, folosită în ceremonia ceaiului], un lung ritual de frecare și amestecare a universului într-o cupă. A îngenuncheat lângă foc, turnând apă din ceaunul acoperit de funingine. Încet, aproape mângâind ustensilele, a turnat ceai în cești. Trăsăturile ei erau estompate în lumina slabă din cameră, dar un obraz îi era viu colorat de flăcări. Eram captivată de fiecare mișcare a ei.

Știam că ar trebui să ne întoarcem. Tetsugen probabil o luase razna, dar noțiunea de timp chiar era greu de conceput. Poate realmente să existe un viitor sau un trecut – sau orice – în afara acestei camere, a acestei femei cu ceaiul ei înspumat?

Era ziua în care se comemora moartea mamei lui. Am făcut *ookyo* în fața unui mic altar duhnind a tămâie. Chiba-san a hotărât în sfârșit că trebuie să plecăm. Păcat. Femeia era ocupată cu *mochi*. Voiam să rămân, voiam să muncesc din greu pentru ei.

Peisajul din drumul spre casă a fost spectaculos. Vremea era încă ploioasă. Tetsugen era încă în pat. N-a fost prea furios. Întârziaserăm așa de mult, era un afront așa de total, încât deja se dăduse bătut. „*Dameda*“ [„Nu e bine“], a spus el. M-au dat la radio. Interviul a fost în japoneză, iar eu n-am înțeles una din întrebări. Am făcut o pauză foarte lungă (pentru radio), tăcerea mea fiind ciudată (pentru reporteră). Ei, este o întrebare dificilă, a spus ea. Mă întreb ce-o fi fost. A trebuit să râd.

Tetsugen a căzut în altă depresie. La început a fost doar răutăcios câteva zile. Abia dacă vorbea, iar când o făcea era șfichiuitor și rău. Apoi într-un rând – din nou trivial, iar eu fiind revoltată de meschinăria mea – s-a apucat să latre ordine. M-am conformat, ca de obicei, dar m-am pomenit murmurând „te urăsc; te urăsc“. Asta m-a șocat. Ascultă, Mors, tu n-ai urât pe

nimeni niciodată în viața ta. Știi foarte bine că e decent. Nu pe el îl urăști, ci felul în care te tratează. Orice-ar fi, nu-i sănătos. Așa că i-am replicat, blând, scuzându-mă și spunându-i: „Nu-mi place felul în care mă tratezi. Sunt și eu om, nu servitoarea ta sau un câine.“ În retrospectivă, asta nu sună prea blând, dar la vremea aia părea inofensiv, poate doar în comparație cu ce simțeam eu. A râs stânjenit, cred. Până ce-am terminat eu *banka*, el se culcase deja.

Trei zile a stat încuiat în camera lui. Inițial am crezut că poate a murit. M-am simțit șocant de netulburată. L-am strigat de câteva ori. A răspuns că e în regulă, dar nu a ieșit afară. Încerca să mă pedepsească în vreun fel sau era așa de sătul de toate încât refuza să iasă? A fost liniște. Când în sfârșit a reapărut era morocănos, cu pielea de un gri bolnăvicios, zbârcită. În următoarele 48 de ore nu s-a mai răstit la mine decât să-mi spăl picioarele împuțite și să-i aduc banii lui *sensei*. Dar ceva se rupsese în sufletul meu. Nu-mi mai păsa de el, mă eliberasem de el. Putea să-mi spună ce voia, ba chiar să mă urască. Nu mai conta, deci întreaga poveste a devenit amuzantă. M-am simțit un pic ca o ticăloasă crudă râzând de suferința lui, dar era mult mai bine decât să fiu afectată de el.

Apoi și-a revenit.

Go Roshi a sosit pentru *zenkai*. Dom a venit să îl consulte și a pus un milion de întrebări, dorind ca totul să fie explicabil rațional. Nu era.

După *zenkai*, venind acasă, am văzut lumina aprinsă la bucătărie. Ciudat. Un cap chel. Era Shimo-san. Nu mi-a venit să cred. Era târziu și eram obosită, dar am reușit să-i încropesc ceva de mâncare. A doua zi, devreme, Tetsugen l-a sunat pe Go Roshi, care i-a zis să-l dea afară. Tetsugen l-a dus până la gară, dar Shimo s-a întors la Kannonji înaintea lui. Are în el ceva ce admir. E un om foarte liber. Nu-i pasă prea mult de nimeni și de nimic. Dar prezența lui a făcut aliați din mine și Tetsugen, cum ar veni

noi contra lui. Ne-am așezat pe acoperiș, cioplind rămurele și râzând de nebunul de Shimo-san. Se zice că avea boala zen, că fusese normal, dar că a forțat prea mult pregătirea zen, ajungând un pic dus cu capul. Cu toate astea, era minunat. Iată-ne cum ne străduiam noi să-l dăm afară, iar el a avut tupeu să facă *banka*. Îmi place genul ăsta de tupeu. Nu i-am mai făcut de mâncare și a plecat singur, destul de pașnic, după ce a stabilit exact când va fi *sesshin*-ul.

Mi s-a arătat că pisicile nu pot face nimic rău sau bun. Asta pentru că nu au ego, sau pentru că binele și răul sunt construcțiile noastre mentale? Nu e rău nici chiar când Gion ucide.

11 iulie

Mai multe dimineți de *samadhi*. Pentru prima oară m-am trezit încă stând în picioare. Am primit vestea că Galli-san vine mai devreme să se pregătească pentru *sesshin*. A sosit și ne-am distrat. Tetsugen a plecat la spital și i-a lăsat lui Galli un morman de lemne și un fierăstrău electric. Ne-am cățărat într-un copac, ascultând cum bate vântul și cum crește orezul. La prânz am improvizat niște spaghete din *soba* [tăiței din hrișcă]. Ne-am așezat pe veranda camerei șefului școlii Soto, am privit câmpurile de orez și ne-am cinstit cu înghețată și *saké* de masă. După care el s-a întors la treaba lui și eu la plivit. L-am auzit țipând: „Maura-san! Maura-san, degetul meu!“ Inițial am crezut că glumește, dar fierăstrăul încă mergea și vocea lui suna isteric. O mână îi era plină de sânge. I-am pus un bandaj improvizat și am dat fuga la șosea, el cu mâna ridicată în aer. Am oprit o mașină și l-am dus la spital. Toată lumea se holba la noi. Trebuie că băteam la ochi, amândoi murdari și zdrențuroși, el cu un tricou plin de sânge și eu în cizme de cauciuc. Se tăiase urât, chiar prin os. L-au peticit bine. A muncit asiduu în continuare, ajutându-mă cu pregătirile de *sesshin*.

A sosit Yokogawa-san. Era preocupată, îngrijorată de cum se va adapta aici câinele ei. A dormit cu el în șopron, să nu se tulbure câinele. Promisesem să o ajut pe Mia-chan, o fetiță semiparalizată; bucătăria nu avea personal suficient; eu aveam îndatoriri preoțești oficiale și voiam mult să fac *dokusan*. Dar adesea mă aflu aproape în fruntea cozii când am o treabă de făcut. Am intrat în total de trei ori. Noaptea eram mai mult trează și făceam *zazen*, dormind puțin, practic fără urmă de timp liber. Tessai-san voia să-i cârpesc hainele. Dom sau Mia-chan aveau nevoie de un umăr pe care să plângă.

Dom s-a dezumflat. Avea în ea o rezistență incredibil de puternică. A trebuit să-și sune mama la Londra, vorbind 45 de minute. De mai multe ori a fugit, devenind foarte vehementă. Mia-chan, pe de altă parte, nu a dat semne de implicare la început, dar până la final a realizat destul de multe. Eu eram obosită și tot mă forțam. Era grozav să-l am ca aliat pe Galli-san. În *zendo* era *jonin* [persoana care servește mâncarea consumată formal în sala de meditație], se deplasa încet și demn (și cu o mână în ghips) prin sală, el ținând *kyōsaku* [băț folosit la avertizarea blândă a celor care adorm sau își pierd concentrarea] și eu cărând *buppan*-ul. Privirile ni se mai întâlneau și ne suprimam zâmbetele. În astfel de momente eram parcă părinții tuturor, îi îngrijeam și îi ajutam cu această ocazie importantă. „Nu pot fi serios când ești prin preajmă“, mi-a spus el. Sentimentul era reciproc. A plecat la *dokusan*, iar Go Roshi i-a spus că ar trebui să ia de nevastă pe cineva aflat la pregătire, precum Yokogawa-san. Galli-san a zis că nu, că vrea să se căsătorească cu mine. Mi-a spus asta, prevenindu-mă că Go Roshi ar putea ridica problema.

Așteptam în rând la *dokusan*, frustrată din cauza faptului că Tekkan-san nu voia s-o lase și pe Mia-chan, care astfel n-ar fi ajuns niciodată la *dokusan*. Galli-san era primul. Tetsugen-san nu era acolo, așa că Galli m-a îndemnat să iau locul acestuia. L-am

rugat să îl cedeze Miei-chan. Chiba-san se lupta încet cu scările, de parc-ar fi fost cărată în spinare de un animal. Galli-san a ajutat-o. S-au plecat. Acea plecăciune a fost atât de frumoasă încât lacrimile mi-au șiroit involuntar pe față cam 10 minute. Am ascultat *mu*-urile, am simțit durerea și speranța lor, durerea și speranța mea, nostalgie și bucurie. Am plâns iar.

Am făcut *dokusan* în această stare sensibilizată. Go Roshi mi-a spus că urmează să mă mărit cu Tetsugen-san pe 18 septembrie și că voi rămâne în acest templu. Am răspuns că nu voiam. Dar insista, mă forța din greu. Mă durea să-l refuz. Eu îl iubeam tare, tare mult, iar el era așa de insistent, căutând orice putea să mă convingă. L-am implorat să nu-mi mai ceară asta, nu așa ceva. În cele din urmă am cedat și i-am spus ceva despre cele două fețe ale lui Tetsugen și despre speranțele mele cu Irlanda. A zis că se va gândi la asta. Tachibana Sensei era supărat, la fel și Galli-san. M-au luat afară. Mi-am dat seama că devenisem ridicolă.

Tot timpul realizasem că reacția mea e disproporționată pe lângă situație. Mergeam înapoi către *zendo* când mi-au cedat picioarele. Am leșinat. Galli-san m-a așezat pe jos la intrarea în Busshari-to și a strigat la Takuda-san. Eu voiam doar o ceașcă de ceai. M-au băgat înăuntru. Toți șușoteau. Nu puteam înțelege – doar o ceașcă de ceai. Am încercat să-i calmez, să mă ridic în picioare, dar am căzut de două ori. Erau îngrijorați, îmi masau picioarele, mi-au dat cărbune și discutau despre leacuri.

Ceva m-a părăsit, un soi de greutate opresoare de care nici nu știam că există în mine, recunoscând-o abia când a fost ridicată. M-am simțit foarte ușoară. Râdeam și plângeam. Euforie. Toți erau alarmați. I-am asigurat că nu m-am simțit în viața mea atât de minunat. (Tetsugen-san nu mai avea nimic de-a face cu asta; el fusese doar declanșatorul.) Respirația îmi era ca un fel de gâfâit, accedând la un anumit climax emoțional. Galli mi-a spus să respir adânc, să fac *zazen*. Am încercat. Respirația mi s-a oprit. Mintea mi-era mai limpede și mai lucidă ca oricând. Vocile erau

foarte depărtate. Eram într-un paradis de cleștar. Galli țipa la mine să respir. De undeva mi-am auzit vocea răspunzând moale. „*Hai*“. Undeva la mare distanță Tetsugen suna la spital. Ce efort. Dar trebuie să le arăt că sunt în regulă. Am ieșit din stare și m-am ridicat, cum nu se poate mai normală. „Vedeți? Eu vă tot spuneam că sunt bine.“ Au fost ușurați, dar eu voiam doar să fac *zazen*. Și am rămas să fac *zazen*, dar eram prea obosită pentru a-mi fi de mare folos.

- Până seara trecută ai fost un om care încerca să devină Dumnezeu; acum ești Dumnezeu. Eu sunt Buddha, a spus Go Roshi a doua zi. Mi-a strâns mâna. „Trebuie să-i ajutăm pe ceilalți“, a adăugat el.

Și a zis că mă pot întoarce în Irlanda după 3 ani.

Abia așteptam să locuiesc cu Yokogawa-san. Are o fire foarte frumoasă, tăcută și puternică. Când zâmbește e ca soarele de august în februarie, și chiar și degetele mele se simt obligate să-i răspundă la zâmbet. La finele *sesshin*-ului, în timpul marii petreceri, îi turnam niște bere. A început să plângă, m-a cuprins în brațe și a zis că plânge de fericire. Eram nedumerită. Nu părea fericită – poate din cauza eforturilor neîncununate de *kensho*. Eram totuși mișcată de faptul că ea, o femeie din Japonia, afișa deschis o asemenea profunzime a emoțiilor (pe care toți ceilalți o găseau ridicolă). Ziua următoare a plecat să-și ducă acasă câinele și nu s-a mai întors. Tetsurin-san (cu care se pare că avea o relație) a sunat de câteva ori și a zis că în *soshan* s-a decis ca eu să revin la Tokio și ea să rămână la Kannonji.

La început chiar am crezut că mă voi întoarce acolo și am început să-mi fac bagajele și să-mi iau rămas bun. Tetsugen se crizase și m-a rugat să refuz. I-am zis că dacă Go Roshi îmi spune să merg la Toshoji, asta voi face; dacă spune Kannonji, voi rămâne aici. A replicat că are nevoie de mine. Că sunt Kannonsama lui. Deplângea grădina care ar fi căzut în paragină și sănătatea lui, care ar fi intrat în colaps. Eu eram rece la

protestele sale și simțeam că viața cu el m-ar fi tras în jos ca vârtejul de apă din scurgerea chiuvetei, care m-ar fi înghițit și m-ar fi înecat. Să fi stat trei dintre noi aici, aproape oricare trei, să spargem structura de cuplu, ar fi fost o ușurare.

Dar sigur că toate astea erau construcții ale imaginației mele. Yokogawa-san nu s-a mai întors, iar Tetsurin-san a fugit de la Toshoji, deci am creionat mental o evadare romantică și sunt fericită pentru ei – dar m-am izolat singură cu un zid tot mai înalt.

Și Sasaki-san a fost foarte demoralizată când credeam că aș putea fi transferată. Era de înțeles, date fiind toate bârfele și clevetirile din Kannonji, că ei i se părea natural să-și dorească o aliată aici. Prin urmare, când uneltirile pentru numirea unui succesor la Kannonji au avut efect, Sasaki-san a convenit să-l accepte pe Tetsugen cu condiția ca atât timp cât voi rămâne în Japonia să fiu păstrată la Kannonji! Iar Go Roshi a fost de acord.

Ciudat... Yokogawa-san nu a stat nici măcar o zi după *sesshin*, totuși prezența ei m-a adus mai aproape de a părăsi Kannonji și mai departe de a pleca decât oricând. Aveam sentimentul că mă scufund, că sunt captivă. Tetsugen nu-și putea ascunde un rânjet ușor încrezut. Am refuzat să admit că sunt un pic dezamăgită, că în felul său jalnic el a câștigat. Și-apoi, lucru tulburător – fie gândul că mă va pierde, fie siguranța că i se va încredința Kannonji, ori ceva ce s-a petrecut în *sesshin*, nu am habar – a devenit un alt om. Mă mai birjărea ocazional, dar totodată mă trata cu respect. Ajunseserăm doi egali care cooperează în parteneriat. Întreaga lui dispoziție era mai senină. Eu tot așteptam să-i treacă, să recadă în depresie, dar nu se prefigurează.

După *sesshin* a venit greaua treabă a curățeniei, de cărat afară toate saltelele și păturile, de aerisit pernele (de două ori), de spălat toate lenjeriile, husele de saltele și învelitorile *oryoki* [cârpe în care se țin castroanele cu mâncare fierbinte] într-o

mașină de spălat mică și neautomată. A durat mai multe zile și înainte de a termina tot a trebuit să încep curățenia pentru întoarcerea lui Go Roshi și pentru *obon* [festival budist de vară în care se invocă spiritele neliniștite și totodată se comemorează strămoșii și rudele decedate, pentru a le hrăni și a le împăca].

Shimo-san a apărut din nou. Trebuie să râd și să-i admir obrazul gros și tenacitatea de buldog. Roshi i-a îngăduit să stea de *obon* și să ne ajute ca *rusuban* [îngrijitor] cu Abe-san. În Tokio lucrurile o luaseră complet razna; toți cei de-acolo ori au fugit, ori au fost dați afară. Zero preoți.

Eu eram ocupată. În unele dimineți plecam de la 5 sau 6. Trebuia să mă duc să iau *buppan*, să stabilesc meniul zilei pentru Abe-san și Shimo-san, să ofer *ookyo*, să mă întorc, să încep să gătesc, să fac focul la baie, să spăl și să curăț, *soji* etc., etc. Am făcut *soji* în camera lui Go Roshi în timp ce-mi așteptam rândul la *dokusan*. A fost cam agitație, dar bine.

Roshi m-a întrebat câte ore am dormit. Zice că după război n-a mai văzut pe nimeni să mă întreacă. Eu eram irlandeză, el japonez, dar după război aș fi singura care-l egalează. Nu sunt, desigur. Nicidecum. Dar într-un fel mi-a oferit ceva la care să aspir. Practica mi s-a îmbunătățit după *obon*. Mâncăm mai devreme, deci am mai mult timp pentru *zazen*, 4-5 ore pe zi și o noapte întreagă o dată pe săptămână. (Mă rog, azi-noapte am moțăit vreo două ore.) Îmi proptesc un birou în față, să pot dormi în picioare, și am renunțat la mâncarea de după-amiază. Dorm cam 5 – 5½ ore pe noapte. În unele zile am senzația că mă apropii de un fel de trezire, întrucât conștiința îmi este diferită, spontană, pierzându-se cu adevărat în activități gospodărești. În alte zile, mai cinice, precum cea de azi, cred că sunt mai aproape de o „adormire“. Asta numai deoarece sunt obosită și prea semiadormită pentru ca mintea mea să facă efortul de a zburda; tot ce pot face e să-mi ghidez mâna care curăță cartofii.

De curând mă simt ridicol de fericită. Fără motiv. Debordez

de bucurie. Mi-amintesc când eram mult mai tânără și m-am hotărât să mă sinucid la 26 de ani. După 30 de ani o luăm la vale, deci 26 de ani erau suficient de trăit. Gândeam că dacă până la acea vârstă nu reușesc să fac ce mi-am propus în viață oricum nu voi mai face vreodată, așa că la fel de bine aș putea să pun punct. Acum am 26 de ani și mă simt de parcă mi-aș fi trăit viața. Ciudată senzație. Ca și cum aș fi aproape de moarte. Orice dorințe, ambiții și speranțe aș fi putut avea ori s-au împlinit, ori s-au evaporat spontan. Sunt complet satisfăcută. Sigur că vreau să ajung mai în profunzime, să văd mai limpede, iar de aș putea și aș avea parte doar de trezirea asta măruntă, superficială, aș fi foarte mulțumită. Perspectiva unei ierni reci și lungi nu-i doar în regulă, e chiar satisfăcătoare. Totul pare să fie minunat. Chiar și bolile indezirabile, dureroase au o exaltare și o frumusețe pătrunzătoare. Așa că într-un sens simt că am murit deja; nu mai am nimic la care să aspir, nimic care să-mi justifice sau să-mi stimuleze existența. Cadavru viu la 26 de ani, și ce viață am dus!

M-ar jena să spun asta oricui, sună așa de aiurea, dar de-acum mi-au rămas vreo 50 sau 60 de ani (cine știe?) de viață – deschiși, nescriși, gata de trăit. Vreau să-i trăiesc pentru alți oameni. Ce altceva să fac cu ei? Nu că mă aștept să schimb lumea sau măcar un fir de iarbă, dar e ca și cum a mă dărui e tot ce pot face, cum florile nu au de ales decât să înflorească. Tot ce pot face momentan e să ofer oamenilor această libertate, această fericire, și cum s-o fac mai bine decât prin *zazen*? Așa că trebuie să ajung tot mai în profunzime și să muncesc din greu, dar deja nu pentru mine, ci pentru toți cei pe care îi pot ajuta. Și totuși nu pot salva pe nimeni. Trebuie să muncească ei înșiși – și nu toți o vor face. Prin urmare va trebui să depun și eforturi politice, să fac mediul oamenilor măcar un pic mai suportabil, să contribui la o societate care se ghidează după valori mai spirituale, mai umane. O societate pentru om, nu pentru profit. Și cum poate fi mai bine decât prin instilarea în oameni a spiritului *bodhisattva-*

șilor? Dar ei trebuie să lucreze unii pentru ceilalți, nu pentru beneficii personale, și n-ar trebui să ducă grija mizeriei economice.

Cine știe, dar poate Dumnezeu-ca-persoană poate fi o probă. Noi, ca oameni, nu existăm; nimic nu există, dar pentru facilitarea conversațiilor și a vieții în general folosim nume și atribuim o existență empirică – nouă și lucrurilor din jurul nostru. Într-o astfel de situație se poate spune, probabil, că există un Dumnezeu personal, dar numai în sens descriptiv, nu fundamental, ci existențial.

Într-un sens, deși nu în sensul lui, Descartes avea dreptate – gândesc, deci exist. Gândirea reflexivă este cea care creează subiectul izolat.

---

[4] O faimoasă baladă deșucheată irlandeză despre Strada Mountgomery, cândva cel mai mare centru al prostituției din întreaga Europă (n. tr.).

14. VIZITA MAMEI

Kannonji, Iwateken, 25 iulie 1981

Dragă mamă,

Mă bucur că mi-ai scris și că în continuare vrei să vii aici. Situația de aici s-a cam complicat un pic, dar cum tu ești așa de adaptabilă lucrurile se vor rezolva de la sine...

Săracul Go Roshi chiar este în pragul morții. A slăbit enorm din cauza cancerului la stomac. Doctorul său a spus că e deja un caz unic în istoria medicală a Japoniei, faptul că a trăit atât de mult. Pură putere a voinței, numai că la ultimul *sesshin* s-a prăbușit și a zis că se prea poate să fie ultimul pe care îl poate oferi. Dar se forțează în continuare și susține un program de pregătiri și de ceremonii căruia cu greu i-ar face față doi bărbați tineri și sănătoși, cu rândul. Mi-a spus că-și prelungește viața doar pentru a-și duce la capăt treburile neterminate. De-aia mă simt realmente furioasă pe nerecunoștința preoților din Toshoji care au fugit. Ce încerc să explic e că nu există nimeni care să poată fi trimis acolo. (Ar putea găsi călugări noi, dar astfel de recruți ar fi prea slab pregătiți.) Așa că nu voi fi prea liberă pentru excursii. Totuși presupun că pot veni să te întâmpin în Tokio și să petrecem vreo două zile în capitală. (Am putea sta la Toshoji dacă suporți programul.) Apoi am putea veni la Iwate. Sunt multe drumeții de câteva zile și excursii locale pe care le putem face de aici... Mă întreb dacă vei fi încă aici între 1 și 5

octombrie.

Atunci m-am înscris la *sesshin* (gândind că mă vei vizita în septembrie). Afară de faptul că în absența altor preoți va fi nevoie de mine, e ceva ce chiar vreau să fac. În cursul celui de dinainte am fost așa de prinsă în bucătărie încât abia de-am apucat *dokusan*-ul și, cum spuneam, ăsta poate fi ultimul. Dacă te vei mai afla aici ai putea participa și tu. Ar fi o „privire din interior“ unică pentru tine. O treime spre jumătate din participanți sunt novici și probabil că-ți va prinde și bine... Eu nu mă voi întoarce cu tine. Aș vrea să mai merg la încă un *takuhatsu* (cerșit) înainte de a pleca, deși dacă Go Roshi nu rezistă până atunci s-ar putea să mă întorc înainte de asta. Pe moment suntem chiar la marginea unui taifun. [Aici Maura face sugestii de cadouri pentru fiecare dintre persoanele pe care le-a menționat...] De asemenea, ar fi o idee bună să ai o mică rezervă de cadouri pentru oamenii care inevitabil te vor copleși cu bunătate. Cum mai stai cu japoneza? Pe timpul *sesshin*-ului au venit iar de la televiziune și au filmat un material, inclusiv cu mine făcând *dokusan* și un mic interviu. Nu doar că m-am făcut singură de râs cu japoneza mea stâlcită, dar a trebuit să și traduc pentru Galli-san. Inspirați, au subtitrat această parte.

Pe curând... M.

Kannonji, Iwateken, 10 septembrie 1981

Dragă mamă,

... Îți amintești că am menționat în treacăt că suntem la marginea unui taifun? Ei bine, ne-a lovit. Cel mai puternic din ultimii 33 de ani (rareori ajung așa departe în nord). Eu savuram vântul călduț și un sentiment de exaltare. A trebuit să facem o slujbă cu sutre specială pentru aproximativ 60 de oameni din Morioka, așa că am mers în oraș (eu am fost *ino* [preot responsabil uneori cu călugării și cu toate ceremoniile, folosit și pentru a coordona slujba, cel care alege titlurile incantațiilor.]

pentru prima oară în fața unei asemenea mulțimi). Pe drumul de întoarcere ne-am amuzat de burlanele zburătoare, semnele de circulație și refugiile de autobuz doborâte. N-a mai fost așa de amuzant când, ajunși la Kannonji, a trebuit să ne croim drum tăind crengi cu niște biete fierăstraie de mână într-o ploaie torențială. Au căzut mulți, foarte mulți copaci, biata mea grădinuță a fost total nivelată, crengi și țărână peste tot, inclusiv în clădirea principală. Ce privelițe! Mare amatoare de vânt, eu lăsasem deschisă fereastra camerei mele. Era așa de plină de ramuri și de frunze că greu ai fi recunoscut-o drept cameră, excepție făcând mici urme de habitare umană. Va dura veacuri să curățăm după taifun. Oricum, s-a terminat și a fost incitant...

Vino mai repede etc., M.

Kannonji, Iwateken, 14 septembrie 1981

Dragă buni,

... Mama a plecat alaltăieri și eu am revenit acum la Kannonji... Te va pune ea la curent cu amănunte despre ce am făcut. Am căpușat-o cu toate distracțiile și cât a stat aici am benchetuit și am călătorit probabil mai mult decât oricând. Săraca mama a început cu o doză de șoc cultural, dar și-a revenit atât de admirabil încât până și japonezii au comentat despre adaptabilitatea ei... Ultima săptămână a mamei aici a fost tumultoasă, mergând amândouă într-o tabără în Tokio. La bucătărie nu prea era personal, dar a sărit ea să ajute. Talent înnăscut la curățat napi și la copt ciuperci, și chiar fără să știe pic de japoneză se arunca pe bicicletă (terorizând vecinii) și-mi culegea ingrediente în ultima clipă înainte de ora mesei. Sunt sigură că va avea multe povestioare cu care să te încânte.

Cu dragoste, Maura

Kannonji, Iwateken, octombrie 1981

Dragă Mama-san Rootu,

Când m-am întors locul era de-a dreptul vraiște. „Piticul“ [Tetsugen] nu făcuse nimic în gospodărie și lăsase exact aceleași ofrande, astfel încât până și ceaiul prinsese mucegai. Au căzut multe frunze și au început să acopere orezul. Aș vrea să le poți vedea. Diminețile sunt totuși temperaturi sub zero. Am cules salvia și alte plante și le-am pus la uscat, am adus begoniile înăuntru, am lățit rândurile de flori din fața casei, am plantat o tonă de bulbi și acum încerc să curăț deranjul făcut de taifun, deci tai la lemne în fiecare zi. În spate am făcut o bordură de butuci. (Eu și roaba mea – butuci foarte lungi. A fost de râs.) Dar arată grozav, ca și cum a fost întotdeauna acolo. Vom încerca să amenajăm o grădină de nisip în pătratul dintre *zendo* și *hondo*. Astfel încât să fac greșeli aici și să-mi iasă perfect acasă. Tachibana Sensei (care-ți transmite toate cele bune) și cu mine am început să traducem cartea lui Go Roshi, deci rareori plec la culcare înainte de 22.30, iar el săracul abia 45 de minute după aceea. Merge foarte încet, dar japoneza mea și engleza lui se ameliorează. Am început să predau engleza la Yoshida (îți amintești de oamenii de la concert?). E excelent să o pot vizita o dată pe săptămână, iar ea m-a învățat multe despre arta culinară tradițională de templu. Nu o cunoșteam prea bine înainte, dar am descoperit că e o companie care inspiră și stimulează – seri civilizate și extrem de agreabile...

Yomiuri Shinbun, unul din cele trei ziare naționale principale, a dedicat jumătate de pagină unui interviu special cu mine. De fapt n-am spus mai nimic. Piticul a gângurit continuu, plin de laude exagerate. Acum o televiziune mă presează să acord un interviu în cursul unei emisiuni matinale, dar chiar nu vreau. Sunt sătulă de prostiile astea publicitare, deși implică anumite avantaje. Când m-am întors de la Tokio m-a cuprins o poftă teribilă de *ramen* [tăiței japonezi] și am căutat prin toată gara un magazin care vinde așa ceva. Oricum, în autobuzul spre casă m-a abordat un tip din vecinătate care citise despre mine

într-o revistă locală. Avea un magazin de *ramen* și a insistat să-mi servească o porție iar apoi să mă conducă până la templu. Am fost foarte surprinsă.

Am început romanul meu, deși chiar nu știu dacă ar trebui. Ți-amintești că mă blocasem la temă? Acum descopăr că sunt mulțimi de lucruri pe care vreau să le spun, iar personajele prind viață de unele singure. E chiar straniu. Mă simt aproape ca un medium pe măsură ce unele dintre ele, inspirate de persoane pe care le cunosc, ajung pur și simplu să insiste asupra personalităților lor. Chiar și eroina, care la origine e inspirată de mine, are acum reacții foarte diferite la multe dintre experiențele mele. Mă uimește pentru că mă întreb de unde au scos pozițiile alea. Nostimă senzația. Deci pretutindeni prin templu car după mine foi albe pe care aștern notițe pe măsură ce-mi vin idei. Dar sunt aspecte pe care le tratez cu atenție în scris, să le comunic așa cum trebuie, și mă tulbură că engleza mea a devenit cam bizară. Recitind ce am scris, reiese în mod penibil că am avut în minte în primul rând topica japoneză. Așa ceva pare inevitabil, dat fiind cât am stat aici.

... În ceea ce-l privește pe bietul meu pretendent bătrân [un preot care avea un templu în Sendai], când am revenit aici după *sesshin* am hotărât că am dat-o cotită prea multă vreme. Așa că i-am scris o scrisoare în care am spus limpede că nu mă voi mărita cu el. N-am mers până la a evidenția diferențele ireconciliabile – cum ar fi că niciodată nu-i voi spăla lenjeria. Dar am fost foarte la obiect, iar bietul de el a suferit un șoc atât de puternic încât i s-au contractat mușchii tendonului lui Ahile, sau cam așa ceva, și a fost spitalizat pentru o lună. El dă toată vina pe „marea dezamăgire“ a sa, dar eu sunt ușurată că are la dispoziție o lună să treacă peste această „mare dezamăgire“ înainte să fiu nevoită să-l revăd. În orice caz, drăguța mea, am sporovăit destul și vreau să curăț cotețul găinilor înainte să înceapă ploaia care se adună... P.S. Pare că și tu vei figura în următoarea carte a lui Go Roshi.

Într-una din prelegerile sale îi critică pe japonezi că sunt religioși numai la ceremonii și când le convine, lăudându-te pe tine că ești hotărâtă să mergi la o slujbă chiar și când ești departe de casă, nu cunoști limba și cu riscul de a te rătăci...

Cu dragoste, M.

(fără dată, sfârșit de toamnă, 1981)

Dragă Sean,

... Sunt încântată că ai rămas în Irlanda o vreme pentru că de acel loc mă simt și eu atrasă în momentul ăsta.

... Dar Irlanda cum te tratează pe tine? Mie mi-a plăcut mult anul trecut. Sigur că multe s-au învârtit în jurul nunții lui Kate, dar chiar am simțit că mă pot reîntoarce într-un loc de care înainte nu eram deloc sigură. A fost ciudat că toată lumea crescuse. Știi ce vreau să spun? Oameni care făceau treburi serioase, precum să întemeieze familii și să aibă slujbe pe care le urau, dar... Oricum, în loc ca viitorul meu să se îngusteze într-o cărare determinată, Sean, am regresat acum în stadiul în care n-am nicio idee ce-o să fac. Sunt atât de multe posibilități interesante. Totul pare posibil, e aproape ametitor.

Că vorbeam de lucruri noi, Sean – să nu mai zici nimănui, că eu i-am pomenit doar mamei și acum ție –, am început să scriu un roman pe care s-ar putea să nu-l termin niciodată. Îmi dau seama cât de prost scriu, dar îmi place. (Sunt încă la primul capitol; am multe altele de făcut.)

Mami a revenit de curând acasă la voi. A stat aici o lună – una fericită, agitată și intensă. Ne-am *craic* [distrat] de minune, dar a apărut necazul cu religia, foarte puternic și foarte dureros... Mi-a părut tare rău că am provocat inconștient atâta suferință. De cealaltă parte, ne-am bucurat una de compania celeilalte mai mult decât o făcuserăm de mulți ani. Tabăra la dojoul din Tokio a picat într-un moment nepotrivit. Eu găteam (în premieră) tot, iar ea a încercat să fie mereu lângă mine diminețile, aventurându-se

prin Tokio după-amiezile. Numai că era unul din programele alea de 20 de ore pe zi fără pauze într-o perioadă în care ea se simțea foarte deplasată.

A fost oripilată să vadă în locul fiicei sale pe cineva în robe negre închinându-se la idoli și strigând aberații pe ritmul unor tobe... A fost tare greu pentru ea...

... Și vara a fost aglomerată. Diversele facțiuni de aici s-au consultat și au hotărât că eu aș fi cea mai adecvată moștenitoare a templului ăstuia. M-au presat la greu să mă mărit cu acest călugăr-dializă, să mă stabilesc aici și să întemeiez o dinastie. Cât nu-mi doream asta! De fapt am și leșinat, chiar de trei ori, confruntată cu perspectiva. Întreaga afacere a antrenat anumite mecanisme psihologice pe care nici nu le înțeleg, nici nu le controlez, dar mi s-a părut că îmi ridică efectiv o greutate fizică de pe suflet, urmând o euforie extatică pe care nu m-ar deranja s-o retrăiesc – însă fără amenințarea mariajului cu Tetsugen-san. Oricum, asta s-a rezolvat de la sine.

Pe zi ce trece se face mai rece, deși mai poți pune picioarele pe sol fără să doară, iar degetele nu ți se lipesc încă de clanțe. (O, micile binecuvântări cărora le porți recunoștință!) M-am simțit cumva ageamie în toate jocurile politice din vara asta care încercau să mă lege veșnic de acest templu. Săptămânal dispărea careva din templu, până ce dintre toți învățăceii am devenit eu cea mai îndelung pregătită de aici. Roshi e în pragul morții, deși nici nu pare și nici nu se poartă ca atare, iar eu mă simt prost să-l dezamăgesc și să refuz templul. Am sfârșit într-un compromis, căzând de acord să rămân până împlinesc trei ani aici – adică până în decembrie anul viitor.

Deci doar dacă nu pică și nu se mai ridică (ceea ce-i foarte probabil), voi mai sta aici o vreme. Sigur, știu că mi-e bine și chiar îmi place aici, dar chiar nu m-ar deranja o doză bună de „lume adevărată“...

Kannonji, Iwateken, Noiembrie 1981

Dragă mamă,

Știu că e agitație mare la tine și îmi închipui că vei fi ocupată până după Crăciun. Cartea mea avansează încet, am scris până acum vreo 4.000 de cuvinte, dar partea grea abia începe. Încă nu mă pot hotărî dacă să fie la persoana întâi sau la a treia. Simt că orice alegere aș face ar da o carte diferită. Până acum am tot jonglat – la persoana întâi pare mai însuflețită, dar îmi place mai mult să scriu la persoana a treia. Ciudat... Resimt lipsa pregătirii literare. Chiar dacă am citit dintotdeauna, am preferat non-ficțiunea ca fiind cumva mai aproape de „adevăr“, de „realitate“ etc. În ultima vreme m-am simțit teribil de surescitată. Înainte credeam că a scrie cărți analitice despre zen e foarte non-zen. Că stabilește structuri, distincții și lasă loc pentru dezbateri și speculații. Romanul, pe de altă parte, apelează la empatia cititorului. Dacă-i reușit, cititorul va renunța la ego și va „deveni“ personajul sugerat, cel puțin pe durata lecturii. Ceea ce-i mult mai aproape de cunoașterea zen (de intuiție, poate?). Zău, mamă, m-am gândit serios să studiez engleza. Asta trebuie că ți se pare nostim.

T.C.D. [Colegiul Trinității din Dublin] mi-a trimis plicticoasele lor formulare despre studii post-universitare. Cel puțin sociologia și religiile orientale au termene-limită pentru înscriere. Mai au și cursuri formale, situație care implică avantaje și dezavantaje. Chiar nu pot hotărî ceva dacă nu vorbesc cu profesorii responsabili și dacă nu-mi clarific eu însămi care-i disciplina prin care-mi pot exprima cel mai bine ideile mele nedisciplinare... Pe-aici a trecut un val de frig, cu zăpadă și tot tacâmul. Chiar și bătrânii au fost surprinși, unii cu orezul necules. Eu tai lemne într-o veselie. Tetsugen-san a făcut o pasiune din a-mi sta în spinare și a-mi spune că greșesc ceva. Are totuși intenții bune, iar ieri m-a șocat la maximum ajutându-mă la măturat...

Cu dragoste, M.

Kannonji, Iwateken, 5 dec. 1981

Dragă mamă,

... Încearcă să faci zilnic un pic de *zazen*, chiar dacă numai 10 minute. Dai senzația că te simți grozav. Când am venit prima oară la Toshoji și am fost studiată de cercetători (îți amintești?), aceștia au fost surprinși să afle că practic zen de numai trei luni, crezând că am vrut să spun trei ani. Au conchis că am un talent „natural“ pentru asta. Aș zice că și tu ai... Și-ai întrebat de sănătatea lui Go Roshi. Nu e bună. La finele lui octombrie i-au găsit cinci tumori noi. Nu se știe încă dacă-s benigne sau maligne, dar doctorii vor să-l taie imediat. El zice că-i prea ocupat. (Abia ce-a avut un *sesshin* în Kyushu; acum e unul la Toshoji și Anul Nou e perioada cea mai aglomerată pentru un templu.) Deci nu merge la spital până-n ianuarie. Treaba asta cu traducerea e foarte înceată. Și romanul meu progresează încet, dar i-am alocat o perioadă zilnică și scriu indiferent că mă vizitează muza sau nu... Am găsit un post clasic pe radioul lui Oku-san. În dimineața asta am pus murături, am privit ninsoarea și am ascultat (crezi sau nu) formația Boston Pops – rai în bucătăria mea învechită...

Cu dragoste, M.

Kannonji, Iwateken, decembrie 1981

Dragă mamă,

... Îți mulțumesc pentru cărți. Am citit jumătate din *Zen și arta întreținerii motocicletelor*. Mai degrabă decât să mă „zenizeze“, m-a făcut să vreau o motocicletă – sau cel puțin să am acces la una pe care s-o repar. Celelalte cărți promit să mă treacă peste multe nopți nepetrecute în cârciumă.

Chiar mi-a fost dor de tine și de Paul pe timpul *sesshin*-ului. Dar și acea bătrânică stranie din octombrie trecut a fost de folos.

De data asta eram doar eu și Kondo-san în fața unei mulțimi mai consistente. Dar totul a mers bine. Unul sau două chixuri, cum ar fi când am folosit lampa cu bec să-l îngrijesc pe Go Roshi înainte de cină, dar nu aveam vreme să stau acolo, așa că omul m-a rugat să pun ziare astfel încât să nu-l mai tragă curentul. Cum era frig, am pus mormane. Și apoi mormanul a luat foc. Am stins focul și am curățat mizeria, dar cu 5 minute înaintea orei de cină nu pregătisem încă supă sau altceva de mâncare. Ce exercițiu de concentrare în toiul haosului! Dar ne-am încadrat în timp. După aceea pur și simplu m-am trântit pe jos, cu un sac de orez drept pernă, și am adormit. Kondo-san (ți-o amintești? mereu îți făcea sandvișuri) a fost minunată, ca o extensie a brațelor mele, anticipând adesea ce voiam să fie făcut și fiind complet responsabilă. O binecuvântare.

Cu acea ocazie a venit din Nara și familia Deguchi, care-ți trimite salutări. Te salută și Tetsumon-san și micuța doamnă care ți-a dat evantaiul. *Dokusan*-ul a fost foarte antrenant, poate cel mai bun de până acum. Am trecut la o carte de *koan*-uri mai dificile (și am sărit peste alta). Go Roshi e foarte sever cu *koan*-urile, dar explică: „un *roshi* e ca mama ta, care a străbătut jumătate de glob să se asigure că fata ei adultă este în regulă; deci nu contează cât de bun ar fi un elev, un *roshi* se va îngrijora și va insista“. (Deși mereu îmi zice la *dokusan* că nu-s bună de nimic, reiese că într-una dintre expunerile sale afirmă că sunt singura moștenitoare a spiritului zen din Japonia de azi!) Exagerează, dar e plăcut...

O bătrânică abia ce-a sosit pentru ceremonie. Apoi a venit alta, care mi-a adus murături. A fost cam bolnavă în ultima vreme, iar drumul cu bicicleta și cu murăturile pare să fi fost prea mult pentru ea. I-am spus să se întindă un pic să-și revină și a adormit buștean. Când m-am îmbrăcat în straiele ceremoniale, chiar acum, mi-am pus jambierele pe care mi le-ai trimis. Sunt geniale, contează enorm. (Doamna mea cu murăturile și-a ițit

capul. Viața în Kannonji e cum nu se poate mai palpitantă.)

Cel mai binecuvântat articol din câte mi-ai trimis e desfăcătorul de conserve. În timpul *sesshin*-ului am scos un șir de înjurături capabil să scoată din funcțiune pe vecie toate desfăcătoarele de conserve japoneze. Chiar când eram foarte ocupată am fost nevoită să deschid o conservă zdrobind-o...

Mi-ar plăcea să fiu cu voi de Crăciun. În supermarketul din Tokio cânta „Jingle Bells“, dar nu erau brazi sau beteală și nici spiritul Crăciunului. Știu că dragul de Tachibana Sensei va face pe Moș Crăciun, dar nu e același lucru. Presupun că nu ajută la nimic să bombăn pe tema asta; totuși, iubesc Crăciunul. Anul Nou nu-i va lua locul niciodată. Să vă distrați, să benchetuiți strașnic și să petreceți un Crăciun frumos în familie.

Cu dragoste, M.

Kannonji, Iwateken, 30 decembrie 1981

... Suntem în mijlocul unei înmormântări. Aici durează cu zilele. Toată dimineața zilei de ieri am recitat sutre la catafalc, apoi alte sutre noaptea până foarte târziu, când s-au adunat toți cunoscuții mortului. Azi îl incinerează – mai multe sutre – și mâine au loc funeraliile propriu-zise. Funeraliile și o pomană mare (am aflat abia aseară!) se vor ține aici, deci nu-mi mai văd capul cu curățatul, sutrele, pregătirile de Anul Nou, un munte (fără exagerare) de păstăi de fasole care trebuie desfăcute și diseară trebuie să predau engleză. Nicio clipă de plictiseală... Sper că ați petrecut cu toții un Crăciun strălucit.

Cu dragoste, M.

(fără dată; dec. 1981/ian. 1982)

Dragă Sean,

Crăciun, An Nou și tot restul cu fericire... După ton pari într-o formă grozavă... În ce privește bruma mea de roman, merge greu. În ultimele 10 zile abia dacă am avut ocazia să-l ating

(uneori muncesc de la 4 dimineața până la 12 noaptea – cam atât cu mitul traiului tihnit mănăstiresc; aproape c-am uitat ce-i aia timp liber). Dar e distractiv. Am scris cam 30 de pagini de text și aproape (nu chiar) tot atâtea de note. E format tot în capul meu, la modul general, deci e doar o problemă de „aici sau mai târziu“ pentru a-l așterne pe hârtie... E un efort psihologic mare să treci peste ideea că pentru a scrie trebuie să fii „scriitor“, deci nu merg spre o capodoperă beletristică sau vreo declarație supremă. Mă gândesc la ea ca la prima mea carte și nu cer prea multe de la mine. Va necesita însă mult rescris (zise ea înainte să-l termine).

În clipa de față mi-e frig și sufăr din pricina fumului scos de foc, dar de altceva nu prea am a mă plânge. Mâine începem cerșitul.

Mai târziu:

Am spălat frunze pentru murături. Bușteanul din vatră a ars tot, nu mai scoate fum și-s fericită... Am fost uimită să realizez că, fie și fără a avea pe absolut nimeni, nu m-am mai simțit deloc așa de singură și de speriată ca anul trecut. Deci mi-am văzut de treburi după placul și în ritmul meu; am făcut ce trebuia, dar când am avut eu chef. Nu mai trebuie să-i gătesc, să-l servesc, să-i pregătesc baia sau să fac curat după el [Tetsugen-san] – am un nou eu, de servitoare a unui bărbat; chiar asta sunt, Sean. Încep să-mi dau seama cum trăiesc de fapt majoritatea femeilor din lumea asta. Libertate, egalitate – nici n-am știut ce luxuri ale clasei mijlocii occidentale sunt. Bărbații de aici dau ordine (cazul posesiv) femeilor lor (inclusiv mie) – adă aia, fă ailaltă, cară asta, „bagaj, bagaj“ (am citat). Ironic este că până și ei recunosc că sunt slabi în comparație cu femeile. Până și asta a părut ceva ciudat de eliberator. (În prezent aduce cu libertatea abstractă a sclavului lui Hegel.)

Zău, Sean, treaba e că acum o pot face... N-aș opta niciodată să mă leg într-o astfel de relație, dar mă simt liberă prin faptul că practic pot să o fac. (Înțelegi ce vreau să zic?) E o porcărie; e o

nedreptate, dar o trăiesc și sunt complet fericită. Nu interpreta greșit, nu e o bucurie perversă, masochistă, tip „mereu mi-am dorit în secret biciul“ – dar în pofida faptului ăstuia sunt foarte conștientă că implicațiile universale ale unei astfel de perspective sunt reacționare și aș ezita s-o recomand, dar clar simplifică viața...

În timp ce era externat din spital am fost în Tokio să gătesc pentru *sesshin*... Am avut câteva ședințe excelente cu maestrul. E nostim, Sean, lucrez la un *koan*, mă asigur că storc din el și ultimul strop de înțeles, apoi i-l prezint lui și apoi sunt șocată de cât de inferioară și de superficială este înțelegerea mea. Omul chiar e o sursă de inspirație. În fine, m-am întors cu trenul de noapte. („Dă-te la o parte, drăguță, lasă călugărița să stea jos.“) Buf. Am dormit 8 ore până în gara mea. Am revenit; călugărul s-a internat din nou, în principal pentru odihnă. Am mai scris un pic și am studiat ceva japoneză.

Practic imediat ce s-a externat am avut „înmormântarea“, prima oficiată aici. A fost fascinantă. Funeraliile implică grămezi de sutre. Am cântat pe etape de când mortul era în pat, cu o batistă pe față și corpul cald încă, până la o slujbă ținută la miezul nopții, de pregătire pentru incinerare, apoi în slujbele de incinerare și post-incinerare, o slujbă funerară, una pre-înmormântare și în sfârșit cea de înmormântare. Ideea nu e solicitarea unei intervenții divine, ci mai degrabă stimularea spre iluminare a oricărei conștiințe (nu suflet) rătăcitoare. După asta ne-am întors aici să ne pregătim pentru celebrările de Anul Nou. Am ornat locul cu crengi de mandarin, cu crenguțe de brad și cu snopi de orez. Toți oamenii din vecinătate au venit să mai schimbe o vorbă, să aprindă un bețișor parfumat și să închine un pahar de *saké*. La miezul nopții am bătut clopotul de 108 ori (încercând să-i iluminăm pe toți irlandezii beți) și iar am recitat sutre. Îmi pierd vocea. (Îmi pierd și hârtia. Pisica se tot pune pe locurile în care dau eu să scriu.) În fine, Sean, până mâine mai

am de pregătit o groază de lucruri – de terminat murăturile astea și de scos echipamentul de cerșit...

Ai grijă. Cu dragoste, M.

Kannonji, Iwateken, decembrie 1981

Dragă buni,

... Probabil ți-a spus mama că predau limba engleză unei familii de la templu pe care a întâlnit-o și ea. Deși, să fiu sinceră, la început nu mi-a prea surâs ideea, în cele din urmă a ieșit ceva minunat. Fetele, trei la număr, sunt extrem de inteligente și de cooperante, e o plăcere să le învăț (chiar dacă diferențele de niveluri prezintă dificultăți). Nu doar că ne oferă seri agreabile, bucate perfecte și taxiuri de întoarcere, ci chiar ne-au adoptat. Au un templu extrem de bogat și le place să împartă belșugul; noi suntem de departe cei mai săraci din regiune. Cu toate astea, de când am început să predau nu a mai trebuit să cumpărăm de mâncare. Ea mă copleșește cu bunătăți pe care le alege să nu fie stropite, injectate sau „artificializate“ în vreun fel ceea ce-i rar în Japonia. Chiar e aproape stânjenitoare. A aflat că-s răcită și a bătut tot drumul până aici într-o zi cu ninsoare, plină de cadouri, și a dedicat o după-amiază întreagă făcându-mi prișnițe cu ghimbir. (Pare că prișnițele cu ghimbir chiar funcționează.) Acum încearcă să mă bage în clasa de aranjamente florale a profesorului ei. E un maestru bătrân, pregătit la Kyoto. Are numai cuvinte de laudă pentru el, iar dacă aranjamentele ei florale sunt un reper, chiar e un profesor bun. Ar fi distractiv să învăț asta... Mă gândesc adesea la tine, cu multă dragoste.

M

15. ÎMPLINIREA

Takuhatsu, februarie 1982

Am salvat caietul ăsta dintr-un foc. Tessai-san mi-a spus că ar trebui să țin un jurnal. Eu simțeam că nu prea e timp pentru notat sentimente și analizat reacții. El zice că sentimentele sunt *moso* [ceva care distrage]. Am replicat că nu și a fost de acord cu mine, dar a adăugat că persoanele ocupate pot scrie doar evenimentele. Evenimentele vor duce la reamintirea sentimentelor. Și ăsta pare un caiet numai bun pentru așa ceva.

L-am găsit într-o zi de ianuarie. M-am trezit la ora 3.00, am dat la zăpadă, am făcut *zazen*, le-am dat deșteptarea celorlalți, am pregătit micul dejun, am făcut curat și am ieșit la cerșit. Am mâncat de prânz la Okawa-san (*tempura*... e drăguță, și-a amintit că-mi place asta). Am venit acasă, i-am servit dejunul lui Ojichan [„unchi“], am făcut curat în templu, am aprins focul la baie, am pregătit cina, am făcut curățenie, am ales *momi* [pleava] din orez, am vorbit cu Tessai-san (pe care-l admir profund), am făcut *zazen* și m-am dus la culcare. Perioada cu *takuhatsu* a fost aglomerată.

Kannonji, Iwateken, februarie 1982

Dragă mamă, Scott și Beth,

Pfuai! În sfârșit am o clipă să mă liniștesc, să-mi trag sufletul și să scriu acasă. Toată luna am ținut-o în același ritm ca la *sesshin*. Tessai-san a venit de la Nagano să cerșească aici, apoi a

rămas până pe 31. Am pășit [cerșit] zilnic, eu terminând abia după ce a plecat el. Tetsugen-san a pășit numai în zilele în care nu era drenat [dializa], iar eu am îndrumat oamenii care au ajutat când au putut. De la Toshoji au venit doi *gaijin* care au pășit patru zile. Tachibana Sensei, după mari rețineri inițiale („dar, Maura-san, am peste 50 de ani“), ne-a condus pe timpul vacanței de iarnă, având zilnic liber de la școală. Arăta așa de comic strâns în robele mele, cu ochelari groși și un rânjet larg sub o pălărie de paie uriașă, gulerul de helancă ieșindu-i de sub straturile de kimonouri. De câte ori voiam să zâmbim trebuia doar să strigăm „Sensei! Elev, elev!“ și el se ghemuia, agitat, trăgându-și pălăria peste față. „Nu, nu, unde?“

Mamă, ți-o amintești pe Megumi-san, căreia-i predam engleza la templu? După ce pășiserăm câteva zile, am început să bombăn că suntem puțini. Imediat s-a uitat la mine și a zis: „Păi, poate vă ajut eu“. E o minunată. A doua zi era și ea pe stradă, arătând mai veterană decât oricare dintre noi. Și nepărând afectată de ger sau de vânt; cânta și zâmbea. La final am întrebat-o dacă va face la fel și la anul. De data asta nu a ezitat. A răcnit imediat „desigur“. Suntem singurele femei care au pășit vreodată în zona asta, iar eu bănuiesc că ea e cea mai tânără care a pășit în general.

Situația lui Tetsugen era aproape miraculoasă. În primele două zile a fost zob, dar după aia pășitul i-a prins bine. Și Tessai-san a avut o influență pozitivă asupra lui. L-a șocat să vadă că eu făceam practic tot, în timp ce Tetsugen se frichinea pe lângă plită gemând „invalid“. Tessai-san nu putea concepe asta și-l dăscălea seară de seară. Tetsugen era inspirat în zilele în care era programat pentru dializă. Mergea pe jos o oră până la spital, chiar și pe furtună, înainte ca potecile să fie acoperite de zăpadă. Am rămas cu gura căscată.

Takuhatsu nu mai prezintă pentru mine dificultățile de anul trecut, așa că anul ăsta m-am hotărât să-mi forțez limitele. Ni se permite să purtăm șosete la sandalele de paie, așa că de regulă

purtăm mai multe perechi pe sub pungi de plastic care ne feresc de umezeală. Pe vremuri, totuși, călugării obișnuiau să meargă desculți în sandale prin zăpadă. Eu nu eram sigură că aș fi putut. Când zăpada se topește și reîngheață e ca și cum ai merge pe sticlă pisată, dar, cum zice Go Roshi, dacă purcezi pas cu pas poți face orice. Și e adevărat. Era în regulă. Ceilalți, mai puțin Tessai-san, au încercat să mă descurajeze; spuneau că va fi prea mult. El a spus doar că dacă n-ar fi așa de bătrân ar încerca personal. Într-o noapte ședeam în jurul plitei și beam ceai, el spunându-mi istorioare despre Go Roshi când era tânăr. Era cu o săptămână înainte de *takuhatsu* când Tessai-san mi-a zis: „Vezi tu, limitele tale există în principal în mintea ta.“ Apoi a înghițit în sec, ca și cum realizase pentru prima oară ce înseamnă vorbele alea. „Am doar o săptămână liberă, dar în ea voi merge desculț“, a adăugat el. Și așa a făcut.

Deci am învățat cu toții ceva și poate am devenit un pic mai puternici. Ne-am și distrat mult, ăsta fiind probabil cel mai agreabil *takuhatsu* de până acum; toți păsitorii s-au descurcat foarte bine și totul a decurs minunat. Multă lume ne-a dat de mâncare; părinții lui Megumi-san au făcut-o de patru ori. A fost de folos, mai ales pentru mine. În majoritatea zilelor eram trează până pe la 3. Dacă era de dat zăpadă o făceam până la *zazen*, apoi ședeam la *zazen*, pregăteam micul dejun, puneam ofrandele în fața statuilor, ieșeam și pășeam, găteam prânzul imediat ce intram pe ușă, spălam toate vasele și începeam curățenia în templu, căram lemne (și le dam găinilor o sticlă cu apă caldă), aprindeam focul la baie, adunam ofrandele, pregăteam cina, spălam vasele, spălam orezul, pregăteam legumele pentru a doua zi, spălam rufe, curățam fasolea, făceam o baie călduță și mă băgam în pat câteva ore.

Apogeul a fost ieri, când toți susținătorii templului și Go Roshi au venit la o ceremonie și la cină, dar cu o zi înainte a fost *zenkai*, deci încercam să mențin întregul loc în ordine, iar

curățarea zăpezii proaspete a fost aproape miraculoasă. Dar s-a terminat, iar azi o las mai moale. Curând se va întoarce un prieten elvețian, care pune de-o mare nuntă la Grand Hotel – cam 8.000 de yeni de persoană. Pare un pic cam extravagant pentru mine, dar Jim a insistat să plătească, deci diseară mă dau în stambă.

Scott, e păcat că n-ai venit și tu aici să păștești. Cum se face, anul ăsta am fost expusă public și mai mult decât înainte (la radio o dată, în ziare de două ori și la televiziuni locale și naționale de patru ori), dar pe tine te-ar fi uimit. Partea care mi-a plăcut cel mai mult, dar pe care nu mi-o dorisem, a fost un interviu dintr-o emisiune de reportaje interne. Ședeam în studio și arătam un pic cam grozav cu toate camerele de luat vederi și microfoanele de-acolo, dar ne-am distrat pe cinste – chiar și în japoneză. Acum, oriunde m-aș duce, străinii mă arată cu degetul și dau fuga să-mi strângă mâna. E ciudat.

Unul dintre *gaijini* veniți pentru *takuhatsu*, o scoțiancă, Allison, a atins unul dintre acele „momente definitorii în viață“ – a încercat orice și nu a fost satisfăcută etc., etc. După vreo două conversații nocturne „la sentiment“ a decis să încerce să se călugărească pentru cel puțin doi ani. Când a revenit la Toshoji s-a supus ceremoniei de inițiere. Ar trebui ca vara viitoare să vină aici să mă ajute. Am presupus că eu îmi voi vedea de treabă ca de obicei, dar probabil mă voi întoarce la Tokio după ceremonia care-l va consacra pe Tetsugen-san ca șef al Templului Kannonji, probabil în septembrie. Allison a sunat din Tokio agitată că Go Roshi vrea ca ea să vină aici imediat, și nu era sigură dacă voia să se afle într-o poziție atât de izolată. Încă nu știu ce-a hotărât. Aparent, călugărul care traducea pentru ea n-ar fi vrut să-l dezamăgească pe Go Roshi și ar fi făcut să pară că e mai dornică să vină decât e ea de fapt. Oricum, Go Roshi a venit aici personal, plin de planuri pentru restul timpului meu. Vrea să urmez restul de două ceremonii ale mele. (Pentru asta ar trebui să petrec o

vreme la Toshoji, deci venirea lui Allison aici m-ar elibera.) Apoi aș fi complet „oficială“, înregistrată la conducerea templului și calificată să coordonez un templu sau un *dojo*, deși nu încă să și predau.

Până acum am fost cam aglomerați, dar urmează o perioadă de calm în care să mă refac. Numai că Go Roshi vrea să mă ocup de ambele temple, să fac naveta între aici și Toshoji, și în același timp să oficiez cu el diverse ceremonii prin toată țara. În prezent programul prevede martie și începutul lui aprilie la Toshoji, după care înapoi la Kannonji, fuga în Kyushu în mai, apoi poate Nagano. Înapoi la Tokio pentru ceremonia mea în iunie, în iulie *sesshin* la Kannonji, în iulie *obon* [festivalul budist al Zilei Tuturor Sfinților] la Toshoji, apoi în august *obon* la Kannonji etc. El zice că vrea să mă ia prin Japonia ca pe un exemplu pentru ceilalți, dar mă îndoiesc serios că voi putea ține pasul cu omul ăsta de 72 de ani și bolnav de cancer. Oricum, sunt dispusă să-ncerc.

Sigurul lucru pe care-l regret până acum legat de Kannonji e că n-am apucat să fac *dokusan* decât o dată pe lună, dar Go Roshi spune că atât timp cât vom fi împreună vom face unele suplimentare, la amiază și seara. Drăguț din partea lui; ar fi la fel de frecvent ca *sesshin*-ul. Sigur voi termina Hegikan Roku [carte de *koan*-uri intitulată Hrisovul Stâncii Albastre] și poate și cartea următoare. El zice că vrea să plec de-aici cu un certificat în baza căruia să pot preda, însă asta durează de obicei 10 ani. Ar fi fără precedent să mi se dea unul după 3 ani (cum e și pentru el să facă toate acele *dokusan*-e private). Mă simt foarte mișcată, dar foarte nevrednică. Go Roshi mă vede numai când sunt foarte ocupată, când nu am de ales decât să dau tot ce-i mai bun. E oricum foarte palpitant, dar depinde total de Allison.

Mamă, pare că el a luat foarte în serios discuția cu tine. Nu a sugerat nici măcar în glumă să rămân și anul viitor (nici când unul dintre ziare a publicat eronat că voi mai rămâne 2 ani). Mă

întreb cum îmi voi mai putea vedea de cărți cu programul ăla încărcat. Romanul meu e bine, știu deja ce am de făcut și a rămas doar să aștern pe hârtie, ceea ce aș putea face când mă întorc, însă traducerea trebuie făcută aici. Încă nu i-am pomenit de el lui Go Roshi, care m-a șocat ieri cu un anunț către susținători cum că toate contribuțiile lor vor merge într-un cont pe care el îl va deschide special pentru publicarea cărților sale în engleză, dacă mă voi pricepe să le traduc. Așa că mă așteaptă câteva luni foarte aglomerate. Scott, sper să nu te plictisești dacă vii aici, întrucât nu mă voi putea dedica ție atât de total pe cât aș dori. În fine, să aveți mare grijă de voi toți.

Cu multă, multă dragoste, M.

Miercuri, 24 februarie

Dormit prea mult. Meditații nu prea bune în ultima vreme, dar mă simt incredibil de neobosită și fericită. Totuși, ar trebui să încerc să fiu mai eficientă în *samadhi*. A venit Miko-san și m-a învățat despre aranjamentele florale *seika*[5]. Multe cadouri, ca de obicei. A sunat Dominique; mă voi întâlni cu ea mâine.

25 februarie

Meditația de dimineață a fost bună la început și la sfârșit. Chiar și când nu mă concentram mă simțeam cuprinsă de o fericire incredibilă. Mă uimește că un lucru atât de fizic – fără intervenția unor zei supranaturali – precum șezutul, poate și respirând ușor altfel, poate umple pe cineva de extaz. Am făcut un milion de lucruri deodată și am plecat devreme să mă întâlnesc cu Dominique. Am vorbit cu ea într-o cofetărie micuță, comodă, intimă. Își face prea multe griji din nimic, dar are o inimă fantastică. Am convins-o să încerce *zazen*-ul zilnic vreme de 6 luni. Pune mereu un milion de întrebări și explicațiile sunt inutile. Am petrecut mult timp cu Umezawa Sensei. E profund iluminat, vede totul ca flori. Toată existența în trei: *shin, jin, tome*

/ trecut, prezent, viitor. A avut un singur *koan*, dar a ajuns să înțeleagă tot.

Vineri, 26 februarie

Tessai-san la spital. N-a venit nimeni; n-am făcut o groază de treburi. Tessai s-a schimbat cu adevărat, a devenit mult mai amabil. Ieri chiar a făcut un pic de curățenie. Azi mi-a adus o felie de prăjitură cu brânză. Meditație de seară somnolentă.

Sâmbătă, 27 februarie

Meditație de dimineață oribilă, trei sferturi adormită. Trebuie să mă perfecționez. Cum? Fost la Fukudoji [Templu Sălii Fericirii], unde a crescut Go Roshi. Fratele-mai-mare-deshi [discipol] și familia sa trăiesc acolo. Peisajul a fost feeric. Foarte frig. Povestioarele despre Go Roshi copil, tropăind pe drum în *geta* lui subțire (fără ciorapi) și plângând de durere, au prins viață. Fiind trezit la 3 dimineața și bătut cu zăpadă pe salteaua sa. Am vizitat și apropiatul Tendaiji, mai sus pe munte. Foarte izolat și tihnit. Magnific pentru pregătire. Zi bună. Meditație de seară bună. În ultima vreme devin mereu somnoroasă pe la jumătate, așa că am luat o pauză, am băut un ceai și am citit ceva, apoi am putut continua cum trebuie. N-am rezolvat *koan*-ul, dar am avut ceva *samadhi*. În jur de 11 noaptea am auzit un râs ciudat – ca un urlet de femeie. Foarte straniu, dar presupun că a fost o bufniță sau ceva similar.

28 februarie

Pfuai, cum zboară timpul. Meditație de dimineață proastă. Gion-chan dormea cu mine. În semitrezia mea mi-a fost lene s-o mișc, trezindu-mă eu însămi târziu, la 4.40. Făcut multă treabă. Adormit la 9.

2 martie

Meditație de dimineață doar mediocră. A venit Allison, m-am

bucurat să o văd. Am petrecut un pic. Meditație proastă.

3 martie

Apucat să *dokusan*, dar pierdut autobuz, așa că mers pe jos. A fost o zi frumoasă, am ajuns în 80 de minute. Roshi zice că în 30 de ani de când predă, eu sunt singura dintre ucenicii săi care se pregătește ca și cum *inochi o steru* [mi-aș abandona propria-mi viață]. Am stricat un pic *koan*-ul, dar pe ansamblu a fost bine. Ajuns acasă foarte târziu.

4 martie

Gidaji [numele unui templu], aranjamente florale. Târziu acasă.

5 martie

Sunt un pic obosită dar trebuie să fac *ookyo* acasă la o vecină care a murit. Femeia, încă în *nemaki* [cămașă de noapte], ar fi putut părea că doarme de n-ar fi avut urechile vinete și o batistă pe față. Tulburător. Copilul ei ședea pe burtă în *kotatsu* și privea țintă cadavrul de pe saltea. Rudele ștergeau cu apă buzele moartei; acestea străluceau. O singură lalea, aliniată cu o lumânare astfel încât tulpina să coincidă cu ea, flacăra ridicându-se de la baza lalelei. Avusese o răceală care nu se vindeca, deci au operat-o în gât la spital și au ucis-o. 43 de ani.

6 martie

M-am întâlnit cu Reiko-san și am dejunat somptuos, apoi am mers împreună la o expoziție de aranjamente florale magnifică.

Mi se pare că diferența dintre viață și moarte este conștiența (chiar și plantele sunt conștiente), iar diferența dintre oameni și alte forme de viață este conștiența de sine. În zen, subiectivitatea îngustă a conștienței transcende și devine subiectivitate pură, mai degrabă decât subiectivitate relativă.

Allison e bolnavă.

Duminică, 7 martie

Meditație de dimineață preponderent somnolentă, dar am rezolvat *koan*-ul care mă agasa. Go Roshi a făcut ceva grozav. Când oamenii lui Kondo-san au venit după acesta, Go Roshi a încercat inițial să-i convingă să nu-l mai caute, apoi s-a prefăcut că renunță, l-a ascuns pe Kondo-san în casa prefabricată și l-a pus pe unul dintre călugări să pretindă că acesta a fugit din Toshoji. Oamenii s-au dat bătuți, dar au avertizat că vor urmări situația. Apoi cineva i-a furat banii lui Jean, iar Go Roshi, bănuindu-l pe At-chan, l-a pândit pe întuneric pentru a-l verifica. A căzut și s-a rănit la picior. Nu mai poate dormi de griji din cauza furtului.

Luni, 8 martie

Allison e încă foarte bolnavă. S-a dus la spital. I-au zis că are enterită și i-au dat pastile care au făcut-o să se simtă și mai rău. E vitează.

Toshoji, Tokio, 18 martie 1982

Dragă mamă,

Am primit ieri de la tine un colet cu cărți uriaș. Asta-i prima clipă liberă pe care o am pentru a-ți scrie și pentru a-ți mulțumi. Abia aștept să mă cufund în ele. Mai ales cea a lui Kadowaki, *Zen and the Bible*, pare să fie fascinantă. Din cât am frunzărit, omul pare foarte iluminat și e evident că a trăit și a stăpânit ambele lumi. Am fost extrem de impresionată de foarte puținul pe care l-am citit.

Mi se pare că zilnic se întâmplă ceva despre care zic „O, trebuie să-i spun asta mamei“, dar acum nu știu de unde să-ncep.

Ceremonia mea a fost decalată din iunie pe 25 aprilie. Go Roshi zice că nu știe dacă va mai trăi în iunie, așa că vrea să o țină cât mai devreme posibil. Eu tâmpesc încercând să învăț totul. Textele sunt în japoneza veche, care are tonalități și

pronunții complet diferite de japoneza folosită obișnuit în conversații.

O săptămână am făcut *ookyo* pe la casele mai multor oameni... (eu singură am făcut cam 70 de case). A fost fascinant. Oamenii din Morioka sunt sincer cam la fel, dar aici [în cartierul Shinagawa din Tokio] văd mult mai multe: de la locuințe moderne, luxoase, din beton occidental, cu farfurii de sticlă și masă de servit, până la bojdeuci mici și întunecoase, la etajul doi. Unele-s micuțe mansarde în care, după ce treci peste câteva cutii și peste o scară de juma' de metru, trăiește o familie întreagă într-o armonie orientală. Oamenii au fost foarte buni cu mine și m-a uimit cât de deschiși la minte sunt. (Cum ai reacționa tu dacă o tânără din Bombay îmbrăcată ca preot ar intra în biserica Sf. Iosif să țină o slujbă?) Cu totul separat de faptul că sunt *gaijin*, înainte de mine mulți n-au văzut o femeie să citească *ookyo*. A fost, totuși, epuizant. Făceam o casă pe oră.

Mă deplasam cu bicicleta și am devenit expertă în citirea greșită a hărților japoneze. Nimeni n-ar fi putut inventa căi de rătăcire mai originale. Între timp, Go Roshi bântuia și el pe bicicleta lui – știi modelul ăla de rahat, mare și parcă blindat ca un tanc, pe care-l folosește și poliția irlandeză. În unele dimineți pleca de la 5, când trebuia să ia metroul spre o casă depărtată. Ceea ce n-ar fi fost așa de rău de n-ar fi avut o entorsă care acum s-a inflamat și a devenit extrem de dureroasă.

A făcut entorsa în timp ce verifica un tânăr „delicvent“ pe care-l găzduisem acolo și care obișnuia să împrumute bani și să se înfigă în fiecare noapte în prefabricată (căsuța în care am stat amândouă când ai fost aici). Dar din cauza altui individ suntem în conflict cu poliția locală. Acesta era din Morioka și a comis o serie de „infracțiuni“ la care sunt sigură că orice polițist american ar zâmbi, dar care pentru Morioka sunt șocante. Maică-sa era distrusă (singurul ei flăcău frumos – și e superb), așa că l-a rugat pe Go Roshi să-l ia la el. N-a pomenit că era

eliberat condiționat și că nu avea voie să părăsească Morioka. Poliția a dat de el imediat după ce a aflat de Kondo-san. (Ți-l amintești pe drăgălașul călugăr care-ți făcea mereu sandvișuri?)

În fine, tânărul era prieten cu Reiko-san (mămica de la templul în care predau eu engleza), tatăl său fiind un călugăr care s-a recăsătorit după moartea mamei lui Kondo-san. Ca-n povestea Cenușăresei. Mama lui vitregă îl ura și își favoriza propriul fiu, căruia voia să-i lase moștenire templul, deși Kondo-san era succesorul de drept, fiind mai mare. Deci a reușit să-i facă viața un calvar și să-și promoveze băiatul propriu în grațiile tatălui. Kondo-san a fost de mic nevoit să gătească și să facă curățenie în templu, chiar să vândă ziare după orele de școală. În singura sa zi liberă din săptămână lucra cu copii handicapați. După 20 de ani fără vreun semn de îmbunătățire a situației, chiar și Kondo-san a început să se simtă descurajat. A intervenit Riko-san, care l-a ajutat să fugă. (Închipuie-ți, să ai 28 de ani și să fii nevoit să fugi de-acasă, dar cam asta-i viața la templu în Japonia.) Puțin câte puțin, a scos din casă cutii cu îmbrăcăminte, în principal de iarnă, astfel încât să pară că pleacă la Hokkaido. Reiko-san, în calitate de soție într-un templu foarte respectat, și-a pus reputația în joc. Și l-au adus în Toshoji.

Poliția n-a știut de el o lună întreagă. Apoi unul dintre ucenici a fost săltat pentru că a circulat beat pe bicicletă, iar Kondo-san a mers să-l scoată pe cauțiune. Iau cerut numele și data nașterii. Fără pic de viclenie, a spus adevărul. Explozie! Familia sa a venit după el (după multe convorbiri telefonice intense). În cele din urmă Go Roshi l-a ascuns într-un dulap și a instruit un alt călugăr să spună că ar fi fugit și de aici. Nu știu ce s-a întâmplat după aceea, dar poliția a pus Toshoji pe lista neagră. Niciun moment de plictiseală aici, cu siguranță.

Am cam adoptat o potaie numită Guru. (Îți amintești de urletele alea nepământene?) Niciodată nu m-am considerat iubitoare de câini, dar câinii chiar sunt grozavi. Oferă mult mai

multe reacții decât pisicile.

Zilele astea fac maraton de *koan*-uri. Abia reușesc să țin pasul și rareori am timp să le pregătesc cum trebuie, dar Go Roshi își închipuie că dacă îmi dă măcar cheia lor le voi putea digera mai târziu. Pfuai! Mi se cam învârte capul.

Două zile mai târziu... Sunt foarte încântată de vestea că vine Scott. Aș vrea numai să poată ajunge aici la timp pentru ceremonia mea. Suntem prinși cu pregătirile de *sesshin*. În clipa asta-s pe acoperiș, bibilesc saltele. E o zi frumoasă și însorită, spre deosebire de vremea de până azi. E așa de plăcut să stau aici sus, în soare și în vânt, să cos și să-i ascult pe copiii care se joacă pe străzile de jos.

Azi a venit o femeie de la nu știu ce revistă din Tokio să-mi ia un interviu, iar înainte să plec din Morioka am acordat unul lung la radio, care va fi difuzat pe episoade vreme de o săptămână. Nu m-ar surprinde ca Scott să ajungă și el la radio, la TV sau prin reviste. N-am mai lucrat la romanul meu de câteva săptămâni, dar e pe listă. Cum e de Crăciun prin dragul, bătrânul și murdarul Dublin?

Multă dragoste, M.

Toshoji, Tokio, aprilie 1982

Dragă mamă,

Paște fericit! Aici e o glorioasă Duminică a Paștelui și nu se vede nici urmă de pălării bisericești (ci doar multe căpățâni suspect de chele). Irlandezii ar da orice să aibă de Paști o vreme ca asta – pare păcat că-i irosită pe necredincioși.

Sesshin-ul s-a terminat, pregătirile pentru ceremonia mea fiind în toi. Repet mereu și mereu aceleași silabe fără sens (în japoneza veche, pe care n-o înțeleg nici japonezii). Trebuie să am o tonalitate și o pronunție caracteristice unui stil oratoric ciudat, asemănător cu cel al naratorilor Kabuki. Va fi oricum neobișnuit..

Scott, sunt surescitată la maximum că vii. Ca îmbrăcăminte, „uniforma“ obișnuită a tinerilor japonezi este treningul, care însă ar putea fi prea călduros pentru vara din Tokio. Poate vei vrea să-ți expediezi înainte grosul bagajelor, pentru că în Thailanda și în India vom călători cu puțin bagaj. Idealul meu ar fi un rucsac, un sac de dormit, un poncho pentru ploaie care poate fi întins ca pătură, hainele de pe mine și un schimb în rucsac, plus un pulovăr sau o jachetă subțire. (Poate nu e nevoie, trebuie să consult prognoza meteo.) Nu cred în cingătorile cu portofel. Toată lumea le cunoaște, iar profesioniștii știu cum să te ușureze de ele. Ia cecuri de călătorie atât mari (de 50 de dolari), cât și mici, să nu fii nevoit să cari prea multe. Adu o perie de unghii. Unde ai vrea să mergi? Cele mai ieftine zboruri în perimetrul sud-estic al Asiei sunt din Hong Kong, așa că ar trebui să pornim de acolo, iar cursele de întoarcere cele mai ieftine sunt în Thailanda. Să iei și Lomotil pentru eventuale probleme la stomac. Începe să visezi și să faci cercetări, și hai să ne distrăm.

Cu dragoste, M.

30 martie

Scos saltele la aerisit. Săpat grădina. Făcut *oryoki*. Șase ore *zazen*. Nakamura mi-a citit *koan*-uri pe podea, la lumina lanternei. Primul semn de interes față de mine.

31 martie

Schimbat adresa la *yakuba* [primărie]. Mă pregătesc de *sesshin*. Simt o fericire incredibilă, o energie incredibilă. *Koan*-urile sunt tot nereușite.

Undeva scârțâie o ușă
mă întind pentru
un anumit pas.

1-5 aprilie

Sesshin. Bucătăria grozavă, n-am fost obosită, a devenit inima templului. Toți se perindau prin ea dacă aveau nevoie de o vorbă sau de-o lacrimă, de-o carte *ookyo*, de-o ceașcă de ceai sau de bulgări de orez, dacă-i durea un picior sau capul, ori dacă erau răciți, dacă le trebuia o cusătură la kimono, dacă *dokusan*-ul lor avea nevoie de traducere, dacă le căzuse în WC caietelul de adrese; toți veneau la bucătărie. Eu și Kondo-san eram mama, tatăl aspru, dar îndrăgit, fiind Go Roshi. În timp ce ei mâncau eu mă întindeam pe podea, cu capul pe un sac cu orez, și pe față mi se întindea un zâmbet larg. Eram foarte fericiți, munceam din greu și râdeam la fel. *Koan*-urile mele nu erau prea reușite, am avut puțin timp să le pregătesc. Totuși Go Roshi insistă că eu sunt cea mai bună dintre toți discipolii săi. Politic nu am putea fi de acord niciodată. Îi apreciez punctele de vedere, iar dacă toată lumea ar simți ca el, cum aparent o fac, ar fi grozav. Mă îndoiesc că ar aprecia vreodată punctul meu de vedere.

1 aprilie

Allison și Mike au atins *kensho*. A fost foarte frumos să fiu atunci alături de ea, dar mai târziu a devenit dezamăgită și deprimată. Mike n-a avut așteptări sau dezamăgiri.

2 aprilie

Kiguchi-obasan din Morioka a atins *kensho*. În *zendo* mi-a auzit vocea făcând *ookyo* (dar nu făceam); apoi a plâns și s-a așezat la rândul pentru *dokusan*. Eu mă uitam la Namura cum suferă și ratează *dokusan*-ul, iar Kiguchi plângea lângă mine. Era prea mult. Am început și eu să plâng. Ea a fost mișcată profund și a atins din nou *kensho*. Am coborât în fugă, m-am prăbușit într-un colț aproape de sacul meu cu orez și am bocit incontrolabil. Cu toții sufereau astfel. A intrat Stuart, a fost șocat și a dat să mă aline. Am lăsat mâncare în fața ușii lui Namura-san. Nu atingea *kensho*, iar mie mi-era teamă că l-ar deranja să creadă că-l

pândesc. A încercat cu inima și cu sufletul, și cu ale mele, dar nu a atins *kensho*. Chiar și în bucătărie îi strigam „*Mu, mu*“, dar nu prea reușeam să mă concentrez. Pare trist zilele astea, nu a făcut *zazen*. Aș vrea să mă apropii de el, dar adesea pare încordat în prezența mea.

Go Roshi a fost o sursă de inspirație. Piciorul său arată încă groaznic, dar s-a căznit să șadă pe el. L-am implorat să folosească un scaun, dar a refuzat. Piciorul îi e umflat la aproape dublu. În *dokusan* îl tot schimba din cauza durerii pricinuite de orele de șezut pe el. *Sesshin*-ul ăsta am fost foarte plângăreață. Lacrimile pur și simplu îmi șiroiau pe față, mișcată de faptul că face asta pentru noi, mă durea să-l văd așa. Mi-a spus că nu mă voi întoarce la Kannonji.

7 aprilie

Roshi a plecat la Morioka, Yamaguchi se duce acasă vreo două zile. Zi ploioasă, în principal cos.

8 aprilie

Concert Count Basie cu Yuriko și Hiroshi. Roshi e încă în Morioka. Am dat jos un șopron vechi. Am plecat cu Izaki-san cu mașina. A fost jalnic. Înconjurat de depozite din beton, am dat peste un oficial înalt cu un walkie-talkie; Izaki-san a ridicat privirea spre el și a zis „Vrem doar să vedem marea“. Un pescăruș se rotea deasupra. „Imposibil.“ Am condus o veșnicie și în sfârșit am văzut un pic de mare, lângă aeroport. Am vorbit un pic cu Namura, dar pare foarte răcit. De după *sesshin* a fost cam bolnav. Într-o ploaie torențială de după-amiază l-am întâmpinat pe Roshi în gară. A sunat Yen, Allison e disperată că nu mă întorc la Kannonji.

10 aprilie

Am bucățit șopronul și am pus lemnele deoparte. Am dat cu cenușă prin grădină. Exercițiile mele pentru Hossenshiki

[ceremonia de absolvire *koan*] n-au prea ieșit. Dorm patru ore și jumătate fără probleme. Mă simt bine.

13 aprilie

Am hotărât să-l abordez pe Namura. Arată așa de abătut și de deprimat. N-a mai făcut *zazen* în *zendo*. Și eu l-am luat ca un buldozer. N-a știut cum să reacționeze. L-am întrebat dacă se simte bine și mi-a răspuns că nu prea. După care, în stil japonez, a început să se scuze. Eu am boscorodit și am bătut câmpii despre japonezii care-și reprimă sentimentele etc.

A venit o americancă nouă, Jocelyn Ford. Se pare că poate fi serioasă.

Izaki mi-a adus prăjitură cu brânză.

15 aprilie

Fac *mondo* cu Go Roshi.

- Piatra care acum predică *dharma* este vie sau moartă?

- I*shi, konna ishi*? [„Piatră? Piatra asta?“], răspunde el, arătând cu degetul.

- *Hai*, zic eu.

- Nu știu, replică el. Apoi râde: „întreabă piatra“.

- Păi întreb piatra, spun eu. Am râs amândoi.

- Eu nu-s piatră. Sunt Ban Tetsugyu, zice el și ne topim de râs.

A sosit Jiko-san, s-a întors din India.

Zazen prost, foarte soporific, dezorganizat. N-am putut să fac *dokusan* de dimineață. Plouă cu găleata.

17 aprilie

Abe zice că va ajuta, iar eu am scris mai multor oameni și i-am rugat să o viziteze pe Allison.

Am reușit să port o conversație de 3 minute cu Namura. De la răbufnirea mea pare că stă mai bine cu umorul. Nu știu dacă are vreo legătură.

Seara, *zenkai* cu Go Roshi. A fost pe-aici Maezumi Roshi. Pare

bun. Întreaga poveste a fost distractivă. Roshi era într-o dispoziție foarte bună. Am mers cu metroul, iar Maezumi Roshi îl tot întreba pe Go Roshi unde-i e mașina. Go Roshi nu ne-a lăsat pe vreunul să-i cărăm geanta, dar Maezumi a luat-o de-un mâner. S-au luptat ca niște puști în mijlocul străzii, pe întuneric, sfârșind prin a căra împreună servieta minusculă. Mergeam înapoia lor printre hohote de râs foarte nedemne. Roshii ăștia!

18 aprilie

A fost ziua nepotului lui Go Roshi. M-au invitat și pe mine. Am fost foarte impresionată.

A sunat Allison, nu se înțelege cu Tetsugen.

Am fost pe la Kiguchi-san. Mama lui se întorcea dimineață și voiam s-o aștept și să-i dau un *obento*. S-a dovedit că era și ziua lui Kiguch, și că Namura era și el acolo. Am ieșit un pic s-o sun pe Allison, intenționând să mă întorc imediat. Namura a plecat.

Allison dormea, dar l-am rugat pe Tetsugen să-i dea o zi liberă pe săptămână. N-a părut să-l deranjeze. Suna bine.

M-am simțit dezamăgită de plecarea lui Namura și m-am agasat singură că sunt dezamăgită. *Zazen*-ul a fost iar prost, așa că m-am dus pe acoperiș. Se făcuse târziu, iar rufele lui Namura se terminaseră de spălat, le puneam deoparte chiar când a intrat el. Am vorbit multă vreme. A fost frumos, dar când au apărut Izaki și Kiguchi, Namura a șters-o.

Kondo e un drăgălaș, mi-a adus un ecler.

19 aprilie

Am hotărât să încerc somnul de 3 ore. Eram epuizată. Am încercat să citesc ziarul și următorul lucru pe care mi-l aduc aminte a fost că era 4 dimineața și Go Roshi bătea la ușă, chemându-mă să vin la *dokusan*. Mi-a mers prost toată ziua. Chiar păream blestemată. I-am sugerat lui Roshi ca Gen să meargă la Nangano, Mio la Toshoji și Allison la Kannonji. Mi-a zis

că vrea să mă mărit cu un japonez și să conduc unul dintre temple. Lăsase asta baltă o vreme. Altă gafă: am încercat să-i dau lui Kiguchi un cadou întârziat de ziua lui; l-am pus deasupra ferestrei sale și a căzut. Foarte fragil. A fost cea de-a 33-a aniversare a cununiei lui Roshi.

20 aprilie

Go Roshi m-a uluit la *dokusan*. Mă tot gândeam că Namura e mai tânăr ca mine cu 7 ani și că atracția asta e sincer absurdă, când Go Roshi mi-a zis povestea femeii care a sărit în WC să salveze pisica. Dintre toți preoții l-a ales pe cel mai bun, pe cel mai serios cu pregătirea, așa cum fusese și ea. Alesul era cu șapte ani mai tânăr decât ea. Roshi m-a privit cu subînțeles. „Vreau să-i urmezi exemplul, adică să alegi singură.“ *Hossenshiki renshu* [exercițiile] mele sunt acum 120% grație lui Abe-san, care mă pregătește foarte blând. S-a întors iar fostul *tenzo* amuzant și bețiv. S-a așezat cu sandalele în afara porții, oftând din greu. A devenit un pic violent.

21 aprilie

Go Roshi face mari presiuni să rămân în Japonia și să-i succed. Sunt dezorientată. Toate principiile, țelurile și opiniile mele anterioare par schimbate radical. Că-s aici sau în Irlanda, măritată sau nu, nicicum nu pare să conteze prea mult. Să consimt ar însemna să-mi abandonez viața în favoarea pregătirii. Mama s-ar supăra. În lumea reală, ideile mele și ale lui Roshi sunt foarte diferite. Dar pare că nu mi-a mai rămas niciun criteriu în baza căruia să iau o hotărâre. Orice e în regulă. E un sentiment ciudat, nu o problemă, dar categoric debusolant.

Am făcut *insatsu* [imprimeuri] seara, cu zgomotul ploii în fundal.

Roshi zice că interpretarea *koan*-ului meu a fost mai profundă decât *koan*-ul. Am fost mișcată.

Allison m-a sunat din nou; îi e greu.

22 aprilie

Am plantat flori, am plivit, am făcut *insatsu*, am cusut. Îi iubesc pe toți oamenii din Toshoji, pe absolut fiecare. Sunt superbi cu toții, nu-i un singur măr stricat printre ei.

25 aprilie

Ceremonia mea.

Am exersat prea mult ieri, deci vocea nu-mi era chiar perfectă, dar a fost în regulă. Zi minunată. Pregătisem un discurs bun, dar când mi s-a spus să vorbesc nu am putut decât să izbucnesc în plâns. Am devenit foarte emotivă, redusă la plecăciuni și mulțumiri pentru toți. (Mi-am cheltuit toți banii într-o gratitudine frenetică, cumpărând câte ceva pentru toată lumea.) Și mie mi s-au dat multe cadouri; am fost extrem de mișcată.

Seara a fost petrecerea mea. Pe Kondo-san îl durea spatele, așa că am gătit eu tot. Oboseală. Trezirea de la 2.30, multă energie la *hossenshiki*, apoi fără pauză. Gătit și curățenie.

Toți mi-au dedicat cântece. Yamaguchi zbiera, mai să-i plesnească un vas de sânge, bătând din picior. Mieros și romantic, Izak l-a rugat pe Namura să cânte ceva, dar el a spus că nu are voce. Mai târziu s-a ridicat în picioare și a strigat: „Toată lumea a cântat ceva pentru Mora, numai eu nu, pentru că n-am voce.“ Așa că s-a apucat să facă un număr parcă de majorete, sălbatic și pasional, cu lovituri în aer și multe mișcări impresionante, strigându-mi numele. Îmi venea să fug la el.

Ulterior n-am putut medita pentru că mă gândeam la el, astfel că m-am dus pe acoperiș. Kondo-san ședea întins pe spate, beat, cântând zgomotos la stele. Apoi a rostit în noapte: „Mora-san, am făcut o greșeală (la ceremonie). Scuze.“ E așa de pur, de frumos. M-am așezat pe trepte. Eram un pic îngrijorată de

Kiguchi, deci m-am îndreptat într-acolo cu câinele și m-am întâlnit cu Izaki, Namura și alți prieteni care se duceau înspre băi. Am întrebat cum să ajung în parc; Namura nu mi-a arătat calea.

(fără dată; probabil primăvara lui 1982)

Dragă Sean,

În sfârșit un moment de răgaz în vârtejul evenimentelor și întâmplărilor din Turnurile Toshoji. Sunt într-o gară, aștept să plec cu trenul spre templul principal. În Toshoji, chiar și cu numai 2-4 ore de somn pe noapte, pare că niciodată nu pot avea un minuțel liber... Ieri dimineață mi-au spus că urmează să am ceremoniile finale și că trebuie să-mi prezint omagiile la templele principale. Spălat și călcat kimonouri în grabă, ras în cap și împrumutat accesoriile care-mi lipseau, și fuga la trenul de noapte. Locurile în vagon sunt dispuse la 90 de grade, astfel că am dormit pe un bețiv de lângă mine, pe care n-a părut să-l deranjeze.

Acum e 11 dimineața și soarele-i aproape deasupra capului. Aici mă simt altfel decât ce am trăit oriunde altundeva în Japonia. E în sud și se simte mediteranean sau latino-american. E o combinație plăcută, japoneză și latină. Gară mică, de provincie, cu flori roz între șine, soarele bătând peste țiglele ceramice suprapuse. Pe geamul minusculei săli de așteptare pot vedea direct într-o casă – un bătrân șade pe podea, jaluzeaua de bambus legănându-se ușor; curățță ceea ce pare a fi o pară de vară. Lângă mine, un puști se joacă la un calculator muzical. Nimic din graba din Tokio. Aerul miroase a munte și, deși e fierbinte, nu e înăbușitor. Încep să mă ambalez la gândul vizitei în templul principal. O parte a ceremoniei implică să devin maestru pentru o zi. E urmarea unui *gyo* [un anumit exercițiu, prescurtare de la „shugyo“] pe care-l făceam când am primit scrisoarea de la tine, deci te-am avut în minte deși a trebuit să fac

3.000 de prosternări în timp ce cântam.

... Mai târziu, ușor copleșită, dar stăpână pe situație. Ăsta-i un templu foarte vechi, montan, în care mișună cam 200 de călugări. Se simte ciudat. Port papuci roșii, dorm într-o cameră aurie și toți călugării trebuie să se oprească de tot și să se plece cât să nu li se vadă fețele în timp ce trec eu. Festinuri (vegetariene) splendide. Azi-noapte, pe întuneric, un călugăr m-a purtat prin pasajele pietruite, la lumina unei lămpi cu lumânare. Mi-a arătat ce am de făcut la toate ceremoniile. A fost straniu – întuneric beznă, lespezi de piatră și *tatami* mirosind a tămâie. Inițial am crezut că e orb – privea în gol, fără a se fixa pe ceva anume. Apoi mi-am zis că-i retardat – vorbea foarte lent și cu grijă. (După care am ghicit că probabil el mă credea pe mine retardată – fiind străină și toate cele. Apropo, asta și sexul meu i-au luat cu totul prin surprindere.)

Ceremoniile aproape că s-au terminat. Abia ce-am terminat o ceașcă de ceai bun, fiert pe un *hibachi* cu apă de izvor. Mai bine ca-n Tokio. Nu știu dacă am comis sau nu ceva greșeli. Sunt așa de somnoroasă că parcă totul s-ar fi petrecut într-un vis. Poimâine mă duc la celălalt templu principal; apoi Cenușăreasa nu va mai fi persoana cu papuci roșii și mă voi regăsi cu vechea mea piatră de moară. Voi pleca probabil pe 7 oct., plănuiesc să revin în lumea occidentală în jur de Crăciun.

... Din nou mai târziu. Gata cu primul templu. Sunt pe drumul de întoarcere la marele oraș. Gări și un prânz la pachet, cu prune murate sărate. Înapoi la Toshoji; nu s-a schimbat mai nimic. Câinele n-a fost hrănit de nimeni, iar lui Go Roshi i s-a rupt un cearșaf. Cât de curând revin la programul meu de n-am-o-secundă-să-scriu...

Cu dragoste, M.

26 aprilie

Bietul Kondo-san, încă beteag. Abe-san face masaje și

acupunctură. Eu mă ocup de bucătărie.

27 aprilie

Namura categoric nu-i interesat, la naiba cu asta. Pur și simplu voi uita de el.

Mi-a luat ore să usuc *tabi* [ciorapi albi și groși, cu o despărțitură între degetul mare și celelalte] lui Roshi până dimineața, apoi nu i-a purtat.

Nimic nu e mort. Tot ce-i viu e în mișcare, fie și numai în timp.

15 mai

Făcut *sesshin* în templul tradițional din Kyushu. Allison s-a ras pe cap. Go Roshi era fericit. Bietele ei picioare o chinuiau. Mâncam și dormeam în *zendo*. Am făcut multe greșeli de protocol, dar m-a ajutat Tetsumon-san.

A fost cel mai reușit *sesshin* pe care l-am trăit vreodată. Am avut două deșteptări minore. În cea de-a doua zi, în rând la *dokusan*, am realizat – ba chiar am trăit – că *Ten ni mo chi ni mo tada ware hitori* [„în cer și pe pământ exist doar eu, sinele“, afirmație atribuită de legende copilului Buddha Shakyamuni]. Acel „*ware hitori*“ include totul.

Mai târziu, în cursul *teisho*-ului, am simțit o recunoștință atât de intensă față de Go Roshi încât n-am mai putut decât să plâng. Am plâns o oră și jumătate.

În cea de-a patra zi, deșteptarea mea a început pe coridor și a devenit intensă în timp ce mâncam. Totul e perfect. Totul e iluminator, așa cum e prin simpla virtute a faptului că există. Cum este, este *narikiteru* [a exista total], chiar și *bonpu* [starea lumească, neiluminată, a amăgirii] este *narikiteru bonpu*. A fost o revelație, perfecțiunea din imperfecțiune. Cuvintele de dojană ale lui Go Roshi ne pătrundeau de multe ori adânc. „E măcar unul dintre voi cu adevărat *narikiteru*?“ Eu nu sunt.

La final, Roshi-ul de la Hukokuji a ținut un discurs în care a pomenit că, la fel ca Dogen Zenji, eu nu mai dormisem întinsă pe jos de o mie de zile. M-am simțit rușinată, dar și încurajată să mă descurc mai bine în cursul ultimelor Shiku Seigan Mon [Cele patru Legăminte ale *Bodhisattva*: să deștepte toate ființele, să pună capăt tuturor amăgirilor, să stăpânească toate învățăturile și să parcurgă Calea lui Buddha]. Iar boceam, intens recunoscătoare că am ocazia să experimentez *sesshin*-ul ăsta.

Am uitat de Namura. Trebuie doar să mă pregătesc bine, fără distrageri. Tetsumon-san a ținut o cuvântare ciudată. Mă place (mă iubește, zice el), dar e justificabil descurajat de exagerările lui Roshi privind valoarea mea și de condamnarea japonezilor de către acesta. Aș vrea ca Roshi să nu mai facă așa ceva.

Allison va veni la Toshoji în iulie; mă întreb cum se va simți Namura. Oamenii au început să facă *zazen*. La început numai eu, acum suntem cinci în fiecare seară.

Sunt fericită până la extaz. Este un mai fabulos, călduț și vântos. Iubesc lumea.

14 mai

Azi-noapte am discutat până târziu cu Namura – foarte frumos, foarte deschis, spontan și relaxat. Mi-am dat seama de multe lucruri. Am ajuns să-l plac și mai mult, să mă simt mai apropiată de el, dar nu și ca bărbat. E încă prea tânăr. Mi-ar displăcea să-l domin sau să-l dădăcesc, cum ar fi inevitabil. Asta mă face mai liberă să mă concentrez pe practică. Dar el e o persoană minunată.

S-a întors Go Roshi. Părea obosit, dar în putere.

15 mai

Au venit în vizită Reiko-san și Megumi. M-am bucurat mult. Megumi este nesigură de viitorul ei. (Femeia din Morioka aparent mișcată până la lacrimi să mă vadă în *takuhatsu* vrea s-o

ajut să-l pun pe băiatul ei pe calea cea bună, să se întoarcă la școală etc. Sunt cazuri bizare. Eu mă simt mai rebelă decât copiii.)

Am început să fac curat la WC-uri, din nou, la 3 dimineața. Dormisem trei ore. Aproape că dorm și stând în picioare. Afară stă să plouă, dar e frumos.

Toshoji, Tokio, 17 mai 1982

Dragă Kate,

... Tocmai ce-am vorbit la telefon cu Jane. Ce surpriză. E 17 mai, i-am urat la mulți ani și mi-a spus că nu e ziua ei. Încep să mă întreb dacă ori am două surori Jane, ori am buba la cap. Aici e încă ieri la voi (iar Go Roshi spune mereu că trecutul nu există).

E însorit. Privesc cum crește fasolea. E o zi fericită și liniștită prin vecini. Toți fac chestii de bună vecinătate orientală. Copiii îi dau pantofi câinelui nostru, pe care îl cheamă Guru și este ținut în lanț. În dimineața asta am oficiat funeraliile unei pisici. (Am devenit oficial preoteasă de ziua lui Ruth. Sunt *Soshin osho* sau *omasan*, cum au oamenii chef.)

Cei care au organizat-o ne-au oferit drept mulțumire mult *sashimi*. Pare adecvat să primești pește crud la înmormântarea unei pisici.

Stau în soarele și în vântul de mai care domină Tokio. Dacă era o zi senină aș fi putut vedea Muntele Fuji, dar nu-i, deci nu pot. Caut să-i cârpesc peticele lui Go Roshi. Poartă roba asta de 50 de ani, deci pun petice peste petice și totul pare că mi se destramă în mâini și în vântul ăsta divin de primăvară. Așa că am luat o pauză să-ți scriu, fără să am multe de spus.

Zilele zboară, făcând curat sau șezând și râzând. E plăcut să trăiești iar alături de oameni. Toți de treabă, dar ca în orice comunitate înghesuită într-un spațiu mic, sunt multe bârfe. Japonezii nu le au cu întâlnirile față-n față etc., dar toată lumea pare că știe ce se petrece cu restul. I-am șocat pe mulți zicând pe

față ce nu se spune.

Go Roshi e bine. Are în plan să moară anul ăsta. Este anul câinelui; el s-a născut într-un alt an al câinelui și voia să facă ceva măreț, apoi să dispară. Dar cartea lui are întârzieri, jumătate de text a dispărut, deci și-a amânat pensionarea.

* * *

Altă zi. E 3 dimineața. Abia ce-am terminat de spălat toate WC-urile, am ridicat parii și am deschis porțile, am scos cutia milei și ofrandele exterioare. Unii bețivi încă se mai împleticesc spre casă și nici eu nu mă simt prea coerentă, dar îmi închipui că ai așteptat multă vreme să-ți răspund.

Presupun că lucrul cel mai palpitant care mi s-a întâmplat în ultima vreme este *sesshin*-ul din Kyushu. Kate, a fost grozav. Am ajuns să fiu doar participantă. Fără gătit, servit sau patrulat, doar mult *zazen*. În fine, am făcut vreo două progrese reale. Foarte copleșitoare, cu lacrimi, râsete și o lungă ședere în grădina de pietricele. Acum par firave. Obiceiurile vechi dispar greu, dar trăirile sunt acolo și acum știu că experiențele pe care le-am trăit au fost adevărate. Excelent oricum, deși ca nivel de surescitare probabil că pare plicticos în contextul a ceea ce faci tu. (Ei, la naiba cu contextele.) ... Kate, trebuie să închei. Scrie-mi.

Ai grijă de tine, M.

18 mai

Ceasul a stat, iar câinele a rupt o pungă de gunoi. Le-am văzut pe amândouă și nu m-am ocupat de niciuna. Funbetsu [aluzie la o povestire zen care subliniază importanța detașării] – o voi face mai târziu. Aici nu am responsabilitate.

19 mai

Mă forțez să fac ceva când sunt dornică să-l trec cu vederea. Făcut suc, cusut rufe pe acoperiș. Am început să lucrez din nou la

traducerea Mumonkan-ului.

21 mai

Am avut parte de o plimbare incredibil de minunată cu câinele pe străzi. Cânta muzica; îmi venea să dansez. O mamă își privea copilul mâncând o înghețată roz. S-au ridicat festoanele din plastic văratice, argintii și albastre. Străzile par a fi în sărbătoare. Mirosuri de *soba*. Tarabe cu legume. Bătrân pe bicicletă. Tineri iubiți neținându-se de mâini.

Lui Ichigawa-san îi era frică să doarmă în camera ei, așa că am făcut schimb. Am râs. Am auzit zgomote suspecte și m-am gândit că Namura îmi joacă feste. O fi el un bărbat grozav, dar nu e potrivit pentru mine. Bine că știu asta și bine că e relaxat cu mine. Studenții din cămin ne-au adus multe lucruri. Îmi place să-i dădăcesc. Toată lumea are grijă de mine în foarte multe feluri – îmi pregătesc bunătăți, îmi dau ziare, mă ajută cu *koan*-urile, îmi rad capul. Toți sunt răbdători și amabili. Ne iubim unii pe alții dincolo de naționalitate sau sex.

Am fost obosită în ultimele două zile, n-am dormit aproape deloc. Sunt totuși rușinată de ce mântuială dau. Am citit despre maeștrii din vechime, și în special despre Buddha care a trăit înaintea mea la *dokusan* – și chiar încerc, dar sunt încă foarte departe de *risshin* [succes], de *narikiteru*.

A fost o zi ploioasă, foarte frumoasă. Nuanțe verzi intense, trandafiri roz.

23 mai

Jim și Dominique sunt în oraș. Am stat, cheală, sub afișul Star Wars din Parcul Ueno. Multe priviri în forfota nopții. Am cunoscut-o pe mama lui Jim, e născută în aceeași zi ca mine.

24 mai

Ziua mea. Paul trimite o trusă-cadou instant din Dublin: Guinness, tort și casete. Punem de-o petrecere pe cinste, dansând

pe acoperiș. Cadouri adorabile. Noapte trăsnită. Obosită a doua zi.

26 mai

Dimineață mă simt epuizată până în măduva oaselor. Parcă sigur pic, am atins un soi de limită, un prag al rezistenței. Voiam să dorm 24 de ore. Cu certitudine mă voi prăbuși în *sesshin*. Oboseala s-a acumulat. Dorm o oră după micul dejun. În cursul dimineții oboseala se risipește. Nu-mi vine să cred. La prânz mă simt suficient de trează cât să scriu scrisori. Realmente ciudat. Umerii mă cam junghie, dar restul corpului nu mai pare vlăguit. (Izaki-san, ce nostim, simte în *zazen* o energie despre care spune că vine de la mine, care ședeam în fața lui.)

6 iunie

Am avut *sesshin* între 1 și 5 iunie. A zburat timpul. Eu și Allison la bucătărie. Are toane, dar e de mare ajutor. Kondo-san a atins *kensho*. Sunt încântată. La fel și Ichigawa-san și un german, Helmut. Am tradus pentru patru oameni. Foarte ocupată de pe la 3.00 – 3.30, curat la WC, muncă toată ziua.

8 iunie

Am fost în parc, am dansat în picioarele goale. Kikuchi și Izaki-san au cântat la chitară și vocal. Din depărtare am auzit un bariton și un flautist. Am făcut întrecere pe biciclete până acasă. Am adormit în *zendo*.

10 iunie

Au venit părinții lui Namura, îngrijorați de el. Ne-au pus să promitem că nu-i spunem.

12 iunie

A sunat Galli-san, căutând să vină la *sesshin*. Fără așteptări sau neliniști. Nu-mi pot imagina. După voce părea bine. Lucrez la

Tetsugyushi [cartea lui Go Roshi] și la Mumonkan. Pe seară m-am întâlnit cu Namura pe acoperiș. Aerul era divin. Discuție bună, deschisă. I-am spus câteva din problemele pe care le-am avut eu la 20 de ani; a părut ușurat.

13 iunie

S-a întors Izaki-san, a făcut ceva Mumonkan. Eram lihnită. Kondo-san e ocupat cu pregătirile de nuntă. Eu gătesc pentru două ceremonii. Am făcut un *zazen* fantastic pe acoperiș.

14 iunie

Pentru prima oară după ce s-a îmbolnăvit, Namura a făcut un *ookyo* la fel de energic ca înainte. Sunt încântată.

18 iunie

Încep *Denpo-shiki* [*dharma*]. Fix 3.000 de plecăciuni complete. Am o săptămână să le fac. În primele 10 minute m-am simțit bine. Inspirație adâncă din *hara*, *„Namu san ze sho bu(tsu)*“ [„Omagiu tuturor buddha-șilor din cele Trei Lumi“], iar și iar. Sus și jos, capul plecat, sânge coborât în cap, hiperventilație. După aia am început să mă simt oribil. Mă durea tot – să respir, picioarele, stomacul – și eram ametită. Kondo și Izaki mi-au dat gustări. Am continuat aproape fără pauze. Eram leoarcă de transpirație. Am început să-mi pierd cunoștința – simțeam că există un zgomot, o mișcare, o senzație vagă și persistentă de cald, dar fără „eu“. Dacă mă opream, durerile din picioare deveneau sfâșietoare, dar dacă reîncepeam uitam de ele. 50 de țepe de lemn dintr-o parte într-alta. Am terminat 3.036 în a doua zi. Nimănui nu i-a venit să creadă. Făcut *banka*, apoi direct la *zenkai*. Adormeam acolo. Scările erau infernale.

20 iunie 1982, Ziua Tatălui

Sculat devreme. Picioarele mă omoară.

Am de făcut *Denpo-shiki*. Foarte impresionant. Dis-de-

dimineață, 50 de plecăciuni. Sunt *doshi* [preotul care oficiază la slujbe]. Abia-mi simt picioarele. Trebuie să mă concentrez. Greu fac toate plecăciunile. Ne plecăm cu toții. Vine și Abe-san. Go Roshi îmi scoate *okesa* [cea mai peticită robă a unui preot hirotonisit] și îmi pune una superbă. Când termină mai plâng un pic.

Mă strecor în camera lui și-i las stilouri, atenții o carte poștală și trandafiri.

22 iunie

O hindusă indiancă, Usha, a stat aici peste noapte. E o femeie foarte inteligentă, minunată, neobișnuită. O voi revedea.

(fără dată; Kannonji, 1982)

Dragă Maureen,

... Puține lucruri sunt mai satisfăcătoare decât o cină bogată după o zi la sapă. E grozav; o mulțime de chestii de cules și mâncat în perioada asta. Două bătrânici și un călugăr de pe munte m-au învățat de unde să culeg și cum să gătesc diverse buruieni și ciuperci. Tot soiul de metode ciudate, cum ar fi înmuiatul în apă cu cuie ruginite sau cu cenușă din vatra căzilor de baie. Plus ierburi pentru baia propriu-zisă.

Go Roshi s-a hotărât ca până la urmă să nu mă mai transfere înapoi la Tokio, cel puțin nu momentan. Ultima oară când l-am văzut insista să-mi dea templul ăsta și un soț ales de el. Îu! „Mulțumesc, dar nu, mulțumesc, aș vrea să mă întorc în Irlanda“, i-am zis. Râde. „Ești un avion, poți zbura înainte și-napoi când poftești.“ El și afurisita lui de logică zen. Crede că eu și călugărul ăsta ne potrivim bine pentru că – fii atentă, Maureen – suntem amândoi înalți!...

Încerc să mă gândesc ce ar mai putea fi descris ca noutate pe-aici, Maureen. Azi a venit bătrâna soție a unui țăran, cocoșată și pe o bicicletă verde, cu un batic plin cu prăjiturele de orez. Acum

două zile, o gospodină a vrut să-i binecuvântăm copilul epileptic. La etajul 4 sunt viespi, iar coridorul din spate are scurgeri. A venit poștașul, dar nu și lăptarul. Nu se petrece mai nimic. E pașnic. Nu mă plâng...

Să ai o zi de naștere grozavă... Scrie-mi, Maureen, chiar dacă doar te semnezi de 17 ori pe o pagină – măcar voi ști că nu te-a lovit autobuzul...

Ai grijă de tine și te iubesc, Maire

(fără dată, probabil vara lui 1982)

Dragă Maureen...

Sunt încântată că mi-ai scris și să aud că ești așa de fericită. Îmi pare rău că, deși chiar vreau să vin la cununia ta, nu vei mai fi în Dublin când ajung eu acolo. Am făcut promisiuni și cel mai devreme pot fi în Dublin în noiembrie. Dacă amâni ceva, SPUNE-MI. Sunt foarte fericită pentru tine. Eu a trebuit să reconsider multe din ideile mele despre căsnicie și mi-am dat seama că niciodată nu am crezut în dragoste... Îți doresc tot ce-i mai bun și sper ca prin nu-știu-ce miracol lucrurile să întârzie și să pot fi acolo. Vrei o binecuvântare budistă?

Cu dragoste, M.

24 iunie

Am petrecut ziua făcând fotocopii. Am pierdut și am regăsit jurnalul de *dokusan*. Izaki a fost incredibil de bun cu mine.

25 iunie

Am înapoiat o carte Templului *Zenkai*. Am primit o scrisoare de acasă. Am sunat familia care-l va găzdui pe Scott să le spun când sosește.

Toshoji, Tokio, iunie 1982

Dragă mamă,

... Sper că Scott ajunge repede, că între 10 iulie și 6 august voi avea un program infernal cu sutrele echinocțiului de vară. Trebuie să fac 80 de case în 5 zile, apoi să dau fuga la Kannonji și să-l pregătesc de *sesshin*, să fac *sesshin*-ul, să fug înapoi să pregătesc *sesshin*-ul aici și să fac de mâncare (pe canicula Tokioului din august). Deci sper că va veni curând. Ai primit scrisoarea în care-ți spuneam că Paul, cel din Irlanda, a reușit să-mi ofere de ziua mea un cadou genial? De ziua lui Go Roshi a sunat de la Londra. A zis că s-a distrat grozav în Dublin... Muncesc zilnic la traducerea cărții lui Go Roshi. E foarte greu. Când mă întorc în Irlanda vreau să studiez foarte serios japoneza. Pentru ca zenul (nu versiunea pop) să prindă rădăcini în Vest, ar fi de tradus multe texte esențiale. Traducerile existente sunt chiar proaste. Îți explic altă dată. Nu mă dau în vânt după munca de traducător, dar trebuie făcută, deci...

Studiul *koan*-urilor avansează într-un ritm amețitor. Zilele astea au venit destul de mulți străini, eu le traduc toate *dokusan*-ele. E o ocazie importantă pentru mine întrucât astfel pot să exersez frecvent lucrul cu începătorii și să-mi adaptez răspunsurile după nevoile persoanei. Deci mă dezvolt, dar abia prin octombrie am să pot să iau o pauză...

Cu dragoste, M.

Toshoji, Tokio, 4 iulie 1982

Dragă *okōchan* [mamă],

Ei, băiatul tău a ajuns bine și s-a aclimatizat repede. Se produsese un accident pe pistă și avionul lui a fost nevoit să zboare în gol o veșnicie. Am ajuns acolo la 15.30. El a aterizat în sfârșit la 20.30. Asta mi-a dat timp din belșug să vorbesc cu gazdele lui. Când a ajuns ei l-au recunoscut, eu nu. Am insistat că bărbatul ăla tânăr nu e Scott. Ca Petru, m-am lepădat de el de trei ori până ce într-un final mi s-a arătat că ar putea fi chiar fratele meu. E schimbat mult, foarte simpatic. Bietul copil era treaz de

28 de ore, dar s-a descurcat într-o cultură străină să fie foarte grațios, săritor, atent și extrem de pozitiv. Era realmente încântat de orice. S-a băgat cu poftă direct în peștele crud, i-a plăcut de gazde foarte mult, iar când în sfârșit s-a putut băga la culcare a ținut să despacheteze și să aranjeze toate lucrurile din bagaje, să nu lase deranj. Zău, am fost foarte impresionată de felul în care vedea doar partea bună în orice și a făcut eforturi reale (deși nu părea). Dar nu pot trece peste cât de american pare că este.

Gazdele lui m-au lăsat să petrec noaptea acolo. Oameni adorabili. Soțul e blând, cu ochi zâmbitori și foarte intrigat de Scott. Știe să spună doar „*thank you*“ în engleză.

Scott se simte ca peștele în apă. Fără stângăcii, de parcă s-ar afla în Japonia de ani buni. Pare că știe să facă totul corect – cum să țină paharul, să toarne pentru alții, cum să șadă politicos etc.

Soția e încântătoare – genul ăla de supernevastă japoneză. Și-a făcut multe griji cu venirea lui Scott, temându-se că va fi prea înalt pentru saltelele lor etc. Chiar a slăbit din cauza grijilor. Fiul lor cel mare are 24 de ani și a petrecut un an în State, deci vorbește fluent englezește și înțelege perfect cum e să te afli departe de casă și într-o cultură străină. Și fata vorbește bine engleza, deși mai lent. E deschisă și amuzantă. I-au aranjat lui Scott să meargă la școala ei. Toate fetele de aici abia așteaptă să-l cunoască. Pe scurt, lucrurile au început foarte promițător.

Scott vrea să încerce *sesshin*, deși-l va rata pe cel din Kannonji din cauza școlii. Păcat. Aș fi vrut să-i cunoască pe oamenii de acolo. Am fost dezamăgiți amândoi de nepotrivirile programelor noastre. Cel mai devreme aș putea pleca (după făcut bagaje, cumpărături, despărțiri înainte de *sesshin*) pe 7 octombrie. Scott crede că trebuie să se întoarcă la școală pe la jumătatea lui octombrie.

Recent a venit să stea aici o indiancă minunată. Are 50 de ani, necăsătorită, e lector în psihologie și ucenica unui guru indian. Are o casă și servitori pe Gange. Ne-am înțeles extraordinar de

bine și m-a invitat să vin să stau la ea cât de mult vreau. În octombrie au un festival al luminilor și unul al binelui și al răului pe care ar vrea să mi le arate. Spune că în octombrie e vremea cea mai plăcută și că mă va duce să vizitez diverse atracții budiste, precum și *ashram*-ul ei din munți. Aș vrea ca Scott să poată aranja să vină cu mine. Cred că mi-ar face chiar mare plăcere compania lui.

Cu dragoste, M.

Toshoji, Tokio, 16 iulie 1982

Dragă mamă, ... acum suntem în *obon* și, brusc, au decedat doi enoriași de 69 de ani. Amintește-ți, asta implică priveghi, o slujbă acasă, una la templu, una la crematoriu și una la cimitir. Vom căpia. Unul dintre studenții din cămin căruia i-a cam crescut părul s-a întors aseară după câteva păhărele, vesel, cântând și mângâindu-și părul, doar pentru a i se spune că avem nevoie disperată de preoți. Un drăguț. Fără un murmur, unde-s foarfecele? Azi fac *ookyo* de la 8 dimineața la 7 seara, apoi plec la priveghi. Sper să mă hrănească cineva. Am să mai scriu când voi mai avea timp...

Septembrie 1982

Dragă mamă,

... Nu putem afla de aici din Tokio informații despre zborurile către State din Thailanda (cele chilipir) pentru Scott, deci va trebui să așteptăm să ajungem în Thailanda și apoi să ne orientăm acolo.

[Mai târziu] Am mari necazuri cu încasarea cecurilor noastre în dolari. Habar n-am cum fac japonezii operațiuni bancare internaționale. Ghinionul e că toate astea coincid cu *ohigan* [echinocțiul de primăvară]. Sunt incredibil de ocupată. (Acum e 3.37 dimineața și răpesc timp dintre treburi să scriu asta.) Pare, totuși, că până luni vor fi verificate cecurile.

Am încercat s-o contactez pe Sr. Ruth Sheils, iar agendele noastre nu se potrivesc suficient cât să ne putem întâlni, însă am purtat o conversație telefonică lungă și plăcută. Este o femeie foarte inteligentă și plăcută, care mă va căuta în Irlanda vara viitoare. Mi-a spus multe despre Sacred Heart, din Tokio, și sună excelent.

Multe zile mai târziu: Am avut *ohigan*, apoi un *sesshin*, iar între ele am încercat să organizez împachetatul, corespondența, vizele, cumpărăturile, banii și despărțirile – sunt complet epuizată, dar aproape am terminat. Motivul pentru care a durat atât de infernal de mult e că am așteptat un răspuns ferm despre fondurile noastre de călătorie. A fost un iad. În fine, trebuie să expediez asta ACUM sau deloc.

Scuze! Nu-ți poți imagina cât de aglomerată e situația. Voi scrie.

Cu dragoste, M.

---

[5] Stil minimalist de *ikebana*, numit și *shōka*, în care se folosesc numai trei ramuri principale, cunoscute ca „*ten*“ (cer), „*chi*“ (pământ) și „*jin*“ (om). (n. tr.)

ANEXE

Cu mulți ani în urmă, când Maura era spre finele adolescenței sale, o cunoștință mi-a spus ce fată extraordinară era. Cu toate că adesea uit remarcele mele curente, dintr-un motiv oarecare îmi amintesc ce am replicat atunci: „Da, dacă în viața asta voi obține vreo recunoaștere, va fi cea de mamă a Maurei“. Acum, ca executorul ei literar, mă găsesc în poziția – deloc de invidiat – de a-mi fi împlinit propria profeție.

- Ruth O’Halloran

I. POEZII

08 .03. ‘79, Boston

Cum îndrăznești să-mi pui viața sub microscopul alei tale?
Să ceri să-mi știi intențiile, disprețuitor cu visele mele?
Cariera-mi confuză, talentele-mi risipite
sunt treaba și plăcerea mea.
Nesimțitor la farmecele nesiguranței, tu
Insiști pe un edificiu de definiții și destinații
Iar timpul mușcă din toate edificiile.
Ele se năruiesc
Și numai florile de mur purtate
liber de vânt rămân intacte.
Nu eu îmi conduc viața, ci blând,
De mână, șoptindu-mi povești dulci
Ea mă conduce pe mine.

11.03.’79, Boston

Se vor căsători curând
Relația e semnificativă
Pare ce trebuie făcut
E pentru oameni
Avem multe să ne oferim între noi
Amândoi vom continua să creștem
Saprofiți, constrânși la o viață care suge viață,
Prin acord reciproc

Să zic felicitări?

Doi hoinari
Bătând drumurile
Stând spate-n spate
Și-au explorat izvoarele unul altuia
Ratându-se reciproc.

El, cu presantele-i
trecut și viitor.
Ea, rămasă ținând
Doar al ei
prezent
era oarecum mai săracă pentru darul lui.

Acum întoarsă-n lumea ei
De despărțiri insurmontabile
Țesând încă o dată
Prin minți și corpuri,
Epuizată de prăpastia inerentă
A fiecărei întâlniri
Supărată de hăul impus
Al acestei despărțiri
suspină prin toate părțile ei
pe care el nu a avut timp să le atingă
dar profund mișcat, (neterminată)

23.03.'79, Boston
Împingând cărucioare prin lumina soarelui din parc
În cercuri cu meandre monotone,
Încet pe lângă narcisele parfumate,
Mai repede pe lângă bețivii visători,
Gândindu-se mereu la prețul laptelui
Gângurind fiecare la bobocul celeilalte
Femeile îmbătrânesc.

Legănându-și mândră fiul și moștenitorul
Se cutremură pentru mama de undeva
A acelui trup temător de lume.
El își leagănă sticla cu o neștiință senină.
„Ce pierdere“ - cloncăne ele.
„O viață de pustietate“.

El ducea un trai de abandon;
Cunoștea bucuria capitulării în fața
A ceva mai măreț decât el.
Era suficient de puternic cât să-și dea seama
Îndrăznea să renunțe la sine
Să se scurgă, da, de tot, în pierditudine.

Matroanele mai fac un cerc
Se opresc din milă
Frânele milei care le umplea vidurile de pasiune
Fără să fi fost vreodată o experiență
Fără să fi știut vreodată ce e să nu știi
Ci să simți, să fii
Fără subiect sau obiect,
Simțindă simțind simțirea
Fără simțiri
Ce le putea fi decât milă.
Binecuvântați sunt cei milostiviți.

„Viața lui a pierdut orice rost“ - afirmă ele
„Se sinucide“
În cuvintele lor atente
Nici măcar a ucide nu pot
Încet și pasiv
Ele mor.

28. 03. ‘79, Boston
Conștiența se trezi; se ivi rozalie

înconjură lumea și apuse
știința știa că doarme cât lumea o înconjura,
până apune.

Înțelepciunea era nemișcată
în înțelegerea staționară
nu văzu nici răsărit nici apus
ci mișcările unui miraj.

1980, Tokio

Mu
Pielea mi-e aspră de la colții frigului
Pielea mi-e arsă de sarea lacrimilor mele
Îmi curg umede pe piept
Eu gândesc
Vacuitate.

1980, Tokio

Sângele-mi curge-n țurțuri
eu stau în soarele dimineții de iarnă
îmi sărută tandru
picioarele mele
goale.

Fără titlu

„Cigarillos, cigarillos.“
Băiețelul cu haina roasă și umeri tremurând de frig strigă-n întuneric.
Lumina insensibilă a unui stâlp se reflectă în picăturile de sub nasul lui
Cigarillos într-o cutie murdară și uzată, încleștată
În mâinile lui jegoase și înțepenite de frig
Mica siluetă aplecată strigă pe la ușile cafenelelor
„Cigarillos, por favor.“

Manta sură întinsă pe o burtă bombată
cutată la nasturele care o încheie
Marginile argintii ale unei genți negre strălucesc.
Cu obișnuită fermitate brațul lui strânge
ziarul de seară.
„Cigarillos, señor?“ Valurile de grăsime
se întind imediat și ziarul, ca pliciul,
lovește căpșorul mereu aplecat.

Fără titlu

M-am așezat singură cu zorii
Făcând ceai pe plita cu kerosen
Ședeam la adăpost în alcov
Arc negru peste gri crud
Și-mi așteptam spiritele.

Ea a venit din noapte.
O cunoșteam
Era Cathleen
Șal negru acoperind fața albă
Picioare împietrite nesimțind rece
Umblet de hotărâre grațioasă
Se așează lângă mine
Zâmbetul fantomei mă salută.
Acceptă ceai

M-am cufundat în strălucirea caldă a puterii ei
Am privit strângere-ai fermă așezând cana pe marginea plitei
Fiecare mișcare încheiată conștient.
Privi, țintit, pașnic, spre mare.

1980, Tokio

În pădurricea de bambus
Soarele și sunetele se filtrează în modele dantelate
Cârâituri de ciori, susure de pâraie

iar în depărtare înfundatul huruit dulce al camioanelor.

Mereu fu lumea așa de perfectă
Sau doar n-am remarcat eu înainte?

Simt o dragoste pulsând în aer. De ce ești atât de orb?
El spuse: „Nu am timp.“
Ea a zâmbit șoptit
„Dar dragul meu, dansăm pe coridoarele eternității.“

Adierea blândă devine vânt șfichiuitor
în timp ce eu caut Motorul Divin.

Rând la dok'san
Duhoare acidă de urină stătută unduind în vânt
Dușumele nemiloase îmi mușcă din oase
Eu doar mă înfior
înfior
fior.

Minte plină cât e cerul de gol.
Arată-mi omul rău și eu îți arăt o oglindă.

Am găsit în sfârșit învățătorul meu - eram eu însămi
Am înțeles doctrina nesinelui.

Iubirea ta a împietrit și s-a topit. Îmi pare rău
Soarele-și continuă tăcut ascensiunea de dimineață
convins de chemarea aspră a creaturilor zorilor
nepăsătoare la singurătatea mea
grozama și iarba neagră
miros dulce a după-amiezi lipicioase de vară din copilărie, lingând caramele

II. ROMANUL NETERMINAT AL MAUREI

1982

A ajuns în amurg. Mersese pe jos de la gară până dincolo de marginea satului, unde era templul. La fiecare pas mai aproape de destinație dorința de a se întoarce și de a fugi devenea mai puternică. Era singură. Nu cunoștea nici măcar un suflet din tărâmul acesta de orientali indescifrabili, niciun cuvânt din limba care ar fi putut străpunge cumva bariera și stabili caracterul omenesc drept punte.

Treptele de piatră erau abrupte. A trebuit să-și plece capul ei de *gaijin* să poată intra pe poartă. Astă postură umilă i-a secat și puținul de încredere care-i mai rămăsese. Templul era complet tăcut, izolat, minunat. Ea încremenise încă în cadrul porții, prea nemișcată ca măcar să tremure. Și-a tras micile bagaje mai aproape, privind în gol și cuprizând cu brațele dramul de familiaritate rămas într-o lume necunoscută. În față licări o lumină slabă. Presupuse că trebuie să se îndrepte spre ea, dat fiind că toate celelalte clădiri erau cufundate în beznă. Dar picioarele nu i se mișcau. Începu să tremure în răcoarea serii, înghiți în gol și porni rapid înainte. Se împiedică și bocceaua îi căzu din brațe. Țipă înăbușit și încercă să nu plângă.

În cele din urmă ajunse la luminiță și intră într-o cameră întunecoasă. „Sunt Annie Shaw, Annie Shaw“, rosti ea clar, de parcă ar fi adăugat cumva informații pe care fața ei pistruiată de

scoțiancă le-ar fi ascuns. „Sunt așteptată.“ Dar călugărașul nu așteptase mult. Flutura deja documentele ei, gesticulând și sporovăind surescitat în japoneză. Robele-i negre, ca niște pijamale, fâlfâiau în jurul lui în timp ce cotrobăia pe sub birou și sus pe rafturi. Arăta comic. „Pinguinul pe acoperișul fierbinte“, gândi ea și, înăbușindu-și râsul, se simți mult ușurată. „Ah, atta, atta, atta!“ strigă el triumfător și trânti pe birou o hârtie în fața ei. Un scris ca de copil zicea „Te rog pe aici“ . Călugărul a privit la el și a încercat să pronunțe. „Roogu peeu aiciu.“ Și a luat-o din loc, fluturând hârtia în nasul ei ca pe un morcov în fața unui cal și făcând gesturi care unui vestic i-ar fi sugerat „dispari“, dar care evident însemnau „urmează-mă“.

Poticnindu-se prin labirintul strâmt și întunecat, ea se simțea ca Alice urmându-l pe Pălărierul Nebun, care continua să se agite și să mormăie „roogu peeu aiciu“. După ce a mai luat încă o cotitură invizibilă, s-a oprit. S-a opintit să întredeschidă o ușă înțepenită și a prezentat camera ei.

Călugărașul ăsta, Hogen, se mândrea. Aranjase camera personal în așteptarea doamnei *gaijin*. Cotrobăise tot templul pentru un pupitru cu picioare cât de cât drepte și alesese cea mai frumoasă față de perne pe care o putuse găsi. Era floral, cu trandafiri roșii uriași. Era încântat că o descoperise. Toată lumea știe că europenilor le plac trandafirii. Descoperise apa caldă. Cu o mișcare de braț maiestuoasă, ca și cum i-ar fi prezentat reginei palatul, o îndrumă în noul ei sălaș.

„Vai, Doamne.“ Bagajul aproape că-i căzu din brațe. Becul mic și unic arunca umbre sinistre. „N-are nici măcar fereastră și e lat cât patru covorașe. Nu-mi pot întinde picioarele nici în diagonală.“ Îi venea să se prăbușească într-un fotoliu sau într-un pat, dar nu avea decât hidoasa pernă roșie și un pupitru spartan din placaj. I-a mulțumit.

El îi urmărea reacțiile, șocul din priviri când a văzut perna stridenă. O, îi place! Ce minunat! O doamnă europeancă aici, în

Shodoji – incredibil. Clopotul a sunat de cină și, înainte de a fi cuprinsă de oroarea situației, Hogen o purta iar prin întunecimea labirintului templului.

Călugărul alerga tropăind, orb la mâhnirea ei. „Cum o putea vedea?“ se întrebă ea, lovindu-se iar de un perete. „E ca un liliac – da, liliachiu“ își spuse zâmbind la viteaza și jenanta ei tentativă de glumă.

Hogen a condus-o într-o încăpere mare, goală. Într-un capăt, ca și cum s-ar fi înghesuit de frig, ședeau patru banchete. De perete erau rezemate alte patru banchete identice, fără altă mobilă. Doi călugări o priveau sfios. „Ceee mai faci?“, „Tu bunăvenită“ chicoteau ei. Sunetul pârâitoarelor. Chipurile li se transformau în timp ce-și înșfăcau *oryoki*-urile. Hogen îi dădu un pachet similar. Era stresată că el nu avusese timp să-i arate procedura înainte de masă, dar îi sugerase că trebuie să-l imite. Stăteau drepți, aliniați pe lângă banchete, cu *oryoki*-ul ridicat la nivelul ochilor între degetele mari și următoarele trei ale ambelor mâini. Un clopot. Intră maestrul. Se înclină. Toți se înclinară. Noi dangăte și bătăi din bețe. Se așezară și își desfăcură pachetele într-o liniște inumană. Două castroane, o farfurie mică, o pereche de bețișoare și un șervet pătrat era strânse toate într-un alt pătrat, ca o versiune orientală a gamelelor pe care obișnia să le folosească în *Girl Guides*[6] . Își separă castroanele. Cuvintele „*Oto sasanaide*“ [„Nu fă zgomot“] fură strigate în tăcere. Roșind încurcată, Annie își dădu seama că-i erau adresate ei, dar n-avea nicio idee ce însemnau.

Hogan îi arătă cum să așeze castroanele astfel încât contactul cu lemnul banchetei să nu scoată un sunet. Formalitățile implicate numai de simpla întindere a castronului după supă sau orez păreau insurmontabile. Ordinea era fixă, castroanele distincte, trei degete, mâna dreaptă, șterge înainte de a întinde, continuă cu palma, *gassho* [Gest de împrenare a palmelor, cu degetele drepte și în sus, la un lat de palmă de față, în semn de

respect profund. Gestul e făcut frecvent în templele budiste, fiind adesea însoțit de o plecăciune.], supa în dreapta, orezul în stânga, bețișoarele îndreptate spre tine, dă o ofrandă – șapte boabe de orez. Așteaptă păcănitorile. Și începeau. Da, Roshi primul, Hogen imediat după el, Kindo basculând și el cu vitejie. Ei nu-i venea să creadă. Își înfulecau hrana cu frenezia unor sălbatici, dar nu scoteau niciun sunet – cu excepția bețișoarelor care se mai loveau ocazional de câte-un dinte.

Își mestecă orezul temeinic, metodic, și da, își zise ea, chiar meditativ. Se așteptase ca ei să mănânce ca și cum ar fi căutat să devină una cu fiecare bob, să ridice actul fizic la nivel metafizic, să dizolve în salivă subiectul și obiectul, să mestece universul și să înghită cosmosul.

Privind la Hogen pentru liniștire, își ridică farfuria în care era o grămăjoară de mâzgă maro. Slinoasă, păstoasă, avea un gust la fel de mortal ca aspectul. În bezna rece a încăperii în care abia putea vedea aburii respirației lor, călugării o devorau cu lăcomie. Până în acel moment se descurcase destul de bine cu bețișoarele. Poate ca reacție inconștientă la repulsia ei conștientă, mizeria vâscoasă aluneca într-una prin farfuria sa, rezistând oricărei încercări de a fi adunată, separată sau măcar împinsă politicos.

Au turnat apă în castronul lui Roshi. Acesta ștergea expert vasul cu o felie bleagă dintr-o legumă galbenă neidentificabilă. Cu colțul ochilor îi putea vedea pe toți cum își umplu castroanele, turnând și pasând apa caldă. Hogen o îndemna să termine, dar mormanul continua să-i scape, curgând sau alunecând dintre bețișoare. Încearcă orezul. Acesta era mai închegat și, dacă ținea castronul aproape de bărbie, putea să-i imite și să-l basculeze eficient. Călugării își ștergeau castroanele. Doar ea mai avea mâncare în ele. Acum își înveleau castroanele. Măcar orezul ei era aproape consumat. Alte plesnituri și zăngănituri. Încercă să se ridice odată cu ei, care aveau castroanele învelite atent. Hogen

o împinse la loc. Se simțea ca o proastă pusă la colț – să nu plângi! Ei ștergeau băncile. Ea încă nu terminase.

— Bună seara. De ce nu ridici vasul și să dai pe gât conținutul? rosti o voce de om într-o limbă recognoscibilă. Acum chiar că-i venea să plângă.

— Sunt Shonen, fiul lui Go Roshi. Tu trebuie să fii Annie. Încântat.

Zâmbea dinapoia ramelor grele ale ochelarilor săi mari. Hopa – ea se bâlbâia și-i tot pompa mâna în semn de salut. Mâna și brațul i se mișcau precum o creangă ruptă, încă prinsă de trunchiul copacului. Se obligă să-și amintească pe viitor că japonezii nu dau noroc, dar pe moment gestul familiar, contactul uman și zâmbetul lui îi aduseră ușurare.

Răbdător, Shonen îi arătă cum să mănânce toate boabele de orez, cum să spele *oryoki* turnând apă dintr-un castron în altul. Apoi ar trebui s-o bea pentru a nu irosi nimic. La urmă au venit complicatele plecăciuni și învelitul implicate în rearanjarea dezordinii. A invitat-o la un ceai în camera lui – ceai verde și prăjiturele de orez uscate. Acestea din urmă semănau la aspect și gust cu bucăți de carton lăcuit, dar ea aprecia gestul. Camera lui era mică, un pic mai mare decât vizuina ei, dar plină de cărți, manuscrise și mormane de foi cu exerciții de caligrafie întinse în semicerc pe biroul lui. Pe muchiile rafturilor de cărți erau bătute în unghiuri neașteptate cuie de care atârnau robe șifonate învelite în pungi.

Cu un băț de chibrit el aprinse un bețișor parfumat și o țigară. Destins, înfipse bețișorul într-un vas de aramă din fața unui Buddha de plastic și, reverențios, trase din țigară într-un moment de liniște apreciativă. „*Shitsurei shimasu*“ [„Scuzați-mi impolitețea“; „Îmi cer scuze“], se auzi o voce din afară. Se ridică rapid în picioare și stinse țigara. „*Hai.*“ Hogen trase ușor ușa pe șină, trase încet cu ochiul prin preajmă și rânji. „*Yaa.*“ Shonen aruncă țigara spre el. Hogen a râs tare, i-a mulțumit și și-a

aprins-o singur.

Începură să sporovăiască aprins în japoneză. Ea-și auzi numele pomenit des, dar se mulțumi doar să stea rezemată de raft și să observe. Păreau comici. Două capete chele care se mișcau, ducând un trai de secol 14 învăluit în norii de fum scoși de țigările cu filtru HiLite King-size. Îi aminteau de colegii ei de școală care pufăiau la WC, aceeași inocență în încălcarea regulilor. Conversația se centră pe ea. Chicoteau în timp ce o vorbeau. Scoțianca asta cu ochi albaștri urma să se călugărească într-un templu montan din izolatul nord al Japoniei. Incredibil!

Era abia ora 19.00, dar pentru Annie se simțea ca miezul nopții, iar ei încă zâmbeau. Zâmbi și ea. Se crispă, cu dinții încleștați într-un rânjet continuu. „Te rog fă o baie.“ Toți trei au dat din capete și au făcut zgomote politicoase. Au condus-o la baie. Ea se întrebă dacă n-o așteaptă un chin. Toate lucrurile mărunte care confereau un plus de siguranță păreau să fi fost smulse din rădăcini – aici se mânca, se dormea și se mergea la toaletă în feluri ciudate. Acum și făcutul băii fusese jupuit de familiaritate. Lor li se părea caraghios că erau nevoiți să învețe o femeie adultă cum să facă baie.

Au explicat că se face focul sub o cadă uriașă în care se scaldă întreaga comunitate. Fiecare individ se săpunește și se spală în afara căzii, cu apă dintr-un bazin mai mic, iar când este spălat și clătit cum trebuie intră în cadă și se lasă cuprins de căldură. Annie încercă să le urmeze instrucțiunile, dar „căldura liniștitoare“ îi frigea degetele cu care a încercat apa. Descoperi că-i e imposibil să-și cufunde trupul în lichidul fierbinte. Rămase pe margine, udă, înghețată, zgribulită toată. La naiba cu asta. Se îmbrăcă rapid la loc.

Blestemă brutele astea necivilizate în timp ce-și croia drum către celula ei. Aici trase afară saltelele grele și mirosind jilav și trânti peste ele un morman greu cu diverse piese de lenjerie de pat. Ciudat – un singur cearșaf. Deja complet îmbrăcată, adăugă o

eșarfă și o căciulă de lână. Apoi, la fel de bine echipată pentru somn ca pentru o excursie alpină, se înveli cu grosul lenjeriei. Ședea pe spate și se întreba dacă se va putea întoarce sub grele rufe de deasupra. Fixă cu privirea vidul unde ar fi trebuit să fie tavanul. În stomac simțea o gaură la fel de neagră ca vidul de deasupra-i.

Avea vreo idee la ce se înhăma aici? Totuși, privind acel vid, i se părea că întreaga ei viață a dus la momentul de față. Nu întâmplător a dat peste o mențiune la această mănăstire izolată. Era ceva ce trebuia să facă mai devreme sau mai târziu. Trebuie să încerce. Chiar trebuie să se angajeze total în asta. Totuși, gândi ea, ce n-ar da acum să șadă în fața unui foc deschis, cu un picuț de whisky în mână.

Dimineața a venit repede, insistentă și rece. Sunau clopotele. În somn încercase inutil să le ignore. Hogen era la ușă, citind de pe un petic de hârtie pe care scria „Arăt cum îmbrăcat“. Ce avea să-i arate? Satisfăcea deja cerința „îmbracă-te“, dat fiind că dormise îmbrăcată. Deschise ușa mai larg. El se agita chițăind, evident grăbit. Cum tot nu înțelegea ce i se spune, Hogen începu să-i tragă de haine. Primul ei reflex fu să-i tragă una, dar rațională că n-are șanse să-i amenințe virtutea la 5 dimineața într-o mănăstire plină. Zgomotele de spălat și de periat pe dinți din apropiere ofereau o asigurare în plus.

Trase un pachet de pe hol și scoase din el un kimono, gesticulând viguros că trebuie să îl pună pe ea. Îi arătă că partea dreaptă se petrece pe sub stânga, apoi cum se leagă cu diferite sfori și se încheie cu *majiku bando* [„bandă magică“, cuvinte împrumutate din engleză pentru a descrie cingătoarea unică din jurul kimonoului], atent, să nu se umfle reverele. Asta, a subliniat el, e cel mai important, dar ei îi părea doar o altă trivialitate ridicolă de-a lor. Totuși chicoti la ideea că un bărbat o îmbracă așa de platonic, chiar matern. Când îi tapa reverele să stea lipite pe piept părea că nici nu-i trece prin minte că are în față un piept

de femeie. Să existe oare un locșor pe Pământ în care să poată fi liberă de sexul ei?

În cursul primelor zile, simțul ei temporal a devenit dezorientat complet. Fiecare zi îi părea eternă și se îndoia mereu că va supraviețui până la următoarea. Anul pe care și-l propusese părea de neconceput. Trebuia să schimbe asta cumva. Poate că aversiunea față de întregul proiect, gândi ea, este cauzată de numărul uluitor de cerințe noi. Deși aici totul era nou, exista încă o deprimantă absență a stimulării. Nu se întâmpla nimic. Voia să plece. Asta-i tot ce știa. Îi era frig și era plictisită și scandalos de flămândă. Nu exista încălzire și era luna decembrie. Nu reușea să termine de mâncat la timp, așa că a optat pentru porții mai mici. Nu-i de mirare că era flămândă.

Azi se trezi la 5 să-și dea pe față cu apa rece din jgheabul de afară și apoi să se spele la lumina lunii. A urmat „*ichi ni san shi*“ [Literalmente „un doi trei patru“, folosită la numărarea mișcărilor din calisteniile de dimineață practicate la unele mănăstiri] – freneticele exerciții matinale în care toată lumea număra cu glas tare. Pe la 6.30 era afară, măturând pe jos. Se opri o clipă, fascinată de roșul aprins al degetelor de la picioare, ca niște cârnați congelați ieșind din strângerea *geta*-elor. Cocoțată pe aceste platforme de lemn în lumina cenușie din zori ar fi putut trece drept o *gheisha* care coboară din trăsură după o noapte de lucru, nu un *gaijin* cu o mătură de bambus care împinge indiferent frunzele căzute. Se holbă la picioare. „Totul e aiurea. Locul meu nu-i aici.“

„Totul e aiurea.“ Fu surprinsă să-și audă gândul reflectat cu accent tăios japonez. „Mătură așa“, spuse Hogen. Și demonstră câteva mișcări laterale bruște și scurte, cu coada aproape rigidă. „Există o cale zen de a mătura.“

„Mă întreb dacă o fi și o cale zen de a-ți pocni mutra aia arogantă“, murmură ea pentru sine.

O cale zen de a mătura – e umilitor, realmente umilitor. La

etaj încercase să șteargă praful și să măture *hondo*-ul. Cu prima trecere a pământufului de praf a reușit să găurească panoul *shoji* [ușa culisantă de hârtie]. Apoi a măturat contra fibrelor din *tatami*, în loc de în sus și-n jos. Părea să facă totul greșit. Cinci zile. Se afla acolo de numai cinci zile nesfârșite? Ar fi zis c-a stat un an. Se întreba dacă-i omenește posibil să rabde o săptămână întreagă.

Rutina zilnică varia între spălat și măturat înăuntru sau plivit și săpat afară. Era incitant când i se permitea să petreacă o zi întreagă tăind lemne de foc, dar apoi revenea la măturat și săpat. Curăța zilnic altarele exterioare și osuarul, dar acestea nu erau murdare niciodată. La o adică, abia ce le curățase cu o zi în urmă. În fiecare zi ștergea praful imaginar, înmuindu-și mâinile în apa înghețată pentru a freca un sfeșnic care s-ar fi putut murdări peste câteva luni. Vai, ce trai mizerabil și nimeni cu care să împartă măcar un chicot despre nebunia situației. De ce? De ce, în numele a tot ce-i sănătos și rațional alesese ea să vină în locul acesta uitat de lume și de ce continua să rămână aici?

În a cincea sa zi la mănăstire i-au spus că va avea parte de o ceremonie. Până atunci îl văzuse pe Go Roshi numai la mese, unde era tăcut și rigid. El și-a privit hrana. A mâncat-o. S-a plecat către toți. Ei s-au plecat către el. S-a retras în camera lui, din care se auzea sonorul unui televizor.

Ce fel de om era? Annie știa câte ceva. El și fratele său geamăn erau cei mai vârstnici membri ai unei numeroase familii de fermieri. Fratele lui a fost sortit să preia ferma și Roshi să devină preot. Familia lor era foarte religioasă. Când avea cam 11 ani, geamănul său a fost împușcat accidental. N-a fost vina nimănui, dar Roshi urma să moștenească ferma și să se achite de datoriile filiale. A protestat că el tot preot vrea să devină. Au refuzat să-l lase să plece. Și-a retezat un deget pentru a-și demonstra hotărârea. Au continuat să refuze, așa că a fugit de acasă, o dizgrație enormă. Nefiind nici măcar adolescent, a luat-o

pe drumuri, hoinărind și cântând tot timpul „*Namu myo ho renge kyo*“. A colindat toată țara și a întrebat mulți maeștri zen despre înțelesul vieții și al morții. În cele din urmă a ajuns la Daiko, care l-a chestionat: „Când merele sunt coapte și cad de pe crengi, ce faci?“

„Le adun“, a răspuns Roshi. Daiko i-a dat un coș și i-a arătat livada. A rămas acolo 35 de ani.

Ceasul bătea de 8 când a intrat el. S-a îndreptat către băncile suprapuse, a îndreptat una cu vreo doi centimetri, apoi a revenit la călugării care așteptau. Asta o tulbură. Sigur ar trebui să fie mereu concentrat și neafectat de detalii atât de neimportante precum o bancă ușor strâmbă. Bizar. Chiar e iluminat?

Luminile erau stinse. Erau așezați pe două rânduri. *Shoji* era deschisă, lăsând lumina aspră a iernii să treacă prin hol până la bănci. Îi aprindea fața lui Go Roshi. Acesta râdea și vorbea însuflețit. Ea nu putea înțelege cuvintele, așa că doar privea. Ceilalți se așezară formal. Erau adormiți sau treji? Păreau să nu comunice cu Roshi. El râdea vesel și rostea un monolog. Și totuși ei priveau fix nervurile lemnului. Nu-și putu opri un zâmbet. Poate că zâmbetul ei era nepotrivit.

Povestea tinereții lui continua să-i bântuie mintea. Soarele evidenția fiecare por de pe fața lui, ca o miriadă de halouri minuscule. Când râdea, dantura sa reparată masiv lucea auriu. Și-l imagină la 12 ani, singur, în pelerinaj. Făcea ca prezenta incursiune în zen să pară și mai improbabilă pentru o persoană obișnuită ca ea. Degetul mic de la mâna lui stângă era într-adevăr un ciot. Dar, mai degrabă decât să indice convingerile religioase ale unui băiețel, nu putea fi acesta rezultatul acțiunii unui copil încăpățânat, înspăimântat și plin de confuzie în fața propriei sale mortalități? Ea prefera această versiune.

Roshi îi pomeni numele de câteva ori în discursul său. Nu a tradus nimeni. Era ușor deconcertată, dar zâmbetul lui continuu o asigură că indiferent ce gafă ar fi putut comite nu e

impardonabilă. El se opri din vorbit, o fixă cu privirea, începu să râdă și i se adresă în engleză. Fu uluită. Credea că nu știe engleza.

— Ești pregătită pentru ceremonie?

— Ă, ce… ce ceremonie?

— Ceremonia în care tu devii preot.

Știa că asta avea să se întâmple mai devreme sau mai târziu, dar credea că mai târziu.

— Păi, ă, adică, vreau să spun că n-ar trebui să cunosc ceva, să cred chestii?

— Nu, cu cât cunoști și crezi mai puține, cu atât mai bine.

— Și asta înseamnă că nu pot pleca niciodată?

— Nu, pleci când poftești.

— Dar, cum să zic, ce trebuie să promit?

— Nu te rog decât să ceri voie când vrei să ieși.

— Zău? Păi, atunci cred că-s pregătită.

Asta era de neînțeles. Un preot fără credințe sau angajamente? Dar, la o adică, ce e un preot? Fac o excepție pentru ea? Era extrem de confuz și nici pe departe asemănător procesului de hirotonisire catolic pe care îl cunoscuse în Glasgow. Roshi bătu din palme cu o bucurie copilărească și scoase de după *shoji* o cutie de carton uriașă. O desfăcu încet, cu precizia și concentrarea cuiva care dezamorsează o bombă. Înfășură sfoara și și-o băgă pe mânecă. Apoi îi oferi robele și o invită să le probeze. Încântarea lui era irezistibilă. Ea se simțea ca de Crăciun și, jucându-se de-a costumația, le îmbrăcă pe toate. Acoperită de kimonoul lung, de prada de mătase, desculță, plutea înainte și înapoi pe lungimea coridorului. Pozăîn mai multe posturi de fotomodel, iar Hogen se transformă pe loc în fotograf al revistei Vogue, îndreptând și acționând un aparat foto imaginar pentru a surprinde cele mai noi tendințe în moda templelor. Coridoarele pustii și liniștite răsunau de veselia lor.

Apoi Go Roshi plecă iar pentru câteva zile, iar ea se simți din nou mizerabil. Nefericirea părea să pândească mereu la o suflare

distanță. Se simțea izolată. Lipsa de comunicare era ca o umbră în jur, de parcă întreaga ei lume se năruise, ori ochii îi căzuseră și lucrurile simple pe care le luase de bune dispăruseră. Călugării încercau să-i vorbească uitându-se în dicționarele lor. Ziceau că se simt bine cu ea, apoi dezbăteau cuvintele cele mai potrivite pentru a-i spune cât de bucuroși sunt că a venit la Shodoji. Nutrea o afecțiune sinceră pentru ei. O atrăgeau dintr-un anumit loc ancestral din sinele ei, ca și cum i-ar fi fost prieteni din copilărie, căminul ei dinaintea căminului ei, dar tot păreau foarte străini și intangibili. O tratau foarte bine, dar puteau măcar să conceapă cine-i ea sau lumea din care vine? Cu toate astea, era aici, ca și ei, iar dacă trecuturile și viitorurile lor erau de asemenea prezente, erau și suspendate cel puțin momentan.

Mochian intră pe coridor purtând o tavă. Gura-i schița un zâmbet senin. Puse tava jos și se prosternă. O salută plecându-și fruntea pe sol, încet, reverențios. Ea bâigui ceva șocată, dând din cap. El îi înșfăcă mâna, scuturând-o viguros. „Mulzumesc, mulzumesc.“ Annie își dori să fi știut ce făcuse. „Ei, păi, cu plăcere. A, și mulțumesc, mă bucur că ne-am cunoscut.“ Mochian se plecă din nou. Apoi a servit tuturor ceai verde. Toți au îngenuncheat pe dușumeaua maronie. Afară se întunecase și cădea o ploaie măruntă pe cale să se transforme în lapoviță. Era foarte încântat să-i ofere biscuiți cu ciocolată. Reieșea din încântarea sa că-i cumpărase pentru ea. Fără a ține seamă, ceilalți călugări s-au înfruptat din ei, încântați de această extravaganță neobișnuită în comparație cu meniul lor frugal.

În ziua programată pentru ceremonie, Shonen veni în camera ei și-i spuse să poarte un kimono alb. „Și șosetele astea – *tabi*. Ha, dar părul, nimeni nu te-a ras pe cap încă. Grăbește-te.“ Ea înghiți în sec. Se mândrise dintotdeauna cu părul ei negru și des. Totuși, gândi ea, nu voi mai avea niciodată șansa să fiu cheală și nu-s chiar așa de atașată numai de păr, deci nu-i problemă.

— Bine? Bine rad cap?

— Da, bine. Mă deranja oricum.

— A, da, a, da. Tu nu femeie obișnuită.

Asta o făcu să râdă și să se simtă chiar veselă.

Shonen începu cu foarfecele. Căzute pe jos, șuvițele ei lungi arătau așa de abandonate, așa de moarte. Nu mai păreau legate de ea în vreun fel. Trist. Capul său simțea acum lumina. Îl cuprinse în palme. Gol. Țepos. Era ca și cum din ea fusese desprinsă o parte, nu doar o excrescență. El adună părul, încă în grabă. Annie putea doar să se holbeze. Cam atât cu bravada ei. Shonen o zorea, dar făcu o pauză. „*Ii ne*, te prinde. He, he, dar tu nu ești o femeie obișnuită.“

Nu știe că ea nu se mai simțea nici măcar femeie.

— Ce Dumnezeului sunt?

— Te rog, iute, iute, iute. Tu acum devii preot. În ceremonie repetă după mine cuvintele japoneze.

— Dar, Shonen-san, ce înseamnă ele? Trebuie să știu ce spun. E foarte important.

— Nu, Miss Annie, cuvintele nu sunt importante. Nu poți face un legământ dacă nu ești liberă. Fă ceremonia acum și-ți începi viața, în care legământul va deveni natural el însuși. Vino. Vino. Nu contează. Cuvintele-s doar cuvinte.

Păi și-atunci de ce Dumnezeu mai făceau ceremonia, se întrebă ea. Simțea că începe să se înfurie. Buddha nu e un zeu, dar locul era împănat cu statuete și altare ale lui. Și de ce atâtea formalități și reglementări meschine când individul se presupune că se eliberează? Atâtea plecăciuni și ritualuri prostești și – devenea tot mai vulgară. Își trecu din nou mâna peste chelie. „N-o să plâng, n-o să plâng.“ Își înfrână lacrimile în timp ce o voce slabă pe care chiar nu voia s-o asculte îi spunea că nu va ajunge nicăieri prin interogări și respingeri constante. Înțeleapta și nedorita voce sublinie că unicul mod de a înțelege acest lucru nu este prin analiză, ci prin imersiune. Ea-i reaminti

că imersiunile pot avea ca rezultat înecuri.

Shonen o zori în *hondo*. Camera mirosea a covorașe de paie și a tămâie, un miros liniștitor. Îl inspiră profund și se simți calmată. Se hotărî să-și ferească ochii de altarul strident, de uriașele vaze cu flori artificiale: mov, roșii, portocalii. Nu vedea nicio frumusețe în statui. Erau amenințătoare și grotești, înconjurate de lumânări și ofrande. Dar total aiurea. Parcă erau imitații păgâne ale bisericilor catolice din copilăria ei. Simțea că se împotmolise din nou ca participant ostil în lumea religioasă pe care o lăsase în urmă, dar de data asta complice la prejudecăți mai urâte, inconștiente.

Shonen îi făcea semne să se plece, să prosterneze în fața imaginilor. Cumva se descurcă. Ceremonia părea neclară. Își aminti că a repetat în șoaptă indiciile lui Shonen. Curenți reci îi băteau capul. Roshi agita în fața ei ceva ce semăna a coadă de cal și rostea incantații. I s-a alăturat toată lumea, cu glas tare, bătăi de tobă pe fond, prea primitiv. O demoralizau. Vocile lor bubuitoare erau încărcate de energie sălbatică. Roshi îi înmână o hârtie acoperită cu *kanji* [ideograme chinezești sau japoneze] elaborate și împăturită sofisticat. Coada de cal flutura din nou. În sfârșit, strigătele încetară. Se simțea slăbită. Era de-acum preot budist, deși nimeni nu-i spunea ce înseamnă asta. Au coborât la ceai. Noul ei nume preoțesc însemna „oglinda inimii“. Toată lumea zicea că-i un nume bun. Dar toți continuau să-i spună Annie.

Mochian zâmbea. „Moment, te rog.“ Săpă prin mânecile largi și buzunarele ascunse ale kimonoului, chicotind singur. „Roog“, zise el și-i pasă în mâini un baton de ciocolată. „*Omedeto gozaimasu*“ – și înclină capul spre podea. Shonen traduse asta ca „felicitări“, apoi continuă: „Tu preot excelent ai să fii. Eu foarte fericit că făcut favoare nouă devenit preot templul acesta. Noi recunoscători. Mulțumesc. Mulțumesc. Dai energie pură.“ Era stânjenitor. Se simți tare ipocrită. Ei, ce să-i faci.

După încheierea ceremoniei veni iar vremea *soji*-ului. *Soji* era practic primul cuvânt japonez pe care-l învățase, unul pe care acum își dorea să-l poată uita. Urcă la etajul 3 și se cocoță pe un Buddha uriaș, dezprăfuindu-l și lustruindu-l. Avea pe dedesubt cinci straturi de bluze și maiouri, dar tot simțea frigul până-n oase. Buddha nu zâmbea, era doar enorm și copleșitor. Se holbă la el până se făcu insuportabil de frig.

Ridică jaluzelele din hârtie de orez ale ferestrei. Începuse să ningă, dar soarele încă arunca un pătrat luminos pe podea. Șezu în el, agitând zadarnic degetele picioarelor pentru a le încălzi. Totuși se simțea bine și ninsoarea era superbă, fulguind în soare. Dar toată încântarea estetică nu rezolva problema afurisitului de *soji*. Se cutremură la gândul înmuierii cârpei în apa înghețată pentru a spăla altarele și podelele.

Curățenia de dinaintea micului dejun era și mai rea. Pentru că începea într-un capăt de coridor cu cârpa udă, mâinile pe ea, șoldul cât mai sus, și trebuia apăsat cu toată greutatea ei până la capătul celălalt. Era eficient, dar aluneca pe pojghița de apă care îngheța instant. Picioarele-i erau sloi și se lipeau în timp ce se deplasa. Fiecare pas se simțea ca smulgerea leucoplastului de pe o rană încă deschisă. Se întrebă dacă mai poate răbda așa ceva. Totuși, în minte îi persista un gând. „Acum sunt preot budist.“

Termină curățenia și se grăbi să pună la loc gălețile și periile de praf. Pășind în prima ninsoare a iernii, un fulg de nea poposi pe capul ei chel. Înțepă, apoi se scurse – o senzație cu totul nouă, mai degrabă șocantă. Inițial nu a știut ce este. Nu mai simțise un fulg de zăpadă cum se topește pe scalpul gol. Era o senzație nouă, dar nu chiar stimulentul după care tânjea. În fapt, timpul nu-i păruse niciodată atât de greu. Imaginația ei lucra la maximum, încercând să acopere golurile lăsate de lipsa stimulării. Își imagina sute de viitoruri minunate, retrăia amintiri favorite și concepea căi de adaptare la prezent.

După eșecul acestei abordări, se întrebă: „De ce mă aflu aici?“

Și tot ea încercă să evite întrebarea; uită „de ce“-ul și fii acolo. Dar apoi veni altă întrebare: „De ce mă aflu aici, nu doar în Shodoji, Japonia, ci aici pe lumea asta, în secolul ăsta, în viață în general?“ Știa că jocul diversiunilor cu propria-i minte era un efort de a evita confruntarea cu suferințele prin care trecea. Da, se simțea de-a dreptul mizerabil. Și acum avea s-o admită. MIZERABIL. „Vreau să plec. ACUM. Calmează-te, Annie, n-o recunoaște. Mintea îți merge în cercuri. N-ai cu cine vorbi, cui să te destăinui.“ Dar știa că și dacă ar fi existat o astfel de persoană, situația obiectivă nu s-ar fi schimbat un dram. Locul ar fi rămas la fel de frigid și cu la fel de mult *soji* detestabil. Era nevoită să admită că nu o deranja numai situația deplorabilă. Mai era și relația ei subiectivă cu aceasta. „Trebuie să fiu puternică. Trebuie să învăț să mă susțin singură.“

În cursul meditațiilor *zazen* încerca să-și numere respirațiile de la unu la zece. Când pierdea șirul sau era distrasă revenea la unu. Și încă nu ajunsese la zece. Recordul ei personal era de șase respirații. Era frustrant. E mintea mea, își spunea, și totuși nu o pot domoli cât să număr până la zece. Își aminti de complexele probleme de analiză matematică din studenție, de teoriile pe care le explorase. Mintea sfidează timpul și spațiul memorând fapte care nu mai există, fapte de când era mică, de acum câteva sute de ani, evenimente pe care nu le-a trăit niciodată din locuri în care nici că a fost. Le poate păstra, mai vii decât prezentul, le poate influența și poate fi influențată de ele, le poate aplica, poate relaționa cu ele, le poate filtra și ajunge la concluzii noi. Mintea asta minunată. Dar nu putea număra zece respirații. Era pur și simplu incapabilă. Și respira încet. A durat ceva. Totuși nu putea rezista mai mult de un minut. Nu-și putea înfrâna mintea un amărât de minut. O zbughea în mii de fantezii. Ceea ce putea fi pardonabil, dar de ce își abandona misiunea pentru a relua conversații uzate sau să se întrebe dacă mâzga neagră de la micul dejun era din alge, sau dacă lalelele preferate ale mamei

erau albe sau galbene? Parcă o batjocorea.

Ședea dreaptă și se uita la panoul culisant din fața ei. O respirație, două. Aia a fost o pisică? Își aminti că-i plac pisicile. Își aminti… și uită. „Această posesiune a mea, cea mai intimă, nu-i deloc a mea. E de-a dreptul enervant. Care este mintea? Flecărelile astea necontenite și fără noimă? Cea care bate câmpii sau cea care caută s-o amuțească pe prima, înecând-o în numere? Dar nici așa nu-i bine. Shonen spune că nu se forțează. Dar dacă nu se oprește spontan și nici nu se forțează, mie îmi sună a blocaj. Totuși cred că abordarea asta e prea rațională. Ei, la naiba. Sunt o ființă rațională.“

Dimineața următoare Annie participă la primul ei *dokusan*. Ce-i putea spune lui Go Roshi? Shonen îi explicase ce presupune *dokusan*-ul. Să se prosterneze la ușă, să intre, plecăciune, câțiva pași, altă plecăciune, sus pe naos, prosternare, ușor înainte, gassho, recitat *koan*. Ieșirea era aproximativ inversul procesului, cu excepția poziției mâinilor. Părea clar când i-a explicat Hogen. Acum stătea în ușă, cu Shonen în spate traducând. Roshi nu privea la ea, ci în gol, sau poate mai degrabă prin gol. Părea că nu țintește, ci taie cu privirea. Era în același timp sfredelitoare și goală. Robele lui erau din mătase mov pestriță. Pe genunchi ținea o vergea. Annie auzise de maeștri care-și bat ucenicii, chiar povestea unui picior rupt în *dokusan*. Aici, înaintea ei, se afla omul drag care râsese cu ea, care o făcuse să se simtă ca acasă, dar care acum era înspăimântător. Ar fi putut face orice.

Dar primul ei *dokusan* fu mai degrabă tern. Nu s-a întâmplat nimic. El rostea aceleași baliverne inocente ca toți ceilalți. Când s-a dus și a doua zi se aștepta să fie calm. Dar încă din pragul ușii simți un nod în stomac. Înapoia lui trona statuia imensă a maestrului său. Statuia era iluminată de jos și arunca umbre sinistre. Înapoia ei ședea băiatul lui, pregătit să traducă.

Făcu din nou plecăciuni în momente nepotrivite, sau cel puțin așa simți. El nu a mai zâmbit de data asta. O voce stinsă,

aspră, rosti *koan*-ul ei. De ce se simțea minusculă în fața acestor prezențe? E doar un om, și încă unul foarte bun – de obicei. Îi zvâcneau tâmplele. După ce-și rosti *koan*-ul, așteptă. El făcu o pauză jenant de lungă, apoi își drese vocea. „Trebuie să lucrezi acum la *koan*-ul *muji*. Să devii una cu *muji*. Să nu renunți la *muji* niciodată. Abandonează-ți mintea. Nu mai citi. Nu te preocupa de ce înseamnă *muji*, devino *muji*. Lasă-l să te umple ca un mare piston care îți urcă și coboară prin pântec până simți că explodezi.“ Ea ar fi întrebat ce este *muji*, dar îi pierise graiul și, oricum, știa deja că nu trebuie s-o preocupe înțelesul.

— Dar dacă nu știu ce-i, cum mă pot pierde în el?

— Nu-l abandona niciodată, exersează *koan*-ul ăsta când mături, când mănânci, când mergi la toaletă. Nu știi niciodată când te poate lovi *satori*.

Era confuz. A explicat el un pic mai mult, dar în mintea ei nu a rămas nimic afară de „nu înțeleg; e vesel; a terminat“.

— Gambatte kudasai. [„Noroc.“ / „Te rog dă ce-i mai bun.“ / „Nu renunța.“]

Îi întoarse zâmbetul, timidă, neștiind ce ar trebui să facă. El o puse pe liber sunând dintr-un clopoțel de bronz.

Dincolo de ușă îl înhăță pe Shonen.

— CE este *muji*?

— Nimic.

— Poftim?

— Îți explic mai târziu, e timpulrecitării sutrelor.

În bătăi de gong și de tobe, vocile călugărilor incantau sutre. Mintea ei se agita în ritmul lor. Voia să spună să devină *muji*? Să devină nimic? Trupul ei era destul de solid și de material, dar asta era o contradicție în termeni.

După micul dejun Shonen o chemă în camera lui. Acum i se părea că aceasta are un soi de familiaritate plăcută. Altarul avea nevoie de șters praful și de flori proaspete. De pe un perete se decojea un calendar al Băncii din Tokio. Nu existau ferestre.

Robele lui lungi continuau să atârne în unghiuri ciudate prin cameră. El zâmbea în timp ce curăța coaja unui măr. „E complicat, nu-i așa? Poftim, do¯zo [servește-te] din acest măr Nagano-ken. Foarte delicios. Trebuie să-ți spun mai întâi că al tău *koan* a fost creat de un călugăr faimos pe nume Joshu. Într-o zi, un călugăr tânăr l-a întrebat pe Joshu: Are un câine natura lui Buddha? Joshu i-a răspuns «*mu*». *Mu* este un răspuns negativ. Înseamnă nu, nimic, vacuitate. Dar în budism totul are natura lui Buddha, deci cum putea Joshu să răspundă cu *mu*? Tu trăiești într-o lume a lucrurilor, o lume a aparențelor, unde totul pare să fie separat. Eu sunt aici, tu ești acolo, mărul e dincolo. Fără legătură. În același timp există și o lume esențială. Nu conține vreun lucru. Vreun lucru separat.“

— Nu înțeleg.

— Totul este alcătuit din atomi, da? Atomii sunt particule. Despre care știința descoperă acum că se pot comporta atât ca unde, cât și ca corpusculi.

Asta-i sună lui Annie doar vag cunoscut.

— Gândește că particula are un loc, o dimensiune și o durată bine definite. Cum poate fi amândouă? Infinită și finită. Așa ceva e imposibil. Imposibil pentru mințile noastre, deoarece numai mințile noastre gândesc în conceptele noastre. Conceptele noastre se trag din limba sau din experiențele noastre. Simțurile ne spun că mărul, Shonen și Annie sunt separate. Ceea ce este practic. Este funcțional. Și pentru că funcționează spunem că-i adevărat. Știința lui Newton a fost știința lucrurilor separate, a atomilor și moleculelor finite. Acum înțelegi?

— Te ascult. Continuă.

— Știința lui Newton e încă foarte utilă. Dacă-ți construiești o mașină sau un cuptor vei vrea știința lui Newton. Însă nu e întregul adevăr. În viața de zi cu zi nu experimentăm întreaga realitate. Deci nu avem o înțelegere completă și devenim foarte atașați de lucrurile finite. Dar vreme de 2.500 de ani budismul a

spus lumii ăsteia ceea ce știința modernă descoperă abia acum. Cum? Fără instrumente speciale, computere sau laboratoare științifice. Prin *zazen*, mulți oameni ajung să trăiască în propriul lor corp această realitate.

Shonen devenise de-acum exaltat, pasional. Ea nu-l crezuse capabil de așa ceva.

— *Muji* realitate și separat. Realitățile Shonen, Annie și măr nu sunt nici ele separate. Ca fața și dosul unei pânze. Firele sunt aceleași, doar aspectul este diferit. Dar chiar și când află asta, cercetătorul nu este iluminat. De ce? Pentru că o află doar cu mintea. Nu o trăiește. Nu o află cu tot corpul, cu fiecare celulă. Deci nu e încă liber. Bietul cercetător. Are nevoie de așa de multe instrumente pentru a afla, și tot nu e eliberat. Dar tu poți înțelege, Miss Annie. Tu nu ai nevoie de laborator științific, doar de răbdare și de șezut, șezut, șezut. Mulți oameni au *kensho* devreme, uneori după doar câteva săptămâni, dar apoi trebuie să se antreneze multă vreme pentru ca înțelegerea să pătrundă în celule.

Annie îl rugă pe Shonen să explice ce este *kensho*.

— *Kensho* e prima percepție a esenței universului, a ta însăți, a lui Miss Annie. Prima oară când te vezi pe tine însăți. Pentru unii este o experiență profundă și aceștia înțeleg imediat tot. Pentru cei mai mulți este superficială, începutul. Lucrezi la *koan*-ul *muji* până la *kensho*, apoi te antrenezi cu alte *koan*uri.

— Shonen, când ai avut tu *kensho*?

— Nu încă, Miss Annie. Încerc din greu, dar *koan*-ul meu e tot *muji*. Mulți preoți tineri vin și au *kensho* rapid, dar eu am răbdare. Luna trecută a dat tata *sesshin* și un bărbat, după 51 de ani pe *koan muji*, a avut *kensho*. Tata plângea. Bărbatul ăla, ce inimă pură, ce *kensho* frumos.

Ea se simți descurajată – 51 de ani. Mușcă din măr.

— Dar tu îl înțelegi așa de bine, Shonen.

— Asta-i și problema mea. Sunt ca cercetătorii. Tata îmi

spune „înțelegi cu capul, acum și cu pântecul“.

Fumul de tămâie aluneca spre ea, purtând parcă gândurile ei în derivă. Era abia opt seara, dar deja începuse să moțăie. I-ar fi plăcut să converseze mai mult cu Shonen, dar hotărî să tragă un pui de somn înainte de a reveni la exerciții. Vacuitate. Hmmm. Repetă în gând. „Vacuitate, vacuitate.“

— Ei bine, Shonen, poate că celulele tale nu știu despre ce vorbești, dar pe mine m-ai ajutat. Îți mulțumesc.

Shonen se înclină, apoi flutură din mână.

Revenită în camera ei, se prăbuși apăsat pe saltea. Încercă să asambleze toate piesele noi, dar căzu într-un somn adânc. „Miss Annie, Miss Annie“, o striga Hogen. „*Soji, soji.*“ Se simțea ca și cum ar fi dormit zece minute, dar văzu că trecuseră mai degrabă două ore. Ce nebunie. Trebuie să existe o cale mai civilizată, mai umană, de a face asta. Să fie toți oamenii ăștia masochiști? Înhăță pământuful de praf și o zbughi.

Frigul se înăsprea pe măsură ce zilele se scurtau. Kindo i-a dăruit o mulțime de flori. Apa din vază înghețase și o spărsese. Își spălă lenjeria intimă care îngheță înainte de a apuca să se usuce. Era obișnuită cu iarna, dar mereu o observase prin geamul locuinței cu încălzire centrală, fără contact real cu duritățile anotimpului, fără haină de blană, cu un sistem de metrou adecvat și fără vreo înclinație pentru sporturile în aer liber. Alene, se întrebă dacă zonele care o mâncau de pe picioare ar putea fi degerături. „N-ar trebui să-mi las mintea să divagheze astfel. Nimic, vacuitate, *mu*“, gândi ea. Să fie cazul să se hipnotizeze singură? Simpla dificultate a efortului ar fi suficientă să hipnotizeze pe oricine.

Începu zenkaiul lunar. Pentru acest eveniment, oamenii din regiune și practicanții mai devotați din depărtări se adunau vreme de o zi și două nopți de meditații, *dokusan* și lecturi tutelate de roshi. Hogen o instrui asupra hainelor potrivite de purtat. Îi plăcea să o cicălească și să o aranjeze, aproape ca o

cloșcă. Acum se asigură că toate gulerele ei se suprapuneau adecvat, îndreptă și aranjă totul la locul lui, apoi se dădu înapoi să-și admire opera.

Ea intră iar la *dokusan*. Go Roshi îi spuse să vină singură. Se chinuiau să se înțeleagă cu engleza lui primitivă.

— Ce înțelegi din *muji*? întrebă el.

— Fiul dumitale mi-a explicat multe lucruri despre *muji*, budism și iluminare, dar să fiu sinceră nu am înțeles mai nimic. Îmi repet „vacuitate“ ori de câte ori îmi aduc aminte, dar nu-mi dau seama despre ce e vorba.

Nu a mai adăugat și „dar chiar m-am întrebat cum ar putea o astfel de repetiție monotonă să ducă la iluminare în vreun fel“.

— Ei, fiul meu nu știe nimic despre budism.

Asta o șocă.

— Abordarea ta e incorectă. Tu trebuie să folosești silaba japoneză „*mu*“ fără a te gândi la înțeles, doar concentrându-te asupra ei cu toată ființa ta. Când începi să speli podelele…

Și aproape că a speriat-o când a țâșnit în sus executând pufăind o pantomimă a spălatului pe jos, agitându-și robele și mimând ștersul cu o energie care o făcu să se simtă bleagă.

— Ăsta e *muji* când te speli pe față. Mimă din nou stropirea cu apă, apoi se trase înapoi cu oroare simulată. A, e frig. Brr, brr. Acesta e *muji*. O, azi sunt obosit. Și se întinse. A, ce moțăială frumoasă. Se ghemui pe perna lui și sforăi scandalos. Ăsta-i *muji*. Înțelegi?

— Nu știu.

— Bun așa. E cel mai bine, iar mintea „nu știu“ e cea mai bună. Ține-te de „mintea nu știu“ și luptă cu toată puterea ta.

Clling-cling, sună el din micul clopoțel de mână. Era pusă pe liber.

„Ține-te de «mintea nu știu»“, zisese el. Dar aparent nu era același „nu știu“ ca al lui Shonen. Spusese că fiul lui nu cunoaște mai nimic despre budism. Și asta era, de asemenea, curios.

Shonen era evident foarte educat în toate chestiunile budiste. Întreaga poveste o zăpăcea. De ce nu putea fi totul logic și ușor de înțeles?

Se întoarse în sala de meditație. Îi plăcea mirosul acesteia. În seara asta, la *zenkai*, se foloseau mici candele cu ulei. Covorașul *tatami* se simțea cald, aproape viu sub picioarele ei. Sala era plină la maximum. Îi plăcea ceea ce vedea. Era mai încurajator decât obișnuita mână de călugări înghesuiți unii într-alții, semiînghețați în semiîntuneric. Oamenii o energizau, iar cuvintele lui roshi erau combustibilul. Privi la panoul *shoji* din fața ei. *Mu*, *mu*, *mu*. Desenele de pe *shoji* începură să danseze într-un fel ciudat. Ochii nu erau focalizați, deși erau concentrați. Efortul făcu ca *shoji* să pară că strălucește. Respirația îi deveni tot mai înceată. *Mu*, *mu*. Se simți ca și cum s-ar fi aflat pe fundul unei piscine curate. Sunetele erau estompate, cuvintele și propozițiile plutind la suprafață. Se găsea la adâncime maximă, privind în sus, de la distanță, spre lumină. *Mu*, *mu*, *mu*. Venea din profunzimea pântecului său. O împăcare tangibilă se instala în corpul ei, o încremenire vastă, un *mu* gol și răsunător. Bong. Kinhin. [„Kinhin“ este mersul lent într-o stare meditativă între perioadele de ședere.] Pășiră în tăcere de două ori în jurul camerei și se așezară din nou.

După *zazen* a avut *ookyo*. De regulă găsea că *ookyo* e prea zgomotos, chiar neplăcut, dar de astă dată fu foarte mișcată. Privi fățuca durdulie a lui Hogen. Omul cânta din tot sufletul. Ochii lui se agitau continuu. Erau cu toții complet absorbiți de experiență. Deși mirosurile, cuvintele și costumele îi erau total străine, ochii ei alunecară cu drag peste fiecare chip înflăcărat. Simțea că-i vine să plângă, dar nu o făcu.

După aceea au servit ceai. 45 de oameni s-au aliniat îngenuncheați înapoia băncuțelor lor. Una câte una, fiecare persoană se ridica în picioare și se prezenta sumar. Un bătrân cu dinți aurii și ochelari groși vorbi prea mult. Bătea darabana cu

degetele și râdea la propriile-i glume. Nimeni altcineva nu mai râdea. Shonen îi traducea. Oamenii aplaudară. Toboșarul din degete cu dinți aurii vru să știe dacă doamna străină chiar vrea să facă *takuhatsu*. Shonen o întrebă.

— Mai spune-mi o dată ce este *takuhatsu*. Am uitat.

— Miss Annie, șopti el. Trebuie să reții cuvântul ăsta. *Takuhatsu* înseamnă cerșit.

— Sigur că voi merge, spuse ea indignată.

Credea că n-o va face pentru că-i femeie sau străină?

— *Ah so desu ka*, replică el prelungind voit silabele.

În sală, introducerile continuau. Își reveni din indignare și începu să se întrebe ce anume ar putea implica cerșitul ăsta încât decizia ei de a-l face producea o uimire atât de evidentă în rândul mulțimii.

Zenkai se încheie și un bărbat chipeș, mai vârstnic, îi făcu semn să-l urmeze. Din nou cu acel gest bizar care sugera mai degrabă „dispari“, dar ochii lui exprimau un prietenos „te rogu pe aiciu“. Îl urmă. El, Shonen, un instalator și un programator ciolănos, stângaci, îi binecuvântară urechile și limba. Erau într-o încăpere mică și goală pe care n-o mai văzuse înainte. Inevitabil, ei fumau. Îi zâmbiră și se prezentară, dar ea uită imediat numele lor.

— De ce ești aici? întrebă ciolănosul primul.

— Mi-a făcut el semn să vin, răspunse ea glumeț.

— Nu, nu, nu aici-AICI, de ce te antrenezi?

Era pregătită. Știa că mai devreme sau mai târziu va trebui să răspundă acestei întrebări.

— Intenționez să devin iluminată.

— Hmmm. Cine ești tu? reveni el la atac.

Se întrebă dacă să se supună acestui interogatoriu existențial încrucișat. Cine poate răspunde unei astfel de întrebări? Omulețul ăsta costeliv începea s-o agaseze. Începuse să-și dea aere de maestru zen scrutător.

— Adică vrei să știi cum mă numesc? replică ea pe un ton inocent, dar voit insolent.

El făcu o pauză, nesigur pe sine, simțind o capcană. Dar alese calea lașului.

— Da.

— Mă numesc Annie Shaw.

Și zâmbi. Câștigase.

Bărbatul chipeș îl străpunse pe programator cu o privire care grăia clar „nu fi cârcotaș“. Apoi se lansă într-o conversație plăcută, banală, despre familia și experiențele ei de viață. Ceea ce o făcu să i se deschidă imediat. Glasul lui era blând, dar ferm. Făcea pauze la fiecare scuturare a scrumului, îl privea, apoi relua ce începuse să spună. Ceea ce conferea o curgere negrăbită, aproape melodică, a felului său de-a fi. Trase un fum lung din țigară. Încet, cu o mișcare de rotație și cu atenție perfectă, îl exhală. Și scoase un fuior de fum lung și compact.

— Miss Annie, știi că tu ești Buddha?

— Ă, poftim?

— Ești Buddha.

— Vrei să zici un soi de reîncarnare?

— Nu, nu asta.

— Păi Buddha a murit acum câteva mii de ani, nu? Își aminti că Shonen pomenise valoarea asta.

— Nu, Buddha trăiește și se află fix în fața ochilor mei. Miss Annie, tu ești Buddha.

Era flatată, dar și un pic stânjenită.

— Nu, serios, eu sunt umila Annie Shaw, din Glasgow. Nici în lotus nu pot sta cum trebuie.

— Umila Annie Shaw cu picioare țepene este Buddha. Trebuie să știi asta. Trebuie să-ți dai seama că în orice moment și în orice mișcare tu și Buddha nu sunteți diferiți. Nu ai nimic de cercetat. Tu ești Buddha în viață. Nu e nevoie să cauți, dar tu nu știi asta. Trebuie să mă crezi pe cuvânt, vei cerceta degeaba, vei

căuta frustrată până ce-ți vei da seama dincolo de orice îndoială sau dubiu că ești în întregime Buddha și că niciodată nu ai fost altceva.

Astea erau chestii grele. Va trebui să se gândească la ele. Între timp, el și instalatorul au povestit cum au atins iluminarea. Inchizitorul ei, puștiul calculatorist, nu experimentase *kensho* încă. Nu fu surprinsă, ba chiar se simți ușor încrezută. „Ți-arăt eu ție, mucos mic. Ai citit prea multe povestioare zen. Zeflemisești tu, dar nu ai nicio bază.“

Au evocat multe istorisiri despre iluminare, pomenind un personaj sau altul și râzând. Au vorbit despre călugărul care căra foarte concentrat un lighean cu apă fierbinte. Și care s-a împiedicat de-un par și a atins iluminarea. Apoi despre cel care în timp ce-și bea supa a văzut în ea un cartof și întreaga sa lume a părut să se destrame. A strigat pe fondul liniștii din timpul mesei. Un altul a privit cerul o noapte întreagă, dar a crezut că numai pentru o jumătate de oră și a întâmpinat zorii cu lacrimi în ochi. Când roshi a ieșit din camera lui să se spele, călugărul stătea în genunchi în fața ușii sale. Se afla acolo de o oră, plângând recunoscător. Multe povești nu erau atât de dramatice. Majoritatea oamenilor făceau *sesshin* și atingeau *kensho* în sala lui roshi.

Se întoarse în cameră extrem de surescitată. Iluminarea nu însemna neapărat să petreacă decenii într-o peșteră montană. Ar putea-o atinge curând. Ce spusese el – că-și va da seama că nu fusese nimic altceva decât Buddha – era o idee care o îmbăta. Și el fusese așa de autoritar, așa de convingător. În acea seară, când adormi, visele îi fură pline de *mu*.

A doua zi, *roshi* i-a sugerat să-și cumpere o lenjerie de corp mai groasă pentru *takuhatsu*. I-a dat bani lui Bodhin și l-a rugat să o însoțească până în sat. Nu-l agrea în mod deosebit. El era cel care, la începuturi, o corijase cu măturatul corect al frunzelor. Bodhin se lua mereu de un călugăr tânăr, îi evidenția grosolan

toate greșelile și își bătea joc de el în fața celorlalți. Se crispa de suferința bietului tânăr. Și ea făcea adesea exact aceleași greșeli, dar poate din milă, poate unde corecțiile în engleză ar fi fost prea laborioase, de obicei nimeni nu-i spunea nimic. Dar el îl ataca neîncetat pe călugărul cel tânăr. Bodhin întrerupea mese, slujbe, chiar și *zazen* cu strigăte asurzitoare și dojenitoare. Părea de-a dreptul cruzime, având în vedere că erau foarte multe detalii mărunte de ținut minte, niciunul nefiind predat sistematic. În fine, cu toții urmau să se ducă în sat.

Aceasta era prima oară când părăsea mănăstirea de când sosise aici. Îi trecu prin minte să o rupă la fugă și să evadeze cât încă mai avea ocazia. Știa că mulți alți călugări au „sărit gardul“. Ar putea și ea să dispară? Ghicea Bodhin ce îi trecea ei prin minte? Pe buzele lui plutea un zâmbet vag și enigmatic.

Străzile localității erau încântătoare, înguste, întortocheate, la fel ca străzile din mediul rural scoțian. Prăvăliile își etalau prețurile în fața unor tarabe colorate. Toată lumea părea că știe pe toată lumea și, în ciuda vremii neplăcute, sporovăiau confortabil. Din când în când se înclinau către Bodhin și Annie. Bodhin le întorcea reverențios plecăciunile. De lampadarele de pe toate străzile erau atârnate decorațiuni din plastic și poleială în culori vii, decupate în formă de steluțe de zăpadă. În lumina după-amiezii păreau vesele și festive. Bodhin spuse că decorațiunile sunt mereu prezente, diferite în funcție de sezon. Ei îi plăceau. Erau cam stridente, dar imprimau fiecărei zile un aer de sărbătoare. Unii oameni o priveau țintă, curioși. Un vânzător îl întrebă pe Bodhin dacă Annie era fată sau băiat.

Era un târg de țară, dar plin de viață. Apoi intrară într-un magazin în care se auzea „*Jingle Bells*“, iar inima ei tresări de emoție. Aerul imprima acele furnicături revigorante de Crăciun, ba chiar și atmosfera de expectativă. Dar asta era Japonia, tărâmul lui Buddha, departe de Moș Crăciun, de brad și de vâsc, departe de punciul fierbinte al tatălui și de budinca de prune a

mamei sale.

A doua zi urma să fie Ajunul Crăciunului. Știa că trebuie să se țină tare. *Mu*, *Mu*. Nu avea niciun farmec, nu o putea distrage. Oftă. Odată cu amurgul căzură și primii fulgi de zăpadă. Treptat, luminile se aprinseră pâlpâind prin toată localitatea. Se întoarseră mergând încet și tăcut. Ridică din umeri, dar în sinea ei se dezlănțuise un război al nehotărârii.

Au ajuns înapoi la țanc pentru cină, un soi de rulouri cu alge marine, nu foarte rele. După ce sună și ultima huruitoare, Annie fu intrigată să-l vadă pe Mochian intrând în cameră cu o tavă plină de băuturi răcoritoare și o singură sticlă de șampanie. Șampania era pentru ea, care sărbătorea Crăciunul. Călugării începură să cânte cu toții „*I'm Dreaming of a White Christmas*“. S-au adunat în jurul băncilor joase, părând entuziasmați și suflând pe nări aburi înghețați. Mochian deschise sticla. Era doar cam cât o sticlă de bere, o sorbitură mică și dulce pentru fiecare. Meschina dușcă fu mai degrabă ispititoare. Ar fi vrut mai multă.

Apoi începu divertismentul. Mochian se ridică încet, respiră adânc și din profunzimea pântecelor sale dădu drumul unui cântec. Acesta conținea o melancolie întunecată, ca și cum munții ar fi jelit lângă o mare agitată. A devenit sălbatic, furtunos. El părea să cânte cu o emoție aproape inumană, transpus, aparent fără să conștientizeze prezența celor care-l priveau, dintr-o suflare. Când termină de stors ultimul pic de aer din corp, toți izbucniră în ropote de aplauze, aproape ușurați că suferința lui se curmase. Mochian schiță obișnuitul său zâmbet strengăresc, îngenunche la locul său și turnă ultimul strop de șampanie în ceașca goală a lui Annie. Ochii ei erau înlăcrimați și abia putu să-și ia privirea de la el suficient cât să apuce să-l întrebe pe Shonen:

— Despre ce naiba a fost ăsta?

— Broaște într-un câmp de orez în zori, răspunse el.

— Poftim? Nu se poate! Se sinucid toate în masă ori ceva

similar?

El o privi încurcat.

— Nu, Miss Annie, nu masă, nu sinucidere, doar broaște.

— Dar nu poți pune atâta sentiment în broaște.

— Ei bine, cred că lui Mochian-san îi plac broaștele; și răsăriturile.

A urmat Hogen. El a fredonat încet „*Silent Night, Holy Night*“. Timid, i s-au alăturat și ceilalți, Annie cârâind și ea. „*Round yon virgin, mother and child.*“ Chipul lui Hogen era angelic. „Rogu, Miss Annie, nu doru de casa.“ Dar ea, spre propria-i surprindere, se simțea acasă; sigur, o casă ciudată, dar în căldura unui cămin adevărat. Când veni rândul ei, cântă „*God Rest Ye Merry, Gentlemen*“. Presupusese că le era familiar și, confirmând, chipurile lor deviniră radioase la recunoașterea dorinței ei de bine. Curând se făcu ora 20.00, vremea să spargă petrecerea, când pe Annie o lovi absurditatea situației. Gașca asta veselă de călugări, îngenuncheați pe prești de paie în jurul unei băncuțe, înghesuiți împotriva frigului inevitabil alături de această femeie occidentală – ce combinație improbabilă. Și totuși simțea că spiritul Crăciunului era mai autentic în acest mic templu budist din înzăpeziții munți ai Japoniei decât orice trăise ea în ultimii ani. Întinsă pe salteaua ei japoneză nu fu cuprinsă de dor de casă nici măcar o dată. Apoi plăcerea și împăcarea dispărură. Era, la urma urmei, Ajunul Crăciunului.

Când se trezi de dimineață plapuma-i era înghețată din cauza condensării respirației sale. O clipă nu-și dădu seama unde se află. Nici nu voia să știe. Întoarse plapuma și-și adună genunchii sub bărbie. Era 5 fără 5, întuneric beznă și un frig amarnic. Ei, hai – gândi ea – mobilizează-te și petrece un mic Crăciun fericit.

Nimeni din mănăstire nu părea să realizeze că ziua de Crăciun era pentru occidentali cea mai importantă zi a anului. La Shodoji era o zi ca oricare alta. *Soji* ca de obicei. Psihicul ei era pregătit să clocească gânduri negre, dar, înainte de a putea să-și

deplângă condiția suficient cât să declanșeze o depresie în toată puterea cuvântului, în încăpere intră Wakuan, întrerupându-i apatica dezprăfuire a lui Kannon-*Sama*. „Miss Annie, Miss Annie, pale lău, pale lău, muncă pentru tine. Vino încoaci, rogu.“

Mama ei spunea mereu că o schimbare în muncă e la fel de bună ca o pauză; cum pauza era improbabilă, schimbarea chiar părea atrăgătoare. O conduse într-o magazie plină cu snopi de fasole uscată, încă pe vrej. „Pale lău, toți foalte, foalte ocupați. Toți face *daihannya*.“ Ceea ce era adevărat. Ultima săptămână o petrecuseră împăturind coli de hârtie în alambicate modele ca de evantai, scriind pe ele și apoi legându-le cu benzi de hârtie roșie. Aceste daihannya erau amulete care se trimiteau de fiecare An Nou către susținătorii templului. Annie le admira concentrarea fină și precisă cu care împătureau, dar și mișcările ferme și grațioase cu care caligrafiau. Au lucrat toată ziua și până noaptea târziu, după ce s-a culcat ea.

„Fasole asta tlebuie până An Nou. Rogu face tu? Scoate toate tecile.“ Se simți ca fata leneșă din povestea lui Rumpelstiltskin – pusă într-o cameră plină cu paie pe care să le transforme în fire de aur pe care apoi să le toarcă. La fel de bine i-ar fi putut cere să transforme fasolea în aur. Cum să fi fost omenește posibil să aleagă fasolea într-o săptămână? „Pale lău.“ Da, sigur, Crăciun fericit și ție, își spuse. Și dintr-o dată ștersul prafului nu mai păru deloc rău. El îi arătă sacii și cratițele, ba chiar îi dădu și o pernă.

Apoi călugărul închise ușa culisantă. Ea îi auzi picioarele lipăind pe scândurile goale și apoi se făcu liniște. Depresia care o amenințase toată ziua o lovi pe neașteptate. În lumina chioară se holbă la mormanele de vrejuri de fasole răsucite. Țipă și se aruncă pe ele plângând, plângând în hohote. Tot ce ținuse în ea, toate acele „fii puternică“ și „e-n regulă, poți face asta“ fură smulse de torentul lacrimilor sale. Plânse, plânse și iar plânse. Nu a auzit-o nimeni. Se auzi gongul de ora prânzului. N-ar fi vrut să se ducă, dar era nevoită să o facă. Era masa de Crăciun, tăiței

lungi în apă fiartă și supă de sos de soia. Shonen o întrebă vesel cum merge treaba. Îi veni să scuipe, dar se temu să nu stropească, așa că pretinse că n-a auzit nimic și se grăbi să iasă din încăpere.

Merse în camera ei și încercă să se odihnească, dar în minte avea numai fasole, deci se întoarse la parter. În cameră plutea un iz de mucegai. Începu să desprindă tecile de vrejuri și să le arunce în cutii. Bătu de ora 18.00, masa de seară. Mâncară silențios ca de obicei. Shonen nu mai riscă s-o întrebe cum stă cu lucrul. Se întoarse în închisoarea ei. Afară se întunecase, dar lumina din celula aceea umedă și rece era exact la fel ca la 10 dimineața. Munci și iar munci până i se înmuie tot corpul. Se târî înapoi în cameră. Era miezul nopții, cinci ore peste ora ei de culcare. Mâinile-i erau murdare. Nu le mai spălă; nu spălă nici fața, nici dinții. Își scoase roba exterioară și se prăbuși pe saltea.

Se făcu din nou 5 dimineața. Nu a mai făcut pauză după micul dejun, s-a înfipt direct în fasole. După prânz – fasole. La cină au mâncat chiar fasole. Crezu că are să vomite, dar nu a făcut-o și a revenit la fasolea ei. Somn de patru ore, încă nespălată. Și ceilalți aveau un program de lucru similar, la *daihannya*, dar nu păreau să fie la fel de afectați. Niciunul nu avea uriașele pungi vinete care-i atârnau ei sub ochi. Și erau încă oameni, bârfind și glumind între ei. Annie devenea din ce în ce mai morocănoasă și mai țâfnoasă, mai plină de resentimente. Cum se pricopsise cu slujba asta? Era, desigur, irațională. Ceilalți munceau și ei la fel de greu – dar ea era singură cu fasolea, fasolea aia murdară, într-o văgăună întunecată. Degetele sale, neobișnuite cu frecarea, se bășicaseră. Încerca să păstreze în minte *koan*-ul său, „*mu*, *mu*“, iar și iar, încercând să se concentreze pe el. Uneori o alina, mult mai adesea o înfuria.

Era a patra zi la fasole. Făcuse progrese, dar era evident că nu avea cum să termine la timp. În cursul acestor patru zile abia dacă schimbase vreun cuvânt cu cineva, doar zborșeli țâfnoase la

Shonen. În fine, toți erau ocupați. Oboseala parcă-i mușca din spatele ochilor. O dureau degetele și încheieturile mâinilor. Îi ura pe ceilalți că trudeau așa de greu cu atâta indiferență. În acea noapte privi mormanele de fasole și cochetă cu ideea de a le da foc „accidental“. Dar în loc de asta se hotărî să se răsfețe un pic încheind mai devreme – și să lase lucrul la 22.30.

La 22.07 auzi ceva ca o scrijelitură la ușă. Șobolani? Dar nu, era Mochian, cu o tavă metalică în mâini. „Miss Annie somnoroasă?“ Întrebarea aproxima atât de neadecvat starea ei încât o bufni râsul. A râs prea tare și prea lung; un râs semiisteric, dar aducător de mare ușurare. Mochian își dădu ușor capul pe-o parte și o privi cu mirare, dar îi zâmbi blajin și îi oferi o cană mare de cacao cu lapte fierbinte. Era spumoasă și dulce. O bău foarte încet, fără să se uite la el și fără să-i vorbească, fiecare sorbitură simțindu-se ca un suspin adânc. Pe când termina își dădu seama că el o privise țintă tot timpul. Călugărul îngenunche răbdător, cu tot cu tava de aluminiu ponosită, așteptând-o să termine. Îi luă cana goală și o zbughi. După aproximativ 5 minute reveni, de astă dată cu o cană de cafea, un sandviș cu castravete și o farfurie cu prăjiturele din pastă de fasole. Îngenunche din nou și i le oferi cu umilință. Vorbea foarte stricat englezește, dar înțelegea atât de bine încât avea nevoie de el. De data asta Annie înfulecă rapid tot. Pe când îndesa în gură prăjiturile, Mochian începu să curețe la fasole. Curând ajunse să lucreze cu aceeași concentrare transpusă pe care Annie o observase la el când alegea orezul de pleavă. Părea că nu ține seama de ea sau de orice altceva. Simplitatea în gândire ar putea avea și avantaje, gândi ea. Annie, ești o afurisită. Oprește-te.

Energizată, se apucă și ea să muncească. Se făcu 22.30, apoi ora 23, 23.15, 23.20. El nu dădea semne de oboseală. Începu să se simtă iritată din nou. Dacă n-ar păstra același ritm cu călugărul s-ar simți vinovată. Dar ce voia cu adevărat era să doarmă. 23.30, 23.35. Era recunoscătoare, dar se săturase. Încercase să-i spună –

în regulă, te poți opri acum. El s-a mulțumit să zâmbească și să dea din cap. În cele din urmă, la 0.10, nu mai rezistă și zise noapte bună. „Noapte bună“, răzpunse el zâmbind și dând din cap. Masochiști nebuni!

Dimineața următoare la 5 Mochian era, ca de obicei, ocupat la bucătărie. După micul dejun, Annie se întoarse în temnița ei. Călugărul reușise să dea gata două cutii și jumătate. Cum a putut? Trebuie că nu a dormit deloc. În a cincea noapte îi aduse o gustare și dispăru. În scurtă vreme ea plecă la culcare. De dimineață alte trei cutii fuseseră „rezolvate“ misterios. Mochian, zis și Rumpelstiltskin. Resentimentele ei se transformară în rușine.

În a șasea noapte călugărul îi aduse cafea și *miso dango* [un soi de găluști din orez preparate cu pastă de soia fermentată]. El se puse pe treabă. Ea era hotărâtă să țină pasul. Ochii i se împâcliseră, dar acum punea suflet. Precum discipolii la Ghetsimani, pe de altă parte, carnea-i era slabă. Adormi pe o cutie de fasole și se trezi pe la 4 dimineața cu dureri de gât, lățită pe cutie și înghețată pînă-n măduva oaselor. Se poate ca Mochian să nici nu fi observat. El încă muncea cu aceeași viteză și concentrare. În sfârșit, atingerea obiectivului părea fezabilă. În a șaptea zi, la 4.15, terminară. Evenimentul a avut ceva spectaculos în el. Ar fi trebuit să fie extaziată, dar ea voia doar să se prăbușească, să facă o baie și să-și șteargă din minte întreaga săptămână.

Ziua următoare era ajunul Anului Nou, o zi care în Japonia este la fel de importantă precum este Crăciunul în Vest. Pentru mulți japonezi e prilej de pelerinaj anual la templu, fie budist, fie șintoist. Pelerinajul e urmat de obicei, cel puțin de către bărbați, de o băută strașnică. Shonen a avertizat-o că ar trebui să tragă un pui de somn după masa de seară. Nu avea nevoie de convingere. La 23.30 o trezi și-i spuse să îmbrace robele ceremoniale. Coborâră până la poarta principală. Oamenii începuseră deja să

se adune, în majoritate țărani cu copii ai căror ochi scânteiau de încântare, îmbrăcați gros. Unii dintre cei mici erau toropiți de somn, picotind pe spinările aplecate ale mamelor lor. Porțile erau larg deschise, ca de obicei.

Vizitatorii se autoserveau cu castroane mari de fasole neagră dulce. Scena îi părea izbitor de familiară. Clopotul templului, găzduit în vârful unui turn de piatră sub un acoperiș de lemn, va începe să sune la miezul nopții. În el ar fi încăput lejer șase oameni. Era acționat prin intermediul unei bârne de lemn groase, suspendată în lanțuri și izbită în laterala clopotului. La miezul nopții dangătul său a izbucnit în întuneric, răsunând peste întreaga așezare acoperită de omăt, ecourile sale răzbătând printre munți. Încet, sonor, dăngăni din nou – și din nou – de o sută opt ori.

Clopotar era Inu. Putea doar să-și imagineze cât de rece trebuie că se simțea capul lui descoperit. Ceilalți călugări erau înăuntru, dar porțile fiind deschise nici lor nu le era mult mai cald. Ei cântau psalmurile cerute de ocazie și se prosternau pe rând. Apoi înconjurau templul și aprindeau tămâie în fața unei multitudini de altare mici, pe care nu le observase mai-nainte. Acestea erau plasate pe răftulețe pe la colțuri – un *bodhisattva* zâmbitor, o zeitate-gardian amenințătoare, fiecare cu câte două flori, o lumânare și un suport de tămâie. Ritualurile începuseră să-i devină familiare, dar ce a surprins-o a fost micul dejun.

Saké pe stomacul gol, chiar înainte de castronul de orez! Iar masa a fost un festin. Fiecare călugăr avea în față câte cinci farfurioare cu misterioase delicatese japoneze. Ea recunoscu morcovi și pește, dar nimic altceva. Chiar și bazele – orezul și supa – erau speciale. Orezul era roz, amestecat cu boabe de azuki și presărat cu semințe de susan. Supa limpede avea floricele de morcovi plutind drăguț prin ea, precum și ciuperci ornamentale ca niște titirezi roz. În mijloc trona o mâzgă cleioasă numită *omochi*, un tip de prăjitură de orez asociată cu prosperitatea,

sărbătoarea și un An Nou Fericit.

---

[6] Integral, *World Association of Girl Guides and Girl Scouts* (WAGGGS) – asociație internațională a cercetașelor, numai fete, fondată în 1928 și prezentă azi în 145 de țări (n.tr.).

Scârțâind spre poștă
Pe bicicleta-mi ruginită
Văzui un iris purpuriu
Sălbatic în verdele ud
Al câmpului de orez.
Am vrut să ți-l trimit ție.
Pot doar să-ți spun
Că era acolo

— Maura O'Halloran

III. DECLARAȚIA LUI SCOTT, FRATELE MAUREI

În octombrie 1982, Maura s-a pornit în sfârșit să se întoarcă în Vest. Dar înainte de a reveni în Irlanda, plănuia să petreacă două luni în sud-estul Asiei, apoi Crăciunul cu familia în Maine. Oamenii de la templu nu ar fi vrut ca ea să plece, dar faptul că eu urma să îmi reiau studiile pe la jumătatea lui octombrie a oferit un motiv bun pentru plecarea noastră timpurie din Japonia, la începutul aceleiași luni.

În avionul de la Tokio la Bangkok am cunoscut o adorabilă femeie din Hong Kong care ne-a invitat să locuim în apartamentul ei din oraș vreme de câteva zile. Așa că am explorat Hong Kongul, după care am făcut o excursie de o noapte în Macao. Camerele de hotel de acolo erau prea scumpe, deci am petrecut noaptea pe o stâncă uriașă care ieșea dintr-un zid. Am recuperat somnul a doua zi, pe timpul călătoriei cu autobuzul prin China rurală, apoi am revenit în Hong Kong.

În continuare am luat avionul până în Bangkok, unde am stat câteva zile în pensiunea deținută de familia Devahastin, prieteni

thailandezi pe care-i cunoscusem în Dublin. Aici, Maura a planificat itinerarul drumeției sale asiatice, care urma să înceapă cu o călătorie cu autocarul spre fosta capitală din nord a Thailandei, Chiang Mai. Ea a fost unul dintre ultimii pasageri care s-au îmbarcat în autocar pentru acea cursă nocturnă, fiind așezată în față, aproape de șofer. Când acesta a adormit la volan, în apropierea zorilor, autocarul a ieșit de pe carosabil, costând viața Maurei, a șoferului și a altor doi pasageri. Deși pașaportul și jurnalul ei au fost furate odată cu bagajul, poliția a putut s-o identifice în baza unui cotor de bilet găsit în mâneca-buzunar a robei sale călugărești. La 23 octombrie am primit un telefon de la Departamentul de Stat al SUA prin care am fost informat despre accident. Consulul din Chiang Mai a aranjat returnarea rămășițelor ei, după ce a fost incinerată în Lapsang.

Urna cu cenușa Maurei a fost îngropată alături de cele ale mamei și tatălui său în Cimitirul Mt. Hope din Lewiston, Maine.

IV. SCRISOAREA DE CONDOLEANȚE TRIMISĂ FAMILIEI O'HALLORAN DE TETSUGYU BAN

În 8 decembrie 1979, Maura O'Halloran s-a alăturat Toshoji Doairyo, unde am organizat o Ceremonie Tokudo în 10 decembrie. Numele ei Tokudo a fost Daigo Soshin Hikyuni. A început să se antreneze viguros din exact acea zi.

La 5 ianuarie 1980, la ora 6.30, a plecat din gara Ueno cu destinația Kannonji, în Yabacho, Iwate-ken, cu Sato Jiko și Dote Tessen. Vreme de 30 de zile, începând cu 6 ianuarie, a urmat o pregătire „Kan-Shugyo" (antrenamente în condiții de ger) strictă. În Morioka, unde se pregătea, temperaturile ajungeau la –20°C. A revenit la Toshoji în 6 februarie.

Când aveam 19 ani, Ceremonia mea Tokudo s-a desfășurat la Fukuzo-ji în Johoji, Iwateken. Maestrul meu, Fuchizawa Chiaki, a spus: „Călugării zen trebuie să muncească 20 de ore și să doarmă 3 ore zilnic." Maura a făcut exact acest lucru.

Marele nostru maestru Dogen a fost în China, pe muntele Tendo, timp de 1.000 de zile în care a muncit asiduu toată ziua și a meditat noaptea. Dormea două-trei ore pe noapte în poziția șezut. Maura a procedat la fel. A fost un Dogen modern.

La Kannonji am avut o pregătire de primăvară de 5 zile, începând cu 2 mai. Maura a atins iluminarea încă din prima zi. A meditat de două, trei ori pe zi și a rezolvat toate cele 3.000 de *koan*-uri. Am ținut Hishinsai (ceremonia de absolvire) pentru ea în data de 7 august 1982.

Ea a cerut să devină *tenzo* pentru antrenamentele din toamnă, începând cu 1 octombrie. I-am satisfăcut dorința. A încheiat ciclul și a plecat de pe aeroportul Narita în 9 octombrie.

La 25 octombrie, ora 20.00, am primit o telegramă internațională care spunea că Maura a murit într-un accident în Thailanda, în ziua de 22…

Ea a realizat în 27 de ani ceea ce i-a luat lui Shakuson [Shakyamuni Buddha] 80 de ani. A fost capabilă să absolve pregătirea de 1.000 de zile a lui Dogen. Apoi a părăsit această viață pentru a începe salvarea maselor în viața următoare! A mai cunoscut cineva un Buddha atât de muncitor și de curajos ca Maura? Nu am cuvinte să-mi exprim uluirea.

— Ban Tetsugyu

27 octombrie 1982, ora 23.00,
privind Luna din a unsprezecea zi.

V. INSCRIPȚIE PE O STATUIE DEDICATĂ MAUREI ÎN TEMPLUL KANNONJI

Maura Kannon (Scurt istoric)

Domnișoara Maura O'Halloran din Irlanda.

În 10 octombre al celui de-al 54-lea an al Showa [1979], s-a călugărit la Templul Toshoji și a încheiat 1.000 de zile de practică zen continuă la templele Toshoji și Kannonji. Exercițiile sale zilnice includeau somn de trei ore în poziție *zazen* și 20 de ore dedicate studiului în vederea obținerii mântuirii nu doar personale, ci pentru toată lumea.

În ziua de 7 august din cel de-al 57-lea an al Showa [1982], i s-a înmânat o diplomă autorizată de „Iluminare Atinsă".

La 22 octombrie, aflată pe drumul de întoarcere în Irlanda, în Chiang Mai, Thailanda, viața ei a fost curmată în urma unui accident rutier, la vârsta de 27 de ani.

Postum i-a fost acordat titlul de „Mare Doamnă Iluminată, de aceeași inimă și minte cu Marele Învățător Buddha". Domnișoara Maura a fost o reîncarnare reală a lui Kannon Bosatsu, pentru a fi veșnic iubită și respectată.

Închinăm prezenta statuie Maura Kannon în amintirea ei extraordinară.

Ziua Nirvana [15 februarie] în anul 58 al Showa [1983], de Tetsugyu So-in, fondatorul Templului Kannonji.

– traducere de Shiro Tachibana

VI. DESCRIEREA ULTIMELOR ZILE ALE MAUREI ÎN SCRISOAREA DE CONDOLEANȚE A FAMILIEI DEVAHASTIN, PRIETENI THAILANDEZI

OCTOMBRIE 1982

Dragă doamnă și familie O'Halloran,

Vă scriem despre Maire încă sub imperiul șocului și cu profundă mâhnire. Vă rugăm să ne iertați că nu am scris mai curând, dar am găsit foarte dificil să începem această scrisoare știind cât de triști trebuie că sunteți cu toții în acest moment. Putem spune că și noi toți am fost copleșiți de tristețe nu doar din cauza morții ei subite, ci și pentru că Maire a fost o persoană atât de bună, atât de altruistă și de pură. Toți am fost copleșiți de prezența ei chiar dacă părea a fi așa de umilă în privința realizărilor sale; era foarte evident că atinsese o stare de existență foarte pură. Scott spunea deseori că „Maire întotdeauna scoate ce-i mai bun în oameni". Și ea a vorbit despre multe lucruri cât s-a aflat aici – despre îngrijorarea legată de faptul că nu vă place ceea ce face ea, întrucât vă temeați că din cauza asta e probabil să nu vă întâlniți în viața viitoare. Aceasta era singura sa îndoială. Oricum, acum că trăim într-o țară budistă am realizat că budismul nu este atât o religie, cât mai degrabă o filozofie. Tinde să se potrivească la indiferent ce crezi. Văzând-o pe Maire, suntem convinși că dacă există un rai, ea sigur se află în el.

Am vizitat o mulțime de temple și am făcut ceva cumpărături. Printr-o coincidență absolută, odată cu Maire a sosit aici și Nina, prietena ei cea mai bună. Am petrecut o zi minunată la Templul lui Buddha de Smarald, cel mai mare din Thailanda. Maire a fost așa de impresionată, încât a revenit și a doua zi și a petrecut-o pe toată acolo. Serile în general stăteam la discuții. Maire ne-a povestit despre călătoriile sale în America de Sud. I-a spui lui Fiat că simte că a avut parte de o viață plină, bună, și că nu se teme de moarte. În fiecare zi – nu știm precis de câte ori pe zi – Maire medita. Într-o miercuri, Scott, Maire, Sida și cu mine am fost să vedem procesiunea barjei regale. Ulterior Maire l-a condus pe Scott la aeroport [fratele ei, Scott, a trebuit să se întoarcă în SUA pentru a termina ultimul an de liceu]. S-a întors acasă pe la 12 noaptea. A doua zi a petrecut-o făcând cumpărături. Nouă ne-a făcut cadou un superb ceainic chinezesc. În acea noapte (joi, 21), Maire l-a întrebat pe Fiat dacă se poate ruga la o relicvă a lui Buddha. Relicva în cauză fusese moștenită de mama lui Fiat. Maire a petrecut rugându-se mai bine de o oră. În cursul rugăciunii a cântat; totodată a folosit și un clopoțel. După asta am servit masa de seară. Maire nu consumă carne, așa că i-am pregătit supă de sparanghel și legume prăjite cu orez. În perioada petrecută aici Maire părea că este foarte fericită. Fiat a încercat să o convingă să aștepte până dimineața următoare, dar ea era hotărâtă să plece. Și a plecat pe la aproximativ 19.45. Noi ne-am gândit că va lua un autobuz obișnuit, însă a ales un autocar cu aer condiționat. Acesta a plecat din Bangkok la ora 20.30.

Am primit telegrama voastră [privind moartea Maurei] duminică dimineața. Luni am sunat la ambasada [americană] de aici din Bangkok; oricum, în cele din urmă a trebuit să luăm legătura cu Chiang Mai.

Durează cam 12 ore să ajungi în Chang Mai (nordul Thailandei). Maire a fost ultima persoană care s-a urcat în

autocar. În fapt, a ajuns foarte târziu, astfel încât nu i-au mai luat numele. Maire a fost așezată în fața mașini, chiar lângă ușă. În jurul orei 6.30 a zilei de 22 octombrie șoferul a adormit la volan și autocarul a ieșit de pe șosea. Maire a murit pe loc, laolaltă cu alți trei oameni...

Și eu, și Fiat i-am făcut lui Maire ritualuri budiste. Am dat hrană la șase călugări. Se zice că toată bunătatea va merge la persoana la care te gândești. Vinerea asta, 5 noiembrie, voi merge la o liturghie pentru Maire. Am să vă trimit o carte poștală cu mesa împreună cu această scrisoare.

Maire ne-a vorbit mult despre vizita ta în Japonia, Ruth, spunând că ți-a venit foarte greu să te adaptezi la viața de templu, dar că te-ai descurcat foarte bine și ai reușit în final să te integrezi. S-a bucurat de vizita lui Scott și de timpul pe care l-a petrecut în Japonia.

Știu că ai fost întristată că Maire a plecat atât de departe de casă, dar te asigur că s-a aflat între prieteni; pentru noi a fost mai degrabă ca o soră.

Vă rugăm să ne spuneți dacă e ceva ce putem face aici.

Dumnezeu să vă binecuvânteze în perioada asta grea,

Fiat, Finola și familia [Devahastin]

VII. SCRISOAREA MAUREI DE LA MACHU PICCHU[7]

Dragă buni și mamă,

... [Am fost] într-o drumeție de 5 zile la Machu Picchu. Numai printre munți, departe până și de sătucuri izolate, tot drumul fiind presărat cu ruine incașe. Pentru ocazia asta mi-am cumpărat o pereche de adidași noi.

... Deci, în fine, oboseală mare, am prins un tren până în locul din care am pornit călătoria pe jos. Trebuie că au fost reduceri la găini, că am văzut găini în bagaje, găini pe culoar, iar lângă mine a stat tot drumul o femeie cu un șorț plin cu pui de găină. Am fost printre ultimii pasageri care s-au urcat în tren. A fost așa de aglomerat că am stat pe un picior pe rucsac. Am mers la clasa a II-a. A trebuit să zâmbesc când am oprit într-o gară lângă un „tren de clasă turist“. În vagon era un grup de japonezi șezând la mese cu pachețelele lor de mâncare ambalată în carton alb așezate riguros în față. Și-au scos aparatele foto scumpe și au purces să ne facă poze. Clasa I poate fi confortabilă, dar nu părea prea agreabilă.

Abia am început drumeția și cred că deja se clasează printre cele mai minunate experiențe din viața mea. La început a trebuit să traversăm râul. Normal că podul era rupt, așa că ne-au propulsat peste firul apei pe o chestie cu cablu – teribil de distractiv. Apoi am început ascensiunea. Era ca un peisaj deșertic, mulți cactuși cu excrescențe fantastice. Am traversat o

pădure de eucalipt și am urcat iar în spațiu deschis. Acum începe sezonul ploios și după-amiază a început să toarne exact când am ajuns la un adăpost cu acoperiș de paie. Ne-am înghesuit sub el alături de doi copii indieni fascinați. Picăturile se prindeau de paie și atârnau ca niște prisme de rouă. Munții din fața noastră erau gigantici. Le zice munți de încrețire și chiar par a fi creți. Toți monocolori, cu aspect de catifea vălurită, mai puțin vârfurile, care păreau opera cuiva care o luase razna cu dalta. S-a format un curcubeu dublu uriaș, care încadra perfect sătucul de cinci colibe de mai jos. Asta a fost prima oară când m-am aflat deasupra unui curcubeu.

După ploaie ne-am reluat mersul și totul din jur strălucea ud în soare. În acea seară am făcut un foc în aer liber și am servit cu toții dintr-o mare supă. A doua zi de dimineață am urcat din nou și am traversat o pădure fermecată. Copacii păreau că nu au deloc scoarță, ci doar o suprafață lucioasă, cu noduri și meandre grațioase. Peste tot erau ferigi, mușchi și licheni. Din pomi atârnau bărbi mătăsoase, iar soarele străpungea verdeața făcând-o iridiscentă. Am pus de-un picnic într-un zăvoi. De aici am continuat să urcăm spre „primul pas“ sau vârf de peste 3.650 de metri. Când am ajuns sus mi-am aruncat rucsacul pe jos și în pofida oboselii cățărării am început să zburd și să dansez ca o nebună. Priveliștea era senzațională. În depărtare munții se uneau și se topeau în ceață, în nuanțe de gri. Acum, poate te gândești la gri ca la o non-culoare, dar ce vedeam eu era chiar intens, iar cu soarele jucând pe alocuri devenea argintiu. Apoi elementele au prins a ne reflecta dispoziția. Înnebuniseră. Soarele s-a ascuns, s-a pornit vântul, a început grindina și de jos a mai țâșnit un curcubeu.

Foarte multe peisaje senzaționale. Dacă le-aș fi văzut într-un tablou nu mi-ar fi plăcut. Le găsesc a fi prea perfecte, prea reușite. Doi munți par să coboare și să încadreze un al treilea, toate rocile lor formând striații care evidențiază mișcarea de

coborâre. Sau unii nori se adună în cercuri și împrăștie numai atâta zăpadă cât ar fi nevoie pentru a le imprima un accent potrivit nebulozității lor.

După pisc am coborât. Seara se apropia cu repeziciune și munții căpătaseră un aspect indigo zigzagat. Eu m-am cocoțat pe o rocă înaltă și am savurat spectacolul. Munții erau complet înconjurați de nori și nu puteai vedea o urmă de sol. Norii se roteau și urcau coastele doar pentru a coborî din nou vârtejind. Totul se schimba rapid – fuioare albe pe fond albastru închis. Simțeai că aici trebuie să fi fost cineva când s-a hotărât ca slăvile să fie în nori. Pe când ședeam așa m-au podidit lacrimile, la propriu, ceea ce absolut niciun peisaj nu a reușit să facă vreodată până acum.

Priveliștile erau așa de multe și de magnifice încât uneori ajungeau să fie prea mult. La fiecare cotitură te trezeai zicându-ți „ăsta-i cel mai frumos lucru pe care l-am văzut în viața mea“, până ce fraza ajungea să nu mai aibă înțeles și rămâneai fără cuvinte. Am traversat lacuri, ruine, câmpii, pampasuri cu ierburi înalte și jungle. Porțiunile de junglă erau fascinante. Jungla de aici e chiar luxuriantă, plină de bambus, de arbori-umbrelă, de filodendroni, de liane atârnate de arbori înalți, de flori exotice și de păsări care cârâiau una la alta. Cărarea era noroioasă și fierbinte, și am mers pe ea desculțe. În majoritatea nopților am dormit printre ruine incașe străvechi, în peșteri sau în adăposturi de paie (cu excepția ultimei nopți). Una dintre ruine se numea Orașul de Peste Nori și chiar așa și era.

Ultima zi de mers pe jos. Un șarpe a dat să traverseze cărarea și cineva l-a ucis. Una dintre fete, de genul Cassandrei, a zis că „ăsta-i semn rău“. Am zâmbit toate, dar simțeam și un pic de neliniște. Am continuat să cutreierăm, admirând piscurile înzăpezite de jur-împrejurul nostru. În perioada asta ne apropiaserăm de Macchu Picchu și am ajuns pe șantierul de construcție a unui hotel fițos. O săgeată ne indica să traversăm

șantierul. Era sâmbătă, deci nu se vedeau muncitori care să ne avertizeze să n-o facem. Punctul de traversare arăta ca o stâncă verticală cu o prăpastie de peste 3.500 de metri. Eu, care mergeam împreună cu Reeny, m-am gândit că e o nebunie, numai că săgeata indica în exact acea direcție și deja ne puteam vedea prietenii aproape de cealaltă parte. Ne-am zis că poate doar pare descurajant din lateral. Din contră, a fost mult mai rău decât părea. Ne aflam pe la jumătate, pe borduri în stâncă de 5-7 centimetri, când prietenii noștri au început să se întoarcă, strigând că e imposibil și că trebuie să ne întoarcem și noi. Se pare că a fost un cumul de condiții bizare. În mod normal acolo exista o punte de scândură și un cablu care dispăruseră. Muncitorii puseseră o baricadă, dar niște italieni o dărâmaseră. Existase și o încărcătură de nisip care ajuta la traversare, dispărută și ea în timp, pe măsură ce alții traversaseră. Deci am rămas agățate. Ajuseserăm într-o situație în care era imposibil să ne întoarcem și imposibil să înaintăm. Reeny se afla într-o situație mai rea ca a mea, care cel puțin mă țineam de o stâncă solidă; ea se ținea doar de pământ. Nu voi uita niciodată cum a început să alunece cu tot cu teren. Eram sigură că am pierdut-o. În acel moment am fost extrem de speriată, imaginea râului Urubabma la mii de metri în jos rămânându-mi pe veci întipărită în minte. Dar îți amintești că ți-am povestit de tipul acela din Canada care pasămite îmi putea vedea aura? Mi-a zis că am alături de mine un spirit alb și că nu-s doar norocoasă, ci binecuvântată. Ei bine, acolo am și simțit asta. Zile în șir nu văzuserăm țipenie de om în afara grupului nostru când, ca de nicăieri, a apărut un grup de francezi, între care un soldat. Acesta se afla pe partea lui Reeny și s-a îndreptat către ea. A fost nevoie să urce o culme, să-i dea ocol și să coboare pe o altă cărare dificilă pentru a ajunge la mine. Între timp, piciorul pe care-mi susțineam întreaga greutate obosea tot mai mult. În sfârșit, a ajuns la mine. Mi-a luat rucsacul din spate. Dar apoi am

avut de urcat versantul stâncos. A fost o cățărare aproape silnică – de trei ori mi s-a sfărâmat roca în mână în timp ce încercam să urc. A fost bizar, totuși, să văd cum funcționează mintea. Totul devenise atât de suprarealist, încât am început să glumesc cu tipul în franceză. Îmi amintesc că la un moment dat eram complet imobilizată. Mă țineam în genunchiul stâng, dar nu aveam unde să pun laba aceluiași picior, astfel încât să pot schimba centrul de greutate. Am privit în jos și am gândit că pot muri chiar acum. Ei, dacă tot mă duc, hai să mă duc. Apoi, în loc să-mi văd filmul vieții sau ultima spovedanie, tot ce puteam gândi a fost cât de frumoase sunt tiparele din roci și că practic nu le remarcasem până atunci.

În orice caz, după cum vezi, tipul curajos m-a salvat. Ce ușurare. Dar din întreaga poveste m-am ales cu ceva foarte pozitiv. Nu cred că-mi va mai fi frică de moarte vreodată. Am privit moartea în ochi și acum sunt convinsă că voi pleca liniștită când îmi va veni sorocul.

A doua zi Macchu Picchu arăta magnific în lumina crudă a dimineții. Am coborât aproape reverențioase, fiind și primele acolo. A fost ceva complet diferit de experiențele în grupuri turistice. La fel ca în mare parte a drumeției, trăiam o autentică stare de evlavie. E singurul fel în care pot descrie sentimentele de uimire, de putere și de creație care mă copleșeau. Un tip m-a întrebat în glumă dacă a meritat efortul. Și, știi, chiar a meritat (deși data viitoare aș sări peste ultima parte).

Pupici și multă dragoste,
Màire

---

[7] În timp ce pregăteam pentru tipar această ediție a *Inimă pură, minte iluminată*, au fost descoperite o scrisoare a Maurei din America de Sud și

două poeme nedatate care apar în Anexa I.. Scrisoarea, reprodusă aici într-o versiune editată, este o mărturie a abilităților documentaristice ale Maurei. Și mai remarcabil, aceasta ne îngăduie să întrevedem atitudinea elevată pe care Maura o avea în legătură cu ideea propriei sale morți.

VIII. POSTFAȚA EDITORULUI: INFLUENȚA MAUREI DE LA APARIȚIA PRIMEI EDIȚII A CĂRȚII

În 2005, noi, cei de la Wisdom Publications, am avut prilejul de a discuta cu familia Maurei O'Halloran despre publicarea unei versiuni adăugite a cărții *Inimă pură, minte iluminată*. Am profitat de ocazie. Câțiva dintre noi au mers în nord către Maine pentru a vorbi despre Maura și despre viitorul cărții sale unicat cu Ruth O'Halloran și cu fetele sale, Beth și Kate. La acea vreme, Ruth era în pragul morții, dar a insistat să-i vadă pe potențialii editori ai noii ediții și să asigure publicarea acesteia ca ultimă dorință a sa.

Cele trei gazde ale noastre au înțeles limpede ce poate și ce trebuie să fie această carte. Cea mai remarcabilă a fost însă aprecierea afectivă dintre ele, care părea aproape tangibilă. Categoric, Ruth a crescut un grup impresionant de femei puternice, artistice și carismatice, fiind totodată un model exemplar pentru ele. Dar deveniseră ele așa de unite ca reacție la pierderea Maurei?

Nu avem cum răspunde acestei întrebări, desigur, dar pentru că tocmai ați terminat de citit prezenta carte știți deja: cuvintele Maurei – însăși viața ei – au un fel unic de a impresiona oamenii.

După cum am văzut, Maura era privită în Japonia ca un fel de sfântă, iar de atunci a atins un soi de sanctitate onorifică și spontană (deși pe de-a-ntregul neoficială) și în rândul anumitor

occidentali. Cum scrie Robert Ellsberg în cartea sa, All Saints: Daily Reflections on Saints, Prophets, and Witnesses From Our Time:

Într-o mănăstire budistă din nordul Japoniei există statuia unei tinere irlandezo-americance a cărei amintire este venerată de mulți pelerini. Cum a ajuns o femeie catolică să fie cinstită ca sfântă budistă este un episod interesant de „dialog interconfesional“. Dar totodată spune ceva și despre cărările convergente ale sfințeniei și despre capacitatea lor de a se reuni într-un spirit de conștiență plină de compasiune [...]. Scurtul ei drum spre sfințenie într-o mănăstire budistă a fost comparat cu cariera comprimată a lui Thérèse de Lisieux, călugărița franceză care a pornit pe calea sfințeniei din fragedă pruncie. Ambele au fost femei tinere, și-au împlinit menirea spirituală în această lume și au trecut rapid în cealaltă.

Scriitorul Garth Stanton a dezvoltat ideea că Maura este o inspirație religioasă pentru budiști și creștini deopotrivă în Buletinul nr. 66 al Monastic Interreligious Dialogue, trimis abonaților săi:

N-am putea spune, în adevăr, că Maura O'Halloran, formată de Cuvânt, a coborât acel Cuvânt, esența lui Dumnezeu, care este Dragoste (1 Ioan 4:8), la tăcere pentru Oamenii Tăcerii, astfel încât aceștia să-l poată înțelege? Și chiar l-au înțeles – statuia Maurei ca *Bodhisattva* (sfânt budist) din Templul Kannonji e o mărturie a acestui lucru!

Dacă unii cititori (creștini, budiști sau altfel) se vor gândi la Maura ca la un ghid către sanctitate, asta se întâmplă neîndoielnic pentru că ea a dat – dă? – dovadă de maximă umanitate; vedem în viața ei cele mai bune părți din noi, iar în calea ei vedem felul în care ne străduim să cultivăm cele mai bune părți ale noastre.

Sumi Loundon, cronicara multor „voci de budiști tineri“ descrie drept „clasică *dharma*“ cartea *Inimă pură, minte*

iluminată, pe o pagină întreagă din primul număr al revistei budiste *Buddhadharma*, apărută în toamna anului 2002:

Câteva dintre cele mai importante lecții pe care le-am învățat din budism nu au venit dinspre Sfinția Sa Dalai Lama sau Thich Nhat Hanh. Ci mai degrabă din lectura reflecțiilor personale ale defunctei Maura O'Halloran. [...] Trăirile Maurei nu mi-au vorbit doar ca femeie, ci și ca occidentală. În felul ei simplu, realist, ne descrie o experiență zen care este trăită mai mult uman decât oriental sau occidental. [...] Pentru mine, cartea Maurei este un dar care oferă și îndrumare, și inspirație. Citind despre viața ei sunt în măsură să reflectez mai clar asupra experiențelor proprii și să întrevăd ceea ce încă nu cunosc sau înțeleg.

De Maura țin cont și cititori din afara lumilor budiste și creștine. Cartea propriu-zisă a fost descrisă drept „moștenire valoroasă" de Publishers Weekly, și „un portret fascinant al unui ucenic înțelept" sau „o aventură grandioasă" de New York Times Book Review.

În timp ce *Inimă pură, minte iluminată* a fost deja tradusă în franceză, germană și italiană (cu ediții care neîndoielnic vor mai apărea în aceste limbi și în altele), moștenirea Maurei pare să se dezvolte dincolo de constrângerile cuvântului scris. În 2002, regizorul Alan Gilsenan, în colaborare cu Yellow Asylum Films, a scos pelicula *Maura's Story* („povestea unei tinere irlandezo-americane care a devenit sfântă budistă"), un documentar extrem de apreciat, difuzat de postul național de televiziune al Irlandei, RTE. Formația populară irlandeză Kila i-a dedicat Maurei un cântec pe unul din albumele lor.

Dar poate că unul dintre cele mai evocatoare și mai succinte omagii aduse Maurei vine de asemenea dinspre muzica pop. În „*Soshin*", o piesă din albumul său, *Between the Mountain and the Moon*, lansat în 2001, cantautorul Luka Bloom redă nu numai povestea Maurei, ci și felul în care l-a mișcat pe el și pe fiecare persoană căreia i-a spus-o:

Omătul se-așază peste munți
Acoperă câmpurile de orez
Jos de tot se trezește o femeie
Cu respirația înghețată în gerul dimineții
Iese pe străzile glaciale
Cu un clopoțel și un castron
Oamenii vin să vadă chipul
Oamenii vin să simtă lumina
Unei fete irlandeze

Totul în lume este nou
Toți cărora le spun de tine vor să te cunoască
Soshin... Soshin...

Își spală tăițeii la geamul deschis
Uzi și moi între degetele sale
Aerul de primăvară o bate pe față
Și momentul este etern
Maura șade într-o nemișcare ca-n pântec
Și gândește: „Cum să mor sau să nu mai fiu?
Sunt eternă, sunt roshi!“

Totul în lume este nou
Toți cărora le spun de tine vor să te cunoască
Soshin ... Soshin ...
N-o schimba ea vreun fir de iarbă

Nici n-o aprinde torțe pentru suflete pierdute
Dar în dimineața asta liniștită de Paști
A găsit în mine un prieten

O fată irlandeză

Nu putem ști în ce fel va continua amintirea Maurei să influențeze cititorii, dar putem să spunem cu certitudine că ea își va „găsi noi prieteni“ pentru multă vreme de-acum încolo.

Sperăm să vă numărați și voi printre aceștia.

IX. GLOSAR

A

atama - Cap.
ah, so desu ka? - „Nu, zău?“ / „Chiar așa?“

B

Banka - Slujbă cu incantații, oficiată de regulă după-amiaza târziu.
bansan - Sutre de seară, cântate după ultimul *zazen* sau în cursul *banka*-ului.
benkyoo-kai - Grup de studiu.
bikkuri shita - „M-ai surprins“.
bodhisattva - Făptură iluminată budistă angajată să ajute toate ființele conștiente. Termenul e folosit în general pentru a descrie orice persoană cumsecade, care ajută, dar se referă și la personaje arhetipale importante, venerate, precum Jizo sau Kannon.
bonpu - Starea lumească de autoamăgire, neiluminată.
buppan - Mici ofrande din orez care se depun în fața statuetelor lui Buddha.
busshari-to - Sala Relicvelor, în care sunt depuse relicvele celor incinerați, incluzând de obicei strămoșii celor din congregație.

C

Chawan - Supă de fasole.
chincho - Literal, „Ce valoros“. Mai familiar, „Îți mulțumesc pentru răspuns“ sau „Ai grijă de tine“, ceva ce spune cel care a întrebat după ce primește răspunsul în cursul unei ceremonii *mondo*.
chokka (ino) - Slujba de dimineață [la fel cu *choka*].
chonan - Fiul cel mai vârstnic.
chosan - Predică matinală în cursul căreia *roshi* discută chestiuni importante.

D

Dai hi shin darani - Marea Inimă a Compasiunii Dharani; o incantație psalmodiată zilnic, de regulă la slujba de seară.
dai-genkan - „Marele“, principalul hol de intrare în templu.
daigo - Mare iluminare.
daikan - Cel mai aprig ger al iernii.
daikon - Ridiche japoneză.
dame - „E greșit“ / „Nu-i bine“.
dameda - „Nu merge“.
denpo-shiki - Ceremonia de transmitere a *dharma*-ei.
do itashimashite - „Cu plăcere“.
dojo - Loc de practică zen.
dokusan - Întrevedere cu *roshi* despre practica personală.
doshi - Preot care oficiază slujbe.
dōzo - „Iată-te“ / „Servește-te“ / „Poftă bună“.

E

Eiheiji - Unul din cele două temple principale ale școlii zen Soto, fondată de Eihei Dogen.

F

Fukudoji - Templul Sălii Fericirii.
gaijin - Străin.

gaijin ookyo - Sutrele străinilor.
gambatte kudasai - „Succes“ / „Te rog dă ce-i mai bun“ / „Nu renunța“.
gassho - Gest de împreunare a palmelor cu degetele în sus, la distanță de o palmă de față, exprimând respect profund. Acest gest este făcut frecvent în mănăstirile budiste, adesea însoțit de o plecăciune.
genmai - Orez brun.
geta - Încălțăminte tradițională japoneză; sandale-platformă din lemn.
Gidaji - Numele unui templu.
goeika - Muzică budistă japoneză, cu clopoțele de mână și mici gonguri metalice, având ca versuri scurte poeme laudative și fiind cântate de regulă la ceremonii budiste importante. Poemele reflectă adesea plăcerile și suferințele vieții obișnuite. Sufletul cântărețului *goeika* trebuie să fie eliberat de distrageri și de atașamente.
goma - Susan măcinat.
goma sembei - Semințe de susan.
gomen kudasai - Frază rostită în loc de a bate la ușă.
gomen nasai, ne - „Îmi pare rău“ (forma politicoasă).
gyo - Un tip de exercițiu, abreviere de la *shugyo*.

H

hai - Da.
hara - Abdomen / izvorul energiei și al emoțiilor.
hara-kiri - Sinucidere rituală prin spintecarea pântecelui.
hiragana - Una din cele două scrieri silabice japoneze.
hondo - Sală pentru studiu și incantații.
honto - „Zău?“/„Adevărat?“

I

Ichi ni san shi - Literal „un’, doi, trei, patru“, expresie folosită la

numărarea mișcărilor în exercițiile calistenice practicate la unele mănăstiri.
ii yo - „Da, categoric“.
ii yo, nandemo ii yo! - „E-n regulă! Totul e-n regulă!“
ii, ne, ii, ii - „E bine, nu? Bine, bine.“
inaku nara (zi) = Ziua în care Buddha a părăsit această lume; *parinirvana*.
ino - Uneori preotul responsabil cu călugării și cu toate ceremoniile. Folosit și pentru liderul slujbelor, care rostește numele incantațiilor.
inochi o suteru - Renunț la propria-mi viață.
insatsu - Tipărire.
iranai - „Nu-mi trebuie.“
isshi, konna ishi? - „Piatra? Piatra asta?“
isshoken mei - Din tot sufletul și din toată inima cuiva.
itai, itai - „Doare!“ / „Înțeapă, înțeapă“ / „Amar, amar“.

J

Camera lui **Jizo-Sama** - Încăperea dedicată lui *Jizo Bodhisattva*, cu portret în altar. *Jizo* (Cămara Pământului) ocrotește în special copii și pușcăriași decedați, pe lângă cei ce rătăcesc în viața de apoi și orice om aflat în situații infernale.
jonin - Cel care servește mâncărurile consumate formal în sala de meditație.
jushoku - Starețul unui templu.

K

Kanji - Sistem ideografic din scrierea japoneză, de origine chineză.
Kannonji - Templul din Prefectura Iwate.
Kannon-Sama - Kannon, preaîndrăgitul *bodhisattva* al compasiunii, care aude și răspunde la plângerile lumii.
kanshugyo - Exerciții în frig.

Kanzeon, namubutsu, yobutsu in... - Începutul Sutrei Kannon scurte pentru Protejarea Vieții.
katakana - Scriere fonetică japoneză utilizată pentru cuvintele străine.
kensho - Străfulgerare iluminatorie; experiența de a „vedea natura [Buddha]“.
kensho shita - „Ți-ai atins natura de Buddha“.
kiku - Crizanteme.
kinhin - Mers încet în stare meditativă între perioadele de ședere.
koan - Povestioară zen tradițională, uneori paradoxală, care poate fi studiată în multe feluri, în funcție de maestru, uneori în cursul zazen.
komugi - Grâu.
kotatsu - Masă încălzită și acoperită cu pătură.
kyosoku - Băț *keisaku* folosit la atenționarea blândă a celor care pot fi adormiți sau neconcentrați.

L

Lotus - Poziție de șezut cu picioarele încrucișate; lotusul plin implică ridicarea ambelor labe pe coapse opuse, în timp ce semilotusul implică ridicarea unui singur picior.
majiku bando - „Bandă magică“, cuvinte englezești de împrumut care descriu un tip de centură cu care se leagă kimonoul.

M

Makyo - Percepții distorsionate care apar în zazen.
mamemaki - Aruncare de boabe.
macha - Pulbere de ceai verde folosită în ceremonia ceaiului.
Mora-san desu ka? - „Ești Maura-san?“
Mora-san go kensho itashimashite - „Maura și-a văzut natura ei de Buddha“.
miso dango - Tip de găluște de orez preparate cu pastă de soia

fermentată.
mochi - Tip de găluște sau de prăjituri din orez frământat.
momi - Pleavă.
mondo - „Luptă *dharma*“, ceremonie cu întrebări și răspunsuri zen. În soto-ul japonez, ceremonia în cauză nu e coordonată de obicei de stareț, ci de *shuso*, sau călugărul-șef, la finele unei perioade de practică.
mozo - Ceva care distrage; gânduri mărunte.
mu - Literal „nu“, după celebrul *koan* în care maestrul răspunde „mu“ la întrebarea „are un câine natura lui Buddha?“. În multe școli acesta este *koan*-ul primar (sau primul) abordat de ucenicii zen.
Mu-dō? - „Cum ți-e mu-ul?“
muji - Ideograma chinezească sau koan-ul pentru mu.
Mumonkan - Poarta fără Poartă, una dintre principalele culegeri de *koan*-uri.

N

Namu ki e butsu - Îmi găsesc refugiul în Buddha
Namu myo ho renge kyo - „Omagiu Sutrei Lotusului“, incantată ca practică principală de școala Nichiren.
Namu san ze sho bu(tsu) - „Omagiu tuturor *bodhisattva*-șilor din cele Trei Lumi“.
narikiteru - A exista total.
nemaki - Cămașă de noapte.
nirvana - Eliberarea de orice suferință.

O

Obento - Cutie din lemn lăcuit pentru mâncare, cu diverse compartimentări.
obon - Sărbătoare estivală budistă în care sunt invocate sufletele neliniștite și sunt comemorate persoanele dragi decedate, în scopul de a le hrăni și a le liniști.

obosan - Preot hirotonisit sau călugăr budist.
o-genkan - Intrare la care se lasă încălțămintea.
Ohayo gozaimasu - „Bună dimineața“.
ohigan - echinocțiul de primăvară.
oishii - Gustos.
ojisan - Unchi.
okusan - Doamnă sau soție.
okōchan - Mamă.
okashii - straniu sau amuzant; mai poate însemna și „prăjitură“.
okesa - Roba exterioară a unui preot hirotonisit.
O-mairi ni kimashita? - „Ai venit să vizitezi altarul?“
Omedeto gozaimasu - „Felicitări“.
omochi - Găluște sau prăjituri din orez frământat.
onnagata - Bărbat care se dă drept femeie.
onsen - Izvoare termale.
ookyo - Sutre.
oryoki - Boluri suprapuse, învelite în cârpe, pentru mesele din sala de meditație.
Oto sasanaide - „Nu face zgomot“.

R

Rakusu - Robe simplificate tip bavetă, purtate și de mirenii hirotonisiți [non-monastici].
ramen - Tăiței japonezi/chinezești.
renshu - „Practică“ sau „exercițiu“, ca în exersarea muzicii sau a unei limbi străine.
Rinzai - Una din cele două școli zen principale din Japonia, alături de Soto.
risshin - Succes.
roca - Hol.
romaji - Caractere romanice.
rusuban - Îngrijitor.

S

Saikō! - „Excelent!“
Sakusha wa - „O, Învățătorule“, se strigă înaintea întrebărilor în cursul unei ceremonii mondo.
sama - Titlu onorific de maxim respect.
samadhi - Concentrare intensă, fără efort; stare de conștiență totală, stare inconstantă.
samugi - Haine de lucru.
sangha - Comunitate; congregație; la origine ordinul călugărilor și al călugărițelor.
satori - Experiența iluminării.
senbei - Biscuit de orez.
sensei - Învățător.
sesshin - Săptămână de zazen intensiv.
sesshin toki - Timp pentru zazen intensiv.
Shiku Seigan Mon - Cele Patru Legăminte de Bodhisattva: să trezească toate ființele, să curme toate amăgirile, să stăpânească toate învățăturile și să realizeze Calea Buddha.
shin, jin, tome = Trecut, prezent, viitor.
Shitsurei shimasu - „Scuzați-mi impolitețea“/„Îmi cer scuze“.
Shobogenzo - Importantă colecție de scrieri ale lui Dogen, fondatorul școlii zen Soto.
shoji - Ușă-panou culisantă.
shosan - Ceremonie în care ucenicii pun întrebări în fața adunării.
Showa 55 - 1979-1980, al 55-lea an de domnie al împăratului Showa, Hirohito.
soba - Tăiței de hrișcă.
soji - Curățenie în templu.
Sojiji - Unul din cele două temple principale ale școlii Soto, alături de Eiheiji.
Soto - Școală budistă japoneză zen importantă, în care s-a

antrenat Maura.
subarashii - Splendid.
sukiyaki - Fel de mâncare preparat în cratiță.
Sumi-e - Caligrafie cu pensula cu cerneală.
sushoku - Stareț.
sutre - Învățăturile lui Buddha, psalmodiate în slujbele templului.

T

Tabi - Șosete albe, cu o despărțitură între degetul mare și celelalte.
tada - „doar“, „numai“.
takuhatsu - cerșit.
tamago - Ou.
tamago saké - *Saké* cu ou.
Tanoshi tanjoobi da to ii desu ga - „Distracție plăcută de ziua ta“.
tatami - Rogojini japoneze de pus pe jos, de obicei cu dimensiuni de 1 m pe 2 m.
teisho - Conversație despre *dharma*.
Ten ni mo chi mo tada ware hitori - „În ceruri și pe pământ nu sunt decât eu însumi.“ Afirmație atribuită de legendă copilului Buddha Shakymuni.
tenjin - Gustare după takuhatsu.
tenzo - Bucătarul-șef al unei mănăstiri, poziție foarte respectată.
Tetsugyushi - Cartea lui Go Roshi.

U

U - Ceva; existență.
Ue - niveluri superioare; deasupra.
umeboshi - Prună murată.
unsui - Călugăr care face antrenamente zen.

W

Wakaranai - „Nu înțeleg.“
Wakaru? - „Înțelegi?“

Y

Yakuba - Primărie.
yasashii hito - Oameni cumsecade.
yuck, iranai - „Nu-mi trebuie“ / „Nu-l vreau“.

Z

Zazen - Meditație în poziția șezând.
zazenkai - Adunare pentru zazen.
zendo - Sală de meditație.
zenkai - Ședință sau clasă zen.
zenpan - Suport de bărbie.
Zenzen wakaranai - „Nu înțelegi deloc.“